

Skawina
Miasto i Gmina

Diagnoza potrzeb i potencjału wspólnoty samorządowej Gminy Skawina w zakresie usług społecznych

Skawina, grudzień 2022 roku

SPIS TREŚCI

Wstęp	3
1 OPIS OBSZARU OBJĘTEGO DIAGNOZĄ	5
1.1 Charakterystyka demograficzna Gminy Skawina.....	5
1.1.1 Dane statystyczne dotyczące populacji Gminy Skawina	5
1.1.2 Prognozy dotyczące przewidywanych zmian w sytuacji demograficznej.....	7
1.1.3 Możliwe metody weryfikacji danych statystycznych – źródła pozyskiwania danych o liczbie mieszkańców korzystających z infrastruktury i usług w gminie Skawina.....	7
1.1.4 Wprowadzenie	8
1.1.5 Część szczegółowa – problemy i potrzeby poszczególnych grup dominujących	12
1.1.5.1 Dorośli mieszkańcy	12
1.1.5.2 Rodziny z dziećmi	17
1.1.5.3 Dzieci i młodzież	21
1.1.5.4 Osoby z niepełnosprawnościami	30
1.1.5.5 Osoby starsze	34
1.2 Dostęp do usług społecznych w wybranych obszarach	43
1.2.1 Wprowadzenie	43
1.2.2 Ochrona zdrowia	47
1.2.3 Oferta kulturalna	50
1.2.4 Oferta sportowo-rekreacyjna	52
1.2.5 Edukacja	54
1.3 Sytuacja materialna i zasięg bezrobocia.....	57
1.3.1 Sytuacja materialna mieszkańców gminy	57
1.3.2 Zasięg bezrobocia.....	60
1.3.3 Poziom aktywności społecznej oraz zakres integracji społecznej.....	63
2 ZAKRES STANU ŚWIADCZENIA USŁUG SPOŁECZNYCH W GMINIE SKAWINA, DIAGNOZA POTENCJAŁU	76
2.1 Potencjał realizacji usług społecznych w ujęciu wielowymiarowym	76
2.2 Opis jednostek organizacyjnych gminy oraz innych podmiotów istotnych w kontekście realizacji usług społecznych	81
2.2.1 Jednostki gminne realizujące usługi społeczne.....	82
2.2.2 Organizacje pozarządowe oraz podmioty, o których mowa w art. 3	102
2.3 Usługi społeczne realizowane na terenie Gminy Skawina	108
2.3.1 Usługi z zakresu poradnictwa, w tym specjalistycznego i terapii	108
2.3.2 Usługi edukacyjne i profilaktyczne dedykowane dorosłym (rodzice i opiekunowie, nauczyciele i wychowawcy) oraz dzieciom i młodzieży w wieku szkolnym.....	110

2.3.3	Usługi na rzecz osób starszych.....	115
2.3.4	Usługi realizowane na rzecz osób niepełnosprawnych	117
2.3.5	Usługi w zakresie promocji i ochrony zdrowia	118
2.3.6	Usługi aktywizacyjne, w tym realizowane na rzecz przeciwdziałania bezrobociu.....	120
2.3.7	Usługi sportowo-rekreacyjne	121
2.3.8	Usługi z zakresu organizacji czasu wolnego dla dzieci i młodzieży	122
2.3.9	Usługi animacyjne aktywizujące społeczność lokalną i pozwalające na aktywne spędzenie czasu wolnego realizowane w głównej mierze przez NGO	123
2.3.10	Usługi pomocy społecznej i wspierania rodziny	123
2.4	Zasoby podmiotów realizujących zadania z zakresu usług społecznych (kadrowe oraz rzeczowe).....	134
2.5	Elementy wspierające realizację usług.....	139
2.5.1	Dokumenty zarządzania strategicznego: Strategie, Programy	139
2.5.2	Postrzeganie usług społecznych i korzystania z nich przez mieszkańców gminy .	146
3	CEL I METODOLOGIA BADAŃ	148
4	ANALIZA WYNIKÓW BADAŃ ILOŚCIOWYCH	153
4.1	Charakterystyka populacji badania ankietowego.....	153
4.2	Szczegółowe wyniki badań	157
5	ANALIZA WYNIKÓW BADAŃ JAKOŚCIOWYCH	170
5.1	Zogniskowane wywiady grupowe (FGI)	170
5.2	Indywidualne wywiady pogłębione (IDI)	176
6	Wnioski i rekomendacje - OKREŚLENIE POTRZEB WSPÓLNOTY SAMORZĄDOWEJ W ZAKRESIE ŚWIADCZENIA USŁUG SPOŁECZNYCH	185
6.1	Wnioski.....	185
6.2	Rekomendacje	192
	SPIS WYKRESÓW	199
	SPIS TABEL	200

Wstęp

Realizowana w Gminie Skawina polityka społeczna jest ważnym czynnikiem rozwoju lokalnego i dobrobytu obywateli. Istotnym krokiem w tym obszarze było podjęcie w dniu 28 września 2022 r. przez Radę Miejską Gminy Skawina uchwały w sprawie utworzenia Centrum Usług Społecznych w Skawinie, poprzez przekształcenie Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Skawinie z dniem 1 stycznia 2023 r.

Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych wprowadza fakultatywną możliwość przekształcenia dotychczasowych struktur ośrodka pomocy społecznej w centrum usług społecznych, co zdaniem ustawodawcy ma wpłynąć na zwiększenie dostępu do usług społecznych w danym środowisku lokalnym. Ustawa uznaje dowolność w projektowaniu i świadczeniu usług, które mają odpowiadać na zmieniające się potrzeby mieszkańców.

Usługa społeczna to działanie podejmowane przez gminę w celu zaspokajania potrzeb wspólnoty samorządowej świadczone w formie niematerialnej bezpośrednio na rzecz osób, rodzin, grup społecznych, grup mieszkańców o określonych potrzebach lub ogółu mieszkańców (art. 2 ust. 1 ustawy o CUS). Usługi społeczne są świadczone przez osoby mające odpowiednie kwalifikacje, jeżeli wymogi w tym zakresie wynikają z przepisów odrębnych (art. 2 ust. 3 ustawy o CUS). Ustawodawca wskazał zamknięty katalog 14 zakresów (obszarów) usług społecznych. Usługi społeczne oznaczają działania z zakresu:

- 1) polityki prorodzinnej,
- 2) wspierania rodziny,
- 3) systemu pieczy zastępczej,
- 4) pomocy społecznej,
- 5) promocji i ochrony zdrowia,
- 6) wspierania osób niepełnosprawnych,
- 7) edukacji publicznej,

- 8) przeciwdziałania bezrobociu,
- 9) kultury,
- 10) kultury fizycznej i turystyki,
- 11) pobudzania aktywności obywatelskiej,
- 12) mieszkalnictwa,
- 13) ochrony środowiska,
- 14) reintegracji zawodowej i społecznej.

Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych stanowi, że Centrum Usług Społecznych, jako instytucja odpowiedzialna za realizację usług społecznych na poziomie lokalnym, powinno opierać swoje działania na trafnie rozpoznanych potrzebach i potencjale społeczności. Zgodnie z tym zapisem przystąpiono do opracowania dokumentu pn. Diagnoza potrzeb i potencjału wspólnoty samorządowej Gminy Skawina w zakresie usług społecznych.

Diagnoza jest przygotowywana na potrzeby gminy – w celu dostarczenia władzom gminy informacji o potrzebach mieszkańców w zakresie usług społecznych oraz danych o potencjale usługowym środowiska lokalnego. Na podstawie tych informacji Gmina Skawina przystąpi do opracowania programu usług społecznych i będzie mogła trafniej odpowiedzieć na rzeczywiste potrzeby mieszkańców w zakresie usług społecznych. Dzięki trafnej i rzetelnej diagnozie CUS ma szansę spełnić zasady, które określa art. 14 ustawy o CUS, tj. powszechności, podmiotowości, jakości, kompleksowości, współpracy, pomocniczości, wzmacniania więzi społecznych.

1 OPIS OBSZARU OBJĘTEGO DIAGNOZĄ

1.1 Charakterystyka demograficzna Gminy Skawina

1.1.1 Dane statystyczne dotyczące populacji Gminy Skawina

Gmina Skawina jest gminą miejsko-wiejską położoną w bezpośrednim sąsiedztwie stolicy województwa małopolskiego, w południowej części powiatu krakowskiego. Zajmuje powierzchnię 100 km². Od północy gmina sąsiaduje z gminami: Czernichów, Liszki oraz Kraków, od wschodu z gminą Mogilany. Od południa graniczy natomiast z powiatem myślenickim – gminami: Myślenice oraz Sułkowice, a od zachodu z powiatem wadowickim – gminami: Lanckorona, Kalwaria Zebrzydowska oraz Brzeźnica. Gmina Skawina składa się z miasta Skawina oraz 16 sołectw: Borek Szlachecki, Facimiech, Gołuchowice, Grabie, Jaśkowice, Jurczyce, Kopanka, Krzęcin, Ochodza, Polanka Hallera, Pozowice, Radziszów, Rzozów, Wola Radziszowska, Wielkie Drogi i Zelczyna. Według danych Urzędu Miasta i Gminy w Skawinie, na koniec 2021 roku gminę zamieszkiwały 42 173 osoby, z czego 22 944 osób zamieszkiwało miasto Skawina, a 19 229 osób zamieszkiwało obszary wiejskie gminy (16 sołectw). Sołectwami o największej liczbie mieszkańców są: Radziszów (3491 osób), Wola Radziszowska (2432 osób), Rzozów (1685 osób), Krzęcin (1632 osób) oraz Borek Szlachecki (1422 osób)¹.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, na koniec 2021 roku gmina była zamieszkiwana przez 43 789 osoby, z czego 48% stanowili mężczyźni, a pozostałe 52% kobiety². Według stanu na 30 czerwca 2021 roku, liczba ludności gminy Skawina wyniosła 43 776 osób, z czego 51,7% stanowiły kobiety, a 48,3 % mężczyźni. Liczba ludności gminy stanowi 16,1 % ludności powiatu, 1,28% ludności województwa. Struktura ludności gminy przedstawiała się następująco: 60,3% mieszkańców gminy Skawina jest w wieku produkcyjnym, 18,8% w wieku przedprodukcyjnym, a 20,9% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym. W latach 2002-2021 liczba mieszkańców wzrosła o 6,5%³.

Dla porównania w latach 2009-2014 liczba mieszkańców Gminy Skawina wzrastała (wzrost o 2,8%), by w 2014 roku wynieść 43 137⁴.

---

¹ Program Wspierania Rodziny w Gminie Skawina na lata 2022-2024, s. 7.

² Diagnoza problemów uzależnień Gminy Skawina, październik 2022 r., s. 8.

³ Ocena zasobów pomocy społecznej za 2021 r. Miasto i Gmina Skawina (opracowanie własne MGOPS w Skawinie), s. 3.

⁴ Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Skawina na lata 2016 – 2022, s.10 i 20.

Dane meldunkowe Urzędu Miasta i Gminy wskazują natomiast na istotnie mniejszą liczbę mieszkańców (42 173) niż dane dostępne w ramach statystyki publicznej (43 789).

Dane dotyczące mieszkańców gminy Skawina wg grup wiekowych i płci prezentuje tabela.

Tabela 1: Liczba mieszkańców wg grup wiekowych i płci. Rok 2021 r.

Grupa wiekowa	mężczyźni	kobiety
Wiek przedprodukcyjny 0-17	4 399	4 219
Wiek produkcyjny	13 731	12 370
Wiek poprodukcyjny (K=60+; M=65+)	3 051	6 225
W tym 75+	995	1982

Źródło: opracowanie własne, dane GUS.

W 2021 r. Gmina Skawina miała ujemny przyrost naturalny wynoszący -99. Odpowiada to przyrostowi naturalnemu -2,26 na 1000 mieszkańców gminy Skawina. W 2021 roku urodziło się 398 dzieci, w tym 49,5% dziewczynek i 50,5% chłopców. Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi 0,86 i jest nieznacznie większy od średniej dla województwa oraz znacznie większy od współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju. W 2021 roku zarejestrowano 554 zameldowań w ruchu wewnętrznym oraz 407 wymeldowań, w wyniku czego saldo migracji wewnętrznych wynosi dla gminy Skawina 147⁵.

Jeszcze w 2018 roku w gminie obserwowany był dodatni przyrost naturalny (w 2018 r. – 1,86) – wyższy niż średnia wojewódzka (1,59) i powiatowa (1,71). Podobnie jak w 2012 dodatnie było saldo migracji na teren gminy, ale przy tendencję spadkowej. Istotne jest tu zjawisko migracji z miasta na wieś (z Krakowa pod miasto) oraz systematycznie rosnąca społeczność ukraińska⁶.

⁵ www.polskawliczbach.pl/gmina_Skawina.

⁶ Raport dla Gminy Skawina. Przegląd najważniejszych problemów i wyzwań dla Gminy Skawina opracowany w oparciu o analizę obowiązujących dokumentów strategicznych i polityk oraz głos mieszkańców ze spotkań konsultacyjnych i ankiety. Styczeń 2020 r., s. 70.

1.1.2 Prognozy dotyczące przewidywanych zmian w sytuacji demograficznej

Dokumenty strategiczne gminy Skawina wskazują na przewidywania dotyczące liczby mieszkańców w przyszłości i ich struktury wiekowej co będzie miało istotny wpływ na określanie rodzaju planowanych usług. "Zakłada się na potrzeby planowania działań rozwojowych stały przyrost mieszkańców gminy Skawina, który do roku 2030 ukształtuje się na poziomie ponad 46 488 mieszkańców (wariant czwarty prognozy demograficznej opracowanej na potrzeby Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego)"⁷. Jednym z obserwowanych trendów jest stały wzrost liczby mieszkańców gminy.

Gmina Skawina nie odbiega od istotnych z perspektywy organizowania usług społecznych trendów ogólnopolskich i małopolskich: w ogólnej liczbie ludności spada liczba osób w wieku przedprodukcyjnym a wzrasta liczba osób w wieku poprodukcyjnym:

W gminie notuje się szybki przyrost osób w wieku poprodukcyjnym – w 2014 r. stanowiły one 17,7% ogółu mieszkańców gminy, w 2018 r. już 19,9%. Wskaźniki te plasują gminę Skawinę powyżej średniej dla województwa (kolejno 18,2% oraz 19,5%) i dla powiatu (17%, 18,7%). Tendencje te występują zarówno w mieście jak na wsi, choć w mieście są bardziej nasilone. Rośnie długość życia mieszkańców - kobiety żyją dłużej, niż mężczyźni, co powoduje, że kobiet w wieku poprodukcyjnym jest ponad dwukrotnie więcej niż mężczyzn (dane za 2018 r.: 2744 mężczyzn oraz 5893 kobiet)⁸.

Opisane wyżej trendy mają charakter długoletni – były też widoczne w latach 2009 – 2014⁹.

1.1.3 Możliwe metody weryfikacji danych statystycznych – źródła pozyskiwania danych o liczbie mieszkańców korzystających z infrastruktury i usług w gminie Skawina

Dynamika zjawisk społeczno-gospodarczych i migracji powoduje, że nie wszystkie dane dotyczące populacji funkcjonującej na danym terenie widoczne są w statystyce publicznej. Dla

---

⁷ Strategia Rozwoju Gminy Skawina na 2021 – 2030, s. 41

⁸ Raport dla Gminy Skawina. Przegląd najważniejszych problemów i wyzwań dla Gminy Skawina opracowany w oparciu o analizę obowiązujących dokumentów strategicznych i polityk oraz głos mieszkańców ze spotkań konsultacyjnych i ankiety. Styczeń 2020 r., s. 71.

⁹ Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Skawina na lata 2016 – 2022, s. 20.

zapewnienia lepszego dopasowania skali planowanych usług, celowe jest poszukiwanie sposobów pozyskiwania dodatkowych informacji tym zakresie:

„Z wykonanej na potrzeby porównawczo-kontrolne analizy liczby ludności w oparciu o dane dotyczące zużycia wody za lata 2015-2019, otrzymane od ZWiK w Skawinie, wynika, że w 2019 roku na terenie miasta i gminy Skawina żyło ponad 48 000 mieszkańców (5000 więcej niż wynika z rejestru PESEL, danych GUS). Wskazuje to na potencjalne niedoszacowanie faktycznej ilości ludzi zamieszkujących i użytkujących wodę na poziomie 10% i implikuje konieczność pogłębienia badań w tym zakresie w oparciu o inne źródła danych”¹⁰.

Dominujące grupy społeczne, ich problemy i potrzeby (mieszkańców i rodzin) w zakresie świadczenia usług społecznych

1.1.4 Wprowadzenie

Podział na **grupy dominujące** przyjęty na potrzeby niniejszego dokumentu, uwzględnia przede wszystkim założenia prowadzonych badań. Wyodrębniono następujące grupy:

- 1) dorosłych mieszkańców,
- 2) rodzin z dziećmi,
- 3) dzieci i młodzieży,
- 4) osób z niepełnosprawnościami,
- 5) osób starszych.

Elementy takiego podziału znajdują potwierdzenie w dostępnych materiałach. Osoby kluczowe w realizacji zadań dotyczących usług społecznych w Gminie Skawina biorące udział w spotkaniach grup fokusowych wśród kategorii problemów społecznych występujących wśród mieszkańców Skawiny w naturalny sposób wyodrębnili problemy dzieci i młodzieży oraz dorosłych¹¹.

Bardzo podobne obserwacje dotyczące „skawińskiej specyfiki” dominujących grup społecznych, wraz z próbą wskazania przyczyn takiego stanu rzeczy, obecne były również w wynikach innych badań:

---

¹⁰ Strategia Rozwoju Gminy Skawina na 2021 – 2030, s. 41

¹¹ Raport. Diagnoza problemów uzależnień Gminy Skawina. Październik 2022 r., s. 26. Wśród lokalnych ekspertów biorących udział w spotkaniach grup fokusowych wskazano: pedagogów szkolnych, strażników miejskich, psychologów, pracowników socjalnych, kadre zarządzającą Miejsko – Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej i Policji, członków gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przedstawicieli lokalnych urzędów i instytucji, fundacji i stowarzyszeń, grup samopomocy i placówek wsparcia dziennego.

„Żyjąc w Skawinie, widzę dominujące grupy społeczne. Są to ludzie albo zupełne młodzi albo starsi. A ta grupa 19 - 25, bardzo dynamiczna w kreowaniu kultury, w zasadzie nie istnieje. Myślę, że to jest związane z brakiem oferty edukacyjnej, bo kończy się ona tutaj na maturze a dalej jest Kraków. Nie mamy, poza tym takiego inkubatora nowych pomysłów, startupów. Świetnie byłoby tu mieć oddział zamiejscowy szkoły wyższej, bo to od razu wzbogaci ofertę czasu wolnego, wzmocni świeżą krew w NGOs. Ale nawet jeśli nie ma takiej uczelni, to choć inkubator, klaster innowacyjności dla chcących się kształcić w wąskim kierunku np. naprawa rowerów, rzemiosło, szycie toreb...”¹².

Dostępne w analizowanych dokumentach wyniki badań wskazują m.in. jak mieszkańcy postrzegają **kluczowe problemy społeczne** na terenie gminy. W ramach badań respondenci poproszeni zostali o wskazanie trzech najważniejszych problemów społecznych, które ich zdaniem występują na terenie gminy Skawina. „(...) Najbardziej wyróżniającymi się odpowiedziami były słaby dostęp do opieki zdrowotnej (40%), alkoholizm 20% oraz ubóstwo (18%). Warto zaznaczyć, że aż 40% badanych nie dostrzega w gminie żadnych problemów”¹³.

Potrzeby społeczne gminy, ujęte w sposób syntetyczny i zagregowany odnajdujemy wyzwaniach dla Gminy zawartych w Strategii Rozwoju Gminy. Wskazano w nich m. in. następujące zjawiska, zarówno odnoszące się do sytuacji społecznej gminy jak i poziomu organizacji usług społecznych:

- rosnąca populacja osób starszych w gminie, brak polityki senioralnej,
- mała liczba miejsc w żłobkach na terenie gminy,
- niewystarczająca liczba miejsc w przedszkolach z terenu gminy, krótki czas pracy niektórych oddziałów uniemożliwiający podjęcie pracy przez rodzica/opiekuna,
- niesatysfakcjonująca jakość edukacji – przeciętne wyniki z egzaminów zewnętrznych na tle powiatu i województwa,
- infrastruktura oświatowa wymagająca modernizacji,
- wysokie koszty funkcjonowania niektórych placówek oświatowych,
- rosnąca liczba dzieci z deficytami rozwojowymi,
- niewystarczająca oferta zajęć dodatkowych i wyrównawczych dla dzieci i młodzieży, brak diagnozy potrzeb w tym zakresie,

---

¹² Raport dla Gminy Skawina... s. 63-64.

¹³ Raport. Diagnoza problemów uzależnień Gminy Skawina. Październik 2022, s. 40

- niewystarczająca oferta wsparcia instytucjonalnego dla dzieci,
- niewystarczająca oferta wsparcia instytucjonalnego dla młodzieży,
- brak szkolnictwa wyższego w gminie, szkolnictwo na poziomie średnim wymaga lepszego dostosowania do potrzeb rynku oraz odbiorców,
- ograniczony dostęp do oferty opiekuńczej, edukacyjnej i specjalistycznej [w tym formie integracyjnej] dla osób z niepełnosprawnością dostępnej na terenie gminy,
- słaba dostępność do specjalistycznej opieki zdrowotnej w gminie,
- nie w pełni wykorzystany potencjał rekreacyjny gminy, w tym rzek i innych akwenów,
- niewykorzystany potencjał centrum Skawiny i Rynku oraz terenów przemysłowych,
- niski standard zabudowy blokowej,
- napięcia na tle zróżnicowanych potrzeb mieszkańców miasta i wsi w zakresie podnoszenia jakości życia,
- mała dostępność do miejsc integracji dla mieszkańców (świetlice, kluby, domy ludowe),
- niewielka obecność w życiu społecznym grup niedoreprezentowanych (osób z niepełnosprawnościami, migrantów etc.),
- słabo wykorzystany potencjał dziedzictwa historycznego gminy.
- deficyty diagnostyczne w zakresie dostępności do usług oraz innych wybranych obszarów życia [np. zdrowie, edukacja, powiązania komunikacyjne, demografia], brak wystandaryzowanych narzędzi badawczych [np. barometru badania opinii mieszkańców],
- deficyty planistyczne – brak [lub w trakcie tworzenia] niektórych polityk [polityka ochrony zdrowia, senioralna, edukacyjna, studium uwarunkowań przestrzennych],
- brak dostępności do większości instytucji użyteczności publicznej dla osób ze szczególnymi potrzebami [os. z niepełnosprawnością, starszych, rodziców z dziećmi]¹⁴.

Ze zdiagnozowanymi wyzwaniami (ale również mocnymi stronami) koresponduje wizja Gminy, w obszarze „Ludzie” opisana w Strategii rozwoju. Pokazuje potrzeby w sposób odmienny, nie od strony problemu, ale właśnie oczekiwanego – potrzebnego – stanu rzeczy: „Gmina Skawina jest dobrym miejscem do życia. Blisko Krakowa, ale z dala od zgiełku dużego miasta. Mieszkańcy chcą tutaj żyć, bo mają wszystko czego potrzeba. Nieduża gmina, ale dająca perspektywy. Gdzie, dobra edukacja od najmłodszych lat, zdrowie i bezpieczeństwo, dobra praca, atrakcyjna oferta czasu wolnego, przyjazna przestrzeń - dzięki

---

¹⁴ Strategia Rozwoju Gminy Skawina na 2021 – 2030, s. 26

zaangażowaniu władz i społeczności lokalnych - są realnością. To przyjazne miejsce dla rodzin. Gmina tworzy dobre warunki do łączenia aktywności zawodowej z rodzinną. Licznie sprowadzają się tutaj nowi mieszkańcy szukający wysokiej jakości życia.

To również dobre miejsce dla młodych. Edukacja w gminie daje dobry start w dorosłość, a po szkole dostępna jest ciekawa oferta czasu wolnego. Mimo że duże miasto kusi, chce się zostać w Skawinie. Seniorzy cieszą się tutaj aktywną jesienią życia – spotykają, wspólnie uczą, bawią, ćwiczą, aktywnie włączają się w życie społeczności. Gmina Skawina godzi perspektywę mieszkańców miasta i wsi, dba o sprawiedliwy dostęp do zasobów dla wszystkich, w tym grup niedoreprezentowanych. Osoby z niepełnosprawnością, starsze, przewlekłe chore i inne przeżywające trudności życiowe, jak i ich rodziny, czują się pełnoprawnymi członkami społeczności, mogą liczyć na wsparcie i dostęp do usług publicznych. Aktywnie szuka się nowych pomysłów na skuteczną pomoc – wprowadza nowe formy aktywizacji społecznej i zawodowej, rozwija zasób mieszkaniowy gminy, daje opiekunom wytchnienie od opieki, dostarcza specjalistyczne usługi wsparcia. W praktyce zapewnia się wszystkim równość szans oraz podmiotowość w życiu społecznym gminy.

Gmina Skawina jest miejscem przyjaznym i bezpiecznym. Skutecznie ogranicza zagrożenia zewnętrzne, rozwija profilaktykę zdrowia fizycznego i psychicznego. Dbą o dostępność i jakość przestrzeni publicznych, tworzy warunki do aktywnego wypoczynku, chroni i twórczo rozwija dziedzictwo kulturowe. Centrum gminy zaprasza wyjątkowym klimatem małego miasteczka, z zadbanym rynkiem - przyjazną przestrzenią do spotkań mieszkańców. Mieszkańcy gminy nie muszą jeździć do miasta by żyć ciekawie, a do gminy zaglądają krakowianie i turyści, żeby aktywnie spędzić czas¹⁵.

W wizji tej widoczne są potrzeby w różnych wymiarach: zarówno w poszczególnych obszarach realizacji usług społecznych: edukacji, organizacji czasu wolnego, wspierania rodziny, innych działań pomocowych, profilaktyki różnorodnych zagrożeń, jak i zróżnicowanych grup odbiorców: rodzin, osób młodych, osób starszych, osób z niepełnosprawnościami itp. Kwestia identyfikacji kluczowych problemów społecznych i konieczności odpowiedzi na nie jest mocno zaakcentowana w gminnych dokumentach strategicznych:

„(...) sercem programu rewitalizacji, jest cel szczegółowy pierwszy, który dotyczy odpowiedzi na kluczowe problemy społeczne i wokół niego zogniskowana jest większość przedsięwzięć

---

¹⁵ Strategia Rozwoju Gminy Skawina na 2021 – 2030, s. 27

podstawowych. To właśnie na problemach społecznych musi zasadzać się odpowiedź zdefiniowana w programie rewitalizacji. W ramach celu pierwszego do realizacji zaplanowano przedsięwzięcia kluczowe dla zwiększania włączenia społecznego i integracji mieszkańców podobszarów rewitalizacji (projekty takie jak „Ogólnodostępna przestrzeń publiczna dla aktywizacji i integracji mieszkańców podobszarów rewitalizacji z terenów wiejskich Gminy Skawina – ITD i ITP”, Centra Aktywności Kulturalnej czy „Zróbmy sobie podwórko” tworzenie miejsc spotkań i integracji na terenie osiedli w Skawinie oraz wzmacnianie lokalnych społeczności wokół tych miejsc”¹⁶.

1.1.5 Część szczegółowa – problemy i potrzeby poszczególnych grup dominujących

1.1.5.1 Dorośli mieszkańcy

Wyodrębnienie potrzeb i problemów grupy dorosłych jako takiej, nie przez pryzmat wyodrębnionej już grupy nie jest często obecne w analizowanych dokumentach. Wśród problemów osób dorosłych oraz całych rodzin, w świetle wyników grup fokusowych w ramach badań na potrzeby „Diagnozy problemów uzależnień Gminy Skawina” najczęstsze wskazania to uzależnienie od alkoholu, zachowania agresywne, niewydolność i bezradność wychowawcza rodziców i konflikty rodzinne¹⁷.

W badaniach ankietowych na potrzeby „Diagnozy problemów uzależnień Gminy Skawina” pytano o ocenę jak duże zagrożenie niosą za sobą wskazane w badaniu uzależnienia. Jako najbardziej groźne uzależnienie mieszkańcy wskazali sieciologizm oraz uzależnienie od hazardu. Wysoko ocenione zostało zagrożenie wynikające z nikotynizmu, zakupologizmu, a dopiero następne z narkomanii. Jako najmniej groźne uzależnienie, traktowane bardziej jako przyzwyczajanie, niż stan zagrażający, mieszkańcy uznają alkoholizm oraz pracologizm¹⁸. Wyniki te wskazują jasno, na przykładzie problemów uzależnień, na daleko idące zmiany w postrzeganiu zagrożeń wynikających z problemów społecznych. Zmiany te potwierdzają wyniki badań fokusowych, realizowanych na potrzeby przywoływanej Diagnozy problemów uzależnień Gminy Skawina.

„Badani [w badaniach fokusowych] wskazali również na zachodzące przemiany w zakresie wzorców konsumpcji alkoholu czy zażywania środków psychoaktywnych, a co za

---

¹⁶ Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Skawina na lata 2016 – 2022, s. 9.

¹⁷ Diagnoza problemów uzależnień Gminy Skawina, październik 2022 r., s. 31.

¹⁸ Diagnoza problemów uzależnień Gminy Skawina, październik 2022 r., s. 44.

tym idzie potrzebę zmiany sposobu myślenia samych terapeutów i środowisk specjalistów w podejściu do edukacji i działań profilaktycznych.: (...) Cały świat się zmienia, w latach 80tych obraz narkomana był zupełnie inny niż teraz, obraz alkoholika też jest zupełnie inny, mamy alkoholików, którzy są prezesami dużych firm, on nie musi stać pod sklepem tylko on pije trunki po 200-300 zł za butelkę, wypija butelkę, następnego dnia kąpie się, ubiera białą koszulę, idzie do pracy, co nie zmienia faktu, że jest osobą uzależnioną od alkoholu tak samo jak osoba, która stoi pod sklepem i chce się napić 2 piwa. Cały czas chodzi o to, żeby nie zostawać z tyłu tylko iść ze zmianami, które dotyczą zmianę społeczną.

(...) a małpki kupują nie tylko menele tylko panowie w garniturach w Żabce, rano też kupują małpki i idą do pracy”¹⁹. „Dostrzegalne zmiany dotyczą też środowisk, które uznawane były za dysfunkcyjne. Dawniej [były to] rodziny o niskim statusie społeczno-ekonomicznym, obecnie sytuacja finansowa nie jest już miernikiem dysfunkcji”²⁰.

Szczególnie ta ostatnia konstatacja wydaje się mieć wymiar szerszy i odnosić się nie tylko do kwestii uzależnień. Dalszych informacji o problemach i potrzebach dorosłych mieszkańców Skawiny dostarczają dane o odbiorcach działań Centrum Wspierania Rodziny. „Centrum Wspierania Rodziny świadczy pomoc osobom, małżeństwom i rodzinom przeżywającym trudności życiowe np. uzależnienie lub współuzależnienie, przemoc w rodzinie, konflikty z najbliższymi, kłopoty w wychowaniu dzieci, problemy osobiste, stres związany z życiem codziennym, poczucie choroby, straty, krzywdy lub winy. (...) Podobnie jak w 2020 r. i wcześniejszych najczęściej zgłaszanym problemem był problem uzależnienia od alkoholu. W omawianym okresie udzielono ogółem 380 porad 195 osobom (97 kobiet, 95 mężczyzn, 3 dzieci). Wśród 195 osób, którym udzielono porad, było 119 osób z problemem uzależnienia od alkoholu (300 porad) oraz 76 osób będących w relacji z osobą uzależnioną – obciążone tą sytuacją (80 porad). Wśród osób z problemem alkoholowym było 35 kobiet, 82 mężczyzn oraz 2 dzieci. Z kolei wśród osób będących w relacji z osobą uzależnioną – obciążonych tą sytuacją (w tym osoby współuzależnione i DDA) były 62 kobiety, 13 mężczyzn i 1 dziecko. Kolejnym zgłaszanym problemem były zaburzenia nerwicowe, związane ze stresem i pod postacią somatyczną (156 porad udzielonych 98 osobom). Problem uzależnienia od narkotyków i innych substancji psychoaktywnych zgłosiło 45 osób, którym udzielono 78 porad. Spośród 45

---

¹⁹ Diagnoza problemów uzależnień Gminy Skawina, październik 2022 r., s. 37.

²⁰ Diagnoza problemów uzależnień Gminy Skawina, październik 2022 r., s. 37.

osób korzystających z pomocy było 29 osób uzależnionych od w/w środków psychoaktywnych”²¹.

„Inne kategorie problemów zgłaszanych do CWR: kryzys w związku partnerskim, kryzys rodzinny (konflikty, trudności wychowawcze, rozkład pożycia) – zgłaszało 67 osób (udzielono 105 porad); o zaburzenia nastroju - zgłaszało 41 osób (udzielono 70 porad); o zachowania mające cechy uzależnienia od czynności takich jak hazard, Internet i inne – 4 osoby (2 osoby mające cechy uzależnienia oraz 2 osoby będące w relacji z osobą, której zachowania mają cechy uzależnienia od tych czynności) - łącznie udzielono 10 porad; o niewydolność opiekuńczo – wychowawcza – zgłaszało 5 osób (udzielono 11 porad)”²².

„Dorośli mieszkańcy gminy borykający się niejednokrotnie ze skutkami szybkiego tempa życia, pracoholizmu mogliby w ramach prowadzonych kampanii i akcji społecznych korzystać cyklicznie ze wsparcia psychologa, gdzie nauczyliby się nowych technik radzenia sobie ze stresem i efektywnego odpoczynku, bez używek i technologii. Akcje informacyjne skierowane głównie do kobiet, mogłyby uzmysłwić szkodliwość konsumpcji alkoholu, ukazać skalę zjawiska i skutki szczególnie w organizmach kobiecych, uwrażliwić społeczeństwo na wczesne symptomy uzależnienia i pokazać skuteczne mechanizmy interwencji i udzielania pomocy”²³.

Obszarem problemowym, prezentowanym w części dotyczącej osób dorosłych, jest przemoc w rodzinie. Przemoc w rodzinie dotyczy oczywiście także grup społecznych opisywanych niżej, ale ze względu na fakt niewyodrębniania w danych sprawozdawczych do jakiej grupy należy dana rodzina objęta działaniami w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie ten obszar problemowy prezentujemy w tej części opracowania. Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie szeroko definiuje adresatów programu, w pierwszej kolejności wskazując, że są to osoby doznające przemocy w rodzinie, w tym: dzieci, współmałżonkowie lub partnerzy w związkach nieformalnych, osoby starsze, osoby niepełnosprawne, rodziny z dziećmi.

Specyfika problemu powoduje, że oprócz tej można powiedzieć, „oczywistej” grupy odbiorców wskazane są kolejne: osoby stosujące przemoc w rodzinie; świadkowie przemocy w rodzinie, a także przedstawiciele instytucji i służb pracujących z osobami i rodzinami

---

²¹ Diagnoza problemów uzależnień Gminy Skawina, październik 2022 r., s. 15.

²² Diagnoza problemów uzależnień Gminy Skawina, październik 2022 r., s. 16

²³ Diagnoza problemów uzależnień Gminy Skawina, październik 2022 r., s. 128-129.

dotkniętymi przemocą oraz społeczeństwo lokalne.²⁴ Ostatnie dwie grupy niewątpliwie mają charakter adresatów „wtórnych” – program adresowany jest do nich ale w celu wpływania na zmianę sytuacji adresatów „pierwotnych”, w tym przede wszystkim wyjścia z sytuacji przemocy przez osoby doznające przemocy.

Dane diagnostyczne w dokumencie obejmują lata 2015-2017, co ogranicza celowość ich wykorzystania do analizy aktualnej sytuacji. Niemniej należy zwrócić uwagę, na fakt, iż w latach 2015-2016 roku obserwowalny był wzrost liczby rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty”, co było interpretowane jako coraz większa świadomości w wykorzystaniu tej formy interwencji w zakresie walki z problemem przemocy w rodzinie²⁵.

Skalę problemu prezentują dane o liczbie rodzin objętych działaniami w tym zakresie. Od 1 stycznia 2021 r. do 31 grudnia 2021 r. do przewodniczącej Zespołu wpłynęło 78 formularzy „Niebieskie Karta – A” w 64 rodzinach, sporządzonych przez przedstawicieli uprawnionych podmiotów.

W 2021 r. Zespół Interdyscyplinarny/Grupa Robocza sporządzili 56 formularzy „Niebieska Karta C” oraz 68 „Niebieskich Kart D”. W 2021 r. procedurą „Niebieskie Karty” objętych było 108 rodzin. W porównaniu do roku 2020 nastąpił spadek rodzin objętych pracami grup roboczych w ramach procedury Niebieskie Karty o 20 rodzin.

Tabela 2: Liczba „Niebieskich Kart” sporządzonych w 2021 r.

Podmioty uprawnione do zakładania „Niebieskich Kart”	Liczba „Niebieskich Kart”
Policja	26
Jednostki organizacyjne pomocy społecznej	34
Placówki Oświatowe	4
Służba Zdrowia	0
Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	0
Razem	65

²⁴ Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie... na lata 2018-2022, s. 29.

²⁵ Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie... na lata 2018-2020, s. 9

Źródło: Sprawozdanie z realizacji zadań Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Skawinie oraz realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny w roku 2021, s. 41.

W 2021 roku odbyło się 454 grupy robocze zajmujące się pomocą rodzinom uwikłanym w przemoc w rodzinie. W tym roku, Zespół powołał 60 nowych grup roboczych, których zadaniem było rozwiązywanie problemów związanych z występowaniem przemocy w rodzinie, diagnozowanie sytuacji rodziny, monitorowanie sytuacji w środowisku oraz ustalenie planu pomocy rodzinie, czyli dla osób doświadczających przemocy w tym małoletnich dzieci, jak również dla osób stosujących przemoc.

Na 31 grudnia 2021 r. łącznie w 65 rodzinach podjęto decyzję o zakończeniu procedury „Niebieskie Karty” w tym, z uwagi na ustanie przemocy w rodzinie oraz zrealizowanie indywidualnego planu pomocy w 51 przypadkach, natomiast z uwagi na brak zasadności do podejmowania działań wobec rodziny w 14 przypadkach. Zakończenie procedury kończy pracę grupy roboczej, ale nie oznacza zakończenia współpracy z daną rodziną – podmioty w ramach swoich kompetencji i obowiązków świadczą pomoc w zakresie socjalnym, psychologicznym, prawnym i innym. W związku z zakończeniem procedury „Niebieskie Karty”, po wyrażeniu zgody przez rodzinę, został wprowadzony monitoring w celu sprawdzania stanu bezpieczeństwa domowników w 2021 roku w 30 rodzinach²⁶.

Istotne informacje o problemach i potrzebach w obszarze przeciwdziałania przemocy są zawarte w diagnozie lokalnych potrzeb w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie, której celem było opracowanie dokumentu stanowiącego punkt wyjścia do przygotowania gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie na kolejne lata oraz dalszych analiz i wypracowanie rekomendacji do dalszych działań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie gminy Skawina²⁷.

Przedstawione powyżej problemy zapewne nie wyczerpują istniejących problemów i potrzeb tej grupy, i obszar ten wymaga dalszych działań diagnostycznych. Kwestie problemów rodzin z dziećmi w obszarze niewydolności wychowawczej ujęte są w kolejnym podrozdziale, a sytuacja materialna i bezrobocie opisane są w rozdziale 1.4.

---

²⁶ Sprawozdanie z realizacji zadań MGOPS za 2021 r, s. 41

²⁷ Monitoring Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Skawina na lata 2018-2022, za 2021 rok, s. 16, opisywany dokument nie został uwzględniony wśród dokumentów przekazanych do analizy, nie był też opublikowany.

1.1.5.2 Rodziny z dziećmi

Liczbę rodzin z dziećmi do lat 18 w Skawinie, ze względu na powszechny zakres świadczenia, prezentują dane dotyczące świadczeń wychowawczych – w 2021 rodzin w których przyznano było 5723²⁸.

Na te najpoważniejsze rodzaje problemów rodzin z dziećmi, wymagające wsparcia wskazuje Program Wspierania Rodziny w Gminie Skawina na lata 2022-2024:

„Gmina Skawina oferuje szeroki wachlarz usług na rzecz rodzin dotkniętych wszelkimi trudnościami: niezaradnością życiową, brakiem stabilizacji zawodowej i materialnej, niewydolnością wychowawczą, niskim poziomem intelektualnym, kulturalnym i moralnym dorosłych, jak również przemocą i uzależnieniami. Trudności dziecka najczęściej wskazują na zaburzone relacje w rodzinie, ale bywają również związane wyłącznie z rówieśniczym środowiskiem, zwłaszcza w dobie wszechobecnego Internetu, który zaburza postrzeganie rzeczywistości małoletnim oraz negatywnie wpływa na pracę mózgu dzieci. (...). Praca z rodziną w Miejsko - Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Skawinie ma na celu osiągnięcie takiego poziomu stabilizacji życiowej rodziny, który umożliwi jej prawidłowe wychowanie dzieci a tym samym nie dopuści do ich oddzielenia. Wszelkie działania prowadzone będą przez odpowiednio przygotowaną kadrę, która poprzez współpracę z innymi instytucjami działać będzie na rzecz rodziny z wieloma problemami”²⁹.

Rodziny z dziećmi wciąż dotyka ubóstwo, ale na poprawę sytuacji materialnej najuboższych rodzin z dziećmi wskazuje fakt, że liczba pobierających w roku oceny zasiłek rodzinny w 2021 r. (751 rodzin), w stosunku do roku poprzedniego zmalała o 160 rodzin (spadek o 17,56%). Zmiana jest jeszcze bardziej widoczna w stosunku do lat wcześniejszych – liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych wraz dodatkami w latach 2017 i 2018 przekraczała 1000³⁰.

Na liczbę rodzin z dziećmi wymagających najdalej idącego wsparcia wskazuje skala rodzin dla których powodem przyznania świadczenia pomocy społecznej była bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego.

---

²⁸ Sprawozdanie z realizacji zadań MGOPS za 2021 r, s. 48.

²⁹ Program Wspierania Rodziny w Gminie Skawina na lata 2022-2024, s. 5

³⁰ Ocena zasobów pomocy społecznej na rok 2021 r. s. 38.

Tabela 3: Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego jako przyczyna udzielania świadczeń pomocy społecznej.

		2019		2020		2021	
		Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinie	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinie	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinie
		76	241	55	174	68	232
w tym:	rodziny niepełne	50	155	31	100	44	145
	rodziny wielodzietne	11	6	11	56	16	79

Źródło: Program Wspierania Rodziny w Gminie Skawina na lata 2022-2024, s. 5.

Zgodnie z zapisami art. 11 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w przypadku, gdy Ośrodek Pomocy Społecznej podejmie informację o rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, pracownik socjalny przeprowadza rodzinny wywiad środowiskowy. Po przeprowadzeniu wywiadu środowiskowego i dokonaniu analizy sytuacji rodzinnej, pracownik socjalny, jeżeli uzna za zasadne, występuje do Dyrektora Ośrodka z wnioskiem o przydzielenie rodzinie pomocy w formie asystenta rodziny.

„W 2021 roku pracownicy socjalni występowali z wnioskiem do Dyrektora o przydzielenie asystenta rodziny w 21 przypadkach. Natomiast w 2020 roku pracownicy socjalni występowali z wnioskiem o przydzielenie asystenta rodziny w 12 przypadkach, a w 2019 roku występowali z wnioskiem tylko 9 razy. Po otrzymaniu wniosków Dyrektor Ośrodka Pomocy Społecznej każdorazowo przydzielał rodzinie asystenta. Z powyższych danych wynika, że na terenie gminy na przestrzeni lat 2019-2021 odnotowuje się wzrost rodzin wymagających wsparcia asystenta rodziny”³¹.

Powyższy wniosek wydaje się nie w pełni uwzględniać prezentowane dane. Analiza danych zawartych w tabeli powyżej, liczby wniosków o przydzielenie asystenta rodziny oraz liczby rodzin objętych wsparciem asystenta³² może wskazywać sukcesywne zwiększanie skali

³¹ Program Wspierania Rodziny w Gminie Skawina na lata 2022-2024, s. 10-11.

³² Program Wspierania Rodziny w Gminie Skawina na lata 2022-2024, s. 19.

działań pomocowych dla rodzin wymagających wsparcia. Odsetek rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi, objętych pomocą asystenta sukcesywnie rośnie w poszczególnych latach.

Tabela 4: Pomoc asystenta rodziny a liczba rodzin którym przyznano świadczenie pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego.

	2019	2020	2021
Liczba rodzin którym przyznano świadczenie pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	76	55	68
Liczba rodzin, którym przydzielono asystenta rodziny	9	12	21
Liczba rodzin, objętych wsparciem asystenta rodziny	25	27	39
Odsetek rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi objętych wsparciem asystenta	32,89%	49,09%	57,35%
liczba asystentów faktycznie realizujących zadania (etaty) ³³	2	2	3,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie Programu Wspierania Rodziny dla Gminy Skawina oraz sprawozdań z działalności MGOPS za lata 2019, 2020, 2021.

Dalsza analiza wymagałaby uwzględnienia szerszych danych liczbowych – np. liczby rodzin, o których przeprowadzono wywiad, o którym mowa wyżej³⁴ a nie stwierdzono potrzeby przydzielenia asystenta, lub analizy jakościowej poszczególnych przypadków. Taki wzrost, może również wskazywać na zmianę sposobu organizacji zadania.

Istotnym uzupełnieniem są informacje o liczbie dzieci w rodzinach objętych z gminy Skawina objętych wsparciem asystenta rodziny z podziałem na kategorie problemów: liczba rodzin – 39; liczba dzieci 81 (przemoc 11, alkohol – 7, ponadto w każdej rodzinie, która jest

³³ Dane ze sprawozdań z działalności MGOPS za lata 2019 (s. 25), 2020 (s. 25), 2021 (s. 25-26).

³⁴ Brak danych w dostępnych dokumentach.

objęta AR występują problemy opiekuńczo – wychowawcze i w prowadzeniu gospodarstwa domowego (należy pamiętać, że w niektórych rodzinach występuje wiele kategorii)³⁵.

Potrzebę wzmocnienia wsparcia specjalistycznego dla rodzin z dziećmi potwierdza głos poradni psychologiczno-pedagogicznej: „Potrzebny jest większy dostęp do terapii i psychoterapii dla dzieci i rodzin. My się tym zajmujemy w poradni, ale terminy są bardzo długie, większa baza lokalowa jest też potrzebna oraz więcej pracowników. Chodzi też o terapię rodzin, ona jest najskuteczniejsza”³⁶.

Na fakt, że pomoc nie zawsze może poprawić sytuację opiekuńczo-wychowawczą w rodzinie wskazuje natomiast skala dzieci wymagających zapewnienia opieki w ramach pieczy zastępczej. Dane w tym zakresie prezentuje tabela:

Tabela 5: Liczba dzieci z terenu Gminy Skawina umieszczonych w pieczy zastępczej w latach 2019-2021.

		2019	2020	2021	
Liczba dzieci z Gminy Skawina umieszczonych w pieczy zastępczej	Ogółem	38	39	45	
	W tym:	Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych spokrewnionych	20	20	19
		Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych zawodowych	1	3	7
		Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych niezawodowych	8	5	5
		Liczba dzieci umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej	9	11	14
Liczba dzieci, które opuściły pieczę zastępczą		10	3	9	

Źródło: Program Wspierania Rodziny w Gminie Skawina na lata 2022-2024, s. 20

³⁵ Diagnoza problemów uzależnień Gminy Skawina, październik 2022 r., s. 23.

³⁶ Raport dla Gminy Skawina... s. 95.

Zasadne jest przytoczenie wniosków w tym zakresie: „Z analizy powyższych danych wynika, że problem związany z zagrożeniem umieszczenia dzieci w rodzinie zastępczej ma tendencję wzrostową. Dlatego tak bardzo istotne wydaje się podjęcie stosownych rozwiązań, które będą miały na celu zapobieganie dalszemu rozszerzaniu się problemu, jak również jego systematycznemu niwelowaniu poprzez podejmowanie działań o charakterze prewencyjnym i profilaktycznym. Istotnym elementem jest również podejmowanie działań zmierzających do powrotu dzieci do rodzin biologicznych poprzez prace socjalną i wsparcie asystenta rodziny w tych rodzinach”³⁷.

Uzupełnieniem do sytuacji opisanej w Programie wspierania rodziny są wnioski z badań przeprowadzonych na potrzeby Diagnozy uzależnień:

Wsparcie rodziców w rozwiązywaniu problemów wychowawczych z dziećmi i młodzieżą mogłoby być wzmocnione na drodze realizowanych w szkołach i poradniach psychologiczno-pedagogicznych w formie konsultacji/warsztatów, mających na celu zwiększenie/ wzmocnienie kompetencji rodzicielskich. Warto prowadzić działania, których celem jest wzmocnianie i zmiana świadomości społecznej w zakresie więzi rodzinnych, które mają za zadanie wzmocnić kompetencje wychowawcze rodziców, upowszechnić wiedzę o tym, w jaki sposób budować i rozwijać prawidłowe relacje między poszczególnymi członkami rodziny. Promowanie więzi rodzinnych poprzez wspólne uczestnictwo rodziców z dziećmi w różnego rodzaju działaniach, programach umożliwiłoby zacieśnianie więzi, pokazywało alternatywne sposoby wspólnego spędzania czasu, ale wyposażałoby również w praktyczną wiedzę, umiejętności i kompetencje”³⁸.

1.1.5.3 Dzieci i młodzież

W ramach danych diagnostycznych Programu Wspierania rodziny prezentowana jest liczba dzieci, w podziale na kategorie wiekowe oraz w ujęciu przestrzennym: w poszczególnych miejscowościach gminy Skawina na dzień 31 grudnia 2019 r., 2020 r., 2021 r.

---

³⁷ Jw.

³⁸ Diagnoza problemów uzależnień Gminy Skawina, październik 2022 r., s. 126.

**Tabela 6: Liczba dzieci w rodzinach w poszczególnych miejscowościach Gminy Skawina
na dzień 31 grudnia 2019 r., 2020 r., 2021 r.**

Miejscowość	Liczba dzieci w wieku 0-3 lat			Liczba dzieci w wieku 4-6 lat			Liczba dzieci w wieku 7-12 lat			Liczba dzieci w wieku 13-15 lat			Liczba dzieci w wieku 16-18 lat		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021
Skawina	944	922	839	693	698	703	1482	1472	1461	619	652	700	628	597	614
Borek Szlachecki	69	69	69	56	66	54	106	110	118	34	28	38	46	45	38
Facimiech	37	33	38	29	35	28	51	49	52	16	15	22	18	20	21
Gołuchowice	28	31	35	18	20	20	41	35	39	24	27	19	19	18	20
Grabie	14	19	22	19	14	13	30	34	38	18	13	14	14	15	12
Jaśkowice	44	43	45	26	27	32	86	76	66	32	33	41	35	37	31
Jurczyce	31	34	38	30	27	19	42	50	56	16	15	19	13	16	15
Kopanka	52	46	38	32	37	37	80	82	71	31	37	41	31	25	27
Krzęcin	84	84	90	66	60	62	134	141	134	48	47	62	43	48	40
Ochodza	47	46	43	36	38	41	74	68	63	35	34	40	36	32	31
Polanka Hallera	18	18	17	11	13	13	34	31	28	13	17	17	18	15	15
Pozowice	41	37	35	24	28	28	59	49	51	20	34	30	18	17	17
Radziszów	170	174	173	138	145	158	243	245	251	100	113	110	106	108	105
Rzozów	83	74	81	50	65	67	132	115	120	45	60	56	50	45	45
Wielkie Drogi	49	48	54	48	45	41	97	100	104	30	32	43	27	27	24
Wola Radziszowska	106	99	114	78	83	80	180	189	182	66	65	87	75	69	58
Zelczyna	43	55	536	28	25	33	55	57	60	24	24	24	28	24	22

Źródło: Program Wspierania Rodziny w Gminie Skawina na lata 2022-2024, s. 8.

Taki zakres dostępnych danych umożliwia szczegółowe programowanie zakresu zadań przeznaczonych dla dzieci i młodzieży z poszczególnych grup wiekowych, w poszczególnych miejscowościach lub grupie miejscowości (uwzględniając uwarunkowania przestrzenne i komunikacyjne).

Liczbę dzieci do lat 18, ze względu na powszechny zakres świadczenia prezentują dane dotyczące świadczeń wychowawczych – w 2021 przyznano je dla 8823 dzieci z 5723 rodzin³⁹. Niezaspokojone potrzeby dotyczą usług opieki nad dziećmi do lat 3. O ile bardzo wysoki odsetek dzieci z gminy Skawina w wieku 3-5 lat jest objętych wychowaniem przedszkolnym (w 2018 r.: 89,9%, na tle powiatu (90,9%) i województwa (88,3%)), to odmiennie wygląda sytuacja w obszarze opieki nad dzieckiem do lat 3 (co zostało zauważone m.in. w powoływanych wyżej wyzwaniach dla Gminy Skawina w Strategii rozwoju gminy). Odsetek dzieci korzystających z opieki żłobkowej, choć rośnie, jest na niskim poziomie. (w 2018 r. – 10% wszystkich dzieci do 3. roku życia, dla porównania w 2014 r. – 6,7%). Liczba dostępnych miejsc w żłobkach (w 2018 r. – 134) jest wciąż niższa, niż liczba dzieci uczęszczających do żłobków (w 2018 r. – 140 dzieci)⁴⁰.

Na to, że ten poziom nie jest wystarczający wskazują również oceny tego obszaru przez mieszkańców. Dostępności żłobków w gminie oceniana jest przede wszystkim negatywnie. W odpowiedziach widać natomiast znaczące różnice w zależności od płci. Analiza danych wykazała, że kobiety gorzej oceniły dostępność żłobków od mężczyzn: 54% kobiet i 36% mężczyzn źle oceniła dostępność żłobków w gminie, pozytywnych ocen było również mniej wśród kobiet (12%) a więcej u mężczyzn (18%). Wydaje się jednak, że pokazuje to raczej na odmiennosc realizowanych ról społecznych i związaną z nią inną perspektywę. Jest jeszcze inna wyraźna statystyczna zależność co do oceny opieki żłobkowej. Im wyższe wykształcenie, tym gorsza ocena tego aspektu w gminie. Ponad 50% osób z wykształceniem wyższym i pomaturalnym oceniła opiekę żłobkową jako zdecydowanie lub raczej złą; osoby z wykształceniem średnim też oceniły ją w przewadze negatywnie lub ambiwalentnie. Natomiast w grupie osób z wykształceniem gimnazjalnym i podstawowym ok. 40% respondentów nie miało zdania na temat żłobków. Mogą tu być widoczne odmiennie potrzeby pod adresem tego obszaru usług społecznych. Stosunkowo wielu mieszkańców (91 osób) wymieniło tę kwestię wśród priorytetowych obszarów rozwoju gminy Skawina⁴¹.

Problemy dzieci i młodzieży widoczne są w obszarze przemocy i uzależnień, co znalazło m.in. odzwierciedlenie w badaniach metodą grup fokusowych, wykonanych na potrzeby Diagnozy uzależnień: "Przedstawiciele kadry pedagogicznej akcentowali najczęściej problemy

---

³⁹ Sprawozdanie z realizacji zadań MGOPS za 2021 r, s. 48.

⁴⁰ Raport dla Gminy Skawina... s. 75.

⁴¹ Raport dla Gminy Skawina... s. 83.

związane z agresją o charakterze psychicznym i fizycznym oraz zjawiskiem cyberprzemocy i bullyingu, również w sieci. Co ciekawe specjaliści, wskazywali, iż problemy te dotyczą coraz młodszych dzieci, a większość dzieci i młodzieży korzystającej aktywnie z sieci wykazuje symptomy uzależnienia od smartfonów/komputera i gier online: ze strony szkoły to na pewno jest agresja wśród dzieci i to coraz młodszych dzieci, nie fizyczna tylko psychiczna i problemy sieci, bo często w mediach społecznościowych to jest bardzo nasilony problem”⁴².

Takie spostrzeżenia potwierdzają wyniki badań ankietowych, którymi objęci zostali uczniowie skawińskich szkół. Wśród negatywnych zjawisk, których najczęściej doświadczyli w sieci ankietowani uczniowie najczęstszym zachowaniem okazało się wyzywanie (dla uczniów szkoły podstawowej (53%) oraz ponadpodstawowej (55%). Na drugim miejscu znalazło się wykluczenie z grupy rówieśniczej, rozumiane jako wyrzucenie z grona znajomych, grup itp.⁴³. Na opisane wyżej zjawiska zapewne ma istotny wpływ podejście rodziców do korzystania ze smartfonów oraz czas który spędzają przed ekranem. Wśród rodziców ankietowanych w ramach badań wykonanych na potrzeby diagnozy uzależnień „zdania dotyczące dawania dzieciom smartfona w celu oglądania bajek, grania w gry oraz oglądania śmiesznych filmików są podzielone. 52% rodziców daje swoim dzieciom telefon, natomiast 48% nie robi tego. Większość dzieci spędza na zabawie ze smartfonem powyżej 1 godziny dziennie. W przypadku 27% dzieci nie bawią się ze smartfonem w ogóle”⁴⁴.

Analogiczne dane, ustalone na podstawie badań ankietowych uczniów, przedstawiają się następująco: Młodszy uczniowie (szkoła podstawowa) najczęściej (33%) korzystają z telefonu od 1 do 3 godzin. Podobna część uczniów szkół ponadpodstawowych korzysta z telefonu dłużej: od 3 do 6 godzin (32%).

„Według deklaracji uczniów szkoły podstawowej, telefon najczęściej wykorzystują dla zabicia czasu/z nudów (72%) oraz do rozmawiania (80%). Najrzadziej używają telefonu w celu ćwiczeń (26%) oraz ściągania danych do lekcji (30%). Dla starszych uczniów telefon służy głównie do rozmawiania (70%), smsowania (68%) oraz zabicia czasu (67%). Tak jak w przypadku szkoły podstawowej, najmniejszą popularnością cieszą się ćwiczenia (31%)”⁴⁵.

Warto jednak wskazać, że zdecydowana większość badanych (66% uczniowie szkół podstawowych a 68% ponadpodstawowych) ma pozytywne relacje z rówieśnikami. Jeszcze

---

⁴² Diagnoza problemów uzależnień Gminy Skawina, październik 2022 r., s. 26.

⁴³ Diagnoza problemów uzależnień Gminy Skawina, październik 2022 r., s. 83

⁴⁴ Diagnoza problemów uzależnień Gminy Skawina, październik 2022 r., s. 72.

⁴⁵ Diagnoza problemów uzależnień Gminy Skawina, październik 2022 r., s. 83-84.

lepiej wygląda ocena relacji z osobami dorosłymi: z rodzicami (opiekunami) – 66% do 88% (lepiej oceniane są relacji z matką niż z ojcem) oraz z nauczycielami – 77%⁴⁶.

Kolejnym niepokojącym zjawiskiem jest rosnące użytkowanie e-papierosów wśród dzieci i młodzieży oraz rosnące spożycie napojów energetycznych, niejednokrotnie się za zgodą rodziców i ułatwionym dostępem w sklepach. „Dostrzegalny jest również problem narastających problemów i zaburzeń psychicznych dzieci i młodzieży – depresje, myśli samobójcze, czy samookaleczenia. Problem przybiera na sile w sytuacjach występowania niepełnosprawności i zaburzeń rozwojowych oraz przy nasilonym zjawisku rozpadu małżeństw”⁴⁷.

Problem nie dotyczy oczywiście tylko e-papierosów. Blisko połowa (47%) objętych badaniem ankietowym uczniów szkoły ponadpodstawowej ma za sobą inicjację zapalenia papierosa. W przypadku szkoły podstawowej jest to zdecydowanie mniejszy odsetek, bo 15%. W ciągu 12 miesięcy przed wypełnianiem ankiety 39% starszych uczniów paliło papierosa, w krótszym horyzoncie czasowym ta liczba jest niewiele mniejsza - 30% w okresie ostatnich 30 dni przed badaniem. W szkole ponadpodstawowej jest 16% uczniów, którzy wypalili 40 papierosów lub więcej, co świadczy o celowym działaniu aniżeli jednorazowym incydencie⁴⁸.

Najpopularniejszym napojem alkoholowym wśród uczniów szkoły podstawowej okazało się piwo. Już 30% uczniów rozpoczęło spożywanie alkoholu w tej postaci. W ciągu ostatnich 12 miesięcy przed badaniem alkohol ten spożywało 19% uczniów. W przypadku spożywania wina było to 12%. W ciągu ostatnich 30 dni po piwo sięgnęło 9%, a po napoje wysokoprocentowe – 7%. W szkole ponadpodstawowej te odsetki były zdecydowanie wyższe we wszystkich rodzajach alkoholu, również, jeżeli chodzi o te wysokoprocentowe. „Ponad połowa młodzieży miała za sobą pierwsze spożycia piwa (65%), wina (61%) oraz napojów wysokoprocentowych (58%). W okresie 12 miesięcy przed badaniem piwo spożywało 61% uczniów, a 54% piło napoje wysokoprocentowe. W ciągu ostatnich 30 dni po piwo sięgnęło 43% uczniów, a po napój wysokoprocentowy – 37%”⁴⁹.

„Przyczyn takich sytuacji eksperci doszukują się w niskich kompetencjach wychowawczych rodziców, zaniedbaniach i brakiem zainteresowania z ich strony, rozpadem

---

⁴⁶ Diagnoza problemów uzależnień Gminy Skawina, październik 2022 r., s. 89-90 i 92.

⁴⁷ Diagnoza problemów uzależnień Gminy Skawina, październik 2022 r., s. 27.

⁴⁸ Diagnoza problemów uzależnień Gminy Skawina, październik 2022 r., s. 95-96.

⁴⁹ Diagnoza problemów uzależnień Gminy Skawina, październik 2022 r., s. 97-98.

więzi rodzinnych oraz nieumiejętnym radzeniem sobie z emocjami (obserwowalnym zarówno u dzieci jak i rodziców). Rozmówcy niejednokrotnie wskazywali na szybkie tempo życia, brak czasu i chaos informacyjny jako czynniki ryzyka występowania zachowań ryzykownych, problemowych i dysfunkcyjnych u dzieci i młodzieży⁵⁰.

„Konsumpcja alkoholu, zakup alkoholu jako prezent na hucznie świętowane 18 urodziny wiąże się ze społecznym przyzwoleniem na picie dopiero uzyskujących pełnoletność młodych osób, a często ciche przyzwolenie na spożywanie alkoholu przez małoletnich podczas imprez”⁵¹.

„Akcentowanym przez ekspertów nowym problemem okazały się być nowe, nieznanne na szeroką skalę uzależnienia behawioralne wśród dzieci związane z grami i zakładami sportowymi w Internecie. Gry online i gry hazardowe online najczęściej bez wiedzy rodziców potęgują kolejne zachowania o dysfunkcyjnym charakterze - np. kradzieże online czy nielegalne zarobkowanie. Problemem jest również brak znajomości środowiska gier online przez specjalistów i terapeutów, a tym bardziej rodziców co wiąże się z nieumiejętnym rozpoznawaniem zagrożeń”⁵².

Zagrożenie stanowią nadal narkotyki. W przypadku szkół podstawowych nie jest to jeszcze zjawisko istotne odsetek uczniów ma za sobą inicjacje związaną z zażywaniem środków zmieniających świadomość wynosi 2,6% uczniów. Odmiennie wygląda sytuacja w przypadku szkół ponadpodstawowych. 19% uczniów ma za sobą kontakt z marihuaną lub haszyszem, z czego 4% paliło ją mniej niż 5 razy. Na uwagę zasługuje 6% uczniów, którzy marihuanę lub haszysz zapalili powyżej 20 razy w całym swoim życiu. Do zażycia amfetaminy przyznało się 6% uczniów. W przypadku 2,3% uczniów było to jednorazowe zażycie. Spożywanie amfetaminy powyżej 20 razy w ciągu ostatnich 30 dni deklaruje 3% uczniów, Również w przypadku Ecstasy blisko 3% uczniów zażyło ten narkotyk ponad 20 razy w całym życiu. Najliczniejsze grono osób zażywało substancje wziewne (ponad 10%). Warto zwrócić uwagę, że wśród miejsc, w których uczniowie spożywają narkotyki istotne miejsce zajmuje szkoła⁵³.

---

⁵⁰ Diagnoza problemów uzależnień Gminy Skawina, październik 2022 r., s. 28.

⁵¹ Diagnoza problemów uzależnień Gminy Skawina, październik 2022 r., s. 30.

⁵² Diagnoza problemów uzależnień Gminy Skawina, październik 2022 r., s. 30.

⁵³ Diagnoza problemów uzależnień Gminy Skawina, październik 2022 r., s. 106-111.

Znikoma liczba uczniów deklaruje zażywanie dopalaczy. Warto jednak zwrócić uwagę na prawie 3% szkoły ponadpodstawowej, która deklaruje zażycie dopalaczy 40 razy lub więcej w całym życiu⁵⁴.

„W kontekście powyższych wyników badań wydaje się, że warto również rozważyć wprowadzenie zmodyfikowanych programów zarówno profilaktycznych (uprzedzających) jak i interwencyjnych. Ponadto należy położyć nacisk na profilaktykę w młodszych grupach wiekowych - nawet w „zerówkach”. Powinny one być systematycznie prowadzone, a ich forma i przekaz winien być dostosowany do aktualnych potrzeb społecznych mieszkańców gminy. Zarówno uczniowie szkół podstawowych, jak i ponadpodstawowych oraz ich rodzice powinni uczestniczyć w zajęciach edukacyjnych i praktycznych, o charakterze treningu nowych umiejętności, gdzie poznaliby skuteczne techniki rozładowywania napięcia i emocji, komunikacji z bliskimi oraz wyposażeni zostali w wiedzę z zakresu profilaktyki uzależnień, w tym uzależnień behawioralnych. Warto w tym zakresie sięgać i wdrażać programy o sprawdzonej skuteczności, będące w bazie programów rekomendowanych”⁵⁵.

Istotnych informacji o potrzebach dzieci i młodzieży dostarczają dane zebrane o grupie korzystającej ze wsparcia placówki wsparcia dziennego: „Większość wychowanków stanowią uczniowie klas I do VIII szkoły podstawowej. Znaczna grupa dzieci pochodzi z rodzin niepełnych, wielodzietnych. Ponad 30% aktualnych wychowanków to osoby, które do placówki uczęszczają ponad 1,5 roku. W placówce wychowankowie szukają stabilności, otwartości akceptacji ze strony innych. Społeczność placówki jest zintegrowana oraz zawsze chętna do współpracy. Z przeprowadzonych badań opinii wychowanków dotyczących poszczególnych sfer funkcjonowania placówki wynika, iż niemal 60% przychodzi do SIEMACHY z powodu poznanych tutaj rówieśników, niemal 50% z powodu uczestnictwa w zajęciach rozwijających ich pasje i zainteresowania, 47,2% ze względu na kadrę wychowawczą, a 38,9% ze względu na otrzymywaną pomoc w edukacji. Warto również dodać, iż wśród ulubionych zajęć i warsztatów realizowanych w placówce wychowankowie najbardziej cenią wycieczki i wyjazdy (55,6%), zajęcia edukacyjne (44,4%), warsztaty plastyczne (41,7%). Wychowankowie również zwrócili uwagę, iż w SIEMASZE rozwijają przede wszystkim swoje talenty (61,1%), umiejętności współpracy (44,4%) i umiejętności komunikacyjne (41,7%).

---

⁵⁴ Diagnoza problemów uzależnień Gminy Skawina, październik 2022 r., s. 113.

⁵⁵ Diagnoza problemów uzależnień Gminy Skawina, październik 2022 r., s. 126.

W okresie sprawozdawczym objętych opieką zostało 117 wychowanków z terenu Gminy Skawina⁵⁶. Liczba dzieci uczestniczących w zajęciach socjoterapeutycznych wyniosła 60. Liczba dzieci uczestniczących w zajęciach opiekuńczo – wychowawczych to 75⁵⁷.

Działania podejmowane w ramach CWR ujawniają problemy wynikające z trudnego do diagnozy obszaru uzależnień behawioralnych. W ramach uruchomionej w 2021 r. formy wsparcia psychologicznego w postaci Konsultacji i wsparcia psychologicznego dla rodziców i opiekunów z zakresu uzależnień behawioralnych u dzieci i młodzieży tylko w trakcie 9 dyżurów z konsultacji psychologa skorzystało 16 osób⁵⁸.

Odmienny wymiar potrzeb dotyczy dzieci ze specjalnymi potrzebami w rozwoju. Na przestrzeni ostatnich lat identyfikuje się coraz większą ich liczbę. Związane jest to z szybszą i lepszą diagnostyką oraz większą świadomością rodziców w zakresie możliwości poszukiwania wsparcia. We wrześniu 2019 r. 101 uczniów w wieku szkoły podstawowej z terenu gminy miało orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego w klasach integracyjnych lub ogólnych⁵⁹.

W opinii przedstawicieli placówek oświatowych rośnie zapotrzebowanie na miejsca w placówkach specjalistycznych, co wynika z faktu coraz większej dzieci z niepełnosprawnością intelektualną i ze sprzężeniami⁶⁰.

Dalszej analizie wymaga w jakim zakresie realizowane usługi w ramach systemu oświaty są w tym zakresie wystarczające, a w jakim powinny być uzupełniane usługami np. w obszarze pomocy społecznej.

Istotnym uzupełnieniem obrazu omawianej grupy są informacje o preferowanych sposobach spędzania czasu wolnego uzyskanego w ramach badań ankietowych uczniów skawińskich szkół.

„Na podstawie przeprowadzonych badań uzyskane zostały informacje na temat częstotliwości z jaką uczniowie szkoły podstawowej oraz ponadpodstawowej poświęcają czas wolny na takie działania jak: aktywne uprawianie sportu, czytanie książek dla przyjemności (nie lektur szkolnych), wychodzenie z przyjaciółmi na dyskotekę, do kawiarni, branie udziału w pozalekcyjnych grupowych zajęciach sportowych, branie udziału w różnych działaniach

---

⁵⁶ Sprawozdanie z realizacji zadań MGOPS za 2021 r, s. 61.

⁵⁷ Diagnoza problemów uzależnień Gminy Skawina, październik 2022 r., s. 23.

⁵⁸ Diagnoza problemów uzależnień Gminy Skawina, październik 2022 r., s. 17.

⁵⁹ Raport dla Gminy Skawina..., s. 76.

⁶⁰ Raport dla Gminy Skawina... s. 96. Szerzej o dostępności usług dla tej grupy dzieci zob. Podrozdział 2.3.5. dostępności do usług edukacyjnych.

społecznych jako wolontariusz, korzystanie z komputera dla przyjemności, realizowanie swojego hobby, granie na automatach do gry, granie w lotto oraz granie w konkursach SMS-owych. Z deklaracji uczniów szkoły podstawowej wynika, że najczęściej: aktywnie uprawiają sport (42%), korzystają z komputera, tabletu, telefonu dla przyjemności (72%), realizują swoje hobby (50%). Warto zauważyć, że aż 30% młodszych uczniów nigdy nie czytała książki dla przyjemności nie będącej lekturą szkolną. Blisko połowa uczniów (46%) nie jest zainteresowana braniem udziału w pozalekcyjnych grupowych zajęciach sportowych. Uczniowie szkoły ponadpodstawowej najczęściej: korzystają z komputera, tabletu, telefonu dla przyjemności (81%), realizują swoje hobby (36%). Około 65% starszych uczniów uprawia sport bardzo często lub często, natomiast tylko 21% uczęszcza na pozalekcyjne grupowe zajęcia sportowe”.

Wśród innych zajęć wielu uczniów, choć rzadziej, wychodzi z przyjaciółmi na dyskotekę, do kawiarni lub bierze udział w różnych działaniach społecznych jako wolontariusz np. pomoc dzieciom, osobom starszym, niepełnosprawnym, zwierzętom w schronisku itp.⁶¹.

„Uczniowie szkół podstawowych oraz ponadpodstawowych najczęściej korzystają z komputera w celu kontaktu ze znajomymi, słuchania muzyki, oglądania filmów oraz przeglądania mediów społecznościowych. Mało który z uczniów prowadzi bloga lub własną stronę (8% w przypadku szkoły podstawowej oraz 11% w przypadku szkoły ponadpodstawowej)”⁶².

„Młodszy uczniowie najczęściej (40%) spędzają od 1 do 3 godzin na korzystaniu z komputera, rzadziej jest to od 3 do 6 godzin (28%). Inaczej jest w przypadku starszych uczniów – więcej osób spędza od 3 do 6 godzin (30%) niż od 1 do 3 godzin (29%)”⁶³.

„Uczniów szkoły ponadpodstawowej częściej dotyka problem spadku efektywności nauki bądź pracy w wyniku zbyt długiego przebywania w sieci (33%). Ponad 1/3 nie śpi późno w nocy, bo surfuje po Internecie (37%). Młodszym uczniom (31%) natomiast jest często zarzucane zbyt długie spędzanie czasu w sieci”⁶⁴.

---

⁶¹ Diagnoza problemów uzależnień Gminy Skawina, październik 2022 r., s. 77-78.

⁶² Diagnoza problemów uzależnień Gminy Skawina, październik 2022 r., s. 78

⁶³ Diagnoza problemów uzależnień Gminy Skawina, październik 2022 r., s. 79.

⁶⁴ Diagnoza problemów uzależnień Gminy Skawina, październik 2022 r., s. 80.

1.1.5.4 Osoby z niepełnosprawnościami

Kwestia potrzeb i problemów osób z niepełnosprawnościami jest obecna w badanych dokumentach w bardzo ograniczonym zakresie.

Na potrzeby i problemy tej grupy wskazuje przyjęty cel operacyjny Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych - Wspieranie, aktywizacja i integracja osób niepełnosprawnych. W dokumencie Strategii brak natomiast diagnozy problemów i potrzeb w tym zakresie. Na ich identyfikację wskazują zakładane kluczowe zadania i projekty:

- Podnoszenie świadomości społecznej odnośnie osób z niepełnosprawnością - działania edukacyjne i promocyjne, mające na celu przełamywanie barier mentalnych, kreowanie właściwych postaw społecznych wobec niepełnosprawności.
- Dalsze doskonalenie procesu wczesnej interwencji, rozpoznawania i leczenia dzieci niepełnosprawnych oraz zagrożonych niepełnosprawnością.
- Rozwój oferty placówek pomocowych dla osób niepełnosprawnych, w tym m.in. współpraca z Rzymskokatolicką Parafią pod wezwaniem Świętych Apostołów Szymona i Judy Tadeusza w Skawinie oraz zainteresowanymi środowiskami na rzecz poszerzenia oferty Środowiskowego Domu Samopomocy.
- Działania mające na celu zwiększanie aktywności osób niepełnosprawnych na rynku pracy - wspieranie realizacji zawodowej w miejscach pracy chronionej oraz na otwartym rynku pracy.
- Doskonalenie dostępności oraz rozwój usług i wsparcia - pomoc osobom niepełnosprawnym w indywidualnym funkcjonowaniu (opieka stała i doraźna, rehabilitacja, itp.), a także wsparcie rodzin z osobami niepełnosprawnymi (pomoc odciążeniowa, grupy wsparcia dla osób niepełnosprawnych i ich opiekunów, itp.).
- Dążenie do likwidacji barier architektonicznych w budynkach użyteczności publicznej i przestrzeniach wspólnych oraz komunikacyjnych⁶⁵.

Na zwiększającą się liczbę osób z niepełnosprawnościami w Gminie Skawina może wskazywać rosnąca liczba świadczeń dedykowanych tym osobom lub ich opiekunom i to zarówno świadczeń zależnych od kryterium dochodowego (np. zasiłek pielęgnacyjny), jak i tych, do których przyznania potrzebny jest odpowiedni niski dochód.

---

⁶⁵ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych..., s. 73-75.

Tabela 7: Świadczenia rodzinne dla osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów w 2021 r.

	Liczba świadczeń				
	2017	2018	2019	2020	2021
Zasiłek pielęgnacyjny ogółem	8 767	8 877	9 313	9 213	9 256
Zasiłek pielęgnacyjny dla niepełnosprawnego dziecka	2 323	2 373	2 371	2 388	2 591
Zasiłek pielęgnacyjny – osoba niepełnosprawna w stopniu znacznym	2 307	2 315	2 655	2 566	2 464
Zasiłek pielęgnacyjny – osoba niepełnosprawna w stopniu umiarkowanym, niepełnosprawność powstała przed 21 rokiem życia	4 051	4 105	4 148	4 133	4 104
Zasiłek pielęgnacyjny – osoba powyżej 75 roku życia	86	84	139	126	97
Świadczenie pielęgnacyjne	1 368	1 476	1 586	1 659	1 780
Specjalny zasiłek opiekuńczy	307	254	295	230	140
Świadczenia opiekuńcze – ogółem	10 442	10 598	11 194	11 102	11 176

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej za rok 2021, s. 43.

Na zwiększanie się liczby osób z niepełnosprawnościami mogą wskazywać też oceny odnoszące się do poszczególnych mniejszych „podgrup”: „Jest coraz więcej dzieci z deficytami bardzo poważnymi. Coraz więcej dzieci z autyzmem, mutyzmem, Aspergerem. Tendencja jest wzrostowa, jest coraz więcej dzieci z niepełnosprawnością intelektualną i ze sprzężeniami”⁶⁶.

Niepełnosprawność należy również do powodów przyznawania świadczeń pomocy społecznej. W 2021 r. osób z niepełnosprawnością, objętych świadczeniami pomocy społecznej było 256⁶⁷.

Kwestią obecną w prowadzonych badaniach społecznych były bariery (głównie architektoniczne) dla osób z niepełnosprawnością, starszych czy z innymi ograniczeniami ruchowymi: „Jako swoisty antyprzykład wskazywano Urząd Miasta, którego większość wydziałów jest nieprzystosowanych do przyjmowania mieszkańców z takimi potrzebami. Również inne instytucje publiczne nie zapewniają dostępności. Uczestnicy konsultacji podkreślali wagę tego problemu wskazując na szeroką rzeszę osób doświadczających tych trudności (osoby niepełnosprawne, osoby starsze, rodzice z dziećmi w wózkach) i efekt

⁶⁶ Raport dla Gminy Skawina... s. 95, 96.

⁶⁷ Program Wspierania Rodziny w Gminie Skawina na lata 2022-2024, s. 12.

w postaci ograniczenia dostępności do podstawowych usług przynależnych każdemu mieszkańcowi gminy. Gmina podejmuje kroki, aby te trudności niwelować, działa Punkt Obsługi Osób Niepełnosprawnych, a w okresie prowadzonych konsultacji społecznych Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia zmienił siedzibę na dostępną dla osób z niepełnosprawnością ruchową. Na plus należy zaliczyć również nowe inwestycje w ciągi pieszo-rowerowe, które spełniają standardy projektowania uniwersalnego, czyli zapewniają dostępność dla wszystkich i ułatwienia dla osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności⁶⁸.

W badaniach mieszkańcy zwracali uwagę na kwestię zagospodarowania czasu wolnego osobom ze szczególnymi potrzebami jako ważnego wyzwania służącego wyrównywaniu szans i realizacji założeń sprawiedliwości społecznej. Wymaga to szeregu udogodnień, dostosowania przestrzeni i oferty, ważna jest też promocja: „Myślmy też o imprezach lokalnych z miejscami dla osób z niepełnosprawnościami, ale też chodzi o taką promocję, aby te osoby o tym się dowiedziały i czuły się zaproszone”. Środowisko osób z niepełnosprawnościami zwróciło uwagę na kwestię ograniczeń dostępności ekonomicznej do różnego rodzaju usług i dóbr, formułując potrzebę objęcia kartą uprawniającą do zniżek tej grupy mieszkańców, podobnie jak jest w przypadku rodzin z dziećmi oraz seniorami⁶⁹.

Na rosnące potrzeby w zakresie wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami i osób starszych może wskazywać wzrastająca liczba osób korzystających z usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania, ale zmiany mogą wynikać też z poszerzania dostępności usług, przy niezminiającej się grupie potrzebujących.

Tabela 8: Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania.

Rok	Liczba osób
2016	53
2017	60
2018	63
2019	85
2020	86
2021	81

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej za 2021 r., s. 26.

⁶⁸ Raport dla Gminy Skawina... s. 34.

⁶⁹ Raport dla Gminy Skawina... s. 101.

Ze względu na brak danych w jakim zakresie usługi dotyczą osób starszych a w jakim osób z niepełnosprawnościami możliwe są tylko wnioski odnoszące się do tych dwóch grup łącznie.

W dokumentach diagnostycznych zauważono zjawisko zwiększania się liczby osób chorujących psychicznie, zauważane przez podmioty działające w tym obszarze: Centrum Rozwoju Rodziny oraz Centrum Zdrowia Psychicznego (placówka Szpitala im. Babińskiego prowadzona w Skawinie). Podmioty te dostrzegają potrzebę prowadzenia szerszych działań informacyjno-edukacyjnych uwrażliwiających na tą problematykę⁷⁰. Specjalistycznymi usługami opiekuńczymi dla osób z zaburzeniami psychicznymi w 2021 objętych zostało 19 osób⁷¹.

W analizowanych dokumentach zauważono szczególne problemy rodzin z osobami z zaburzeniami o charakterze autyzmu. W Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych zaplanowano tworzenie warunków do powstawania i działania grup wsparcia dla różnych odbiorców, według zdiagnozowanych potrzeb, w tym utworzenie grupy wsparcia dla rodzin dotkniętych problemem autyzmu przy Specjalistycznej Poradni Psychologiczno- Pedagogicznej w Skawinie⁷². Na potrzeby w tym zakresie wskazują też zrealizowane w 2021 przedsięwzięcia: Dzień Autyzmu i Dnia Osoby z Zespołem Downa – SP w Zelczynie⁷³ oraz akcja „Na niebiesko dla autyzmu” z okazji „Światowego Dnia Wiedzy na Temat Autyzmu” (SP nr 6 z oddziałami integracyjnymi)⁷⁴.

Problemy i potrzeby osób z niepełnosprawnościami obejmują także kwestie pracy. W tym obszarze, nie tylko w Skawinie, zauważalny jest brak wystarczającego powiązania pomiędzy działaniami wspierającymi, integracyjnymi a rozwiązaniami na rynku pracy. Przedstawiciele instytucji wskazywali w trakcie wywiadów grupowych na konieczność stworzenia odpowiednich warunków niezbędnych do uruchomienia zasobów zatrudnieniowych osób niepełnosprawnych, zauważając, że ograniczeniem jest niewystarczająca infrastruktura wsparcia dla tych osób i brak specjalistów do pracy.

---

⁷⁰ Raport dla Gminy Skawina... s. 74.

⁷¹ Sprawozdanie z realizacji zadań MGOPS za 2021 r, s. 28.

⁷² Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Skawina na lata 2016-2022, s. 58.

⁷³ Sprawozdanie z realizacji wybranych działań i projektów wynikających ze Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016-2022, w roku 2021, s. 94.

⁷⁴ Sprawozdanie z realizacji wybranych działań i projektów wynikających ze Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016-2022, w roku 2021, s. 119.

„Nie wiem, jak wygląda kwestia zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami. W Warsztacie Terapii Zajęciowej są osoby z różnymi typami niepełnosprawności. Wiele takich osób może normalnie pracować, nic nie stoi na przeszkodzie - osoba na wózku mogłaby pracować w urzędzie, gdyby miała dostęp. Integracja ma sens, jeśli to będzie na każdym etapie życia. Nie tylko osoby niepełnosprawne ruchowo, ale też intelektualnie, mogą pracować. Obserwujemy losy naszych absolwentów. Uczestnicy WTZu mogą pracować teraz np. zaczęliśmy program praktyk, w porozumieniu z Poczta Polska i już na etapie szkoły dzieci wchodzi do miejsca pracy i uczą się prostych czynności, które z powodzeniem mogą wykonywać. Nie ma wypracowanych jeszcze takich działań, które mogą zapewnić tym dzieciom aktywność zawodową później. Pracodawcy mają duże gratyfikacje, jeśli zatrudniają osoby niepełnosprawne intelektualnie, mówię o rynku pracy wspomaganym, kiedy ta osoba pracuje pod nadzorem drugiej osoby.” „W Polsce jest dziwny podział, szkolnictwo zwykle jest w gminie, szkolnictwo specjalne to powiat, więc trzeba się dogadać, żeby stworzyć coś razem. Np. jeden ośrodek szkolno-wychowawczy, który jest w gminie, powinien być znacznie większy. Wtedy można wokół tego pracować, można pracować z rodzicami i pracodawcami, ośrodek może przygotować pod kątem konkretnych pracodawców. My mamy wyposażenie, mamy specjalistów, ale brakuje ludzi do pracy. U nas pracują kobiety, które jak to kobiety mają plany macierzyńskie. Jest rotacja pracowników. Ale też są osoby z odpowiednim wykształceniem, ale nie mają predyspozycji do pracy z dziećmi z niepełnosprawnością intelektualną, czy do dzieci z autyzmem. (...)”⁷⁵.

1.1.5.5 Osoby starsze

Dostępne dokumenty diagnostyczne, oparte o wykorzystanie metod badawczych takich jak wywiady grupowe, wywiady eksperckie oraz badania ankietowe wskazują na szereg niezaspokojonych potrzeb w zakresie usług społecznych dla osób starszych. Szczególną rolę odgrywa tu dokument „Polityka senioralna w Gminie Skawina na lata 2022-2026”.

Ustawa z dnia 11 września 2015 r o osobach starszych definiuje je jako osoby, które ukończy 60 rok życia. WHO również wiek 60 lat życia określa jako umowną granicę starości. Natomiast według EUROSTAT-u osobami starszymi są osoby w wieku 65 i więcej lat. Strategia zwraca uwagę na kluczową kwestię dwóch poziomów potrzeb osób starszych: pomoc i

---

⁷⁵ Raport dla Gminy Skawina... s. 66-67.

wsparcie dla najłabszych i najbardziej potrzebujących seniorów (np. poprzez świadczenie usług opiekuńczych) oraz potrzeby seniorów, których stan zdrowia pozwala na samodzielne funkcjonowanie i organizowanie się⁷⁶.

Przeprowadzone badania dotyczą m.in. tego jak seniorzy postrzegają swoją sytuację w powyższym kontekście. 64% Seniorów czuje się osobą niezależną od innych. Można zaobserwować, że więcej mężczyzn (73%) czuje się (deklaruje) niezależnymi niż kobiet (57%). Występuje również duża różnica między mieszkańcami miasta i wsi (75% mieszkańców miasta i 47% mieszkańców wsi czuje się niezależna). Poczucie niezależności spada wraz z wiekiem (72% dla grupy wiekowej 60-65 lat, 64% dla grupy wiekowej 66-75 lat i 54% dla grupy wiekowej powyżej 75 roku życia)⁷⁷.

Jak pokazują dane Urzędu Stanu Cywilnego Urzędu Miasta i Gminy w Skawinie na terenie gminy Skawina na koniec 2020 roku zamieszkiwało ogółem 42 231 osób z tego 10 245 seniorów co stanowi 24,25 % ogółu mieszkańców. Na koniec 2021 r. liczba osób w 60 lat i więcej wynosiła 10370 osób. Dane dotyczące liczby osób w 60 lat i więcej z uwzględnieniem podziału na miasto Skawina oraz poszczególne sołectwa na koniec 2021 r.

Tabela 9: Liczba osób starszych w miejscowościach Gminy Skawina.

Miejscowość	Liczba osób
Skawina	6 261
Borek Szlachecki	306
Facimiech	147
Gołuchowice	105
Grabie	74
Jaśkowice	228
Jurczyce	133
Kopanka	196
Krzęcin	358
Ochodza	176
Polanka Hallera	109
Pozowice	147
Radziszów	762

⁷⁶ Polityka senioralna w Gminie Skawina na lata 2022-2026, s. 10

⁷⁷ Polityka senioralna w Gminie Skawina na lata 2022-2026, s. 52.

Miejscowość	Liczba osób
Rzozów	344
Wielkie Drogi	274
Wola Radziszowska	550
Zelczyna	200
RAZEM	10 370

Źródło: Polityka senioralna w Gminie Skawina na lata 2022-2026, s. 50.

22% osób starszych stanowią osoby mieszkające samotnie. 29% seniorów posiada orzeczenie o niepełnosprawności⁷⁸. Pomimo dużego odsetka osób z orzeczeniem o niepełnosprawności (29%) seniorzy stosunkowo dobrze oceniają swój stan zdrowia (dobrze 30%, przeciętnie 57%). Źle ocenia go 8% respondentów. Ocena stanu zdrowia zależy od wieku ankietowanych. Wraz z wiekiem następuje znaczący spadek oceny stanu zdrowia - z dobrej na przeciętną (ocena dobra w grupach wiekowych, to: 45% w grupie 60-65, 30% w grupie 66-75 i jedynie 10% w grupie powyżej 75 roku życia)⁷⁹.

Bardzo istotnych informacji z punktu widzenia organizowania usług, w tym sposobów zapewniania dostępności informacyjnej, dostarczają wyniki badań w zakresie korzystania przez Seniorów z nowoczesnych technologii. 71% Seniorów korzysta z komputera, tabletu lub smartfona. Wśród Seniorów korzystających z takich technologii przeważają mężczyźni (76%), podczas, gdy kobiety stanowią 68% w tej grupie. Widzimy również dużą różnicę pomiędzy mieszkańcami miasta (79% korzysta) i wsi (58% korzysta). Udział osób korzystających z nowych technologii jest największy wśród młodszych Seniorów (86%) i stopniowo zmniejsza się w starszych grupach (73% w grupie 66-75%; 50% w grupie powyżej 75 roku życia)⁸⁰.

Podobne zjawiska widoczne są w kwestii korzystania z Internetu, z którego korzysta 64% Seniorów (na komputerze, na tablecie lub smartfonie), a odsetek jest większy u mężczyzn (72% niż u kobiet (61%). Szczególną uwagę trzeba zwrócić na różnicę w funkcjonalnym dostępie do Internetu między mieszkańcami miasta (72% korzystających) a wsi (52% korzysta). Grupa

⁷⁸ Polityka senioralna w Gminie Skawina na lata 2022-2026, s. 50.

⁷⁹ Polityka senioralna w Gminie Skawina na lata 2022-2026, s. 53.

⁸⁰ Polityka senioralna w Gminie Skawina na lata 2022-2026, s. 55.

korzystających jest największa wśród najmłodszych Seniorów (84%) i z wiekiem spada (65% w grupie 66-75 lat, 38% w grupie powyżej 75 lat)⁸¹.

Wskazuje to na konieczność wykorzystywania innych niż Internet kanałów informacyjnych przy docieraniu do Seniorów, szczególnie w sytuacji, gdy dotyczy to mieszkańców wsi lub seniorów w starszych grupach wiekowych. Potwierdzają to wyniki badań, co do źródeł pozyskiwania informacji oraz fakt, że tylko 27% Seniorów uważa, że jest dobrze poinformowana o tym co się dzieje w Gminie. Seniorzy najczęściej pozyskują informacje o wydarzeniach poprzez informacje od znajomych i rodziny (61%) oraz z Internetu (58%) i z tablicy ogłoszeń (44%). W efekcie Seniorzy uważają, że najtrafniejsze metody dotarcia z informacją do Seniorów, to: ulotki wrzucane do skrzynek (61%); tablica ogłoszeń w miejscowości/wsi (59%), strona internetowa Urzędu Miasta i Gminy w Skawinie (46%), ogłoszenia parafialne (44%) oraz gazeta lokalna (35%)⁸².

Warto tu przytoczyć wnioski w tym obszarze zawarte w cytowanym dokumencie Polityki Senioralnej: „Grupą, która bardzo mocno różni się [od pozostałych grup wiekowych Seniorów] pod względem oceny własnego zdrowia oraz odsetka osób korzystających z urządzeń mobilnych i internetu to grupa wiekowa powyżej 75 roku życia. Do niej powinna być skierowana szersza oferta prozdrowotna i dostosowane kanały komunikacji (ulotki, kontakt bezpośredni, ogłoszenia na lokalnych tablicach ogłoszeń). Można przewidywać, że w kolejnych latach udział osób korzystających z nowych technologii wśród Seniorów będzie stale rósł (dołączenie grupy 55-59 lat do grupy Seniorów na przestrzeni najbliższych 5 lat). Należy pamiętać, że kanał internetowy nie może być jeszcze jedynym ani dominującym kanałem komunikacji z Seniorami, gdyż wykluczałby 62% najstarszych Seniorów oraz znaczą część mieszkańców wsi (48%)”⁸³.

Kolejną wskazówką przy analizie potrzeb Seniorów jest informacja o preferowanych sposobach spędzania czasu wolnego. Należą do nich; telewizja (78%); spędzanie czasu na wolnym powietrzu (np. spacer, działka) (73%); spotkania ze znajomymi i rodziną (62%); czytanie książek, gazet (62%); korzystanie z internetu (50%). Ważne są również motywacja i potrzeby zaspokajane poprzez udział w zajęciach Seniorów. Są to: chęć poznawania nowych ludzi (42%), chęć zagospodarowania swojego czasu w interesujący sposób (41%), chęć nabycia

---

⁸¹ Polityka senioralna w Gminie Skawina na lata 2022-2026, s. 56.

⁸² Polityka senioralna w Gminie Skawina na lata 2022-2026, s. 62, 65 i 72.

⁸³ Polityka senioralna w Gminie Skawina na lata 2022-2026, s. 75.

nowych umiejętności (28%), chęć bycia „na bieżąco” (25%). Zajęcia dla Seniorów są również ucieczką od samotności (19%)⁸⁴.

Problem samotności wśród osób starszych, jako możliwe źródło wielu potrzeb, nawet jeśli nie jest to tak wprost zadeklarowane jak w przytoczonym wyżej badaniu został zauważony w innych dokumentach: Diagnozie problemów uzależnień Gminy Skawina⁸⁵ oraz przytaczanym już Raporcie dla Gminy Skawina⁸⁶.

Jak widać, jeden z postulatów, sformułowanych powyżej – Polityka senioralna gminy – został już zrealizowany. W badaniach ankietowych prowadzonych na potrzeby prac diagnostycznych na potrzeby Strategii Rozwoju Gminy uwzględniono pytanie o rozwiązania w zakresie zaspokajania potrzeb osób starszych. W odpowiedziach dotyczącej dostępności oferty czasu wolnego i miejsc opieki dla osób starszych przeważały oceny negatywne. W obu pytaniach również odpowiedź neutralna („nie mam zdania”) zebrała wiele głosów. Te wskazania mogą świadczyć o tym, że respondentom trudno ocenić tę kwestię ze względu na brak wiedzy na ten temat. W kolejnym pytaniu, które brzmiało Jak w gminie Skawina ocenia Pan(i) dostępność oferty dla osób starszych np. kulturalnej, edukacyjnej, rozwijającej zainteresowania?, większość respondentów tj. 28% opowiedziało się za opcją ani dobrze, ani źle, 20% respondentów raczej źle, 17% raczej dobrze, a 21% badanych nie miało w tej kwestii zdania. Zdecydowanie nie najlepiej przedstawia się ocena dostępność wsparcia w zakresie opieki nad osobami starszymi. Oceny przedstawiają się następująco: 15% zdecydowanie źle; 22% raczej źle; 25% ani dobrze, ani źle; 12% raczej dobrze, 3% zdecydowanie dobrze, a 23% nie mam zdania⁸⁷.

Istotne trudności w dostępie do usług dla seniorów widoczne są również w opiniach uczestników wywiadów grupowych⁸⁸. W trakcie badań pojawiały się postulaty o szersze zaspokojenie potrzeb osób starszych chorujących, niedołączonych, wymagających specjalistycznej pomocy oraz wsparcie ich rodzin w opiece. Wskazywano, że w gminie powstaje już tego typu infrastruktura, ale skala zapotrzebowania prawdopodobnie jest znacznie większa:

---

⁸⁴ Polityka senioralna w Gminie Skawina na lata 2022-2026, s. 62.

⁸⁵ Diagnoza problemów uzależnień Gminy Skawina, październik 2022 r., s. 33.

⁸⁶ Raport dla Gminy Skawina... s. 71

⁸⁷ Raport dla Gminy Skawina... s. 87-88

⁸⁸ Raport dla Gminy Skawina... s. 100-101.

- „W Skawinie jest bardzo dużo osób starszych chorych, leżących a dzienny dom pobytu to jedynie 30 miejsc na 24 tys. mieszkańców. W Klubie Samopomocy w Radziszowie jest 20 miejsc na 1000 osób.
- Mamy coraz starsze społeczeństwo, otwiera się ośrodek dziennej opieki dla osób starszych (ale jeszcze nie działa, będzie tam 30 miejsc), będzie coraz więcej potrzeb.
- Potrzebne jest miejsce opieki wytchnieniowej dla osób leżących, tak aby pomóc ich opiekunom. Całodobowa opieka dla seniorów i osób niesamodzielnych. Miejsce, gdzie takie osoby mogą spędzić jakiś czas, a ich bliscy wytchnąć.
- W gminie potrzebny jest dom z prawdziwego zdarzenia dla osób starszych, dla osób, które są samotne, nie stać ich, żeby się samemu utrzymać.
- Potrzebny jest dom seniora – opieka dzienna. Może warto byłoby zorientować się, jakie są potrzeby mieszkańców związane z całodobową opieką. Ale na terenie zachodnim powinien powstać na pewno dom dziennej opieki seniora”⁸⁹.

Ocenę kluczowych problemów senioralnych przez samych seniorów pokazują, przytaczane już wyniki badań przeprowadzonych na potrzeby Polityki senioralnej. Do problemów Seniorów ocenianych jako największe należą: niskie renty i emerytury (68%), choroby (59%), utrudniony dostęp do placówek rehabilitacyjnych (52%), samotność (49%), niepełnosprawność (34%) oraz bariery architektoniczne (31%)⁹⁰.

Przykładem, z jednej strony, odpowiedzi na problemy seniorów w obszarze zdrowie, a drugiej, szczegółowej diagnozy problemu w obszarze jednego ze schorzeń, jest Program Polityki Zdrowotnej „Program szczepień profilaktycznych przeciwko grypie dla mieszkańców Gminy Skawina w wieku powyżej 55 roku życia do 75 roku życia na lata 2020-2022”. Na podstawie danych epidemiologicznych, rekomendacji odpowiednich Instytucji oraz badaniom skuteczności szczepień, określono grupę mieszkańców gminy – odbiorców Programu oraz stosowaną metodę: szczepienia⁹¹. Program zakładał, że dzięki podaniu szczepionki ochronnej osobom powyżej 55 r. ż. do 75 roku życia nastąpi zmniejszenie liczby zachorowań na grypę w populacji docelowej Programu, a także wzrost świadomości osób biorących udział w programie na temat profilaktyki grypy, zmniejszenie transmisji wirusa

⁸⁹ Raport dla Gminy Skawina... s. 110.

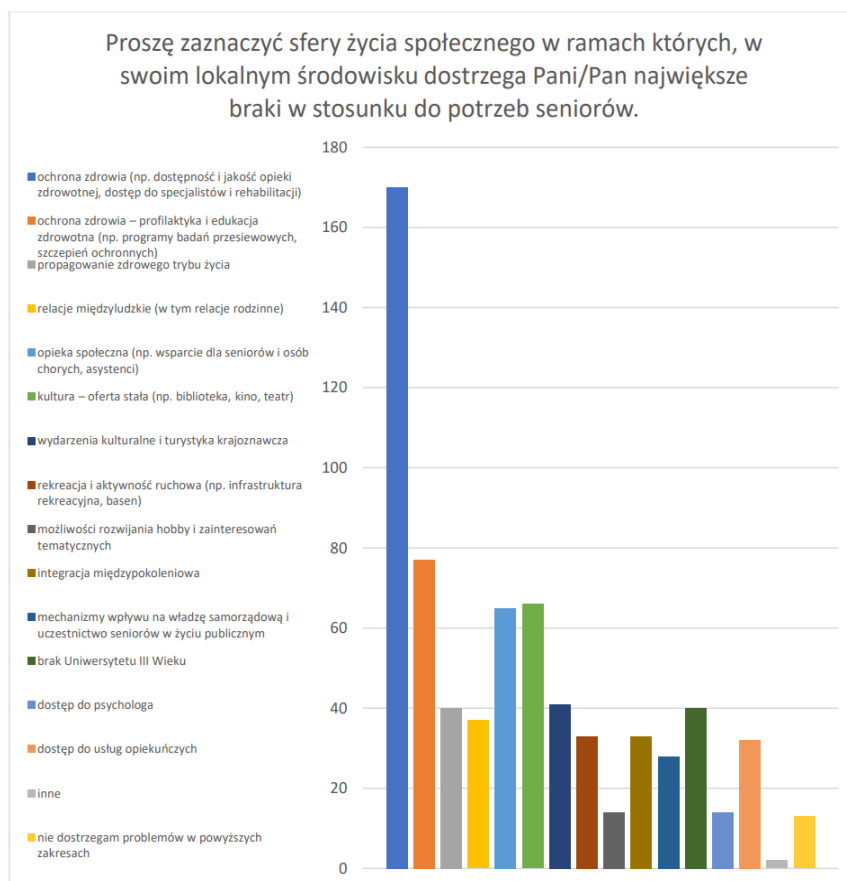
⁹⁰ Polityka senioralna w Gminie Skawina na lata 2022-2026, s. 67.

⁹¹ „Program szczepień profilaktycznych przeciwko grypie dla mieszkańców Gminy Skawina w wieku powyżej 55 roku życia do 75 roku życia na lata 2020-2022”, s. 7, 10 i 14.

w populacji oraz poprawa jakości życia osób biorących udział w programie poprzez zachowanie ich w zdrowiu i aktywności społecznej⁹². Udział w Programie był dobrowolny i bezpłatny. Program uwzględniał też grupę objętą pierwszeństwem w dostępie do szczepień, która została wskazana jako uczestnicy Placówek Diennej Opieki i Aktywizacji Osób Starszych Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Skawinie⁹³.

Przeprowadzone badania w środowisku Seniorów dają też wskazówki co do obszarów usług społecznych, które powinny być odpowiedzią na te problemy. Zdecydowanie największe braki względem potrzeb Seniorów badani (85%) postrzegają w zakresie ochrony zdrowia (dostępność i jakość opieki zdrowotnej, dostęp do specjalistów i rehabilitacji). 39% uważa, że braki występują również w profilaktyce i edukacji zdrowotnej. 33% badanych dostrzega braki w ofercie stałej z zakresu kultury (np. biblioteka, kino, teatr), w zakresie pomocy społecznej (wsparcie dla Seniorów i osób chorych, asystenci)⁹⁴. Szczegóły prezentuje wykres poniżej.

Wykres 1: Sfery życia w których występują braki w stosunku do potrzeb seniorów

Źródło: Polityka senioralna w Gminie Skawina na lata 2022-2026, s. 70.

⁹² Jw., s. 12-13.

⁹³ Jw. s. 14.

⁹⁴ Polityka senioralna w Gminie Skawina na lata 2022-2026, s. 67-68.

Wśród barier utrudniających korzystanie z różnych form aktywności dla seniorów ankietowani zaznaczyli: brak środków finansowych (32%), brak informacji o różnych inicjatywach podejmowanych w gminie/mieście (29%), stan zdrowia (24%), duża odległość od siedzib klubów, kół zainteresowań, fundacji, stowarzyszeń (20%). Widoczne są tu ponownie problemy w obszarze dostępności informacyjnej, przestrzennej oraz dodatkowo - ekonomicznej.

Zestawienie preferowanych przez Seniorów usług w zakresie czasu wolnego przedstawia się następująco: wycieczki turystyczne (piesze i wyjazdowe) (57%), spotkania z ciekawymi ludźmi (47%), spotkania ze sztuką (32%), spotkania towarzyskie z innymi seniorami, gry towarzyskie (30%), zajęcia sportowe, gimnastyka, nordic walking, joga (25%), zajęcia z dietetykiem i nauka zdrowego żywienia (23%), edukacja zdrowotna (22%), nauka obsługi komputera, Internet (22%).

W zakresie form integracji badani chcieliby korzystać z: klubów Seniora (51%), dziennego domu Seniora (31%), Uniwersytetu III wieku (29%), świetlicy środowiskowej (26%), lokalnej organizacji senioralnej (23%), Centrum Kultury i Sportu (21%), a także z pomocy sąsiedzkiej w następujących obszarach: wzajemna pomoc w domu, ogrodzie, wyjazdy do lekarza, drobne naprawy, zakupy, towarzystwo, wypicie kawy.

Uzupełnieniem tych wskazań jest szeroki katalog działań, które Seniorzy wskazali w pytaniu otwartym o to, co należałoby podjąć bądź usprawnić, aby osobom w wieku senioralnym mieszkającym w gminie Skawina żyło się lepiej. Znow najczęściej pojawił się obszar zdrowia: poprawa dostępu do lekarzy specjalistów⁹⁵.

Przy analizach potrzeb i problemów osób starszych niewątpliwie pomocna będzie analiza SWOT wykonana na potrzeby Polityki Senioralnej⁹⁶.

Istotne braki w obszarze działań na rzecz osób starszych wskazywano też w latach ubiegłych. M.in. w Gminnym Programie Rewitalizacji z roku 2016 zauważono, że model wsparcia dla osób starszych był zbyt wąski i nieefektywny – zarówno w kontekście społeczności lokalnej jak i form wsparcia instytucji pomocy społecznej. Wskazano na zbyt mały poziom zintegrowania działań na rzecz seniorów i ich wsparcia rozumiany jako dbałość o uzupełnianie się wzajemne w podejmowanych działaniach/ofercie oraz na nieefektywność

---

⁹⁵ Polityka senioralna w Gminie Skawina na lata 2022-2026, s. 69-74.

⁹⁶ Ze względu na jej obszerność nie cytujemy jej zawartości – zob. Polityka senioralna w Gminie Skawina na lata 2022-2026, s. 77-84

wykorzystanie potencjału osób starszych. Taki stan rzeczy skutkował m.in. zbyt słabym sprofilowaniem ofert, form wsparcia w odniesieniu do różnych grup seniorów (ich potrzeb, ale też i potencjału)⁹⁷.

Kompleksowe podjęcie wyzwań w odpowiedzi na potrzeby osób starszych zakładała Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych, w ramach dwóch celów operacyjnych. W ramach celu operacyjnego Systemowe wsparcie osób starszych i ich bliskich przewidywano:

- Działania na rzecz wydłużenia przebywania seniorów w środowisku rodzinnym, w tym m.in.: szkoleniowe i doradcze wsparcie rodzin w procesie opieki domowej oraz rozwój nowych metod działania i doskonalenie kadr, mające na celu czasowe odciążenie rodzin w obowiązkach sprawowania opieki nad osobą starszą, szczególnie w przypadku współwystępowania niepełnosprawności.
- Utworzenie całodobowych i dziennych form wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych (DPS-y, domy dziennego pobytu, miejsca odciążeniowe, hostel, itp.), w tym poprzez współpracę z sektorem prywatnym i pozarządowym.
- Rozwój usług specjalistycznych, opiekuńczych i medycznych, dedykowanych osobom starszym i niepełnosprawnym⁹⁸.

Natomiast w ramach celu Aktywizacja zawodowa, społeczno-kulturalna i obywatelska osób starszych zakładano:

- Wspieranie różnych form samoorganizowania się seniorów, w tym współpraca na rzecz powołania na terenie gminy samodzielnego Uniwersytetu Trzeciego Wieku lub filii jednej z krakowskich placówek.
- Powołanie i rozwój Rady Seniorów, jako organu doradczego i opiniotwórczego dla władz samorządowych w zakresie polityki senioralnej.
- Działania z zakresu animacji i integracji międzypokoleniowej, w tym m.in. realizacja wspólnych projektów we współpracy przedszkoli, szkół i placówek oświatowych, instytucji kultury oraz domów seniora, klubów i stowarzyszeń osób starszych.
- Działania na rzecz reintegracji i utrzymywania aktywności zawodowej osób starszych.
- Programy aktywizacji społeczno-kulturalnej i ruchowej osób starszych⁹⁹.

---

⁹⁷ Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Skawina na lata 2016 – 2022, s. 107-108.

⁹⁸ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Skawina na lata 2016-2022, s. 65.

⁹⁹ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Skawina na lata 2016-2022, s. 66-67.

Analizowane dokumenty nie w pełni potwierdzają realizowanie zakładanych działań. Wśród osób starszych można zaobserwować również problem przemocy w rodzinie¹⁰⁰. Potrzeby w tym zakresie potwierdzają przeprowadzone w Centrum Wsparcia Opiekunów Osób Zależnych w Skawinie dyżury specjalisty w zakresie udzielania wsparcia psychoterapeutycznego i konsultacje w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz seksuologii dla mieszkańców gminy uwikłanych w przemoc – osób doznających przemocy, osób stosujących przemoc. Z porad skorzystało 19 osób¹⁰¹.

1.2 Dostęp do usług społecznych w wybranych obszarach

1.2.1 Wprowadzenie

Dostęp do usług społecznych będzie analizowany w następujących obszarach:

- a) ochrony zdrowia,
- b) oferty kulturalnej
- c) oferty sportowo-rekreacyjnej,
- d) edukacji.

Możliwe wymiary dostępności to m. in.:

- 1) rodzaj świadczonych usług – czy odpowiada potrzebom adresatów,
- 2) liczba świadczonych usług lub czas ich świadczenia – czy skala świadczonych usług jest wystarczająca,
- 3) jakość świadczonych usług – czy odpowiada potrzebom/oczekiwaniom adresatów, czy zapewnia oczekiwane od danej usługi efekty,
- 4) dostępność przestrzenna/komunikacyjna – czy usługa jest realnie dostępna po uwzględnieniu barier przestrzennych,
- 5) dostępność informacyjna – czy informacja o realizowanej usłudze dociera do potencjalnych adresatów,
- 6) dostępność ekonomiczna – czy na skorzystanie usługi mniej stać, jeżeli z korzystaniem z usługi związane jest ponoszenie kosztów – bezpośrednich (odpłatność za usługę) czy pośrednich (np. konieczność zapewnienia odpowiedniego wyposażenia, ubioru itp.).

---

¹⁰⁰ Diagnoza problemów uzależnień Gminy Skawina, październik 2022 r., s. 33

¹⁰¹ Diagnoza problemów uzależnień Gminy Skawina, październik 2022 r., s. 18.

Im bardziej kompletne uwzględnienie różnych wymiarów dostępności usługi w ramach diagnozowania, planowania, organizowania i wykonywania usług, tym większa szansa na jej skuteczne i efektywne wykorzystanie dla dobra społeczności.

Dostępność przestrzenna ujęta jest m.in. jako deklarowana w Strategii rozwoju Gminy Skawina, jedna z podstawowych zasad rozwoju przestrzennego: „...odpowiedniego rozłożenia podstawowych usług w przestrzeni gminy, co zapewni wszystkim mieszkańcom dostęp do tych usług w zasięgu dojścia pieszego, zachowując charakter miasta Skawina jako “miasta kompaktowego” - miasta w ludzkiej skali, i rozszerzając tę zasadę na tereny wiejskie¹⁰².

Przyjmuje się jako paradygmat policentryczny model rozwoju gminy, z tego powodu należy w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy oraz innych dokumentach gminy wskazać i promować wymiar lokalny rozwoju, a także planować usługi (zarówno komercyjne jak i publiczne) w zasięgu dojścia pieszego lub dojazdu rowerem¹⁰³. W ramach takiego podejścia Strategia Rozwoju Gminy Skawina zakłada m.in. funkcjonowanie 22 Lokalnych Centrów Aktywności¹⁰⁴, a także inne zapisy, powiązane z Gminnym Programem Rewitalizacji: „Obszar strategicznej interwencji obejmuje dwadzieścia dwa podobszary obszaru rewitalizacji wyznaczone na podstawie uchwały nr XIX/255/16 Rady Miejskiej w Skawinie w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji. Podejmowane interwencje wymagają by w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy i innych adekwatnych dokumentach kształtujących polityki przestrzenne gminy wskazać:

- dokładną lokalizację wyznaczonych obszarów;
- Centra Aktywności Kulturalnej (CAK) oraz zaplanować ich powiązanie z terenami mieszkaniowymi siecią ciągów pieszych i rowerowych w 800 metrowej ekwidystancie;
- miejsca spotkań i integracji na terenie osiedli w Skawinie wymagające modernizacji i zagospodarowania przestrzeni publicznych (wspólnych);
- obszary centrów wsi i osiedli, jako głównych, integrujących przestrzeni publicznych i półpublicznych oraz zaplanować ich powiązanie z terenami mieszkaniowymi siecią ciągów pieszych i rowerowych w 800 metrowej ekwidystancie;
- przestrzenie publiczne podlegające co 2-3 lata audytowi małej architektury;

---

¹⁰² Strategia Rozwoju Gminy Skawina na 2021 – 2030, s. 42

¹⁰³ Strategia Rozwoju Gminy Skawina na 2021 – 2030, s. 44

¹⁰⁴ Strategia Rozwoju Gminy Skawina na 2021 – 2030, s. 46

- lokalizację Inkubatorów Społecznych oraz zaplanować ich powiązanie z terenami mieszkaniowymi siecią ciągów pieszych i rowerowych w 800 metrowej ekwidystancie (...);”¹⁰⁵.

Szczegółową analizę co do liczby osób korzystających z pomocy społecznej w poszczególnych miejscowościach Gminy Skawina wraz z przyczynami korzystania przez nich ze świadczeń przeprowadzono na potrzeby przygotowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Skawina na lata 2016-2022¹⁰⁶.

Dostępność informacyjna do usług pomocowych była jednym z kluczowych działań przewidzianych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych. Zakładano rozwijanie polityki informacyjnej w zakresie możliwych miejsc i form uzyskania pomocy w przypadku wystąpienia sytuacji problemowej¹⁰⁷. Na kwestie znaczenia dostępności informacyjnej zwracali uwagę mieszkańcy. Podkreślając potrzebę wzmocnienia systemu promocji wydarzeń lokalnych: „Słaba informacja o imprezach kulturalnych i sportowych (o większości z nich) a także o spotkaniach społecznych. W Skawinie jest dużo takich aktywności, które są, ale w ogóle nikt o nich nie wie. Na przykład szermierka, od kilku lat o tym marzyłem i zapisałem się w końcu, i jeżdżę do Krakowa na Krowodrze. A się dowiedziałem, że jest w Skawinie. Jest w Skawinie sporo dyscyplin sportowych, w których osoby się udzielają i jakie osiągają efekty. Są osoby, które biorą udział w mistrzostwach Europy, ale to jest w ogóle nie rozpromowane”¹⁰⁸.

Innym przykładem, tym razem uwzględnienia kwestii dostępności informacyjnej w działaniach diagnostycznych, mogą być badania ankietowe zrealizowane na potrzeby Diagnozy problemu uzależnień. Pytano w nich o wiedzę badanych na temat organizacji i instytucji działających w obszarze uzależnień i przeciwdziałania przemocy na terenie gminy. Najbardziej znane są: Miejski Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej (73% wskazań), a następnie SIEMACHA Spot Skawina Placówka Wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży (40%) oraz Centrum Wspierania Rodziny (37%). Pełne wyniki prezentuje tabela poniżej¹⁰⁹.

Przyczyny takiego stanu rzeczy wynikają w pierwszej kolejności z tego, czy z danym podmiotem osoba lub jego najbliżsi mieli okazję się zetknąć ze względu na korzystanie z jego działań. Stąd pozycja Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, realizującego zadania

---

¹⁰⁵ Strategia Rozwoju Gminy Skawina na 2021 – 2030, s. 58

¹⁰⁶ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Skawina na lata 2016-2022, s. 25 i nast.

¹⁰⁷ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Skawina na lata 2016-2022, s. 72.

¹⁰⁸ Raport dla Gminy Skawina... s. 18.

¹⁰⁹ Diagnoza problemów uzależnień Gminy Skawina, październik 2022 r., s. 51.

w wielu obszarach, w tym takich, z których korzystała znaczna część mieszkańców Gminy – jak świadczenie wychowawcze w ramach Programu Rodzina 500+.

Kwestia dostępności ekonomicznej pojawiła się ramach diagnozy na potrzeby opracowania Strategii Rozwoju Gminy. W konsultacjach kilkakrotnie pojawiał się głos szerszej oferty zajęć całkowicie bezpłatnych tak, żeby były w pełni dostępne dla środowisk ubogich¹¹⁰. Przed przejściem do analizy w poszczególnych obszarach celowe jest zaprezentowanie, obecnego w przeprowadzonych badaniach, syntetycznego ujęcia oceny dostępu do usług społecznych: „W celu ustalenia sytuacji życiowej mieszkańców gminy Skawina w ankiecie zawarte zostało pytanie dotyczące poziomu jakości życia. Każdego z respondentów poproszono, aby ustosunkował się do trzynastu zagadnień związanych bezpośrednio z gminą. Według ankietowanych najgorzej wypada poziom opieki zdrowotnej (20%) oraz dostęp do przedszkoli (16%). Mieszkańcy bardzo dobrze oceniają dostępność usługowo-handlową (33%) oraz dostępność do sportu i rekreacji (32%)”¹¹¹.

Tabela 10: Ocena poziomu życia na terenie gminy.

	bardzo źle	źle	przeciętnie	dobrze	bardzo dobrze	trudno powiedzieć
lokalny rynek pracy	0% (0.3%)	3%	23%	44%	28%	2%
promocja gminy	1%	3%	22%	49%	24%	1%
poziom pomocy społecznej	0% (0.3%)	3%	20%	48%	15%	14%
poziom opieki zdrowotnej	8%	20%	31%	28%	12%	3%
bezpieczeństwo mieszkańców	1%	2%	24%	55%	17%	1%
poziom szkolnictwa	1%	3%	23%	50%	17%	6%
dostępność do przedszkoli	4%	16%	19%	31%	13%	17%
warunki mieszkaniowe	0%	2%	18%	58%	20%	2%
dostępność do kultury i rozrywki	1%	11%	18%	47%	22%	1%
organizacje imprez cyklicznych	1%	6%	21%	51%	19%	2%
dostępność do sportu i rekreacji	1%	2%	15%	49%	32%	1%
dostęp do szerokopasmowego Internetu	0%	0%	13%	55%	28%	4%
dostępność usługowo - handlową	0%	2%	16%	48%	33%	1%

Źródło: Diagnoza problemów uzależnień Gminy Skawina, październik 2022 r., s. 40.

¹¹⁰ Raport dla Gminy Skawina... s. 18.

¹¹¹ Diagnoza problemów uzależnień Gminy Skawina, październik 2022 r., s. 40.

Dostępność może być też prezentowana poprzez odsetek (mieszkańców, badanych) korzystających z danej usługi. Przykładem może być zweryfikowanie w ramach badań ankietowych na potrzeby Diagnozy uzależnień odsetka badanych korzystających z oferowanego przez Centrum poradnictwa prawnego (3% badanych) czy psychologicznego (2%)¹¹².

1.2.2 Ochrona zdrowia

Obszar ochrony zdrowia stawia przed organizatorami usług społecznych szczególnie trudne wyzwania. Wiele czynników powoduje, że ocena usług w tym obszarze, szczególnie jeżeli chodzi o dostępność, jest negatywna. „Opieka zdrowotna w gminie zebrała negatywne oceny. Większość mieszkańców negatywnie oceniła dostępność do tych usług w gminie. W ocenie ankietowanych dostępność opieki zdrowotnej w gminie w ostatnich 3 latach pogorszyła się. Ten aspekt relatywnie gorzej ocenili mieszkańcy miasta, z których blisko połowa uważa, że dostępność opieki zdrowotnej jest zdecydowanie lub raczej zła (przy 38% takich ocen wśród mieszkańców wsi). Pozytywne oceny wyraziło 31% mieszkańców wsi i 23% mieszkańców Skawiny”¹¹³.

Dostępność do służby zdrowia, bezpieczeństwo zdrowotne mieszkańców był też kwestią często poruszaną w trakcie spotkań z mieszkańcami. Zgłaszano zarówno zastrzeżenia dotyczące opieki podstawowej jak i specjalistycznej. Mocny głos w tej sprawie mieli seniorzy. Widoczne były bardzo wyraźnie kwestie dostępności zarówno co do rodzaju usług, ich ilości a także dostępności komunikacyjnej:

- „Żeby się zarejestrować do lekarza trzeba albo wstać wcześniej i stać czasem i przez godzinę albo przez Internet idealnie się zalogować, bo miejsca się rozchodzą w 2 minuty.
- Rozbudowa ośrodka zdrowia w Krzęcinie, bo obecnie to nie jest ośrodek zdrowia, tylko punkt lekarski. Żeby można było przyjść do lekarza i rano, i po południu, a nie tylko 3 dni rano, gdy ktoś jest w pracy.
- Służba zdrowia. Całe miasto przenosi się do Mogilan do lekarza. Jeden ginekolog, jeden kardiolog. Czy Miasto ma na te sprawy wpływ?

---

¹¹² Diagnoza problemów uzależnień Gminy Skawina, październik 2022 r., s. 53.

¹¹³ Raport dla Gminy Skawina... s. 82

- Brak specjalistów lekarzy, ośrodki przenoszone do Mogilan. Lekarze specjaliści – endokrynolog, logopeda, reumatolog.
  - Duże kolejki do lekarza, a do specjalistów są roczne albo dużo czekania.
  - Ogromne kolejki do lekarza rehabilitacji. Więcej usług rehabilitacyjnych, nawet płatnych.
  - Zastrzeżenia mieszkańców budzi też nocna i świąteczna opieka zdrowotna. Skawina powinna mieć całodobową opiekę zdrowia. Na całodobowej opiece medycznej nie ma pediatry. Nie ma w mieście w Skawinie, jest w Radziszowie. Ale jest problem z dojazdem tam w nocy (autobus nie jeździ). [w gminie Skawina działają dwa punkty Nocnej i Świątecznej Opieki Zdrowotnej – w Skawinie i w Radziszowie].
  - Opieka zdrowotna – trudno się dostać do lekarza, brak SORu – trzeba do Krakowa jechać. Brak oddziału ratunkowego.
  - Całodobowy SOR, a przynajmniej punkt zapewniający transport do Krakowa”.
- Zgłaszano również postulaty rozwiązań bardziej systemowych:
- „Jeśli mówimy o strategii na 10 lat, to myślę, że Skawina powinna pomyśleć o jakimś szpitalu. Własnym albo przynajmniej zwiększeniu ilości pomocy.
  - Jest potrzebny szpital. Teraz jest komercja w Skawinie”.

Mieszkańcy zwrócili także uwagę na konieczność działań profilaktycznych adresowanych do mieszkańców związanych z zanieczyszczeniem powietrza, jak również wzmocnienia opieki pielęgniarstwa i profilaktyki w szkołach, której albo brak, albo jest jej zdecydowanie za mało (raz w tygodniu)¹¹⁴.

„Wśród przyczyn problemów społecznych występujących na terenie gminy rozmówcy wskazali również brak dostępności specjalistów (szczególnie w zakresie opieki psychologiczno-psychiatrycznej), wysokie ceny trudnodostępnych świadczeń prywatnych (...). „...jest bardzo duże zapotrzebowanie i jest niewystarczająca ilość specjalistów, czyli pod kątem psychiatrycznym, psychologicznym, specjalistycznej pomocy psychiatrycznej, czyli konkretne zaburzenia, coraz więcej anoreksji się pojawia, jest problem ze znalezieniem specjalisty, który się tym zajmie. W zaburzeniach behawioralnych wszelkiego typu też jest trudność ze znalezieniem osoby, która by się tego podjęła. Jeżeli chodzi o zdrowie psychiczne jest duży problem ze specjalistami”¹¹⁵.

¹¹⁴ Raport dla Gminy Skawina..., s. 91-93.

¹¹⁵ Diagnoza problemów uzależnień Gminy Skawina, październik 2022 r., s. 35

Poziom możliwości działań, czy mówiąc wprost „sprawstwa” gminy jako jednostki samorządu terytorialnego w obszarze usług zdrowotnych, jest niewątpliwie ograniczony. Jest to bardzo widoczne w przewidziane w Strategii rozwoju gminy działaniach w tym zakresie. W ramach celu Rozwój opieki i profilaktyki zdrowotnej przewidziano jedynie stworzenie możliwości rozwoju podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej, oraz - ogólnie rozwój profilaktyki zdrowia, w tym profilaktyki uzależnień¹¹⁶. Pytanie czy przewidziane w Strategii rozwoju gminy działania mające zmienić negatywną ocenę dostępności usług w tym obszarze są „na miarę potrzeb i możliwości” niejednokrotnie zapewne będzie się pojawiać.

Niezaspokojone potrzeby mieszkańców widoczne są też zapisach Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych., w ramach celu operacyjnego 1.4 Promocja i ochrona zdrowia: „W ramach niniejszego kierunku interwencji zakłada się wsparcie dla organizacji i promocję korzystania z profilaktycznej oferty ochrony zdrowia, celem zapobiegania i wczesnego wykrywania groźnych chorób, głównie cywilizacyjnych (choroby układu krążenia, choroby nowotworowe). Realizowane będą zatem cykliczne działania z zakresu profilaktyki zdrowia, badania i konsultacje medyczne dla mieszkańców oraz akcje informacyjne, uświadamiające mieszkańcom konieczność stałego dbania o zdrowie i kondycję fizyczną. Podobne akcje stanowią już stały element w kalendarzu działań służących zdrowiu mieszkańców gminy i będą nadal rozwijane. Rolą władz gminy powinno być inicjowanie i wspieranie profilaktycznych badań i konsultacji oraz zapewnienie szerokiej informacji o przeprowadzanych akcjach, a także prowadzenie działań na rzecz zwiększania dostępności do usług medycznych i ochrony zdrowia. Za szczególnie istotne w tym kontekście uznać należy podjęcie działań mających na celu utworzenie Poradni Zdrowia Psychicznego przy Centrum Wspierania Rodziny oraz wspieranie oferty Zespołu Leczenia Środowiskowego.” Przewidziano następujące kluczowe działania i projekty:

- Edukacja zdrowotna w szkołach i placówkach oświatowych.
- Promocja i upowszechnianie aktywnego, zdrowego stylu życia, w tym organizacja imprez, festynów, happeningów i konkursów, propagujących i krzewiących wartości zdrowotne wśród mieszkańców.
- Promocja i wsparcie organizacji akcji prozdrowotnych, bezpłatnych badań profilaktycznych oraz konsultacji z lekarzami-specjalistami dla mieszkańców gminy.

---

¹¹⁶ Strategia Rozwoju Gminy Skawina na 2021 – 2030, s. 27.

- Działania na rzecz utworzenia przy Centrum Wspierania Rodziny Poradni Zdrowia Psychicznego - jako filii Szpitala Specjalistycznego im. dr. J. Babińskiego SPZOZ w Krakowie.
- Współpraca na rzecz rozwijania oferty i promocji działalności Zespołu Leczenia Środowiskowego przy Centrum Wspierania Rodziny, będącego w strukturze Szpitala Specjalistycznego im. dr. Józefa Babińskiego SPZOZ w Krakowie.
- Współpraca na rzecz zwiększenia dostępności i jakości usług ochrony zdrowia¹¹⁷.

Przykładem działań gminy, w zakresie zadań publicznych, która gmina może realizować, jest Program Polityki Zdrowotnej „Program szczepień profilaktycznych przeciwko grypie dla mieszkańców Gminy Skawina w wieku powyżej 55 roku życia do 75 roku życia na lata 2020-2022”¹¹⁸. Kompleksową informację o dostępnych usługach – świadczeniach leczniczych, finansowanych ze środków Narodowego Funduszu Zdrowia, zawiera Polityka senioralna w Gminie Skawina na lata 2022-2026¹¹⁹.

1.2.3 Oferta kulturalna

Oparta o dokumenty źródłowe i wywiady z instytucjami ocena dostępności w tym obszarze, zawarta w Diagnozie przeprowadzonej na potrzeby opracowania Strategii Rozwoju Gminy wskazuje na szereg deficytów dotyczących oferty kultury w gminie. Najważniejsze z nich to: niewielki wachlarz imprez i wydarzeń kulturalnych, nierówny dostęp do oferty wśród mieszkańców sołectw, brak animacji czasu wolnego adresowanej w szczególności do młodzieży i seniorów, niewystarczająca koordynacja działań sportowych i ich promocja wśród mieszkańców¹²⁰. Ocena negatywna w tym zakresie dominuje wśród badanych mieszkańców (44%) przy 25% pozytywnych ocen. Przy czym ocena dostępności oferty kulturalnej przez mieszkańców miasta (46% deklarowanych ocen negatywnych) jest nieco gorsza niż mieszkańców wsi (42% ocen negatywnych)¹²¹.

Nie najlepiej wypada również ocena dostępu do instytucji kulturalnych wynikająca z badań ankietowych Seniorów: 28% ocenia ją źle, a 29% średnio¹²². Na niezaspokojone potrzeby wskazują wyniki badań fokusowych: „(...) W Skawinie i na terenie gminy Skawiny nie

¹¹⁷ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych... s. 62-63.

¹¹⁸ Załącznik do uchwały Nr XXIII/333/20 Rady Miejskiej w Skawinie z dnia 23 września 2020 r.

¹¹⁹ Polityka senioralna w Gminie Skawina na lata 2022-2026, s. 35-39.

¹²⁰ Raport dla Gminy Skawina... s. 77

¹²¹ Raport dla Gminy Skawina... s. 87.

¹²² Polityka senioralna w Gminie Skawina na lata 2022-2026, s. 66.

ma takiego klubu, dyskoteki. Kiedyś piątek, sobota, niedziela w każdej miejscowości były albo zabawy, imprezy i ludzie się bawili, dzisiaj nie ma, nawet jakby człowiek chciał iść, nie ma czegoś takiego poza takimi dużymi molochami typu Energy, tego na szczęście nie ma na naszym terenie, aczkolwiek wiemy, że się tam przemieszczają. (...) były co sobotnie-niedzielne wieczorki na Gubałówce, jak były tzw. baraki na hucie to tam działały 2 kluby, od piątku do niedzieli były ubawy, więc było naprawdę, gdzie, a teraz nie ma. Poza tym w domach ludowych były takie wieczorki. W Skawinie były 2 super kina, przyjeżdżały zespoły big bitowe i miała gdzie ta młodzież wyjść”¹²³.

W obszarze dostępu do kultury i ciekawych form zagospodarowania czasu dla różnych grup mieszkańców istotny wymiar ma kwestia dostępności w wymiarze przestrzennym. W tym obszarze powraca postulat mieszkańców sołectw dotyczący wyrównania dostępu do usług:

- „Żeby kultura z miasta wyszła na wieś. Jest tylko kultura w mieście. Wykorzystać wszystkie remizy, jakie są po wsiach – ogrzewa się przez zimę, a sale są puste. Wykorzystać remizy, świetlice do wydarzeń kulturalnych. Gmina nie chce finansować działań świetlicy w Krzęcinie. Owszem, piszemy projekty. Ale dostajemy pół grantu. Rozliczenie jest wszystko w ramach wolontariatu. Chodzi o to, żeby instruktorzy, którzy pracują w Centrum Kultury w Skawinie również mieli zajęcia we wsiach. Nawet 3 razy w tygodniu po 2-4 godziny. Coś z tą młodzieżą działać. Nie przerzucać wszystkiego na stowarzyszenie.
- Mało środków cele kulturalne na wsiach, brak organizacji czasu wolnego dzieci na wsiach w okresie przerwy wakacyjnej i ferii, dzisiaj dzieci siedzą i nic nie robią, atrakcje, które są zapewnione w mieście, to nie każdy rodzic jest w stanie zawieźć dziecko rano, popołudniu, wieczór, a nie wsadzi dziecka samego do busa. Jeszcze ten bus musi być, na marginesie.
- (...) Z perspektywy biblioteki – wiele starania się wkłada w działania. (...) W miejscach, w których nie ma filii, powinny być stworzone. Filie biblioteki teraz działają jak świetlice i to też jest pomysł na rozwinięcie kultury.”

Mieszkańcy dostrzegają i doceniają działania miejskich instytucji kultury, ale równocześnie wskazują na konieczność ich rozwoju zarówno w obszarze programowym, promocyjnym, jak i infrastrukturalnym:

- „Multicentrum, fajnie, że się dzieje! W Centrum Kultury i Sportu są fajne też zajęcia. Ale potrzebne jest nowe centrum kultury. Mam nadzieję, że uda się je postawić.

---

¹²³ Diagnoza problemów uzależnień Gminy Skawina, październik 2022 r., s. 35

- Muzeum Regionalne dobrze działa, ale za mało mieszkańców o tym wie. Mocną stroną jest działalność Centrum Kultury i Sportu – Koncert Noworoczny, dożynki.
- Mamy bibliotekę, z której korzysta bardzo dużo osób – przydałoby się rozbudować. Internet powinien być lepszej jakości. Brakuje czytelnicy przy bibliotece (dot. Woli Radziszowskiej – przypis redakcyjny)¹²⁴.

Pozytywne aspekty dostępu do usług z obszaru kultury wskazuje Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych, zauważając bogatą ofertę instytucji kultury (w szczególności dla dzieci i młodzieży), której przykładem jest Centrum Kultury i Sportu w Skawinie gromadzące około 900 uczestników na zajęciach stałych. Równolegle w Strategii zauważa się deficyty w obszarze dostępności przestrzennej, gdyż oferta i infrastruktura czasu wolnego na obszarach wiejskich została oceniona jako niewystarczająca i zbyt słabo zróżnicowana (m.in. brak filii Centrum Kultury i Sportu w poszczególnych miejscowościach)¹²⁵. Ograniczenia w dostępie do kultury mają też charakter zbiektywizowany. W związku z brakiem filii domu kultury na obszarach wiejskich liczba osób przypadająca na jedną placówkę kultury w 2017 r. wyniosła 4337, podczas gdy wartość wskaźnika dla powiatu krakowskiego wyniosła 907, dla województwa 1094¹²⁶.

Według danych GUS w gminie Skawina jedna instytucja (Centrum Kultury i Sportu) posiada sale widowiskowe, w których znajduje się 399 standardowych miejsc dla widzów¹²⁷. Poszerzanie dostępu do kultury przewiduje Strategia rozwoju gminy w ramach celu Szeroki dostęp do kultury, m.in. poprzez rozwój infrastruktury służącej kulturze, dostosowywania ofert w zakresie kultury do bieżących potrzeb a przede wszystkim poprzez zwiększenie dostępu do kultury dla grup niedoreprezentowanych i zagrożonych wykluczeniem¹²⁸.

1.2.4 Oferta sportowo-rekreacyjna

Na podstawie analizowanych dokumentów trudno o pełną ocenę w tym zakresie. Mieszkańcy w przeważającej części pozytywnie oceniają dostępność miejsc aktywności sportowej. Odpowiedzi na pytanie Jak w gminie Skawina ocenia Pan(i) dostępność miejsc, gdzie można nieodpłatnie uprawiać sport np. boiska, siłowni na „otwartym powietrzu”?

¹²⁴ Raport dla Gminy Skawina... s. 98

¹²⁵ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Skawina na lata 2016-2022, s. 43.

¹²⁶ Raport dla Gminy Skawina... s. 77.

¹²⁷ www.polskawliczbach.pl/gmina_Skawina

¹²⁸ Strategia Rozwoju Gminy Skawina na 2021 – 2030, s. 27

przedstawiają się następująco: 8% zdecydowanie źle; 18% raczej źle; 26% ani dobrze, ani źle; 31% raczej dobrze; 11% zdecydowanie dobrze; 6% nie mam zdania¹²⁹.

Oceny pozytywne przeważają również w ocenie dostępności miejsc, gdzie dzieci mogą spędzić czas na zabawie (place zabaw, świetlice). Istnieje zauważalna różnica w ocenie pomiędzy perspektywą miejską i wiejską. Pozytywne oceny tego aspektu wyraża 47% mieszkańców miasta i nieco mniej, bo 40% mieszkańców wsi; negatywnie 18% mieszkańców Skawiny i 24% mieszkańców wsi¹³⁰.

Pozytywne oceny nie zmieniają faktu, że w obszarze infrastruktury sportowej i rekreacyjnej (boiska, siłownie zewnętrzne, ścieżki rowerowe, zagospodarowane tereny zielone i zbiorniki wodne) zauważalne są deficyty. Odpowiedzią na nie są inwestycje realizowane w ramach działań rewitalizacyjnych, wyzwaniem zaś stanowi utrzymanie tych obiektów przez sołectwa. „Istnieje konieczność rozszerzenia poza piłkę nożną zakresu aktywności sportowej wspieranej przez gminę, tutaj niezbędna jest także dodatkowa infrastruktura sportowa- stadion lekkoatletyczny „z prawdziwego zdarzenia”¹³¹.

„Wśród przyczyn występujących na terenie gminy problemów społecznych rozmówcy wskazali również (...) brak interesującej i zajmującej młodzież oferty o charakterze rekreacyjno-kulturalnym”¹³².

Bardzo ważnym elementem decydującym o dostępności usług w omawianym obszarze jest infrastruktura sportowa przy obiektach edukacyjnych. Mieszkańcy zauważają braki w zapleczu sportowym przy szkołach:

- „Brak sal gimnastycznych w Jaśkowicach i Wielkich Drogach.
- W naszej miejscowości brakuje infrastruktury zaplecza sportowego – szkoła z bardzo małą salą gimnastyczną, brak boiska treningowego z nawierzchnią sztuczną. Nie ma budynku na potrzeby klubu sportowego. A my prowadzimy zajęcia z dziećmi w różnych grupach wiekowych (głos ze spotkania z mieszkańcami w Woli Radziszowskiej – przypis redakcyjny)”¹³³.

Zarówno istniejące obszary aktywności rekreacyjno-sportowej mieszkańców jak i ich potencjalne obszary rozwoju wymagają niewątpliwie szerszej analizy. Ważne są tutaj

---

¹²⁹ Raport dla Gminy Skawina... s. 87.

¹³⁰ Raport dla Gminy Skawina... s. 77-78

¹³¹ Raport dla Gminy Skawina... s. 78

¹³² Diagnoza problemów uzależnień Gminy Skawina, październik 2022 r., s. 35

¹³³ Raport dla Gminy Skawina... s. 93.

powiązania z działaniami dotyczącymi polityki w zakresie tworzenia nie tylko wspomianej infrastruktury czysto sportowej, ale rekreacyjnych terenów zielonych.

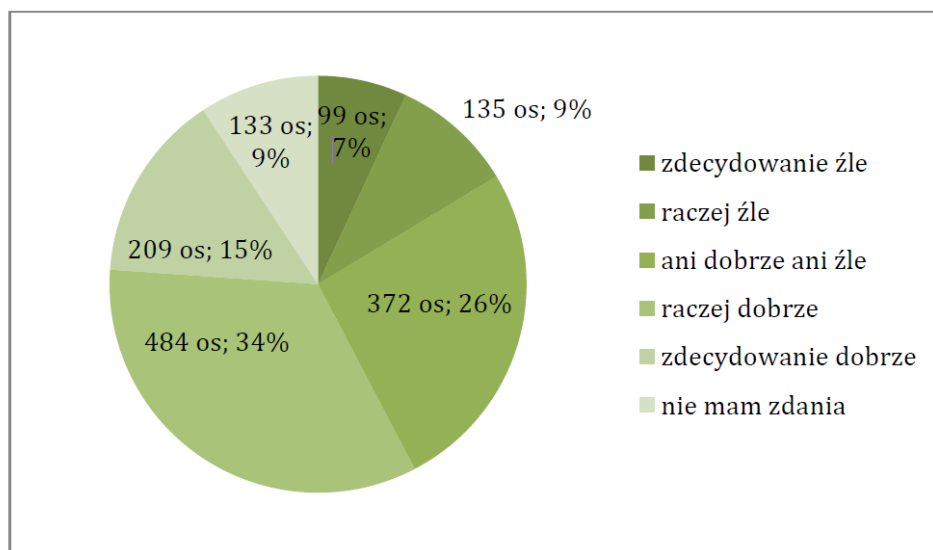
W odniesieniu do omawianego obszaru usług społecznych Strategia rozwoju gminy przewiduje analogiczne rozwiązania jak w przypadku kultury: m.in. rozwój infrastruktury sportowej i rekreacyjnej, dostosowywania ofert w zakresie sportu i rekreacji do bieżących potrzeb a także poprzez zwiększenie dostępu do sportu i rekreacji dla grup niedoreprezentowanych i zagrożonych wykluczeniem oraz rodzin¹³⁴. Niewątpliwą istotną różnicą jest podkreślenie zamiaru zwiększenia dostępu dla rodzin.

1.2.5 Edukacja

W porównaniu do opisywanych wyżej obszarów, dostępność do usług edukacyjnych oceniana jest wyżej. W przeprowadzonych badaniach jakość edukacji dzieci i młodzieży uzyskała przewagę ocen pozytywnych. Pojawiło się tutaj stosunkowo mało odpowiedzi negatywnych – jedynie 16%. Mniej więcej tyle samo osób uznało, że jakość edukacji pogorszyła się w ostatnich latach, co osób, które wskazały, że uległa ona polepszeniu¹³⁵.

Wykres 2: Ocena jakości edukacji dzieci i młodzieży.

Jak w gminie Skawina ocenia Pan(i) jakość edukacji dzieci i młodzieży? [N=1432]

Źródło: Raport dla Gminy Skawina... s. 83.

¹³⁴ Strategia Rozwoju Gminy Skawina na 2021 – 2030, s. 27

¹³⁵ Raport dla Gminy Skawina... s. 83.

Również w odniesieniu do dostępności zajęć edukacyjnych ocena mieszkańców jest raczej pozytywna. Zauważają oni, że dostęp do tego typu zajęć poprawił się w ostatnich latach. Kwestię dostępności zajęć gorzej oceniają mieszkańcy wsi niż miasta Skawiny. Oceny zdecydowanie złe lub raczej złe zadeklarowało 24% mieszkańców wsi i 17% mieszkańców miasta, 46% mieszkańców miasta i 40% mieszkańców wsi ocenia ten wymiar pozytywnie¹³⁶.

Potrzeby w tym obszarze dotyczą zasobów rzeczowych - przedstawiciele oświaty sygnalizują, że większość placówek edukacyjnych funkcjonuje w starych budynkach i wymaga modernizacji (remontu, przebudowy lub dobudowy)¹³⁷.

Mieszkańcy oczekują też zagospodarowania czasu dzieci po lekcjach, często na to w szkołach nie ma ani zasobów technicznych, ani finansowych. Sytuacja jest różna w poszczególnych placówkach:

- „Wydłużenie czasu pracy świetlicy – bo rodzice pracujący nie mogą odebrać o 14 lub 15. Żłobek też nie do 14, bo trzeba mieć babcię, która odbierze.
- Na przykład świetlice, w godzinach szczytu na świetlicach jest 100, 200, 300 dzieci i opiekunki nie są w stanie w ogóle zapanować nad dziećmi, nie mówiąc już o tym, żeby dzieci mogły odrobić zadanie, wypoczywać czy w ogóle coś kreatywnego zrobić. Tych świetlic powinno być na każdą szkołę po kilka.
- Mamy słabe zaplecze w szkołach, dzieci się uczą w ścisku, brakuje nam miejsc w szkołach, brak jest odpowiedniej ilości godzin na świetlicach, co pogorszyło jakość życia dzieci i rodziców. Rodzice niejednokrotnie wywożą dzieci ze wsi do miasta, bo dzieci nie mają się gdzie zatrzymać po lekcjach.”

W obszarze edukacji ujawniają się różnice terytorialne w dostępie do zajęć w mieście i na obszarach wiejskich, oraz obawy rodziców dotyczące gminnych oszczędności kosztem wiejskich placówek. Różnice terytorialne mają swoje odzwierciedlenie również w nierównym dostępie najmłodszych mieszkańców gminy do edukacji przedszkolnej¹³⁸.

Deficyty widoczne są w obszarze edukacji dla dzieci ze specjalnymi potrzebami. Przedstawiciele oświaty zauważają, że dzieci z deficytami bardzo poważnymi jest coraz więcej.

---

¹³⁶ Raport dla Gminy Skawina... s. 85

¹³⁷ Raport dla Gminy Skawina... s. 76.

¹³⁸ Raport dla Gminy Skawina... s. 93-94.

Wskazują m.in. na autyzm, mutyzm, chorobę Aspergera. Generuje to potrzeby odpowiednich zasobów: specjalistów, sal i pomocy dydaktycznych:

- „Specjalistów mamy, ale też niekoniecznie, bo jeśli mają tylko kilka godzin w szkole, to nie chcą przyjeżdżać. Ale najważniejsze jest nie mają czym i gdzie pracować.
- My też jako placówka integracyjna borykamy z tym problemem - brak kadry specjalistów - logopedów, socjoterapeutów, brak bazy dostosowanej do potrzeb uczniów. Sale nie są w ogóle dostosowane do pracy z takimi dziećmi.
- Rośnie zapotrzebowanie na miejsca w placówkach specjalistycznych. Tendencja jest wzrostowa, jest coraz więcej dzieci z niepełnosprawnością intelektualną i ze sprzężeniami. Z perspektywy wydziału edukacji, gmina szybko będzie musiała zmierzyć się z wyzwaniem pomnożenia oddziałów integracyjnych lub stworzeniem przedszkola integracyjnego, bo tych miejsc jest stanowczo za mało. Gros tych osób jest w instytucjach poza gminnych. Gdyby była oferta, więcej specjalistów, to te dzieci nie byłyby wożone do krakowskich placówek zarówno w przedszkolach, jak i szkołach. To będzie wymagało dużych nakładów, ale jest koniecznością.
- (...). Baza jest niewystarczająca! Nie jest przystosowana do norm, które obowiązują. Na pewno potrzebne jest większa placówka. Przypuszczam, że rodzice nie chcą, żeby dowozić. Są to koszty z budżetu gminy, ponad milion na dowóz ponad setki dzieci poza Skawinę, gdyby połowa została tutaj... Ale nie patrząc nawet na koszty - jest duża logistyka, znaczne obciążenie dla rodziców. Trzeba uruchomić współpracę gminy i powiatu. (...)”¹³⁹.

Całkiem nowe potrzeby oświatowe wynikają z procesów migracyjnych wywołanych rosyjską agresją na Ukrainę: „W gminie jest coraz więcej uczniów obcojęzycznych (głównie ukraińskich), na to zjawisko szkoła również musi reagować. Większym problemem są dzieci (ukraińskie), które pojawiają się w szkołach. Trafiają do środowiska, w którym sobie nie radzą. Jeśli dziecko jest małe to mniejszy problem, bo jest mu łatwiej. Jest dodatkowe wsparcie dla takich dzieci. Im starsze to trudniej, bo są i takie przypadki, że dziecko nie chce się uczyć języka polskiego, bo uważa, że jest mu niepotrzebny”¹⁴⁰.

Pomimo tej stosunkowo dobrej, na tle innych obszarów usług społecznych, oceny potrzeby w zakresie poprawy dostępności wynikają z celów przyjętych w kluczowym

---

¹³⁹ Raport dla Gminy Skawina... s. 95-96.

¹⁴⁰ Raport dla Gminy Skawina... s. 77.

dokumentem strategicznym gminy. W ramach Celu Dobrej jakości edukacja dostępna dla wszystkich przewidziano m.in. poszerzenie oferty w zakresie edukacji dla młodzieży i seniorów, poszerzenie oferty edukacyjnej, integracyjnej i specjalistycznej dla osób z niepełnosprawnościami, oraz rozwój umiejętności XXI w. u dzieci i młodzieży w obszarze lokalnego rynku pracy¹⁴¹.

1.3 Sytuacja materialna i zasięg bezrobocia

1.3.1 Sytuacja materialna mieszkańców gminy

Sytuacja materialna mieszkańców nie jest kompleksowo obecna w analizowanych dokumentach. Brakuje więc danych kluczowych dla oceny np. dostępności ekonomicznej poszczególnych usług w poszczególnych grupach odbiorców. Wielość możliwych obszarów analizy wskazuje np. ogólnopolskie badania realizowane corocznie przez GUS: Budżety gospodarstw domowych¹⁴².

Dostępne dane statystyczne wskazują, że przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gminie Skawina, według danych na 31 grudnia 2021 r. wynosiło 5 562 zł. i było nieco niższe niż średnie wynagrodzenie w powiecie krakowskim¹⁴³.

Dostępne w analizowanych dokumentach informacje w większym stopniu dostarczają informacji o skali problemu ubóstwa w Gminie Skawina. Oceniając liczbę mieszkańców Skawiny korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu ubóstwa, czyli rodzin z dochodem poniżej kryterium dochodowego określonego w ustawie o pomocy społecznej, sytuacja w tym zakresie ulega istotnej poprawie. W 2014 r. w takiej sytuacji było 409 rodzin, w których gospodarowało 836 osób. W 2015 odpowiednio: 378 rodzin, 738 osób¹⁴⁴. W ostatnich latach było to zdecydowanie mniej.

---

¹⁴¹ Strategia Rozwoju Gminy Skawina na 2021 – 2030, s. 27.

¹⁴² https://stat.gov.pl/download/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5486/9/17/1/budzety_gospodarstw_domowych_w_2021_popr_pl.pdf

¹⁴³ https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Skawina

¹⁴⁴ Strategia Rozwoju Gminy Skawina na 2021 – 2030, s. 21.

Tabela 11: Liczba osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa.

	2019	2020	2021
Liczba rodzin	270	262	280
Liczba osób w rodzinie	414	388	449

Źródło: Program Wspierania Rodziny w Gminie Skawina na lata 2022-2024, s. 12

Skalę mieszkańców gminy znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej obrazuje również łączna liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej. Nawet jeśli dochód tych rodzin jest wyższy od kryterium dochodowego to w zdecydowanej większości ich sytuacja materialna jest trudna lub bardzo trudna, szczególnie tych korzystających ze świadczeń pieniężnych. W roku 2021 świadczeniami z pomocy społecznej objęto 564 rodziny liczące łącznie 983 osoby, w tym świadczeniami pieniężnymi 485 rodzin liczące 873 osoby¹⁴⁵. W tym zakresie również zaszły istotne zmiany w 2014 roku ze świadczeń pomocy społecznej w Gminie Skawina korzystało łącznie 1 900 osób – o 103 mniej niż w 2009 roku¹⁴⁶. Skala zmian co do liczby rodzin i osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej jest bardzo widoczna¹⁴⁷.

Tabela 12: Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających ze świadczeń pomocy społecznej.

Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
2015	890	2130
2016	834	1867
2017	743	1570
2018	658	1310
2019	611	1101
2020	558	959
2021	589	1027

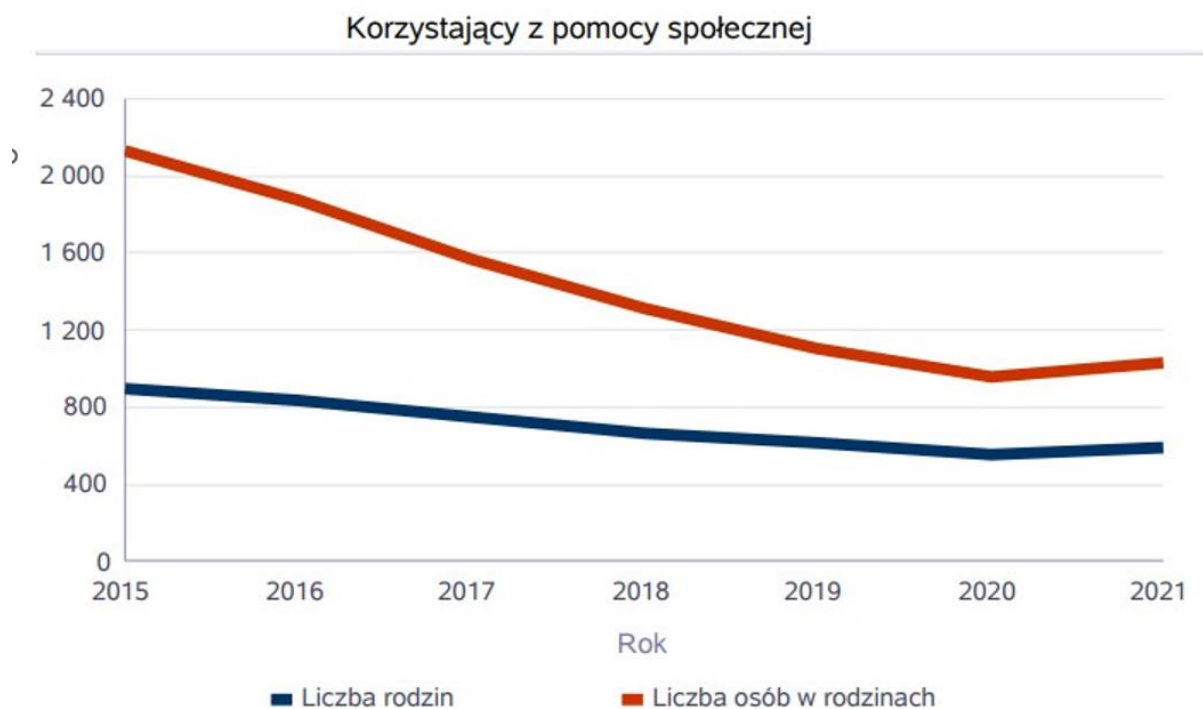
Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej za 2021 r. Miasto i Gmina Skawina, s. 14

¹⁴⁵ Sprawozdanie z realizacji zadań MGOPS za 2021 r., s. 14.

¹⁴⁶ Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Skawina na lata 2016 – 2022, s. 20.

¹⁴⁷ Ocena zasobów pomocy społecznej za 2021 r. Miasto i Gmina Skawina, s. 14

Wykres 3: Zmiana liczby rodzin i osób korzystających z pomocy społecznej w latach 2015-2021 r.

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej za 2021 r. Miasto i Gmina Skawina, s. 14

Na skalę problemu ubóstwa wskazuje również liczba rodzin korzystających z innych świadczeń warunkowanych dochodem poniżej kryterium dochodowego. W związku na sygnałny charakter przytaczanych liczb różnice w wysokości kryterium oraz sposobach liczenia dochodu nie mają kluczowego znaczenia. Dodatki mieszkaniowe wypłacano w 2021 r. 206 rodzinom. W 2021 roku w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa wydano 376 skierowań dla 669 osób. Kryterium umożliwiające wydanie skierowania wynosiło 220% kryterium dochodowego doświadczeń z pomocy społecznej¹⁴⁸. Liczba pobierających w roku 2021 zasiłek rodzinny wyniosła 751 rodzin. W stosunku do roku 2020 liczba ta zmalała o 160 rodzin¹⁴⁹.

Poprawa sytuacji materialnej mieszkańców gminy widoczna jest w zmianie wysokości dochodów gminy pochodzących z udziału z PIT. Dochody te w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły w 2020 r. 992 zł. i na przestrzeni ostatnich 9 lat uległy prawie podwojeniu z poziomu ok 500 zł w 2009 r., do niespełna 1000 zł w roku 2018¹⁵⁰. Zdecydowana część tej zmiany wynika

¹⁴⁸ Sprawozdanie z realizacji zadań MGOPS za 2021 r., s. 51

¹⁴⁹ Ocena zasobów pomocy społecznej za rok 2021, s. 38.

¹⁵⁰ Raport dla Gminy Skawina... s. 55

ze wzrostu dochodów mieszkańców gminy, część wynika z wzrostu udziału gminy w PIT. Wielkość udziału gmin we wpływach z podatku PIT w 2020 r. wyniósł 38,16% a w 2011 r. 37,12%.

Oprócz danych o charakterze zobiiektywizowanym ważna jest również subiektywna ocena sytuacji materialnej dokonywana przez mieszkańców. Takich badań w analizowanych dokumentach nie prezentowano w odniesieniu do całej społeczności gminy. Badani w 2022 Seniorzy w większości ocenili sytuację materialną jako średnią. Bardzo niewielka grupa Seniorów (poniżej 3%) ocenia swoją sytuację źle. Zdecydowanie więcej – ok 15% - jako dobrą¹⁵¹.

1.3.2 Zasięg bezrobocia

Na koniec grudnia 2021 roku w Urzędzie Pracy Powiatu Krakowskiego z terenu Miasta i Gminy Skawina zarejestrowane było 976 osób bezrobotnych, z czego 807 to osoby w szczególnej sytuacji na rynku pracy a 112 osób miało prawo do zasiłku. 514 osób bezrobotnych to kobiety, 462 to mężczyźni¹⁵².

Liczba osób bezrobotnych pozwala na pozytywne oceny w tym obszarze. Strategia Rozwoju Gminy wskazuje niskie bezrobocie i atrakcyjny rynek pracy jako jedną z mocnych stron gminy w obszarze „Gospodarka”. Oczywiście podąża za tym identyfikacja skorelowanych z takim stanem rzeczy wyzwań za jakie uznano spadek liczby osób w wieku produkcyjnym i deficyt pracowników na rynku pracy, szczególnie z kwalifikacjami dostosowanymi do lokalnego rynku pracy¹⁵³.

W sytuacji spadku poziomu bezrobocia rejestrowanego osoby pozostające bez pracy wymagają kompleksowych form aktywizacji społecznej i zawodowej, chronionych warunków zatrudnienia. „Systematycznie zmniejsza się stopa bezrobocia w gminie (w 2014: 12,6%, a w 2018: 5%), na tle powiatu (kolejno: 8,3%, 4,2%) i województwa (kolejno: 9,7%, 4,7%) [źródło GUS].

---

¹⁵¹ Polityka Senioralna, s. 58. W dokumencie nie przytaczano danych liczbowych w tym zakresie, prezentowane były na wykresach, których wyskalowanie ogranicza możliwość dokładnego wskazania poszczególnych wartości.

¹⁵² Ocena zasobów pomocy społecznej za 2021 r. Miasto i Gmina Skawina (opracowanie własne MGOPS w Skawinie), s. 3

¹⁵³ Strategia Rozwoju Gminy Skawina na 2021 – 2030, s. 22

Kobiety wciąż stanowią większość wśród bezrobotnych ogółem (w 2018 roku zarejestrowane kobiety stanowiły 57,5% wszystkich bezrobotnych), podobnie jak osoby długotrwale bezrobotne (tj. powyżej 12 miesięcy bez pracy) (w 2018 roku było ich 49,4%, dla porównania w 2014 stanowiły 51,3% wszystkich zarejestrowanych) [źródło GUS]. Obserwuje się natomiast spadek liczby osób do 25 r.ż. pozostających w rejestrach urzędu pracy (w 2014 stanowili oni 17,12% wszystkich zarejestrowanych, w 2018 – 11%) [źródło GUS]. Instytucje wskazują na narastające trudności w aktywizacji zawodowej rodziców korzystających z pomocy społecznej, których dochód wzrósł w związku ze świadczeniem 500+ (dwóch rodziców nie pracuje) [źródło: wywiady]¹⁵⁴.

Analiza zakresu bezrobocia bez uwzględnienia sytuacji na rynku pracy stwarza ryzyko nieadekwatnego planowania działań zaradczych. Sytuacja na rynku pracy daje też informacje do obszarów analizy niniejszej diagnozy innych niż sama kwestia bezrobocia. W analizowanych dokumentach wskazuje się m.in. na problemy wynikające z deficytu pracowników na rynku pracy, który odczuwalny dla przedsiębiorców szczególnie w obszarze podstawowych prac (przemysł, budownictwo, usługi). W ocenie badanych wynika on zarówno z silnego oddziaływania Krakowa jako największego w województwie rynku pracy, jak również ze zmieniających się aspiracji młodzieży wchodzącej na rynek pracy.

Kolejnym zdiagnozowanym wyzwaniem jest spadek liczby osób w wieku produkcyjnym zachodzący na terenie miasta. Wyniósł on w latach 2010-2018 ponad 56%, wyraźnie przekraczając dynamikę tego wskaźnika dla całego województwa (o 4,5%). Postępujące procesy starzenia się społeczeństwa stanowią główny trend demograficzny mogący negatywnie wpływać na procesy rozwoju gospodarczego gminy¹⁵⁵.

Jeszcze inne związki przyczynowo-skutkowe wpływające na rynek pracy wskazywane są w powoływanym Raportie dla Skawiny... Są one tym bardziej istotne, gdyż związki te są powiązane z działaniami w obszarze polityki społecznej, w tym wprost z kwestią organizowania dostępu do usług społecznych, a także procesów integracyjnych. Dramatyczny brak pracowników, szczególnie pracowników fizycznych określany jest jako bieżąca konsekwencja deficytu rozwiązań systemowych w obszarze rynku pracy jak również wzmózonych transferów pieniężnych dla rodzin (500+). Odpowiedzią jest poszukiwanie nowych źródeł pracowników poprzez zatrudnienie cudzoziemców, których do gminy przybywa coraz więcej, szczególnie

---

¹⁵⁴ Raport dla Gminy Skawina... s. 71.

¹⁵⁵ Raport dla Gminy Skawina... s. 58-59

z Ukrainy. Pewnym zasileniem są również osoby powracające z emigracji zarobkowej z Wielkiej Brytanii. Wskazywano również przykład powrotu do stosowanych dawniej rozwiązań zapewnianego przez pracodawcę transportu pracowników spoza gminy (firma Valeo).

Pracodawcy i instytucje upatrują jeszcze pewnych szans w uśpionych zasobach lokalnych, szczególnie wśród matek małych dzieci. Tutaj istotną zachętą mógłby być elastyczny czas pracy oraz wygodna infrastruktura opieki nad dziećmi (żłobek, przedszkole). Jednak barierę stanowi deficyt wolnych miejsc i system preferujący osoby pracujące. Ten głos płynie zarówno od instytucji jak i samych zainteresowanych - mieszkanek gminy. „Brak wsparcia dla matek chcących wrócić na rynek pracy. Mało jest miejsc w przedszkolach co skutkuje ograniczonymi możliwościami podjęcia pracy przez rodziców. Zwykle dzieci trzyletnie nie dostają się do przedszkola. Niewystarczająca jest liczba miejsc w przedszkolach, szczególnie w Radziszowie.

Programy, które pomagają mamom wrócić na rynek pracy, to jest takie błędne koło: w Skawinie, żeby dziecko mogło pójść do żłobka jest pewien system oceny, pierwszeństwo mają matki samotnie wychowujące dzieci, rodziny wielodzietne, rodziny z niepełnosprawnościami w rodzinie i inne. Czyli kobieta, która nie pracuje na ten moment, nie ma możliwości powrotu do pracy, bo traci punkty przez to, że nie pracuje. Z przedszkolami jest ten sam system ocen, ale jest więcej miejsc. W żłobkach jest kompletna katastrofa.” Jednak, jak zwracają uwagę przedstawiciele instytucji, możliwości aktywizacyjne osób zarejestrowanych jako bezrobotne są bardzo ograniczone, a oczekiwania pracowników wyśrubowane¹⁵⁶.

Należy zauważyć, że większość mieszkańców pozytywnie ocenia możliwości znalezienia pracy w Skawinie - taką opinię wyraziło 49% respondentów. „[N=1436] Zdaniem 103 osób sytuacja na rynku pracy poprawiła się w ostatnich 3 latach – była to trzecia najczęściej wymieniana przez mieszkańców odpowiedź w katalogu kwestii, które uległy poprawie. Dla stosunkowo dużej liczby mieszkańców jest to priorytet w rozwoju gminy – możliwość znalezienia pracy znalazła się wśród 10 najczęściej wymienianych obszarów priorytetowych. Mieszkańcy zdecydowanie doceniają komfort wynikający z dużej dostępności miejsc pracy blisko miejsca zamieszkania, wskazują na niskie bezrobocie i atrakcyjny rynek pracy.

---

¹⁵⁶ Raport dla Gminy Skawina... s. 65-66.

Dostrzegają bezpośrednią zależność między obecnością przedsiębiorców, lokalną strefą gospodarczą a przychodami do budżetu samorządu i zamożnością gminy.

- „Duże możliwości podjęcia pracy, duży rynek pracy, rozwinięty przemysł dający miejsca pracy.
- Powstały strefy aktywności gospodarczej – podniosły dochody gminy, dały pracę, chociaż są też minusy (np. TIRy jadące do magazynów). Gmina posiada na swoim terenie dużą ilość zakładów pracy, co daje pracę dla mieszkańców.
- Niskie bezrobocie, możliwość znalezienia pracy „na miejscu”¹⁵⁷.

1.3.3 Poziom aktywności społecznej oraz zakres integracji społecznej

Wybrane, dotyczące poziomu aktywności społecznej, mocne strony i wyzwania dla Gminy Skawina zawarte są w obszarze „Ludzie” Strategii Rozwoju Gminy Skawina:

„Mocne strony Gminy Skawina:

- systematycznie rosnąca aktywność społeczna mieszkańców,
- rozwój aktywności i potencjału organizacji pozarządowych,
- docenienie przez władze lokalne roli aktywności społecznej w rozwoju Gminy przekładające się na realne działania wspierające aktywność mieszkańców,
- przemyślana polityka profesjonalizacji sektora organizacji pozarządowych,
- coraz szersze wykorzystywanie konsultacji społecznych przez Urząd, pozytywny odbiór przez mieszkańców tych praktyk,
- dostrzegalne przywiązanie mieszkańców do swojej „małej ojczyzny” [„jestem stąd, tutaj chcę żyć”],
- w części sołectw aktywnie działające społeczności lokalne,
- potencjał kompetencji i energii świeżo osiedlonych mieszkańców

Wyzwania dla Gminy Skawina:

- aktywność społeczna wciąż ogranicza się do niewielkiego odsetka mieszkańców, jej poziom jest zróżnicowany w zależności od grup społecznych,
- konieczność bieżącej adaptacji oferty wsparcia do zróżnicowanych potrzeb i potencjałów organizacji pozarządowych,

---

¹⁵⁷ Raport dla Gminy Skawina... s. 62

- niewielkie wykorzystanie dostępnych narzędzi współpracy z mieszkańcami działającymi w grupach nieformalnych (np. inicjatywy lokalnej, regrantingu),
- zróżnicowany potencjał rad sołeckich i rad osiedli,
- niewielka oferta edukacji obywatelskiej,
- niewystarczająca integracja społeczna w wymiarach międzypokoleniowym i sąsiedzkim,
- zauważalne podziały społeczne wśród mieszkańców gminy (mieszkańcy miasta – mieszkańcy wsi, „nowi” - „starzy” etc.)¹⁵⁸.

Rola poziomu aktywności społecznej w Gminie jest bardzo mocno podkreślona w zapisach Strategii Rozwoju Gminy, która tak nakreśla oczekiwany obraz: „Gmina wyróżnia się ponadprzeciętną aktywnością mieszkańców, a władze aktywnie wspierają oddolne działania społeczności. Edukacja obywatelska i wolontariat rozwija się w każdej szkole.

Organizacje pozarządowe są kluczowym partnerem dla Gminy, ich potencjał rośnie, budują mocny, współpracujący sektor. Funkcjonuje przemyślany system wsparcia działań pozarządowych, odważnie testujący nowe pomysły na rozwój przedsiębiorczości społecznej.

Gmina Skawina to zintegrowane społeczności lokalne, gdzie mieszkańcom „zależy” i są dumni ze swojej małej ojczyzny. Społeczności są przyjazne dla nowych mieszkańców, widzą wartość w łączeniu pokoleń. Mieszkańcy systematycznie spotykają się, pracują na rzecz swojego otoczenia i razem świętują lokalne sukcesy.

Gmina jest miejscem ludzi otwartych, dostrzegających wartość płynącą z rozmowy, z różnorodności perspektyw i doświadczeń. To miejsce, gdzie mieszkańcy miasta dostrzegają potrzeby mieszkańców wsi i odwrotnie, gdzie ludzie troszczą się o losy osób ze szczególnymi potrzebami, a różne grupy społeczne są obecne w życiu społecznym wspólnoty. To dobre miejsce do życia dla wszystkich¹⁵⁹.

Dla osiągnięcia oczekiwanej wizji Strategia zawiera odpowiednie cele i kierunki działań. W ramach celu strategicznego: Rozwój aktywności społecznej i obywatelskiej mieszkańców, przewidziano kierunki działań: Rozwój systemu wsparcia organizacji trzeciego sektora oraz Wsparcie aktywności społecznej i obywatelskiej mieszkańców Gminy Skawina, w szczególności dzieci, młodzieży i seniorów¹⁶⁰.

---

¹⁵⁸ Strategia Rozwoju Gminy Skawina na 2021 – 2030, s. 13

¹⁵⁹ Strategia Rozwoju Gminy Skawina na 2021 – 2030, s. 25.

¹⁶⁰ Strategia Rozwoju Gminy Skawina na 2021 – 2030, s. 26.

Analogiczne kluczowe działania i projekty przewidywała Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych, w ramach celu operacyjnego „Partnerskie współdziałanie w obszarze polityki społecznej”:

- Stała, partnerska współpraca z organizacjami pozarządowymi, działającymi w obszarze polityki społecznej, obejmująca finansowe i pozafinansowe formy współpracy.
- Rozwój i promocja wolontariatu¹⁶¹.

Wdrożonym rozwiązaniem w tym zakresie jest działalność Centrum Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi. Jego celem działania jest wzmocnienie potencjału organizacji pozarządowych z terenu Gminy Skawina poprzez organizację szkoleń i wskazywanie możliwości doskonalenia się organizacji, poprawy ich efektywności i jakości pracy, a także zwiększenie zakresu możliwości uzyskania środków finansowych na działania realizowane przez organizacje pozarządowe.

W ramach Centrum Współpracy można skorzystać z dyżuru informacyjnego prowadzonego przez specjalistów-praktyków umożliwia on rozpoznanie potrzeb organizacji i ukierunkowanie dalszej formy współpracy (konsultacje indywidualne, objęcie danej organizacji mentoringiem, konsultacje prawne lub księgowy). W zależności od tematyki i potrzeb dyżury mają charakter indywidualnych konsultacji lub przyjmują formę spotkań kilku NGO.

Kolejną formą wsparcia z jakiej można skorzystać to pisanie i konsultacje wniosków aplikacyjnych do konkursów poza gminnych, wsparcie udzielane przez konsultantów ma na celu nie tylko pomoc w przygotowaniu wniosku i uzyskaniu środków finansowych, daje także możliwość doskonalenia umiejętności w przygotowaniu wniosku oraz realizacji projektu. W COP skorzystać można również z konsultacji prawnych i księgowych, szkoleń o różnorodnej tematyce, można zapisać się do comiesięcznego newslettera, w którym można znaleźć informacje o bieżących konkursach grantowych i aktualności o skawińskich organizacjach pozarządowych. W ramach Centrum każdego roku w drugą niedzielę września w parku miejskim w Skawinie organizowany jest Dzień Organizacji Pozarządowych i Inicjatyw Społecznych, które jest wielkim świętem lokalnych NGO. Podczas DOPIS organizacje pozarządowe mają możliwość zaprezentowania swojej działalności swojego dorobku

---

¹⁶¹ Strategia Rozwiązywania Problemów... s. 85.

na specjalnie przygotowanych do tego celu stoiskach. Mają też możliwość spotkania i rozmowy z mieszkańcami gminy¹⁶².

Wynikający z badań stan rzeczy wskazuje na elementy pozytywne, ponieważ w gminie w tym zakresie działają już organizacje pozarządowe, powstaje coraz więcej lokalnych inicjatyw stawiających sobie za cel działania integrujące różne grupy mieszkańców np. stowarzyszenia działające na rzecz społeczności lokalnych i kategoriaalnych (np. młode mamy, rodzice dzieci z niepełnosprawnościami), wydarzenia integrujące społeczności. Jednak systemowe działania w zakresie aktywizacji społeczności lokalnych i działań podwórkowych, zapisane w Gminnym Programie Rewitalizacji¹⁶³, jeszcze nie zostały uruchomione. Są one szczególnie uzasadnione w środowiskach wieloproblemowych (enklawach biedy), które wymagają priorytetowej interwencji¹⁶⁴.

Niewątpliwym przykładem realnego wpływu aktywności społecznej na sytuację w gminie jest uchwalenie gminnej Polityki Senioralnej z inicjatywy Skawińskiej Rady Seniorów przy współpracy Wydziału Polityki Społecznej i Zdrowia Urzędu Miasta i Gminy w Skawinie oraz przy wsparciu Fundacji Miejsc i Ludzi Aktywnych z Krakowa¹⁶⁵.

Obszar deficytów w zakresie więzi społecznych w Gminie Skawina był przedmiotem analiz w dotychczasowych materiałach diagnostycznych, wykonywanych na potrzeby planowania strategicznego. Zauważono słabą integrację mieszkańców i potrzebę budowania więzi sąsiedzkich. Jako przyczyny wskazywano m.in. osiedlanie się w gminie nowych mieszkańców (w tym cudzoziemców), a jako właściwą reakcję działania służące budowaniu sąsiedztw, rozwijaniu społeczności lokalnej, zarówno na wsiach jak i w mieście¹⁶⁶.

W odpowiedzi na pytanie dotyczące więzi sąsiedzkich stosunkowo dużo osób zaznaczyło odpowiedź ambiwalentną - „ani dobrze, ani źle” (30% wskazań). Pomijając oceny ambiwalentne, przeważają odpowiedzi pozytywne - 35% respondentów ocenia stosunki międzysąsiedzkie „raczej dobrze” lub „zdecydowanie dobrze”. Tę tendencję potwierdzają wnioski ze spotkań konsultacyjnych z których płyną głosy mieszkańców gminy świadczące o dużej wadze dobrosąsiedzkich stosunków.

---

¹⁶² Polityka senioralna w Gminie Skawina na lata 2022-2026, s. 30.

¹⁶³ Szerzej o tych zagadnieniach zob. niżej w tym rozdziale.

¹⁶⁴ Raport dla Gminy Skawina... s. 78.

¹⁶⁵ Polityka senioralna w Gminie Skawina na lata 2022-2026, s. 4.

¹⁶⁶ Diagnoza problemów uzależnień Gminy Skawina, październik 2022 r., s. 36.

Jak w gminie Skawina ocenia Pan(i) stosunki międzysąsiedzkie (więzi, współpracę sąsiedzką itp.)? [N=1430]

158 os; 11% zdecydowanie źle

212 os; 15% raczej źle

432 os; 30% ani dobrze, ani źle

367 os; 26% raczej dobrze

135 os; 9% zdecydowanie dobrze

126 os; 9% nie mam zdania

Mieszkańcy gminy widzą potrzebę większej integracji z sąsiadami i rozwijania więzi sąsiedzkich. Oczekiwania te wyrażają zarówno mieszkańcy wsi jak i miasta. Do tego potrzebna jest oddolna inicjatywa, ale i miejsce, gdzie fizycznie ludzie mogą się spotkać. A tych miejsc, w niektórych zakątkach gminy brakuje. Chcą rozwijać „dobre sąsiedztwo”, poznawać się, wzmacniać więzi w społeczności lokalnej. Przy dużym ruchu osadniczym jest to szczególnie konieczne: „Mało, słabo dostępne miejsca spotkań dla młodzieży i seniorów – zwłaszcza na wsi, w Skawinie są restauracje i kawiarnie, ale to nie o takie chodzi. Świetlice środowiskowe – coś takiego. Remont budynku OSP w Krzęcinie i rozbudowa. Tam się wszystko odbywa – spotkania lokalnej społeczności. Rozbudowa i remont remizy strażackiej w Polance Hallera i zagospodarowanie terenu między remizą a placem zabaw. Integracja społeczna jest potrzebna, bo wtedy jest bezpieczniej, ludzi, którzy się znają, dbają o siebie, będą bardziej otwarci na siebie, dbamy o to co mamy, jeśli się bardziej identyfikujemy z miejscem, w którym żyjemy”¹⁶⁷.

Potrzeby poprawy sytuacji w tym obszarze znajdują odzwierciedlenie w jednym z celów strategicznych Strategii Rozwoju Gminy sformułowanym wprost Wzmocnienie integracji mieszkańców. Kierunki działań przypisane do tego celu operacjonalizują podejście do problemu, jasno wskazują cztery płaszczyzny (wymiary) integracji:

- integracja i współpraca międzysąsiedzka,
- integracja imigrantów,
- integracja grup niedoreprezentowanych i zagrożonych wykluczeniem,
- integracja międzypokoleniowa¹⁶⁸.

---

¹⁶⁷ Raport dla Gminy Skawina..., s. 108-109.

¹⁶⁸ Strategia Rozwoju Gminy Skawina na 2021 – 2030, s. 26.

Wymiary integracji wskazane powyżej zostały skonkretyzowane w odniesieniu do osób starszych w Polityce senioralnej, w której w obszarze integracji społecznej wskazano trzy cele:

- Dostosowanie oferty integracyjnej dostępnej dla Seniorów.
- Oferta senioralna dostępna dla Seniorów w całej gminie.
- Wzmocnienie integracji i współpracy międzysąsiedzkiej z uwzględnieniem potrzeb Seniorów¹⁶⁹.

Już w badaniach realizowanych przed napływem obywateli Ukrainy, wynikającym z rosyjskiej agresji, zauważalne było wyzwanie integracyjne z przybywającymi mieszkańcami tego kraju. Ich społeczność z roku na rok się rozrasta i w ocenie mieszkańców, ważne, aby samorząd reagował na to zjawisko, ważne są też działania służące integracji tej społeczności z rodzimymi mieszkańcami: „Przyjeżdżają rodziny ukraińskie, na razie udajemy, że ich nie widzimy, ale przydałoby się coś zrobić jakąś ofertę zanim pojawią się problemy/konflikty. Mamy dużą grupę obcokrajowców, ale nie wiemy ilu ich jest, gdzie są, co z nimi robić. Żyją obok nas, ale nie ma sensownej polityki. Nie ma diagnozy. Większość z nich to Ukraińcy, a nie mamy w urzędzie żadnej osoby, która mówi po ukraińsku. A przecież choćby można ich zachęcać do płacenia tu podatków. Pierwsze kroki już są, powstaje informator”¹⁷⁰.

Opinie te znajdowały poparcie w statystykach dotyczących zatrudnienia: systematycznie i znacząco można było obserwować wzrost liczby zgłoszonych miejsc pracy dla cudzoziemców w gminie Skawina - od 2016 r. wzrosła prawie 7-krotnie (2016 r. – 404, na 20 grudnia 2019 r. – 2886 miejsc pracy). To zjawisko w przeważającej większości dotyczyło przyjezdnych z Ukrainy¹⁷¹.

W nowych badaniach widoczne są natomiast konsekwencje agresji rosyjskiej na Ukrainę, m.in. poprzez napływ do gminy i szkół ukraińskich dzieci. Odmienny kulturowo wzorzec wychowania, inne metody wychowawcze i problemy okazują się ważnym, nowo występującym zjawiskiem na terenie gminy Skawina. „(...) w związku z konfliktem na Ukrainie, o różnicach kulturowych, nie do końca jesteśmy społecznie przygotowani, bo jednak różnice w podejściu do wychowania są znaczące, ja jako reprezentant ośrodka widzę, że od paru miesięcy borykamy się z problemem różnic w podejściu do wychowania dzieci, 12-13-latki za zgodzą rodziców palą papierosy. (...) Pojawił się kłopot w odmiennym podejściu do

---

¹⁶⁹ Polityka senioralna w Gminie Skawina na lata 2022-2026, s. 90.

¹⁷⁰ Raport dla Gminy Skawina..., s. 109.

¹⁷¹ Raport dla Gminy Skawina..., s. 72.

wychowania dzieci. Jesteśmy teraz w trakcie diagnozy przemocowej, robiliśmy spotkania głównie z paniami z Ukrainy, ponieważ klaps to nie jest przemoc, szarpanie, przezywanie to u nich jest sposób wychowania dzieci, teraz weryfikują panie, trochę dociera do nich informacja, że są w Polsce, w Polsce tak nie można robić. (...) Przy okazji wychodzą problemy przemocy, alkoholu, zaniedbywania dzieci. Mieliśmy sytuację taką, w szkole podstawowej mieliśmy magazyn, w którym wydawaliśmy żywność i pewnego dnia moje pracownice patrzą, przez boisko maszeruje 4-latek z plecakiem, sam przez boisko, on idzie do szkoły, sam, mieszka na którymś z osiedli, mama w pracy i on sam idzie do szkoły. Więc to są sytuacje takie, które u nas są niedopuszczalne”¹⁷².

W trakcie konsultacji społecznych pojawiły się też głosy o zasadności włączenia w edukację treści kształtujących wrażliwość, otwartość na inność oraz tolerancję wobec różnorodności: „Do dzieci ze specjalnymi potrzebami – potrzebne jest właściwe przygotowanie uczniów do kontaktu z dziećmi niepełnosprawnym. (...) Mówimy o integracji dzieci. Świadoma polityka i edukacja antydyskryminacyjna kierowana do dzieci zarówno w kwestii os. niepełnosprawnych, gender i LGBT”¹⁷³.

Niewystarczający dostęp do miejsc i oferty integrującej (włączającej) dla mieszkańców podobszarów rewitalizacji wskazywany był w wyniku działań diagnostycznych na potrzeby Gminnego Programu Rewitalizacji. Wskazywano m.in. brak miejsc i braki w ofercie skierowanej do młodzieży, w tym miejsc upodmiotawiających, „oddanych” jej w użytkowanie. Niewystarczająca była także liczba miejsc i braki w ofercie czasu wolnego zarówno dla rodzin z dziećmi (w tym zajęcia realizowane równoległe dla dzieci i rodziców), jak i dla seniorów. W odniesieniu do tej ostatniej grupy istniejąca ówczesnie oferta została oceniona jako często nastawiona na standardowe działania, które trafiają do pewnej grupy osób, nie umożliwiając jednak efektywnego włączania szerszej grupy seniorów (również poprzez integrację ich osobami napływowymi). Dodatkowo wskazywano na brak miejsc umożliwiających stałą interakcję pomiędzy różnymi grupami społecznymi, miejsc integrujących, istniejąca infrastruktura jest „silosowa” - inna dla dzieci, dla młodzieży, dla starszych, ale nigdy wspólna¹⁷⁴.

---

¹⁷² Diagnoza problemów uzależnień Gminy Skawina, październik 2022 r., s. 36.

¹⁷³ Raport dla Gminy Skawina, s. 97.

¹⁷⁴ Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Skawina na lata 2016 – 2022, s. 110-111.

Gminny Program Rewitalizacji przewidywał reakcję na te potrzeby: „W ramach celu pierwszego do realizacji zaplanowano przedsięwzięcia kluczowe dla zwiększania włączenia społecznego i integracji mieszkańców podobszarów rewitalizacji (projekty takie jak „Ogólnodostępna przestrzeń publiczna dla aktywizacji i integracji mieszkańców podobszarów rewitalizacji z terenów wiejskich Gminy Skawina – ITD i ITP”, Centra Aktywności Kulturalnej czy „Zróbmy sobie podwórko” tworzenie miejsc spotkań i integracji na terenie osiedli w Skawinie oraz wzmacnianie lokalnych społeczności wokół tych miejsc”¹⁷⁵.

Analogiczne problemy widoczne są także w aktualnych badaniach, w których wskazuje się brak dostępnych lub niedostosowane do potrzeb mieszkańców miejsc aktywności społecznej przeznaczonych dla różnych grup wiekowych (np. świetlice, domy ludowe, centra społecznościowe)¹⁷⁶.

Na integrujący wymiar organizowania spędzania czasu wolnego zwracała uwagę Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Skawiny na lata 2016-2022. W ramach celu „Integrująca i rozwijająca oferta spędzania czasu wolnego na terenie gminy” przewidywano następujące kluczowe działania i projekty:

- Działania inwestycyjne poprawiające lokalną infrastrukturę czasu wolnego (kultura, sport i rekreacja), w szczególności na obszarach wiejskich, w tym rozwój miejsc oferujących możliwość integracji.
- Wspieranie lokalnych twórców i artystów, organizacji pozarządowych oraz grup nieformalnych, prowadzących działalność w obszarze kultury oraz wzmacniania spójności i tożsamości lokalnej.
- Działania na rzecz integracji mieszkańców, budowanie poczucia wspólnoty i wrażliwości społecznej, w tym m.in. organizacja oraz wsparcie wydarzeń i imprez pielęgnujących oraz promujących kulturę lokalną, a także sportowo-rekreacyjnych, w tym w ramach współpracy międzysektorowej.
- Współpraca w zakresie kreowania i rozwijania oferty skierowanej do osób dorosłych, rodzin, seniorów oraz osób niepełnosprawnych z terenu gminy.
- Zwiększanie liczby instruktorów oraz lokalnych animatorów czasu wolnego na terenie całej gminy.

---

¹⁷⁵ Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Skawina na lata 2016 – 2022, s. 9.

¹⁷⁶ Raport dla Gminy Skawina, s. 77.

- Zwiększenie dostępności oferty Centrum Kultury i Sportu w Skawinie dla mieszkańców obszarów wiejskich¹⁷⁷.

Diagnozowana była także postępująca dezintegracja społeczna wynikająca w znacznej mierze z przemian cywilizacyjnych (wieś jako osiedle podmiejskie, zmiana modelu życia), brak przestrzeni otwartej dla organizacji pozarządowych, w której mogłyby się spotykać i planować działania, niewystarczająca liczba liderów lokalnych oraz mała liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w stosunku do Małopolski (Skawina - 23, Małopolska - 33)¹⁷⁸.

Wśród potrzeb zgłaszanych przez mieszkańców w trakcie prac nad Gminnym Programem Rewitalizacji obecna była potrzeba/tęsknota do spotkań zarówno na terenach wiejskich (np. w formie dawnych „klubokawiarni”) jak i w mieście (np. w formie dawnych klubów osiedlowych). Daje to przestrzeń do integracji mieszkańców wokół wspólnych celów lub wokół wspólnych miejsc. Jako odpowiedź na te potrzeby rekomendowano utworzenie Centrów Aktywności Kulturalnej (CAK), oraz miejsc spotkań i integracji na terenie osiedli w Skawinie oraz wzmacnianie społeczności wokół tych miejsc, pod hasłem „Zróbmy sobie podwórko”. Wskazywano też zasadność powołania Animatora Rozwoju Lokalnego¹⁷⁹. „CAK ma na celu zapewnienie przestrzeni społecznej służącej aktywizacji i partycypacji wszystkich mieszkańców podobszarów rewitalizacji. Kluczową ideą jest, aby podjęte działania zaspokajały potrzeby dzieci, młodzieży, dorosłych, osób starszych, samotnych i wszystkich organizacji społecznych z danego obszaru”¹⁸⁰.

Program „Zróbmy sobie podwórko” był odbierany jako pozytywna inicjatywa, pomimo, że nie został w praktyce zrealizowany: „Szkoda, że „Program skawińskich podwórek” jest nierealizowany, dla mnie to są śmieciowe podwórka. To trzeba robić, pracować z młodzieżą, ale łatwiej postawić dużą inwestycję, ale to żadnych problemów nie rozwiąże, ale pieniądze muszą być wydane (...)”¹⁸¹.

Planowanym rozwiązaniem mającym poprawić poziom aktywności społecznej oraz zaangażowania organizacji pozarządowych były Inkubatory Społeczne. Miały stworzyć

---

¹⁷⁷ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Skawina na lata 2016-2022, s.

¹⁷⁸ Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Skawina na lata 2016 – 2022, s. 113.

¹⁷⁹ Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Skawina na lata 2016 – 2022, s. 109.

¹⁸⁰ Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Skawina na lata 2016 – 2022, s. 127, Tam również szerszy opis koncepcji inicjatywy „Zróbmy sobie podwórko”.

¹⁸¹ Raport dla Gminy Skawina..., s. 109.

przestrzeń dla rozwoju inicjatyw społecznych i przedsiębiorczych inicjatyw mieszkańców, obejmując: przestrzeń wspólną dla działających organizacji społecznych - sala dla organizacji pozarządowych, gdzie mogłyby się spotykać i pracować, prowadzić wspólne biuro, posiadać adres do korespondencji; miejsce realizacji przedsięwzięć przez NGO /grupy nieformalne - spotkania z ciekawymi ludźmi, warsztaty, zajęcia, grupy wsparcia, doradztwo obywatelskie (przestrzeń udostępniana nieodpłatnie zgodnie z możliwościami wynikającymi ze wspólnego kalendarza), a także udostępnianie organizacjom pozarządowym i grupom nieformalnym pomieszczeń, sprzętu i innego wyposażenia, dla wspierania ich działalności¹⁸².

Program rewitalizacji przewidywał też szereg nowych usług społecznych i działań integracyjnych, z uwzględnieniem bardzo ważnego lokalnego oddziaływania. Szereg z nich nadal oczekuje na wdrożenie. W pierwszej kolejności na uwagę zasługują:

Standard - bezpośredni kontakt w kontekście oferty integrującej (włączającej): kontakt pracowników socjalnych z osobami wykluczonymi - zachęcanie do zaangażowania się w proponowane działania (oferta aktywizacyjna/ włączająca, np. świetlice).

Oferta aktywizacyjna, aktualizowana będzie raz w miesiącu przez Centrum Informacji Turystycznej działające przy CKiS i przesyłana do MGOPS i PUP, w układzie: dla dzieci, dla młodych, dla rodzin z dziećmi, dla seniorów, dla różnych grup wiekowych.

Ważnym elementem była organizacja wsparcia dla osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji, w tym przede wszystkim seniorów, osób niepełnosprawnych i rodzin z dziećmi na terenie podobszarów rewitalizacji, polegająca na:

- Inicjowaniu i rozwoju wolontariatu (centrum wolontariatu), na rzecz wsparcia i pomocy sąsiedzkiej, zwłaszcza dla osób starszych i dzieci.
- Powstaniu placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży.
- Podejmowaniu działań ułatwiających mobilność osób w potrzebie, m.in. poprzez likwidację barier architektonicznych w mieszkaniach (zwłaszcza osoby starsze i niepełnosprawne), w tym w ramach wolontariatu.
- Kursach i szkoleniach dla opiekunów/asystentów osób starszych i dzieci (pozyskanych w ramach centrum wolontariatu).
- Włączaniu uczniów szkół (zwłaszcza ponadpodstawowych) w działania na rzecz osób potrzebujących z obszaru rewitalizacji.

---

¹⁸² Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Skawina na lata 2016 – 2022, s. 130-131.

- Włączaniu lokalnych organizacji społecznych w działania na rzecz wsparcia osób potrzebujących (szczególnie tych, które zamieszkują na terenie będącym obszarem działania organizacji).
- Włączaniu osób zamieszkujących obszary rewitalizacji w działalność lokalnych organizacji oraz zachęcanie do organizowania się i zakładania nowych¹⁸³.

Warto zwrócić uwagę na istotną zbieżność wymienionych wyżej działań z logiką działania w ramach metody organizowania społeczności lokalnej, o której mowa m.in. w art. 20 ustawy o organizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych.

Na zmieniające się wymiary potrzeb w zakresie integracji społecznej wskazują zmiany w obszarze pomocy społecznej. „Zdecydowana większość beneficjentów pomocy społecznej korzystała z niej powyżej jednego roku. Wzrasta liczba osób, które ze względu na charakter zgłaszanych problemów, objętych jest pomocą niefinansową (usługi opiekuńcze, dom pomocy społecznej, praca socjalna). W konsekwencji rośnie zapotrzebowanie na kolejnych pracowników socjalnych w ośrodku pomocy [źródło: wywiady]. Pojawia się też zapotrzebowanie na pracę środowiskową ze społecznością lokalną (w szczególności na obszarach wieloproblemowych tzw. enklawach biedy), na razie MGOPS nie prowadzi takich form pracy [źródło: wywiady]”¹⁸⁴.

Obszar integracji społecznej jest obecny także w innych programach gminnych. Jeden z celów szczegółowych Gminnego Programu Profilaktyki i Przeciwdziałania uzależnieniom zakłada udzielanie osobom uzależnionym, zagrożonym uzależnieniem oraz członkom ich rodzin wsparcia psychologicznego, społecznego i prawnego, ale także przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i integrowanie ze społecznością lokalną¹⁸⁵.

Również w części diagnostycznej kwestie roli aktywności społecznej zostały podkreślone. W trakcie wywiadów rozmówcy zaakcentowali również konieczność współpracy z sektorem organizacji pozarządowych i społecznością lokalną: „(...) wniosek jako osoba reprezentująca organizację pozarządową, żeby organizacje pozarządowe włączyć w różne tego typu czy spotkania, czy inicjatywy, czy jako źródło informacji, jako osoby, które coś na ten temat wiedzą, mają kontakt z rodziną. (...) widać ogromny potencjał w lokalnej społeczności,

¹⁸³ Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Skawina na lata 2016 – 2022, s. 125-126

¹⁸⁴ Raport dla Gminy Skawina, s. 72.

¹⁸⁵ Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla Gminy Skawina na rok 2022 s. 67

ile było NGO-sów chociażby 5 lat temu na terenie gminy, a ile jest teraz, to też jest progres w naszej gminie. (...) Rodzina, samorząd, organizacje pozarządowe, parafie, związki wyznaniowe, instytucje takie jak policja (...) wspieranie się wzajemne, uzupełnianie, niepowielanie, w jakiś taki sposób koordynowany, każdy kto ma coś do zrobienia w danej dziedzinie, żeby to robił jak najlepiej. Żebyśmy się tak czasem nie bawili, bo będziemy zbawiać świat w swoich ogródeczkach tylko, więc to przekierowywanie, tutaj ważna jest informacja na temat chociażby naszej takiej sieci, która na terenie gminy jest - do kogo przekierować, żebyśmy ze sobą nie rywalizowali tylko się wspierali nawzajem, nie rywalizować”¹⁸⁶.

Przez prymat poziomu aktywności społecznej warto spojrzeć na zauważaną przez mieszkańców potrzebę pracy nad świadomością i postawami społecznymi w obszarze bezpieczeństwa:

- „Potrzebne są akcje edukacyjne z udzielania pierwszej pomocy – dla dzieci, ale również dla dorosłych, bo dzieci czasem więcej wiedzą od dorosłych na ten temat.
- Podniesienie świadomości mieszkańców dotyczącej sytuacji, w których należy wzywać służby, a w których nie. Akcja edukacyjna – w jakich przypadkach dzwonić na telefony alarmowe. Również edukacja związana z koniecznością słuchania wytycznych służb typu OSP (...)”¹⁸⁷.

Ważnych informacji o istniejącym i potencjalnym poziomie aktywności społecznej dostarczają również wyniki badań dotyczących preferowanych sposobów spędzania czasu wolnego. Z deklaracji ankietowanych wynika, iż najpopularniejszymi formami spędzania czasu wolnego są korzystanie z komputera, tabletu, telefonu dla przyjemności; oglądanie telewizji; realizowanie swojego hobby a także czytanie książki dla przyjemności. Istotną rolę wśród sposobów spędzania wolnego pełni również aktywne uprawianie sportu, wychodzenie z przyjaciółmi do pubu, do kawiarni, itp. oraz spędzanie czasu z dziećmi. Ankietowani stosunkowo często deklarują udział w różnych działaniach społecznych jako wolontariusz np. pomoc dzieciom, osobom starszym, niepełnosprawnym, zwierzętom w schronisku itp.¹⁸⁸.

Jako, że aktywności komputerowo-smartfonowe i internetowe są najpopularniejsze ważne jest ile czasu poświęcają im ankietowani. „Mieszkańcy różnie poświęcają swój czas na korzystanie z komputera i Internetu. Dla 26% jest to od 1 do 3 godzin, dla 24% - do 1 godziny.

---

¹⁸⁶ Diagnoza problemów uzależnień Gminy Skawina, październik 2022 r., s. 38.

¹⁸⁷ Raport dla Gminy Skawina..., s. 91.

¹⁸⁸ Diagnoza problemów uzależnień Gminy Skawina, październik 2022 r., s. 65.

Aż 15% w ogóle nie korzysta z komputera i Internetu.¹⁸⁹ Respondenci najczęściej wykorzystują Internet w celu przeglądania serwisów społecznościowych (28%), rozwijania zainteresowań (35%) oraz edukacji (29%). Najmniejszym zainteresowaniem darzą korzystanie z serwisów streamingowych¹⁹⁰.

---

¹⁸⁹ Diagnoza problemów uzależnień Gminy Skawina, październik 2022 r., s. 66.

¹⁹⁰ Diagnoza problemów uzależnień Gminy Skawina, październik 2022 r., s. 66.

2 ZAKRES STANU ŚWIADCZENIA USŁUG SPOŁECZNYCH W GMINIE SKAWINA, DIAGNOZA POTENCJAŁU

2.1 Potencjał realizacji usług społecznych w ujęciu wielowymiarowym

Aby zaprezentować potencjał świadczenia usług społecznych w Gminie Skawina na tle stanu świadczenia tych usług konieczne jest poczynienie uwag wprowadzających.

Zarówno w polskiej jak i zagranicznej literaturze naukowej oraz aktach normatywnych nie udało się wypracować jednolitej, uniwersalnej definicji usług społecznych. W różny sposób działania te są klasyfikowane lub typizowane jednak w każdym zakresie dotyczą usług/działań skierowanych do jednostki ludzkiej i zaspakajania jej potrzeb w celu pozytywnego oddziaływania na jej funkcjonowanie osobiste i społeczne¹⁹¹. W polskim ustawodawstwie usługi społeczne pojawiają się m.in. w Prawie Zamówień Publicznych, odwołując do katalogu usług wymienionych w załączniku XIV do dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/24/UE z dnia 26 lutego 2014 r. w sprawie zamówień publicznych (...).

Zidentyfikowane w oparciu o wyżej wskazane kryteria usługi społeczne realizowane w Gminie Skawina dotyczą niemal każdego obszaru wymienionego w ustawie o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych.

Pojęcie potencjał jest bardzo pojemne i wielowymiarowe. Znaczenia słownikowe „czyjeś możliwości w jakiejś dziedzinie oraz sprawność i wydajność czegoś, zwłaszcza państwa w jakiejś dziedzinie”¹⁹², wymagają operacjonalizacji, w taki sposób, aby wynik analizy w jak największym stopniu odpowiadał potrzebom zarządczym i organizacyjnym w zakresie zapewniania właściwych usług społecznych w wymiarze rodzaju, ilości i jakości.

W pierwszej kolejności jako potencjał należy wskazać to co już JEST w tym obszarze, czyli:

- 1) Jakie zostały zidentyfikowane zadania w tym obszarze i jak zostały podzielone pomiędzy podmioty działające na tym polu.
- 2) Jakie usługi społeczne są faktycznie realizowane w gminie, kto je realizuje, w jaki sposób i w jakiej skali.

Następnie należy wskazać te elementy które mają WPŁYW na to co JEST i na to co MOŻE BYĆ w tym obszarze:

---

¹⁹¹ Szerzej zob.: R. Szarfenberg, *Polityka społeczna i usługi społeczne*, 2010 (publikacja internetowa); *Centrum Usług Społecznych: od koncepcji do wdrażania przepisów ustawy* red. M Rymśa, Warszawa 2021.

¹⁹² Słownik Języka Polskiego PWN, wersja internetowa.

- 3) Jak oceniana jest ogólna kondycja społeczna gminy, również w odniesieniu do stanu usług społecznych,
- 4) Jakie zasoby (kadrowe, rzeczowe inne) pozostają w dyspozycji podmiotów działających na tym polu,
- 5) Jakie jest podejście/nastawienie interesariuszy do kwestii usług społecznych.

Co ważne, dla analizy potencjału konieczne jest wskazanie zarówno tych elementów, które ten potencjał wzmacniają jak i te które mają lub mogą mieć wpływ negatywny.

Wskazane wyżej zagadnienia opisane są w kolejnych podrozdziałach niniejszego rozdziału. W ramach wprowadzenia warto odnieść się do kwestii najbardziej ogólnych, czyli tego jak oceniana jest ogólna kondycja społeczno-gospodarcza gminy. Informacje w tym zakresie są zobrazowane w odpowiednich częściach dokumentów strategicznych Gminy: Strategii Rozwoju Gminy oraz uzupełniająco – w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych (uwzględniając, że ta druga zawiera oceny sprzed kilku lat).

Strategia Rozwoju w obszarze programowania „Życie” identyfikuje następujące mocne strony Gminy Skawina:

- „stały wzrost liczby mieszkańców,
- atrakcyjne położenie gminy (blisko Krakowa), możliwość wykorzystania potencjału „małego miasteczka”,
- łatwy dostęp do miejsc pracy (Skawina, Kraków),
- wysoki wskaźnik edukacji przedszkolnej, łatwy dostęp do przedszkoli poza gminą,
- rozbudowana sieć szkół podstawowych,
- rozwijająca się infrastruktura sportowa w mieście i na obszarach wiejskich,
- prężne instytucje kultury i sportu z rozpoznawalną marką,
- zasoby przyrodnicze, atrakcyjne tereny do sportu i rekreacji, tereny zielone z potencjałem (Park Miejski, błonia),
- przyszłościowe rozwiązania komunikacyjne- linia PKP, sieć ciągów pieszo-rowerowych (w tym przeznaczonych dla użytkowników urządzeń wspomagających ruch jak hulajnogi, rolki, deskorolki itp.), ułatwienia komunikacyjne typu: Bike & Ride, Park & Ride,
- nowe inwestycje spełniają standardy projektowania uniwersalnego,
- coraz większa aktywność organizacji pozarządowych w zakresie oferty dla mieszkańców (sport, zajęcia dla dzieci, w tym niepełnosprawnych, oferta dla seniorów, profilaktyka),

- aktywne i rozwijające się instytucje integracji społecznej i wsparcia rodziny,
- coraz szersza oferta profilaktyki uzależnień i zdrowia psychicznego mieszkańców, rosnące zainteresowanie mieszkańców tą formą pomocy,
- dobra współpraca lokalnych instytucji i organizacji w obszarze profilaktyki uzależnień, przeciwdziałania przemocy, wsparcia rodzin,
- nowe placówki dziennego pobytu dla dzieci i młodzieży oraz osób starszych, w tym specjalistyczne,
- podejmowane i planowane działania rewitalizacyjne w przestrzeni publicznej,
- przeciętny, niewyróżniający gminę spośród podobnych jednostek samorządu terytorialnego poziom przestępczości,
- ciekawe dziedzictwo kulturowe i historyczne gminy,
- zaangażowani w ochronę dziedzictwa mieszkańcy”.

W obszarze „Zarządzanie” można również zwrócić uwagę na mocną stronę w postaci rosnącego zakresu zadań publicznych realizowanych we współpracy z partnerami społecznymi¹⁹³.

Zgodnie z zapisami Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016-2021 do silnych stron społeczności lokalnej dających szansę na jej rozwój a w perspektywie budowanie usług społecznych opowiadających zdiagnozowanym potrzebom należą:

- baza instytucji funkcjonujących w obszarze polityki społecznej na terenie gminy (m.in. Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Centrum Wspierania Rodziny, Specjalistyczna Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna, Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy);
- organizacje pozarządowe, działające w obszarze polityki społecznej, w tym m.in. na rzecz osób niepełnosprawnych oraz stale rosnąca kwota dotacji przekazywanych organizacjom pozarządowym na realizację zadań publicznych;
- aktywne środowisko seniorów;
- współpraca pomiędzy gminą Skawina, instytucjami pomocy społecznej oraz organizacjami pozarządowymi działającymi w obszarze polityki społecznej;

---

¹⁹³ Strategia Rozwoju Gminy Skawina na 2021 – 2030, s. 14-15

- funkcjonowanie Młodzieżowej Rady Miejskiej, Szkoły i placówki oświatowe – wysoki poziom kształcenia w przypadku większości podmiotów, programy profilaktyczne i wychowawcze.
- wzrastająca świadomość społeczna dotycząca problemu alkoholizmu, innych uzależnień i przemocy w rodzinie;
- bogata oferta instytucji kultury (w szczególności dla dzieci i młodzieży) – Centrum Kultury i Sportu w Skawinie gromadzące około 900 uczestników na zajęciach stałych;
- infrastruktura spędzania czasu wolnego na terenie gminy oraz nowe inwestycje publiczne sprzyjające uprawianiu sportu i rekreacji – m.in. ścieżki rowerowe, siłownie napowietrzne, tereny zielone, itp.;
- wysoki poziom aktywności sportowej i rekreacyjnej mieszkańców;
- duża liczba działających klubów i organizacji sportowych (oferta czasu wolnego, szczególnie na obszarze miasta);
- imprezy i wydarzenia o charakterze lokalnym i ponadlokalnym, organizowane przez samorząd, organizacje pozarządowe i grupy nieformalne, popularyzujące zdrowy i aktywny styl życia, np. Bieg Skawiński, Rowerowa Masa Krytyczna¹⁹⁴.

Obraz potencjału gminy widziany przez pryzmat wymienionych wyżej elementów ocenionych jako mocne strony uzupełnione są długą listą zdiagnozowanych wyzwań, do których w Strategii Rozwoju Gminy zaliczono m.in. takie zjawiska jak:

- rosnąca populacja osób starszych w gminie, brak polityki senioralnej,
- mała liczba miejsc w żłobkach na terenie gminy,
- niewystarczająca liczba miejsc w przedszkolach z terenu gminy, krótki czas pracy niektórych oddziałów uniemożliwiający podjęcie pracy przez rodzica/opiekuna,
- niesatysfakcjonująca jakość edukacji - przeciętne wyniki z egzaminów zewnętrznych na tle powiatu i województwa,
- infrastruktura oświatowa wymagająca modernizacji,
- wysokie koszty funkcjonowania niektórych placówek oświatowych,
- rosnąca liczba dzieci z deficytami rozwojowymi,
- niewystarczająca oferta zajęć dodatkowych i wyrównawczych dla dzieci i młodzieży, brak diagnozy potrzeb w tym zakresie,

---

¹⁹⁴ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Skawina na lata 2016-2022, s. 47-49.

- niewystarczająca oferta wsparcia instytucjonalnego dla dzieci,
- niewystarczająca oferta wsparcia instytucjonalnego dla młodzieży,
- brak szkolnictwa wyższego w gminie, szkolnictwo na poziomie średnim wymaga lepszego dostosowania do potrzeb rynku oraz odbiorców,
- ograniczony dostęp do oferty opiekuńczej, edukacyjnej i specjalistycznej [w tym formie integracyjnej] dla osób z niepełnosprawnością dostępnej na terenie gminy.
- niewystarczające wsparcie dla rodzin i opiekunów osób z niepełnosprawnością, starszych, przewlekle chorych, w tym oferty opieki wytchnieniowej,
- słabo wykorzystany potencjał zatrudnienia osób z trudnościami na rynku pracy np. osób z niepełnosprawnością,
- niskie wykorzystanie narzędzi pracy środowiskowej w instytucjach pomocy społecznej,
- szczupłe zasoby i niski standard mieszkań komunalnych i socjalnych,
- ograniczony dostęp do oferty kultury i zagospodarowania czasu wolnego szczególnie dla mieszkańców obszarów wiejskich, młodzieży oraz grup niedoreprezentowanych/zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- braki w infrastrukturze niepozwalające na profesjonalną organizację wydarzeń kultury dużego formatu,
- nierówny dostęp do oferty sportowej grup niedoreprezentowanych/zagrożonych wykluczeniem społecznym, dominacja piłki nożnej w sektorze sportu skutkująca w dużej mierze wykluczeniem z aktywności fizycznej dziewcząt i kobiet,
- niewystarczający zasób infrastruktury sportowej pod kątem dywersyfikacji dyscyplin, coraz większe koszty utrzymania rosnącego zasobu infrastruktury,
- słaba promocja oferty zagospodarowania czasu wolnego dostępnej na terenie gminy,
- mało profilaktyki zdrowia, w tym profilaktyki uzależnień behawioralnych,
- słaba dostępność do specjalistycznej opieki zdrowotnej w gminie,
- niski poziom bezpieczeństwa drogowego ze względu na brak pełnego dostosowania traktów tranzytowych wiodących przez gminę do ruchu pieszego,
- nie w pełni wykorzystany potencjał rekreacyjny gminy, w tym rzek i innych akwenów,
- niewykorzystany potencjał centrum Skawiny i Rynku oraz terenów przemysłowych,
- niski standard zabudowy blokowej,

- napięcia na tle zróżnicowanych potrzeb mieszkańców miasta i wsi w zakresie podnoszenia jakości życia,
- mała dostępność do miejsc integracji dla mieszkańców (świetlice, kluby, domy ludowe),
- niewielka obecność w życiu społecznym grup niedoreprezentowanych (osób z niepełnosprawnościami, migrantów etc.),
- słabo wykorzystany potencjał dziedzictwa historycznego gminy¹⁹⁵.

Należy zwrócić uwagę, że znaczna część zdiagnozowanych wyzwań dotyczy deficytów w obszarze dostępności usług społecznych, przede wszystkim liczby dostępnych usług, ale także ich dostępności przestrzennej.

Oczywiście oceny zawarte w powyższych dokumentach podlegają każdorazowo weryfikacji, przy podejmowaniu kolejnych przedsięwzięć oraz działań diagnostycznych, ale niewątpliwie są istotną wskazówką.

2.2 Opis jednostek organizacyjnych gminy oraz innych podmiotów istotnych w kontekście realizacji usług społecznych

Jak wskazano wyżej dla prezentacji potencjału Gminy Skawina w obszarze usług społecznych konieczny jest opis jednostek organizacyjnych gminy, organizacji pozarządowych i podmiotów, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie oraz wykonywanych przez nich usług a także osób fizycznych i prawnych, wykonujących usługi z zakresu, o którym mowa w art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych (Dz.U.2019 poz.1818).

W niniejszym rozdziale przedstawiony zostanie katalog usług społecznych oraz innych zadań w tym obszarze które powinny być realizowane przez ww. podmioty wynikający zarówno z zadań określonych dla nich w dokumentach takich jak statuty czy regulaminy organizacyjne, jak i z zadań przekazanych do realizacji w oparciu o dokumenty strategiczne – w szczególności Strategie: Rozwiązywania Problemów czy Rozwoju Gminy.

W kolejnych rozdziałach wskazane zostaną, zawarte w analizowanych dokumentach, informacje o realizowanych przez te podmioty usługach społecznych oraz o ich zasobach.

---

¹⁹⁵ Strategia Rozwoju Gminy Skawina na 2021 – 2030, s. 13-15.

2.2.1 Jednostki gminne realizujące usługi społeczne

W tym zakresie szczegółowo omówione zostaną zadania Wydziałów Urzędu Miasta i Gminy Skawina oraz innych gminnych jednostek organizacyjnych. Podział zadań pomiędzy poszczególne Wydziały i komórki organizacyjne oparty jest o zakresy wskazane w regulaminie organizacyjnym Urzędu. Równocześnie istniejące dokumenty zarządzania strategicznego przewidują dla komórek organizacyjnych urzędu/jednostek organizacyjnych zadania w obszarze usług społecznych. Z uwagi na powyższe, na potrzeby analizy przyjęto, że przypisanie zadań do realizacji/koordynacji dla Urzędu Miasta i Gminy Skawina oznacza przypisanie ich właściwej komórce organizacyjnej Urzędu, w której zakresie znajdują się obszary odpowiadające realizacji działań i osiągnięciu celów wskazanych w *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016-2022* lub *Strategii Rozwoju Gminy*.

Zadania przewidziane są na dwóch podstawowych poziomach: 1) realizacji i koordynacji działań zmierzających do osiągnięcia celów strategicznych; 2) udziału/partnerstwa w realizacji działań.

W ramach Urzędu Miasta uwzględnione zostaną: Wydział Edukacji, Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia, Wydział Gospodarki Komunalnej, Centrum Wspierania Rodziny, Wydział Promocji, Sportu i Współpracy, Wydział Strategii i Rozwoju.

W ramach gminnych jednostek organizacyjnych szczególną rolę w organizowaniu usług społecznych ma Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Specjalistyczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, Centrum Kultury i Sportu, Muzeum Regionalne, Miejska Biblioteka Publiczna, Przedsiębiorstwo Gospodarki Mieszkaniowej oraz Szkoły i placówki oświatowe a także placówki zapewniające opiekę dzieciom do lat 3.

2.2.1.1. Wydział Edukacji

Zgodnie z regulaminem organizacyjnym UM Skawina zadania Wydziału **Edukacji w zakresie usług społecznych obejmują w szczególności:**

- koordynowanie programów profilaktyki prozdrowotnej oraz funkcjonowania szkolnej służby zdrowia;
- organizację dowozów uczniów do szkół i uczniów niepełnosprawnych na terenie Gminy Skawina i Miasta Krakowa;

- tworzenie warunków materialnych dla prawidłowego funkcjonowania placówek oświatowych;
- organizowania uczniom pomocy o charakterze socjalnym i motywacyjnym;
- **promocję i profilaktykę zdrowia, w tym m.in.:** prowadzenie spraw związanych z ochroną zdrowia, współdziałanie z Pogotowiem Ratunkowym w Skawinie przy planowaniu rozwoju sieci placówek służby zdrowia na terenie Gminy¹⁹⁶.

W realizacji zadań wynikających z dokumentów strategicznych:

A) realizacja i koordynacja działań zmierzających do osiągnięcia celów strategicznych:

- edukacja zdrowotna w szkołach i placówkach oświatowych;
- zapewnienie odpowiedniej liczby miejsc opieki na dzieckiem do lat 3 oraz opieki przedszkolnej, zgodnie ze zdiagnozowanymi potrzebami społecznymi;
- rozbudowa i unowocześnienie bazy oraz doposażenie szkół i placówek oświatowych;
- zwiększenie liczby godzin pracy pedagogów szkolnych oraz psychologów w szkołach, związane z koniecznością wspierania rodzin w realizowaniu podstawowych funkcji wychowawczych oraz przeciwdziałania dysfunkcjom, szczególnie przemocy;
- współpraca szkół i placówek oświatowych z terenu gminy z Urzędem Pracy Powiatu Krakowskiego i organizacjami przedsiębiorców w zakresie doradztwa zawodowego i kształtowania kariery zawodowej młodych ludzi¹⁹⁷.

B) udział/partnerstwo w realizacji działań

- edukacja zdrowotna w szkołach i placówkach oświatowych;
- promocja i upowszechnianie aktywnego, zdrowego stylu życia, w tym organizacja imprez, festynów, happeningów i konkursów, propagujących i krzewiących wartości zdrowotne wśród mieszkańców;
- współpraca na rzecz zwiększenia dostępności i jakości usług ochrony zdrowia;
- działania z zakresu animacji i integracji międzypokoleniowej, w tym m.in. realizacja wspólnych projektów we współpracy przedszkoli, szkół i placówek oświatowych, instytucji kultury oraz domów seniora, klubów i stowarzyszeń osób starszych;
- wzmocnianie współpracy szkół i placówek z obszaru gminy z rodzicami i radami rodziców;

---

¹⁹⁶ <https://www.gminaskawina.pl/urząd-i-rada/urząd/wydziały/wydział-edukacji>

¹⁹⁷ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016-2022, s. 58,78,79

- przełamywanie barier mentalnych oraz kształtowanie pozytywnych postaw w stosunku do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym - budowanie pozytywnego wizerunku, programy profilaktyczne i uwrażliwiające, itd.;
- podnoszenie świadomości społecznej odnośnie osób z niepełnosprawnością - działania edukacyjne i promocyjne, mające na celu przełamywanie barier mentalnych, kreowanie właściwych postaw społecznych wobec niepełnosprawności;
- rozszerzanie oferty kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej dla dzieci i młodzieży (zajęcia podstawowe, dodatkowe i pozalekcyjne)¹⁹⁸.

2.2.1.2. Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia

Do zadań **Wydziału Polityki Społecznej i Zdrowia** w zakresie realizacji usług społecznych należą:

- działania na rzecz osób niepełnosprawnych;
- współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi w zakresie promocji i ochrony zdrowia, pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień, przeciwdziałaniu patologiom społecznym, opieki i wychowania oraz niepełnosprawności;
- realizacja zadań dotyczących programów i projektów finansowanych ze środków zewnętrznych w zakresie promocji i ochrony zdrowia, polityki senioralnej, pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień, przeciwdziałaniu patologiom społecznym, opieki i wychowania, organizacji czasu wolnego oraz niepełnosprawności;
- zadania edukacyjne, kampanie informacyjne, organizacja imprez, udział w gminnych, regionalnych i ogólnopolskich akcjach i programach dotyczących obszaru ochrony zdrowia (w tym działalności na rzecz osób niepełnosprawnych), polityki senioralnej, profilaktyki uzależnień, pomocy społecznej, przemocy w rodzinie oraz wykluczenia społecznego a także w zakresie promocji zdrowia psychicznego i zapobieganie zaburzeniom psychicznym w oparciu o zadanie dla samorządów gmin wynikające z Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego;
- działania podejmowane w oparciu o rozeznane potrzeby zdrowotne i stan zdrowia mieszkańców;

---

¹⁹⁸ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016-2022, s. 62,63,67,72,73,79

- wspieranie inicjatyw społecznych w zakresie pogłębiania wiedzy o ratownictwie medycznym i koordynowanie działań szkół promujących zdrowie oraz innych podejmowanych inicjatyw w zakresie środowiskowych programów zdrowotnych¹⁹⁹.

W realizacji zadań wynikających z dokumentów strategicznych:

a) realizacja i koordynacja działań zmierzających do osiągnięcia celów strategicznych:

- utworzenie placówki wsparcia dziennego (w rozumieniu przepisów ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej) dla dzieci;
- organizacja mieszkań chronionych;
- współpraca z powiatem krakowskim w zakresie tworzenia punktów pomocy prawnej dla mieszkańców;
- Skawińska Karta Dużej Rodziny - lokalny system zniżek i dodatkowych uprawnień dla rodzin zarówno w instytucjach publicznych, jak i w firmach prywatnych;
- prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów społecznych wśród mieszkańców gminy;
- realizacja Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, zgodnie z corocznie aktualizowaną diagnozą problemów i potrzeb oraz wynikającymi z niej celami i kierunkami interwencji;
- realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii, zgodnie z corocznie aktualizowaną diagnozą problemów i potrzeb oraz wynikającymi z niej celami i kierunkami interwencji;
- utworzenie całodobowych i dziennych form wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych (DPS-y, domy dziennego pobytu, miejsca odciążeniowe, hostel, itp.), w tym poprzez współpracę z sektorem prywatnym i pozarządowym;
- wspieranie różnych form samoorganizowania się seniorów, w tym współpraca na rzecz powołania na terenie gminy samodzielnego Uniwersytetu Trzeciego Wieku lub filii jednej z krakowskich placówek;
- powołanie i rozwój Rady Seniorów - jako organu doradczego i opiniotwórczego dla władz samorządowych w zakresie polityki senioralnej;

---

¹⁹⁹ [Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia | Urząd Miasta i Gminy w Skawinie \(gminaskawina.pl\)](http://gminaskawina.pl)

- inicjowanie, promowanie i wspieranie działań zmierzających do powołania podmiotów ekonomii społecznej na terenie gminy, np. spółdzielni socjalnych skupiających osoby niepełnosprawne, długotrwale bezrobotne oraz inne zagrożone marginalizacją i wykluczeniem społecznym. Współpraca z Urzędem Pracy Powiatu Krakowskiego i lokalnymi organizacjami pozarządowymi;
- rozwój oferty placówek pomocowych dla osób niepełnosprawnych, w tym m.in. współpraca z Rzymskokatolicką Parafią pod wezwaniem Świętych Apostołów Szymona i Judy Tadeusza w Skawinie oraz zainteresowanymi środowiskami na rzecz poszerzenia oferty Środowiskowego Domu Samopomocy;
- zapewnienie odpowiedniej liczby miejsc opieki na dzieckiem do lat 3 oraz opieki przedszkolnej, zgodnie ze zdiagnozowanymi potrzebami społecznymi;
- zwiększenie liczby godzin pracy pedagogów szkolnych oraz psychologów w szkołach, związane z koniecznością wspierania rodzin w realizowaniu podstawowych funkcji wychowawczych oraz przeciwdziałania dysfunkcjom, szczególnie przemocy;
- rozwój i modernizacja systemu mieszkań socjalnych i komunalnych;
- stała, partnerska współpraca z organizacjami pozarządowymi, działającymi w obszarze polityki społecznej, obejmująca finansowe i pozafinansowe formy współpracy²⁰⁰.

b) udział/partnerstwo w realizacji działań:

- organizacja, wspieranie i promocja imprez dedykowanych całym rodzinom;
- współpraca na rzecz zwiększenia dostępności i jakości usług ochrony zdrowia;
- rozwój usług specjalistycznych, opiekuńczych i medycznych, dedykowanych osobom starszym i niepełnosprawnym;
- działania z zakresu animacji i integracji międzypokoleniowej, w tym m.in. realizacja wspólnych projektów we współpracy przedszkoli, szkół i placówek oświatowych, instytucji kultury oraz domów seniora, klubów i stowarzyszeń osób starszych;
- działania na rzecz reintegracji i utrzymywania aktywności zawodowej osób starszych;
- programy aktywizacji społeczno-kulturalnej i ruchowej osób starszych;

---

²⁰⁰ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Skawina na lata 2016-2022, s. 58, 59, 67, 74, 77, 78, 79, 81.

- zwiększanie liczby instruktorów oraz lokalnych animatorów czasu wolnego na terenie całej gminy;
- współpraca gminy Skawina z powiatem krakowskim w zakresie realizacji programu prac społecznie użytecznych na terenie gminy Skawina²⁰¹;
- współpraca gminy Skawina z Urzędem Pracy Powiatu Krakowskiego oraz lokalnymi pracodawcami w zakresie zwiększania aktywności zawodowej wśród osób bezrobotnych, w tym realizacja programów na rzecz zatrudnienia osób zaliczanych do grup defaworyzowanych na rynku pracy;
- przełamywanie barier mentalnych oraz kształtowanie pozytywnych postaw w stosunku do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym - budowanie pozytywnego wizerunku, programy profilaktyczne i uwrażliwiające;
- rozwijanie polityki informacyjnej w zakresie możliwych miejsc i form uzyskania pomocy w przypadku wystąpienia sytuacji problemowej;
- podnoszenie świadomości społecznej odnośnie osób z niepełnosprawnością - działania edukacyjne i promocyjne, mające na celu przełamywanie barier mentalnych, kreowanie właściwych postaw społecznych wobec niepełnosprawności;
- dalsze doskonalenie procesu wczesnej interwencji, rozpoznawania i leczenia dzieci niepełnosprawnych oraz zagrożonych niepełnosprawnością;
- doskonalenie dostępności oraz rozwój usług i wsparcia - pomoc osobom niepełnosprawnym w indywidualnym funkcjonowaniu (opieka stała i doraźna, rehabilitacja, itp.), a także wsparcie rodzin z osobami niepełnosprawnymi (pomoc odciążeniowa, grupy wsparcia dla osób niepełnosprawnych i ich opiekunów, itp.);
- działania na rzecz integracji mieszkańców, budowanie poczucia wspólnoty i wrażliwości społecznej, w tym m.in. organizacja oraz wsparcie wydarzeń i imprez pielęgnujących oraz promujących kulturę lokalną, a także sportowo-rekreacyjnych, w tym w ramach współpracy międzysektorowej;
- rozwój programu odpracowywania zaległości czynszowych, realizowanego przez Przedsiębiorstwo Gospodarki Mieszkaniowej Spółka z o.o. w Skawinie²⁰²;

---

²⁰¹ Zgodnie z przepisami prawa pracami społecznie użytecznymi mogą być objęte osoby korzystające z pomocy społecznej a wśród realizatorów/partnerów brak ops.

²⁰² W tym zadaniu nie przewidziano udziału OPS.

- program aktywizacji lokatorów mieszkań socjalnych, w tym dedykowane działania edukacyjne propagujące dbałość o stan, czystość i właściwe użytkowanie zajmowanej infrastruktury;
- rozwój i promocja wolontariatu²⁰³.

2.2.1.3. Centrum Wspierania Rodziny

W strukturze Wydziału Polityki Społecznej i Zdrowia funkcjonuje **Centrum Wspierania Rodziny**, które to z uwagi na zakres działań ma charakter wyodrębnionej komórki organizacyjnej, która w sposób bezpośredni realizuje usługi społeczne na rzecz mieszkańców Gminy²⁰⁴. Wśród nich znajdują się takie jak:

- wsparcie emocjonalne oraz pomoc psychologiczna osobom doświadczającym różnego typu kryzysów;
- pomoc rodzicom wobec zjawiska niewydolności opiekuńczo-wychowawczej oraz rodzinom z ograniczoną przez sąd władzą wychowawczą;
- poradnictwo prawno-społeczne (z zakresu pomocy społecznej, kodeksu karnego i prawa rodzinnego) oraz pomoc przy pisaniu pism procesowych do sądu w sprawie przemocy w rodzinie, molestowania seksualnego, alimentów, podziału majątku, zaprzeczenie ojcostwa itp.;
- prowadzenie dyżurów telefonicznych w ramach projektu „Telefon Wsparcia”;
- rozpoznanie zjawiska przemocy domowej, udzielenie stosownego wsparcia i informacji o możliwościach uzyskania pomocy i powstrzymania przemocy;
- motywowanie zarówno osób uzależnionych, jak i osób współuzależnionych do podjęcia psychoterapii w placówkach leczenia odwykowego, kierowanie do leczenia specjalistycznego;
- motywowanie osób uzależnionych od narkotyków do podjęcia leczenia i rehabilitacji w specjalistycznych placówkach;
- udzielanie wsparcia osobom uzależnionym w trakcie leczenia, jak również po jego zakończeniu;

---

²⁰³ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Skawina na lata 2016-2022, s. 59, 63, 65, 67, 68, 70-74, 85.

²⁰⁴ [Centrum Wspierania Rodziny | Centrum Wspierania Rodziny w Skawinie \(cwr-skawina.pl\)](http://cwr-skawina.pl)

- udzielanie wsparcia osobom współzależnym;

i są świadczone w siedzibie CWR w formie konsultacji specjalistycznych, poradnictwa czy grup samopomocowych.

Zadania wynikające z dokumentów strategicznych:

a) realizacja i koordynacja działań zmierzających do osiągnięcia celów strategicznych:

- działania edukacyjne i promocyjne, mające na celu zwiększenie kompetencji opiekuńczych i wychowawczych rodziców i opiekunów;
- doskonalenie współdziałania służb odpowiedzialnych za przeciwdziałanie i zwalczanie dysfunkcji w rodzinie, w tym przemocy;
- współpraca z powiatem krakowskim w zakresie tworzenia punktów pomocy prawnej dla mieszkańców;
- realizacja Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, zgodnie z corocznie aktualizowaną diagnozą problemów i potrzeb oraz wynikającymi z niej celami i kierunkami interwencji;
- realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii, zgodnie z corocznie aktualizowaną diagnozą problemów i potrzeb oraz wynikającymi z niej celami i kierunkami interwencji;
- pomoc psychologiczna, terapeutyczna, rehabilitacyjna oraz inne formy wsparcia dla osób i rodzin w kryzysie;
- współpraca na rzecz rozwijania oferty i promocji działalności Zespołu Leczenia Środowiskowego przy Centrum Wspierania Rodziny, będącego w strukturze Szpitala Specjalistycznego im. dr Józefa Babińskiego SPZOZ w Krakowie;
- działania na rzecz utworzenia przy Centrum Wspierania Rodziny Poradni Zdrowia Psychicznego - jako filii Szpitala Specjalistycznego im. dr. J. Babińskiego SPZOZ w Krakowie;

b) udział/partnerstwo w realizacji działań

- promowanie wartości i postaw rodzinnych, prowadzących do zachowania ciągłości pokoleń;
- prowadzenie edukacji na rzecz rodziny i rodzicielstwa wśród młodzieży - edukacja formalna i poza formalna;

- tworzenie warunków do powstawania i działania grup wsparcia dla różnych odbiorców, według zdiagnozowanych potrzeb, w tym utworzenie grupy wsparcia dla rodzin dotkniętych problemem autyzmu przy Specjalistycznej Poradni Psychologiczno - Pedagogicznej w Skawinie;
- współpraca ze szkołami i placówkami oświatowymi w zakresie realizacji programów i warsztatów profilaktycznych, dostosowywanych do konkretnych potrzeb i problemów danej instytucji (w powiązaniu ze szkolnymi programami profilaktyki). Realizacja kampanii profilaktycznych;
- zwiększenie liczby godzin pracy pedagogów szkolnych oraz psychologów w szkołach, związane z koniecznością wspierania rodzin w realizowaniu podstawowych funkcji wychowawczych oraz przeciwdziałania dysfunkcjom, szczególnie przemocy;
- rozwijanie współpracy z pedagogami szkolnymi i lekarzami w zakresie profilaktyki i zwalczania uzależnień dzieci i młodzieży²⁰⁵.

2.2.1.4. Wydział Promocji, Sportu i Współpracy

Wydział Promocji, Sportu i Współpracy realizuje zadania Gminy a tym samym usługi społeczne w zakresie:

- inicjowania, koordynacji i promocji wydarzeń sportowych na terenie Gminy;
- wsparcia budowy aktywnego społeczeństwa obywatelskiego, dialogu społecznego, konsultacji społecznych (działania aktywizujące);
- podejmowania działań mających na celu wsparcie i upowszechnianie wśród mieszkańców idei społeczeństwa obywatelskiego, samorządności;
- prowadzenia działań informacyjno-promocyjnych, integrowanie społeczności lokalnej.

W realizacji zadań wynikających z dokumentów strategicznych w zakresie:

a) realizacja i koordynacja działań zmierzających do osiągnięcia celów strategicznych:

- wspieranie różnych form samoorganizowania się seniorów, w tym współpraca na rzecz powołania na terenie gminy samodzielnego Uniwersytetu Trzeciego Wieku lub filii jednej z krakowskich placówek;

---

²⁰⁵ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Skawina na lata 2016-2022, s. 56, 58, 59, 61, 63, 79.

- powołanie i rozwój Rady Seniorów - jako organu doradczego i opiniotwórczego dla władz samorządowych w zakresie polityki senioralnej;
- działania inwestycyjne poprawiające lokalną infrastrukturę czasu wolnego (kultura, sport i rekreacja), w szczególności na obszarach wiejskich, w tym rozwój miejsc oferujących możliwość integracji;
- wspieranie lokalnych twórców i artystów, organizacji pozarządowych oraz grup nieformalnych, prowadzących działalność w obszarze kultury oraz wzmocnienia spójności i tożsamości lokalnej;

b) udział/partnerstwo w realizacji działań

- organizacja, wspieranie i promocja imprez dedykowanych całym rodzinom;
- promocja i upowszechnianie aktywnego, zdrowego stylu życia, w tym organizacja imprez, festynów, happeningów i konkursów, propagujących i krzewiących wartości zdrowotne wśród mieszkańców;
- programy aktywizacji społeczno-kulturalnej i ruchowej osób starszych;
- działania na rzecz integracji mieszkańców, budowanie poczucia wspólnoty i wrażliwości społecznej, w tym m.in. organizacja oraz wsparcie wydarzeń i imprez pielęgnujących oraz promujących kulturę lokalną, a także sportowo-rekreacyjnych, w tym w ramach współpracy międzysektorowej;
- współpraca w zakresie kreowania i rozwijania oferty skierowanej do osób dorosłych, rodzin, seniorów oraz osób niepełnosprawnych z terenu gminy;
- rozszerzanie oferty kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej dla dzieci i młodzieży (zajęcia podstawowe, dodatkowe i pozalekcyjne)²⁰⁶.

2.2.1.5. Wydział Rozwoju i Strategii

Wydział Rozwoju i Strategii to kolejna komórka organizacyjna Urzędu Miasta i Gminy realizująca zadania w obszarze usług społecznych, obszar ten koncentruje się jednak nie na bezpośrednim udzielaniu i organizowaniu usług społecznych, ale tworzenia warunków do ich realizacji. Do zadań w tym zakresie należą w szczególności:

---

²⁰⁶ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Skawina na lata 2016-2022, s. 56, 63, 67, 68, 76, 77.

- współpraca z osiedlami i miejscowościami w celu tworzenia miejsc sprzyjających integracji mieszkańców oraz przeciwdziałania przestrzennej dezintegracji osiedli i sołectw;
- opracowywanie koncepcji i wdrażanie projektów mających na celu promocję przedsiębiorczości, lokalnego rynku pracy i edukacji zawodowej²⁰⁷.

W realizacji zadań wynikających z dokumentów strategicznych w zakresie realizacji i koordynacji działań zmierzających do osiągnięcia celów strategicznych Wydziałowi nie zostały powierzone w zakresie koordynacji czy realizacji żadne działania mające na celu organizację usług społecznych.

2.2.1.6. Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej realizuje zadania m.in. w zakresie realizacji usług:

- 1) pomocy społecznej w szczególności usługi opiekuńcze w tym realizowane w ramach ośrodków wsparcia, specjalistyczne usługi opiekuńcze, praca socjalna, poradnictwo, zapewnienie 1 gorącego posiłku osobom potrzebującym w tym dzieciom i młodzieży szkolnej,
- 2) wspierania rodziny, w tym asystentury rodzinnej - prowadzenia placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży w Gminie Skawina²⁰⁸,
- 3) asystentury osoby z niepełnosprawnościami programu na rzecz osób z niepełnosprawnościami realizowanego w ramach Funduszu Solidarnościowego,
- 4) programów wsparcia na rzecz osób doświadczających przemocy w rodzinie i w kryzysie bezdomności w tym prowadzenie punktu konsultacyjnego
- 5) realizacja programu „Skawińska karta Seniora”, „Otwarta szafa”, Wsparcie osób w zaspokajaniu codziennych potrzeb w związku z pandemią Covid-19²⁰⁹.

W realizacji usług społecznych na rzecz osób zależnych i ich opiekunów w ramach MGOPS działają:

- 1) Centrum Wspierania Opiekunów Osób Niesamodzielnych, które świadczy usługi w zakresie wsparcia edukacyjno-doradczego lekarza geriatry, pielęgniarki, psychologa i fizjoterapeuty

²⁰⁷ [Wydział Rozwoju i Strategii | Urząd Miasta i Gminy w Skawinie \(gminaskawina.pl\)](http://Wydział Rozwoju i Strategii | Urząd Miasta i Gminy w Skawinie (gminaskawina.pl))

²⁰⁸ [Placówka wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży – MGOPS Skawina](#)

²⁰⁹ Sprawozdanie z realizacji zadań Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej za 2021 r. str. 49, 52.

oraz prawnika a także umożliwi wypożyczenie sprzęty wspierającego rehabilitację i codzienne funkcjonowanie osoby niesamodzielnej.

- 2) trzy Placówki Diennej Opieki i Aktywizacji Osób Starszych – w tym dwie w formie klubów samopomocy,
- 3) mieszkanie chronione dla osób starszych i niepełnosprawnych.

W realizacji zadań wynikających z dokumentów strategicznych:

a) realizacja i koordynacja działań zmierzających do osiągnięcia celów strategicznych:

- prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów społecznych wśród mieszkańców gminy;
- działania na rzecz wydłużenia przebywania seniorów w środowisku rodzinnym, w tym m.in.: szkoleniowe i doradcze wsparcie rodzin w procesie opieki domowej oraz rozwój nowych metod działania i doskonalenie kadr, mające na celu czasowe odciążenie rodzin w obowiązkach sprawowania opieki nad osobą starszą, szczególnie w przypadku współwystępowania niepełnosprawności;
- rozwijanie polityki informacyjnej w zakresie możliwych miejsc i form uzyskania pomocy w przypadku wystąpienia sytuacji problemowej;

b) udział/partnerstwo w realizacji działań

- promowanie wartości i postaw rodzinnych, prowadzących do zachowania ciągłości pokoleń;
- prowadzenie edukacji na rzecz rodziny i rodzicielstwa wśród młodzieży - edukacja formalna i poza formalna;
- działania edukacyjne i promocyjne, mające na celu zwiększenie kompetencji opiekuńczych i wychowawczych rodziców i opiekunów;
- utworzenie placówki wsparcia dziennego (w rozumieniu przepisów ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej) dla dzieci;
- organizacja mieszkań chronionych;
- doskonalenie współdziałania służb odpowiedzialnych za przeciwdziałanie i zwalczanie dysfunkcji w rodzinie, w tym przemocy;
- tworzenie warunków do powstawania i działania grup wsparcia dla różnych odbiorców, według zdiagnozowanych potrzeb, w tym utworzenie grupy wsparcia dla rodzin

dotkniętych problemem autyzmu przy Specjalistycznej Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Skawinie;

- realizacja Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, zgodnie z corocznie aktualizowaną diagnozą problemów i potrzeb oraz wynikającymi z niej celami i kierunkami interwencji;
- realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii, zgodnie z corocznie aktualizowaną diagnozą problemów i potrzeb oraz wynikającymi z niej celami i kierunkami interwencji;
- współpraca ze szkołami i placówkami oświatowymi w zakresie realizacji programów i warsztatów profilaktycznych, dostosowywanych do konkretnych potrzeb i problemów danej instytucji (w powiązaniu ze szkolnymi programami profilaktyki). Realizacja kampanii profilaktycznych;
- pomoc psychologiczna, terapeutyczna, rehabilitacyjna oraz inne formy wsparcia dla osób i rodzin w kryzysie;
- edukacja zdrowotna w szkołach i placówkach oświatowych;
- promocja i upowszechnianie aktywnego, zdrowego stylu życia, w tym organizacja imprez, festynów, happeningów i konkursów, propagujących i krzewiących wartości zdrowotne wśród mieszkańców;
- działania na rzecz utworzenia przy Centrum Wspierania Rodziny Poradni Zdrowia Psychicznego - jako filii Szpitala Specjalistycznego im. dr. J. Babińskiego SPZOZ w Krakowie;
- współpraca na rzecz zwiększenia dostępności i jakości usług ochrony zdrowia;
- utworzenie całodobowych i dziennych form wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych. (DPS-y, domy dziennego pobytu, miejsca odciążeniowe, hostel, itp.), w tym poprzez współpracę z sektorem prywatnym i pozarządowy;
- rozwój usług specjalistycznych, opiekuńczych i medycznych, dedykowanych osobom starszym i niepełnosprawnym;
- wspieranie różnych form samoorganizowania się seniorów, w tym współpraca na rzecz powołania na terenie gminy samodzielnego Uniwersytetu Trzeciego Wieku lub filii jednej z krakowskich placówek;
- powołanie i rozwój Rady Seniorów - jako organu doradczego i opiniotwórczego dla władz samorządowych w zakresie polityki senioralnej;

- działania z zakresu animacji i integracji międzypokoleniowej, w tym m.in. realizacja wspólnych projektów we współpracy przedszkoli, szkół i placówek oświatowych, instytucji kultury oraz domów seniora, klubów i stowarzyszeń osób starszych;
- działania na rzecz reintegracji i utrzymywania aktywności zawodowej osób starszych;
- programy aktywizacji społeczno-kulturalnej i ruchowej osób starszych;
- rozwijanie współpracy z pedagogami szkolnymi i lekarzami w zakresie profilaktyki i zwalczania uzależnień dzieci i młodzieży.

W Strategii nie przypisano MGOPS realizacji lub współpracy w realizacji usług w programie aktywizacji lokatorów mieszkań socjalnych, w tym dedykowane działania edukacyjne propagujące dbałość o stan, czystość i właściwe użytkowanie zajmowanej infrastruktury ani Rozwój i promocja wolontariatu²¹⁰.

Szczególne zadanie powierzono MGOPS, zgodnie z wymogiem art. 110 ust. 4. Ustawy o pomocy społecznej²¹¹. „(...) Efektywność realizacji celów wyodrębnionych w Strategii w dużej mierze będzie zależała od instytucji zarządzającej jej wdrażaniem, czyli Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Skawinie.

Do zadań MGOPS w Skawinie należeć będzie w szczególności:

- koordynacja realizacji kierunków interwencji (kluczowych zadań), w tym:
  - koordynacja współpracy z partnerami realizacyjnymi, w tym z organizacjami pozarządowymi,
  - pozyskiwanie nowych partnerów do realizacji zadań zapisanych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych,
  - kreowanie i przyjmowanie propozycji nowych zadań od partnerów realizacyjnych i odbiorców działań Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych,
  - poszukiwania (wraz z Urzędem Miasta i Gminy oraz innymi podmiotami) innych niż budżetowe źródeł finansowania realizacji kierunków interwencji, np. w ramach nowej perspektywy Unii Europejskiej,

²¹⁰ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Skawina na lata 2016-2022, s. 56, 58, 60-67, 69-75, 79, 84, 85.

²¹¹ *Ośrodek pomocy społecznej, a w przypadku przekształcenia ośrodka pomocy społecznej w centrum usług społecznych na podstawie przepisów ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych – centrum usług społecznych, koordynuje realizację strategii (...)*

- przygotowywanie sprawozdań z działalności Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Skawinie, w tym z realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych,
- monitoring i ewaluacja oraz przygotowywanie zmian w ramach Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych,
- zapewnienie działań w zakresie informacji i promocji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.

Wszyscy partnerzy realizujący zadania zdefiniowane w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Skawina będą poproszeni o aktywną współpracę z Miejsko-Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Skawinie. Przyczyni się to do lepszej organizacji, wdrażania, realnego monitorowania postępów oraz aktualizowania zapisów Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Skawina na lata 2016-2022 zgodnie ze diagnozowanymi potrzebami społecznymi.

Kierownik Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Skawinie składa Radzie Miejskiej w Skawinie coroczne sprawozdanie z działalności ośrodka oraz przedstawia potrzeby w zakresie pomocy społecznej, w tym przedstawia efekty realizacji oraz propozycje ewentualnych zmian w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Skawina na lata 2016-2022²¹².

2.2.1.7. Specjalistyczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

Zgodnie z zapisami w regulaminie organizacyjnym jednostki podstawowy zakres usług Poradni dotyczy usług m.in. w zakresie:

- diagnostyki psychologicznej, logopedyczną i pedagogiczną;
- indywidualnej i grupowej terapii zaburzeń rozwoju psychomotorycznego i emocjonalnego;
- pomoc psychologiczną w sytuacjach kryzysów życiowych; wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka, terapię zaburzeń integracji sensorycznej i fizjoterapię;
- terapii i psychoterapii rodzin; doradztwa zawodowego i pomocy w wyborze trybu kształcenia oraz zawodu;
- pomoc w sytuacji zaistnienia kryzysów wychowawczych;

---

²¹² Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Skawina na lata 2016-2022, s. 97, 98.

- wsparcie oddziaływań profilaktycznych i wychowawczych; oferty zajęć psychoedukacyjnych i szkoleniowych, stosownie do zgłaszanych potrzeb i oferty Poradni.

W realizacji zadań wynikających z dokumentów strategicznych:

a) realizacja i koordynacja działań zmierzających do osiągnięcia celów strategicznych:

- działania edukacyjne i promocyjne, mające na celu zwiększenie kompetencji opiekuńczych i wychowawczych rodziców i opiekunów;
- tworzenie warunków do powstawania i działania grup wsparcia dla różnych odbiorców, według zdiagnozowanych potrzeb, w tym utworzenie grupy wsparcia dla rodzin dotkniętych problemem autyzmu przy Specjalistycznej Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Skawinie;
- prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów społecznych wśród mieszkańców gminy;

b) udział/partnerstwo w realizacji działań:

- realizacja Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii, zgodnie z corocznie aktualizowaną diagnozą problemów i potrzeb oraz wynikającymi z niej celami i kierunkami interwencji;
- współpraca ze szkołami i placówkami oświatowymi w zakresie realizacji programów i warsztatów profilaktycznych, dostosowywanych do konkretnych potrzeb i problemów danej instytucji (w powiązaniu ze szkolnymi programami profilaktyki);
- organizowanie i udzielanie pomocy psychologicznej, terapeutycznej, rehabilitacyjnej oraz inne formy wsparcia dla osób i rodzin w kryzysie²¹³.

2.2.1.8. Centrum Kultury i Sportu

Kolejną jednostką gminną realizującą zadania w obszarze usług społecznych jest Centrum Kultury i Sportu. Zdania tej instytucji w zakresie usług społecznych określone zostały w statucie jednostki przyjętej Uchwały Nr XIII/154/11 Rady Miejskiej w Skawinie z dnia

---

²¹³ Strategia rozwiązywania problemów społecznych na lata 2016 – 2022 s. 67.

30 listopada 2011 r. w sprawie nadania Statutu Centrum Kultury i Sportu w Skawinie z późn. zmianami,²¹⁴ i obejmują:

- działalność kulturalną, sportową, rekreacyjną i turystyczną w szczególności na terenie i na rzecz mieszkańców Gminy.
- edukację kulturalną i wychowanie przez sztukę oraz dbałość o prawidłowy rozwój psychofizyczny i zdrowie mieszkańców Gminy przez wychowanie fizyczne, sport, rekreację i turystykę, w szczególności poprzez organizowanie zaplecza kadrowego do prowadzenia zajęć kulturalnych, sportowych, rekreacyjnych i turystycznych, (...) prowadzenie zajęć i organizacja imprez sportowych, rekreacyjnych i turystycznych oraz udział w rozgrywkach i zawodach sportowych; tworzenie warunków dla rozwoju amatorskiego ruchu artystycznego; (...) podejmowanie innych inicjatyw na rzecz poprawy jakości życia mieszkańców Gminy.

W *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych* (...) zakładano, że w Centrum zwiększona zostanie liczba instruktorów oraz lokalnych animatorów czasu wolnego na terenie całej gminy, a także dostępność oferty Centrum Kultury i Sportu w Skawinie dla mieszkańców obszarów wiejskich.

W realizacji zadań wynikających z dokumentów strategicznych:

a) realizacja i koordynacja działań zmierzających do osiągnięcia celów strategicznych,

- organizacja, wspieranie i promocja imprez dedykowanych całym rodzinom;
- programy aktywizacji społeczno-kulturalnej i ruchowej osób starszych;
- wspieranie lokalnych twórców i artystów, organizacji pozarządowych oraz grup nieformalnych, prowadzących działalność w obszarze kultury oraz wzmocnienia spójności i tożsamości lokalnej;
- działania na rzecz integracji mieszkańców, budowanie poczucia wspólnoty i wrażliwości społecznej, w tym m.in. organizacja oraz wsparcie wydarzeń i imprez pielęgnujących oraz promujących kulturę lokalną, a także sportowo-rekreacyjnych, w tym w ramach współpracy międzysektorowej;
- współpraca w zakresie kreowania i rozwijania oferty skierowanej do osób dorosłych, rodzin, seniorów oraz osób niepełnosprawnych z terenu gminy;

---

²¹⁴ [Statut-CKiS-w-Skawinie-w-brzmieniu-obowiazujacym-od-21.11.2020.pdf](#)

- zwiększenie dostępności oferty Centrum Kultury i Sportu w Skawinie dla mieszkańców obszarów wiejskich;

b) udział/partnerstwo w realizacji działań

- działania inwestycyjne poprawiające lokalną infrastrukturę czasu wolnego (kultura, sport i rekreacja), w szczególności na obszarach wiejskich, w tym rozwój miejsc oferujących możliwość integracji;
- prowadzenie edukacji na rzecz rodziny i rodzicielstwa wśród młodzieży - edukacja formalna i poza formalna;
- Skawińska Karta Dużej Rodziny - lokalny system zniżek i dodatkowych uprawnień dla rodzin zarówno w instytucjach publicznych, jak i w firmach prywatnych;
- zwiększanie liczby instruktorów oraz lokalnych animatorów czasu wolnego na terenie całej gminy;
- rozszerzanie oferty kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej dla dzieci i młodzieży (zajęcia podstawowe, dodatkowe i pozalekcyjne).

2.2.1.9. Muzeum Regionalne

Kolejną placówką Gminy Skawina realizującą usługi na rzecz mieszkańców jest Muzeum Regionalne – w zakresie realizacji usług społecznych udział tej jednostki nie został uwzględniony w dokumencie Strategii rozwiązywania Problemów Społecznych. Działalność Muzeum w zakresie szeroko rozumianych usług społecznych dotyczy w szczególności działalności dydaktycznej - realizacji programów edukacyjnych i integracyjnych²¹⁵.

2.2.1.10. Miejska Biblioteka Publiczna

Również Miejska Biblioteka Publiczna mimo realizacji usług w zakresie edukacji i organizacji czasu wolnego dla dzieci, rodzin i seniorów²¹⁶ nie została uwzględniona w dokumencie *Strategii (...)* jako organizator/koordynator czy partner określonych w niej działań.

---

²¹⁵ [Muzeum Regionalne w Skawinie \(muzeum-skawina.pl\)](http://muzeum-skawina.pl)

²¹⁶ [Strona główna - Miejska Biblioteka Publiczna w Skawinie \(biblioteka-skawina.pl\)](http://biblioteka-skawina.pl) [Grupy zorganizowane - Miejska Biblioteka Publiczna w Skawinie \(biblioteka-skawina.pl\)](#)

2.2.1.11. Przedsiębiorstwo Gospodarki Mieszkaniowej

Kolejną jednostką Gminy realizującą zadania w zakresie działań mających na celu przeciwdziałanie bezdomności poprzez rozwój programu odpracowywania zaległości czynszowych jest **Przedsiębiorstwo Gospodarki Mieszkaniowej**. Zgodnie z zapisami *Strategii* (...) jednostce tej powierzono organizację i koordynację zadań z zakresu rozwoju programu odpracowywania zaległości czynszowych, realizowanego przez Przedsiębiorstwo Gospodarki Mieszkaniowej Spółka z o.o. w Skawinie oraz opracowania i wdrożenia programu aktywizacji lokatorów mieszkań socjalnych, w tym działań edukacyjnych propagujących dbałość o stan, czystość i właściwe użytkowanie zajmowanej infrastruktury²¹⁷.

2.2.1.12. Szkoły i placówki oświatowe

Istotną rolę w realizacji usług społecznych odgrywają również **szkoły i placówki oświatowe**. Rola ta szczególnie mocno zaznaczona jest w zakresie realizacji programów edukacyjnych, profilaktycznych, opiekuńczych i rozwoju zainteresowań na rzecz dzieci i rodziców. W dokumencie *Strategii* jednostką tym powierzono zarówno rolę koordynatora jak i partnera w realizacji określonych usług²¹⁸:

a) realizacja i koordynacja działań zmierzających do osiągnięcia celów strategicznych:

- promowanie wartości i postaw rodzinnych, prowadzących do zachowania ciągłości pokoleń;
- prowadzenie edukacji na rzecz rodziny i rodzicielstwa wśród młodzieży - edukacja formalna i poza formalna;
- realizacji programów i warsztatów profilaktycznych, dostosowywanych do konkretnych potrzeb i problemów danej instytucji (w powiązaniu ze szkolnymi programami profilaktyki).
Realizacja kampanii profilaktycznych;
- edukacja zdrowotna w szkołach i placówkach oświatowych;
- działania z zakresu animacji i integracji międzypokoleniowej, w tym m.in. realizacja wspólnych projektów we współpracy przedszkoli, szkół i placówek oświatowych, instytucji kultury oraz domów seniora, klubów i stowarzyszeń osób starszych;

---

²¹⁷ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Skawina na lata 2016-2022, s.83

²¹⁸ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Skawina na lata 2016-2022, s. 56, 58, 61-63, 67, 68, 72, 74, 78-80, 85.

- przełamywanie barier mentalnych oraz kształtowanie pozytywnych postaw w stosunku do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym - budowanie pozytywnego wizerunku, programy profilaktyczne i uwrażliwiające, itd.;
- podnoszenie świadomości społecznej odnośnie osób z niepełnosprawnością - działania edukacyjne i promocyjne, mające na celu przełamywanie barier mentalnych, kreowanie właściwych postaw społecznych wobec niepełnosprawności;
- rozszerzanie oferty kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej dla dzieci i młodzieży (zajęcia podstawowe, dodatkowe i pozalekcyjne);
- rozszerzanie oferty kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej dla dzieci i młodzieży (zajęcia podstawowe, dodatkowe i pozalekcyjne);
- współpraca szkół i placówek oświatowych z terenu gminy z Urzędem Pracy Powiatu Krakowskiego i organizacjami przedsiębiorców w zakresie doradztwa zawodowego i kształtowania kariery zawodowej młodych ludzi;
- organizowanie kampanii społecznych, działań informacyjnych oraz prewencyjnych, w tym programy edukacyjne w szkołach i placówkach oświatowych, realizowane z udziałem przedstawicieli różnych służb i instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo publiczne i społeczne (Policji, Straży Miejskiej, OSP, PSP);

b) udział/partnerstwo w realizacji działań

- doskonalenie współdziałania służb odpowiedzialnych za przeciwdziałanie i zwalczanie dysfunkcji w rodzinie, w tym przemocy;
- prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów społecznych wśród mieszkańców gminy;
- pomoc psychologiczna, terapeutyczna, rehabilitacyjna oraz inne formy wsparcia dla osób i rodzin w kryzysie;
- promocja i upowszechnianie aktywnego, zdrowego stylu życia, w tym organizacja imprez, festynów, happeningów i konkursów, propagujących i krzewiących wartości zdrowotne wśród mieszkańców;
- promocja i upowszechnianie aktywnego, zdrowego stylu życia, w tym organizacja imprez, festynów, happeningów i konkursów, propagujących i krzewiących wartości zdrowotne wśród mieszkańców;

- wspieranie różnych form samoorganizowania się seniorów, w tym współpraca na rzecz powołania na terenie gminy samodzielnego Uniwersytetu Trzeciego Wieku lub filii jednej z krakowskich placówek;
- programy aktywizacji społeczno-kulturalnej i ruchowej osób starszych;
- rozwijanie polityki informacyjnej w zakresie możliwych miejsc i form uzyskania pomocy w przypadku wystąpienia sytuacji problemowej;
- dalsze doskonalenie procesu wczesnej interwencji, rozpoznawania i leczenia dzieci niepełnosprawnych oraz zagrożonych niepełnosprawnością;
- doskonalenie dostępności oraz rozwój usług i wsparcia - pomoc osobom niepełnosprawnym w indywidualnym funkcjonowaniu (opieka stała i doraźna, rehabilitacja, itp.), a także wsparcie rodzin z osobami niepełnosprawnymi (pomoc odciążeniowa, grupy wsparcia dla osób niepełnosprawnych i ich opiekunów, itp.);
- zapewnienie odpowiedniej liczby miejsc opieki na dzieckiem do lat 3 oraz opieki przedszkolnej, zgodnie ze zdiagnozowanymi potrzebami społecznymi;
- zwiększenie liczby godzin pracy pedagogów szkolnych oraz psychologów w szkołach, związane z koniecznością wspierania rodzin w realizowaniu podstawowych funkcji wychowawczych oraz przeciwdziałania dysfunkcjom, szczególnie przemocy;
- rozwój i promocja wolontariatu.

2.2.2 Organizacje pozarządowe oraz podmioty, o których mowa w art. 3 ...

2.2.2.1. Organizacje pozarządowe jako realizatorzy Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

Jak wynika z analizy badań społecznych realizowanych w ramach opracowywania dokumentu Strategii „jednym z ważniejszych filarów społeczeństwa obywatelskiego jest wysoki poziom aktywności i zaangażowania społecznego mieszkańców. Skutecznym, efektywnym i użytecznym sposobem wpływania obywateli na życie publiczne jest ich działalność w ramach zorganizowanych form, jakimi są organizacje pozarządowe. Organizacje trzeciego sektora częstokroć wspomagają samorząd w realizowaniu zadań użytecznych społecznie, są partnerem do prowadzenia projektów prorozwojowych i płaszczyzną dla wzmacniania się kapitału społecznego”²¹⁹.

---

²¹⁹ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Skawina na lata 2016-2022, s.35

Organizacje pozarządowe są bardzo szeroko uwzględnione w planowaniu działań w obszarze usług społecznych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych i to na obydwu przewidzianych w Strategii poziomach. Choć przewidywany poziom partycypacji społecznej uwidoczniony w roli organizacji III sektora ma wymiar pozytywny, to poszczególne planowane dla NGO zadania mogą budzić wątpliwości czy takie założenia są realizowalne – z uwagi na uwarunkowania prawne, finansowe i organizacyjne.

Lista tych zadań przedstawia się następująco:

a) realizacja i koordynacja działań zmierzających do osiągnięcia celów strategicznych

- Promowanie wartości i postaw rodzinnych, prowadzących do zachowania ciągłości pokoleń.
- Prowadzenie edukacji na rzecz rodziny i rodzicielstwa wśród młodzieży - edukacja formalna i poza formalna.
- Działania na rzecz wydłużenia przebywania seniorów w środowisku rodzinnym, w tym m.in.: szkoleniowe i doradcze wsparcie rodzin w procesie opieki domowej oraz rozwój nowych metod działania i doskonalenie kadr, mające na celu czasowe odciążenie rodzin w obowiązkach sprawowania opieki nad osobą starszą, szczególnie w przypadku współwystępowania niepełnosprawności.
- Utworzenie całodobowych i dziennych form wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych. (DPS-y, domy dziennego pobytu, miejsca odciążeniowe, hostel, itp.), w tym poprzez współpracę z sektorem prywatnym i pozarządowym
- Przełamywanie barier mentalnych oraz kształtowanie pozytywnych postaw w stosunku do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym - budowanie pozytywnego wizerunku, programy profilaktyczne i uwarunkowujące, itd.
- Inicjowanie, promowanie i wspieranie działań zmierzających do powołania podmiotów ekonomii społecznej na terenie gminy, np. spółdzielni socjalnych skupiających osoby niepełnosprawne, długotrwale bezrobotne oraz inne zagrożone marginalizacją i wykluczeniem społecznym. Współpraca z Urzędem Pracy Powiatu Krakowskiego i lokalnymi organizacjami pozarządowymi.
- Podnoszenie świadomości społecznej odnośnie osób z niepełnosprawnością - działania edukacyjne i promocyjne, mające na celu przełamywanie barier mentalnych, kreowanie właściwych postaw społecznych wobec niepełnosprawności

- Działania na rzecz integracji mieszkańców, budowanie poczucia wspólnoty i wrażliwości społecznej, w tym m.in. organizacja oraz wsparcie wydarzeń i imprez pielęgnujących oraz promujących kulturę lokalną, a także sportowo-rekreacyjnych, w tym w ramach współpracy międzysektorowej.
- Współpraca w zakresie kreowania i rozwijania oferty skierowanej do osób dorosłych, rodzin, seniorów oraz osób niepełnosprawnych z terenu gminy.
- Zapewnienie odpowiedniej liczby miejsc opieki na dzieckiem do lat 3 oraz opieki przedszkolnej, zgodnie ze zdiagnozowanymi potrzebami społecznymi.
- Promocja dobrego sąsiedztwa i sąsiedzkiej czujności.
- Rozwój i promocja wolontariatu.

b) udział/partnerstwo w realizacji działań:

- Działania edukacyjne i promocyjne, mające na celu zwiększenie kompetencji opiekuńczych i wychowawczych rodziców i opiekunów.
- Organizacja mieszkań chronionych.
- Doskonalenie współdziałania służb odpowiedzialnych za przeciwdziałanie i zwalczanie dysfunkcji w rodzinie, w tym przemocy.
- Tworzenie warunków do powstawania i działania grup wsparcia dla różnych odbiorców, według zdiagnozowanych potrzeb, w tym utworzenie grupy wsparcia dla rodzin dotkniętych problemem autyzmu przy Specjalistycznej Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Skawinie.
- Rozwijanie polityki informacyjnej w zakresie możliwych miejsc i form uzyskania pomocy w przypadku wystąpienia sytuacji problemowej.
- Współpraca z powiatem krakowskim w zakresie tworzenia punktów pomocy prawnej dla mieszkańców.
- Organizacja, wspieranie i promocja imprez dedykowanych całym rodzinom.
- Skawińska Karta Dużej Rodziny - lokalny system zniżek i dodatkowych uprawnień dla rodzin zarówno w instytucjach publicznych, jak i w firmach prywatnych.
- Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów społecznych wśród mieszkańców gminy.
- Edukacja zdrowotna w szkołach i placówkach oświatowych.

- Promocja i upowszechnianie aktywnego, zdrowego stylu życia, w tym organizacja imprez, festynów, happeningów i konkursów, propagujących i krzewiących wartości zdrowotne wśród mieszkańców.
- Współpraca na rzecz zwiększenia dostępności i jakości usług ochrony zdrowia.
- Rozwój usług specjalistycznych, opiekuńczych i medycznych, dedykowanych osobom starszym i niepełnosprawnym.
- Wspieranie różnych form samoorganizowania się seniorów, w tym współpraca na rzecz powołania na terenie gminy samodzielnego Uniwersytetu Trzeciego Wieku lub filii jednej z krakowskich placówek
- Powołanie i rozwój Rady Seniorów - jako organu doradczego i opiniotwórczego dla władz samorządowych w zakresie polityki senioralnej.
- Działania z zakresu animacji i integracji międzypokoleniowej, w tym m.in. realizacja wspólnych projektów we współpracy przedszkoli, szkół i placówek oświatowych, instytucji kultury oraz domów seniora, klubów i stowarzyszeń osób starszych.
- Działania na rzecz reintegracji i utrzymywania aktywności zawodowej osób starszych.
- Programy aktywizacji społeczno-kulturalnej i ruchowej osób starszych.
- Współpraca gminy Skawina z Urzędem Pracy Powiatu Krakowskiego oraz lokalnymi pracodawcami w zakresie zwiększania aktywności zawodowej wśród osób bezrobotnych, w tym realizacja programów na rzecz zatrudnienia osób zaliczanych do grup defaworyzowanych na rynku pracy.
- Rozwój oferty placówek pomocowych dla osób niepełnosprawnych, w tym m.in. współpraca z Rzymskokatolicką Parafią pod wezwaniem Świętych Apostołów Szymona i Judy Tadeusza w Skawinie oraz zainteresowanymi środowiskami na rzecz poszerzenia oferty Środowiskowego Domu Samopomocy.
- Działania mające na celu zwiększanie aktywności osób niepełnosprawnych na rynku pracy - wspieranie realizacji zawodowej w miejscach pracy chronionej oraz na otwartym rynku pracy.
- Działania inwestycyjne poprawiające lokalną infrastrukturę czasu wolnego (kultura, sport i rekreacja), w szczególności na obszarach wiejskich, w tym rozwój miejsc oferujących możliwość integracji.

- Zwiększanie liczby instruktorów oraz lokalnych animatorów czasu wolnego na terenie całej gminy.
- Zwiększenie dostępności oferty Centrum Kultury i Sportu w Skawinie dla mieszkańców obszarów wiejskich.
- Program aktywizacji lokatorów mieszkań socjalnych, w tym dedykowane działania edukacyjne propagujące dbałość o stan, czystość i właściwe użytkowanie zajmowanej infrastruktury.

2.2.2.2. Współpraca z organizacjami pozarządowymi w zakresie realizacji usług społecznych – program współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Zakres zleczanych usług corocznie określany jest w „Rocznym programie współpracy z Organizacjami Pozarządowymi”. W Programie na rok 2021 i 2022 r. zaplanowano trzynaście priorytetowych obszarów współpracy z organizacjami pozarządowymi:

1. „Zapewnienie jednego gorącego posiłku dziennie osobom tego pozbawionym”,
2. „Wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej”,
3. „Działalność na rzecz dzieci i młodzieży, w tym wypoczynek dzieci i młodzieży”,
4. „Podtrzymywanie tradycji narodowej, pielęgnowanie polskości, rozwój świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej”,
5. „Przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym”,
6. „Działalność na rzecz osób w wieku emerytalnym”,
7. „Działalność na rzecz integracji europejskiej oraz rozwijanie kontaktów i współpracy między społecznościami”,
8. „Działania na rzecz ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego”,
9. „Działania prewencyjno-profilaktyczne dla dzieci i młodzieży”,
10. „Działania wspierające opiekunów nieformalnych osób niesamodzielnych”,
11. „Działania na rzecz osób niesamodzielnych”,
12. „Działania nakierowane na przeciwdziałanie i rozwiązywanie problemu bezdomności”
13. „Działalność na rzecz organizacji pozarządowych oraz podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3, w zakresie określonym w art. 4 pkt 1–32 ustawy – fundusz wkładu własnego”.

Spośród 46 Stowarzyszeń, 10 Fundacji, 29 Klubów sportowych i 12 zarejestrowanych inicjatyw społecznych w realizację ww. usług włączyło się 18 klubów sportowych 15 stowarzyszeń i 6 fundacji oraz 7 innych organizacji (kościelne osoby prawne i spółki nie działające dla zysku).

Spośród NGO w realizację usług społecznych włączyły się m.in. organizacje pozarządowe z siedzibą na terenie Gminy Skawina:

- Skawińskie Stowarzyszenie Klubu Seniora „Seniorek” w Skawinie,
- Stowarzyszenie Dzieci są Ważne,
- Stowarzyszenie na Rzecz Dzieci i Młodzieży „Rozwiń skrzydła”,
- Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Społeczności Lokalnej „MożeMY”,
- Stowarzyszenie „Pomocna Dłoń w Skawinie”,
- Stowarzyszenie Rodziców oraz Przyjaciół Dzieci i Osób Niepełnosprawnych „Daj Nadzieję”,
- Stowarzyszenie Abstynenckie „ALAM”,
- Stowarzyszenie Pomocy Osobom Niepełnosprawnym i ich Rodzinom „Kruszynki”,
- Stowarzyszenie Równa Szansa Na Rzecz Dzieci z Zaburzeniami Rozwoju,
- Fundacja Dar Serca, Fundacja INKLUZJA - Edukacja Włączająca,
- Fundacja „Skawińskie Centrum Wolontariatu”,
- Fundacja „Wyobraź sobie”,
- Fundacja Środowiskowy Dom Samopomocy w Skawinie,
- Fundacja Środowiskowy Dom Samopomocy w Skawinie,
- Spółdzielnia socjalna „Od -Nova”,
Spółdzielnia socjalna Bajkowa Kraina.

Realizację usług społecznych zlecono również organizacjom pozarządowym z siedzibą poza terenem Gminy Skawina. Są to m.in.

- Caritas Archidiecezji Krakowskiej,
- Stowarzyszenie „Siemacha”,
- Polski Czerwony Krzyż – Oddział Kraków,
- Polski Związek Niewidomych i Niedowidzących,
- Polski Związek Emerytów i Rencistów.

2.3 Usługi społeczne realizowane na terenie Gminy Skawina

Z uwagi na rozproszenie usług pomiędzy różne jednostki organizacyjne Gminy oraz podmioty niepubliczne realizujące je w ramach współpracy z Gminą analiza usług została oparta zarówno o kryterium przedmiotowe jak i podmiotowe.

2.3.1 Usługi z zakresu poradnictwa, w tym specjalistycznego i terapii

Usługa ta w Gminie Skawina realizowane była w Centrum Wspierania Rodziny i jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej : Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy w ramach Centrum Wsparcia Opiekunów Osób Niezależnych, Środowiskowym Domy Samopomocy, Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej, placówkach oświatowych oraz NGO - Fundację „Wyobraź sobie”. Realizacja tej usługi odbywała się w formie stacjonarnej, teleporad i on-line z wykorzystaniem elektronicznego narzędzia komunikacji takich jak komunikator SKYPE czy WhatsApp.

Usługi realizowane były poprzez:

a) udzielanie porad w formie:

- pomocy prawnej, w tym w zakresie prawa rodzinnego i opiekuńczego,
- pomocy psychologicznej,
- wsparcia terapeutycznego (w tym terapii uzależnień),
- konsultacji i wsparcie psychologiczne dla rodziców i opiekunów z zakresu uzależnień behawioralnych u dzieci i młodzieży,

W okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2021 r. psychologowie oraz terapeuta uzależnień dyżurujący w CWR (wraz z „Telefonem Wsparcia”) udzielili łącznie 886 porad dla 493 osób (297 kobiet, 185 mężczyzn, 11 dzieci), z czego: 537 porad udzielono stacjonarnie, 341 porad udzielonych było telefonicznie, oraz 8 porad udzielonych było z wykorzystaniem komunikatora Skype²²⁰.

---

²²⁰ Diagnoza problemów uzależnień Gminy Skawina, październik 2022 r., s. 15

Tabela 13: Liczba porad udzielonych w CWR w 2021 roku.

L.P.	Rodzaj konsultacji	Liczba porad udzielonych w CWR 2021 r.	
1.	Psycholog/ terapeuta uzależnień, w tym „Telefon Wsparcia”	Liczba porad (udzielonych stacjonarnie, telefonicznie, za pośrednictwem komunikatora SKYPE)	886
		Liczba osób korzystających z porad specjalistów	493
2.	Prawnik	Liczba osób korzystających z porad prawnika, w tym: 30 osób doświadczających przemocy	403

Źródło: Sprawozdanie z realizacji wybranych działań i projektów wynikających ze Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016-2022, w roku 2021, s. 3-4.

b) mediacje i doradztwo rodzinne

- mediacje dla mieszkańców gminy realizowane w Centrum Wspierania Rodziny Od 21 września do 10 grudnia 2021 r. w wymiarze 24 godzin zegarowych, w ramach którego w mediacjach rodzinnych uczestniczyło 8 rodzin – 30 osób w tym: 16 dzieci i 14 dorosłych²²¹;
- mediacje rodzinne i rozwiązywanie problemów dyscyplinarnych w szkołach i placówkach oświatowych²²² realizowane przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną;

c) wsparcie psychoterapeutyczne i konsultacje w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz seksuologii dla mieszkańców gminy uwikłanych w przemoc – osób doznających przemocy, osób stosujących przemoc, w tym niesamodzielnym jak i ich opiekunów.

Wsparcie udzielone zostało w wymiarze 60 godzin w okresie od 2 września do 16 grudnia 2021 r. w Centrum Wspierania Rodziny w Skawinie oraz Centrum Wsparcia Opiekunów Osób Zależnych w Skawinie. Ogółem w trakcie organizowanych dyżurów ze wsparcia skorzystały 24 osoby, w tym:

- w Centrum Wspierania Rodziny - 24 osoby, którym udzielono 45 porad,
- w Centrum Wsparcia Opiekunów Osób Zależnych - 19 osób, którym udzielono 19 porad²²³.

²²¹ Sprawozdanie z realizacji wybranych działań i projektów wynikających ze Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016-2022, w roku 2021, s. 10,35 i 43

²²² Sprawozdanie z realizacji wybranych działań i projektów wynikających ze Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016-2022, w roku 2021, s. 58.

²²³ Sprawozdanie z realizacji wybranych działań i projektów wynikających ze Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016-2022, w roku 2021, s. 10,35 i 43.

Pedagogizacja rodziców w zakresie problemów wychowawczych z dziećmi w wieku przedszkolnym – metody i sposoby oddziaływania na dziecko mające trudności w koncentracji i skupieniu uwagi, rozumieniu poleceń, słuchaniu ze zrozumieniem oraz reakcji nieadekwatnych do bodźca.

a) realizacja diagnoz pedagogicznych dla wszystkich typów szkół: uczniów przedszkoli, szkół podstawowych i ponadpodstawowych oraz zajęć z zakresu:

- wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka,
- integracji sensorycznej.

b) realizacja procedur terapeutycznych w tym:

- terapii pedagogicznej dla uczniów szkół podstawowych (w tym zajęć korekcyjno-kompensacyjnych, zajęć ogólnorozwijających),
- terapii poznawczej IE, indywidualnych zajęć ortograficznych wg metody prawopółkulowego zapamiętywania wyrazów przez obraz plastyczny wg „Malowana ortografia”,
- arteterapii indywidualnej i bajkoterapii,
- terapia w zakresie integracji sensorycznej- sesje terapii neuroterapia EEG-biofeedback²²⁴.

2.3.2 Usługi edukacyjne i profilaktyczne dedykowane dorosłym (rodzice i opiekunowie, nauczyciele i wychowawcy) oraz dzieciom i młodzieży w wieku szkolnym

Powyższe usługi realizowane były przez Centrum Wspierania Rodziny, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Poradnię Psychologiczno- Pedagogiczną, placówki oświatowe (przedszkole, szkoły podstawowe i szkołę średnią funkcjonującą na terenie Gminy) oraz NGO. Realizacja usług odbywała się poprzez:

a) programy profilaktyczne takie jak:

- „Akademia emocji” - celem zadania była organizacja warsztatów, „Wakacyjne z J. Juulem” seminaria inspirujące przygotowujące rodziców/ nauczycieli do rozpoczęcia roku szkolnego, „Agresja - niebezpieczne tabu”, „Dziecko w szkole”, „Sztuka mówienia NIE - z czystym

---

²²⁴ Sprawozdanie z realizacji wybranych działań i projektów wynikających ze Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016-2022, w roku 2021, s. 60, 62,63

sumieniem", „Jestem OK, taki jaki jestem", „Nastolatek-kiedy kończy się wychowanie?" łącznie zorganizowano 5 warsztatów po 3 godziny w warsztatach wzięło udział 44 osób²²⁵.

b) warsztaty, szkolenia i prelekcje, seminaria:

- **warsztaty** profilaktyczne z psychologiem z zakresu profilaktyki uzależnień, w tym uzależnień behawioralnych, mające na celu m. innymi wzmocnienie odporności psychicznej, uczenie umiejętności służących zdrowemu stylowi życia, uczenie zasad radzenia sobie z trudnymi sytuacjami życiowymi, uczenie bezpiecznego korzystania z Internetu dedykowanych zarówno dzieciom w wieku szkolnym jak i młodzieży²²⁶,
- **warsztaty** podnoszące poziom wiedzy **dla rodziców i opiekunów** na temat środków psychoaktywnych i innych uzależnień oraz współczesnych zagrożeń związanych z przemocą i cyberprzemocą i związanym z tym szeroko pojętym rozwojem technik informacyjnych oraz zagrożeń wynikających z braku kontroli nad tym, co robi dziecko w sieci,
- **„Szkoła dla Rodziców i Wychowawców”** - zwiększające umiejętności wychowawcze oraz zmianę postaw wychowawczą rodziców, opiekunów i wychowawców na takie, które mogą zapobiegać występowaniu lub minimalizować występowanie zachowań problemowych/ryzykownych dzieci i młodzieży, zgodnie z założeniami i standardami programu. Zrealizowano trzy części programu dla czterech grup odbiorców w następujący sposób: część I (dwie serie), część II i część III. Część I była modułem podstawowym, a jej ukończenie stanowiło warunek wzięcia udziału w części II lub III. Każda część Programu była realizowana w formie 10 warsztatów psychologicznych (łącznie 40 godzin dydaktycznych). W programie wzięły udział 43 osoby dorosłe;
- **warsztaty dla liderów młodzieżowych/ przedstawicieli samorządów uczniowskich** tj. – ZOOM – spotkania dla liderów młodzieżowych. Celem warsztatu, była edukacja młodzieży w zakresie przekonań dotyczących odpowiedzialności za siebie i innych oraz uświadomienie psychicznych, fizycznych i społecznych skutków nieodpowiedzialnego stosowania substancji psychoaktywnych²²⁷.

---

²²⁵ Sprawozdanie z realizacji wybranych działań i projektów wynikających ze Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016-2022, w roku 2021, s. 11.

²²⁶ Sprawozdanie z realizacji wybranych działań i projektów wynikających ze Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016-2022, w roku 2021, s. 23.

²²⁷ Sprawozdanie z realizacji wybranych działań i projektów wynikających ze Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016-2022, w roku 2021, s. 18.

W ramach dotacji przyznanych organizacjom pozarządowym na terenie Gminy Skawina Fundacja „Wyobraź sobie” realizowała program „**Dasz radę w praktyce**” w postaci:

- prowadzenia gabinetu do konsultacji dla dzieci, młodzieży i dorosłych - 160 godzin – 20 uczestników w cyklach od 8 do 10 spotkań indywidualnych;
- **warsztatów profilaktycznych** „Dasz radę” dla dzieci w wieku 7-12 lat - 2 edycje po 6 osób
1 edycja dla dzieci w wieku 7-9 lat, 1 edycja dla dzieci w wieku 10-12 lat - 12 uczestników²²⁸;
- **warsztaty „Akademia Emocji dla dzieci i młodzieży”** - 4 edycje (10 spotkań po 2 godziny w każdej edycji) w 3 grupach wiekowych: 5-6 lat, 7-10 lat, 11 - 14 lat – w warsztatach wzięło udział 6 dzieci;²²⁹
- **szkolenia i konsultacje dla rodziców, opiekunów, nauczycieli i wychowawców** mające na celu przybliżenie zagadnień m.in. nomofobii, zjawiska FOMO oraz innych oraz sposobu rozpoznania problemu jak i możliwości otrzymania pomocy w przypadku jego identyfikacji;
- **„Uzależnienia behawioralne – przyczyny, skutki, profilaktyka”** dedykowane rodzicom i nauczycielom szkół w Gminie Skawina pozwalające na nabycie umiejętności rozpoznania problemu jak i możliwości otrzymania pomocy w przypadku jego dostrzeżenia. Szkolenia realizowane były przez CWR w formie on-line w Szkole Podstawowej, w Pozowicach, Zespole Placówek Oświatowych w Woli Radziszowskiej, Szkole Podstawowej Nr 1 w Skawinie, Szkole podstawowej w Wielkich Drogach, Zespole Katolickich Szkół w Skawinie, Szkole Podstawowej w Zelczynie, Szkole Podstawowej Nr 2 w Skawinie, Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Krzęcinie, Zespole Placówek Oświatowych w Kopance, Szkole Podstawowej Nr 6 w Skawinie, Zespole Placówek Oświatowych w Borku Szlacheckim, Szkole Podstawowej w Rzozowie. Łącznie w szkoleniach wzięło udział 154 nauczycieli²³⁰;
- **„Uzależnienia behawioralne – przyczyny, skutki, profilaktyka”** – szkolenie realizowane przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną mające na celu edukacja rodziców i nauczycieli w zakresie rodzajów uzależnień, wpływu telewizji na psychikę i postawy u dzieci, zasad korzystania z telefonu jako narzędzie do komunikacji i gadżetu do zabawy,

---

²²⁸ Sprawozdanie z realizacji wybranych działań i projektów wynikających ze Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016-2022, w roku 2021, s. 11 i 38.

²²⁹ Sprawozdanie z realizacji wybranych działań i projektów wynikających ze Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016-2022, w roku 2021, s. 11 i 39.

²³⁰ Sprawozdanie z realizacji wybranych działań i projektów wynikających ze Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016-2022, w roku 2021, s. 25,27,40.

wpływ gier na dzieci, jak dobrać gry i czas grania do wieku dziecka, portale społecznościowe, a dzieci. W szkoleniu wzięło udział 6 wychowawców, 7 rodziców²³¹;

- **„Od wyobraźni do innowacji – rozwijanie kompetencji XXI wieku u dzieci i młodzieży w gminie Skawina”** - celem projektu było podniesienie jakości oferty edukacyjnej i wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży w gminie Skawina poprzez ofertę zajęć rozwijających kompetencje XXI wieku. Fundacja „Wyobraź Sobie” zorganizowała i przeprowadziła zajęcia z zakresu rozwijania kreatywności, umiejętności współpracy i pracy projektowej oraz rozwiązywania problemów, z wykorzystaniem metodyki międzynarodowego programu edukacyjnego Destination Imagination (DI) – udział (119 dzieci i młodzieży)²³²;
- **seminaria „Wakacyjne z J. Juulem”** – inspirujące przygotowujące rodziców/ nauczycieli do rozpoczęcia roku szkolnego „Agresja - niebezpieczne tabu”, „Dziecko w szkole”, „Sztuka mówienia NIE - z czystym sumieniem”, „Jestem OK, taki jaki jestem”, „Nastolatek-kiedy kończy się wychowanie?” - 5 warsztatów po 3 godziny – w warsztatach wzięło udział 44 osób²³³;
- **prelekcje** realizowane w ramach Ogólnopolskiej Akcji „Kręci mnie bezpieczeństwo” prowadzone w szkołach na temat bezpiecznego korzystania z Internetu i bezpiecznego odpoczynku nad wodą²³⁴.

W 2021 roku przeprowadzono 182 spotkania.

- **kampanie społeczne** m.in.:
  - **„By powstał dom trzeba wiele troski. Nie pozwól mu się rozsypać”**, której celem było podniesienie świadomości społeczeństwa i uwrażliwienie go na zjawisko przemocy w rodzinie, szczególnie w okresie pandemii wywołanej przez COVID-19 oraz dotarcie do szerszego grona społeczeństwa, jak również wzrost poczucia bezpieczeństwa dzieci i młodzieży zagrożonych lub dotkniętych przemocą w rodzinie oraz

---

²³¹ Sprawozdanie z realizacji wybranych działań i projektów wynikających ze Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016-2022, w roku 2021, s. 27.

²³² Sprawozdanie z realizacji wybranych działań i projektów wynikających ze Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016-2022, w roku 2021, s. 39.

²³³ Sprawozdanie z realizacji wybranych działań i projektów wynikających ze Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016-2022, w roku 2021, s. 39.

²³⁴ Sprawozdanie z realizacji wybranych działań i projektów wynikających ze Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016-2022, w roku 2021, s. 64.

- „**Zachowaj Trzeźwy Umysł 2021**”, pod hasłem „W poszukiwaniu szczęścia”, w której wzięło udział 13 placówek oświatowych z Gminy Skawina. Celem kampanii było zwrócenie uwagi na szczęście jako stan, który może przejawiać się w różnych aktywnościach życia-troska o prawidłowy rozwój psychofizyczny oraz budowanie poczucia wewnętrznego szczęścia jako jednymi z ważnych czynników chroniących przed zachowaniami ryzykownymi.

Ogółem w kampanii wzięło udział 2891 uczniów.

- **NOP** zajęcia profilaktyczne dla dzieci i młodzieży - spotkania edukacyjne skierowane do rodziców z elementem edukacji wspierającej trzeźwość za kierownicą na podstawie przekazanych prezentacji (online/stacjonarne);
- konkursy plastyczne „NO PROMIL NO PROBLEM”;²³⁵

Istotną rolę w obszarze usług edukacyjnych pełni **kształcenie specjalne dla dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi**, często wynikającymi z niepełnosprawności.

We wrześniu 2019 r. 101 uczniów w wieku szkoły podstawowej z terenu gminy miało orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego w klasach integracyjnych lub ogólnych. Podobna liczba dzieci była objęta kształceniem specjalnym rok wcześniej (86 w szkołach podstawowych, 15 w gimnazjum). W sumie w 15 klasach integracyjnych funkcjonujących w dwóch szkołach podstawowych w Skawinie, uczy się w bieżącym roku szkolnym 53 dzieci z orzeczeniami.

W Skawinie funkcjonuje jedno przedszkole z oddziałami integracyjnymi i specjalnymi. W roku szkolnym 2018/2019 funkcjonowały w nim 4 oddziały integracyjne (dla 21 dzieci z orzeczeniami) oraz 2 oddziały specjalne (dla 10 dzieci z orzeczeniami), w obecnym roku szkolnym funkcjonuje już 5 oddziałów integracyjnych (dla 28 dzieci z orzeczeniami) oraz 3 oddziały specjalne (dla 14 dzieci z orzeczeniami).

Dzieci niezdolne do nauki w klasach integracyjnych korzystają z placówek specjalistycznych zlokalizowanych na terenie gminy i Krakowa. Gmina zabezpiecza dowóz dzieci do placówek – w roku szkolnym 2018/2019 – 91 dzieci z terenu gminy korzystało z transportu, w bieżącym roku szkolnym jest ich 85²³⁶.

---

²³⁵ Sprawozdanie z realizacji wybranych działań i projektów wynikających ze Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016-2022, w roku 2021, s. 11,17-18.

²³⁶ Raport dla Gminy Skawina... s. 77.

2.3.3 Usługi na rzecz osób starszych²³⁷

Poza usługami realizowanymi na rzecz osób starszych w ramach usług pomocy społecznej (zob. podrozdział 3.3.10), wsparcie usługowe realizowane było przez Centrum Wspierania Rodziny, Centrum Kultury i Sportu, Bibliotekę Miejską oraz organizacje pozarządowe. Wśród realizowanych w 2021 r. usług znalazły się:

- **usługi wspierające** realizowane w ramach programu „Tele-Wsparcia Seniora” – telefoniczne wsparcie psychologiczne dla osób starszych²³⁸;
- **usługi profilaktyki i ochrony zdrowia** w formie on-line nt. „Zapobieganie depresji u starszych osób”. W trakcie spotkania psycholog przybliżyła kryteria diagnostyczne depresji, jej przyczyny, objawy depresji i inne aspekty związane z występowaniem i profilaktyką depresji. - **realizacja CWR wraz z** Biurem Inicjatyw Społecznych w Klubie Seniora „Seniorek” w Skawinie²³⁹.

Stowarzyszenie na Rzecz dzieci i młodzieży „Rozwiń Skrzydła” realizowała natomiast program „Gimnastyka ogólnorozwojowa dla seniorów” Polski Związek Niewidomych Okręg Małopolski Koło w Skawinie program „W zdrowym ciele zdrowy duch” wyjazd rehabilitacyjny do Muszyny²⁴⁰.

Centrum Kultury i Sportu realizuje zajęcia:

- Gimnastyka dla seniora: Zajęcia przeznaczone dla osób w wieku 50+ są prowadzone przez fizjoterapeutę i dostosowane do możliwości oraz potrzeb ćwiczących. Głównym atutem zajęć jest poprawa kondycji fizycznej, a tym samym polepszenie samopoczucia uczestników. Proponowane ćwiczenia korzystnie wpływają na zmniejszanie się dolegliwości bólowych i pozwalają łatwiej wykonywać czynności dnia codziennego;
- Gimnastyka dla seniorów – w wodzie Zajęcia przeznaczone dla osób w wieku 50+ prowadzi mgr rehabilitacji. Ćwiczenia dostosowane są do możliwości oraz potrzeb uczestników.

---

²³⁷ Obszerny opis oferty dla osób starszych na terenie Gminy Skawina, zarówno dedykowanej Seniorom, jak i takiej, z której również Seniorzy mogą skorzystać, zawiera Polityka senioralna w Gminie Skawina na lata 2022-2026, s. 13-44.

²³⁸ Sprawozdanie z realizacji wybranych działań i projektów wynikających ze Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016-2022, w roku 2021, s. 15.

²³⁹ Sprawozdanie z realizacji wybranych działań i projektów wynikających ze Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016-2022, w roku 2021, s. 21

²⁴⁰ Sprawozdanie z realizacji „Rocznego programu współpracy Gminy Skawina z organizacjami pozarządowymi (...)” s. 16.

Głównym atutem zajęć jest poprawa kondycji fizycznej, a tym samym polepszenie samopoczucia „Aktywnych w każdym wieku”.

Zarówno ćwiczenia w sali gimnastycznej jak i w wodzie korzystnie wpływają na zmniejszanie się dolegliwości bólowych i pozwalają łatwiej wykonywać czynności dnia codziennego²⁴¹.

– **usługi o charakterze kulturalnym, integracyjnym i organizacji czasu wolnego:**

- realizowane przez Skawińskie Stowarzyszenie Klubu Seniora „Seniorek” - Senior na szlaku Dolnego Śląska oraz Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Sołectwa Jaśkowice XXI wiek - Aktywizacja seniorów z Jaśkowic do uczestnictwa w kulturze²⁴²,
- realizowana przez Bibliotekę Miejską usługa „Książka na telefon”, czyli możliwość dostarczenia książek seniorom i osobom z niepełnosprawnością²⁴³.

Ze względu na sytuację epidemii w 2021 nie były realizowane przez Bibliotekę Miejską kursy komputerowe dla seniorów, ale w 2022 roku następował stopniowy powrót do tych zajęć²⁴⁴.

– **usługi wzmacniające aktywność społeczną i jakość życia**

- „Skawińska Karta Seniora”. Adresatami Programu są osoby w wieku 60 lat i więcej zamieszkujące w Gminie Skawina. Program polega na tworzeniu i rozwijaniu systemu ulg i preferencji, umożliwiających większy dostęp do różnorodnych produktów i usług²⁴⁵. Do 31.12.2021 r. wydano 358 kart seniora. W minionym roku partnerami Skawińskiej Karty Seniora było 13 podmiotów oferujących zniżki w ramach Skawińskiej Karty Seniora. M.in. posiadacze Skawińskiej Karty Seniora lub Ogólnopolskiej Karty Seniora mogą korzystać z oferty Centrum Kultury i Sportu w promocyjnych cenach.
- „Skawińska Koperta Życia” - akcja społeczna, skierowaną do wszystkich mieszkańców Gminy Skawina, a w szczególności do osób starszych, samotnych i chorych. Celem nadrzędnym kampanii jest przede wszystkim znaczne przyspieszenie udzielania czynności ratunkowych przez służby medyczne w sytuacji zagrożenia życia i zdrowia mieszkańców Gminy Skawina, a co za tym idzie zwiększenie ich realnego bezpieczeństwa. Informacje jakie zawiera karta informacyjna mogą okazać się

---

²⁴¹ Polityka senioralna w Gminie Skawina na lata 2022-2026, s. 21.

²⁴² Sprawozdanie z realizacji „Rocznego programu współpracy Gminy Skawina z organizacjami pozarządowymi (...)” s. 15 i 18.

²⁴³ Polityka senioralna w Gminie Skawina na lata 2022-2026, s. 24.

²⁴⁴ Polityka senioralna w Gminie Skawina na lata 2022-2026, s. 26-27.

²⁴⁵ Sprawozdanie z realizacji zadań MGOPS za 2021 r., s. 49

niezbędne w trakcie udzielania pomocy przez ratowników medycznych - w tym ratowania życia²⁴⁶.

Do usług w tej kategorii można zaliczyć również zapewnienie możliwości funkcjonowania Skawińskiej Rady Seniorów. Celem Rady Seniorów jest zapewnienia seniorom wpływu na sprawy dotyczące lokalnej społeczności. Rada Seniorów ma na celu reprezentowanie interesów Seniorów z gminy Skawina i wywieranie wpływu na decyzje Urzędu Gminy tak, by podejmowane działania uwzględniały potrzeby seniorów²⁴⁷.

2.3.4 Usługi realizowane na rzecz osób niepełnosprawnych

Usługi dla tej grupy osób realizowane są w głównej mierze przez Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej zarówno w miejscu zamieszkania tych osób jak i ośrodkach wsparcia oraz miejscach świadczenia usług dla ogółu mieszkańców Gminy (zob. podrozdział 3.3.10). Dla rodziców i opiekunów dzieci niepełnosprawnych adresowana była również „Szkoła dla Rodziców i Wychowawców”.

Kluczowym partnerem Gminy w organizacji usług dedykowanych osobom niepełnosprawnym są organizacje pozarządowe, które realizowały **usługi edukacyjne oraz w zakresie wyrównywania szans i kształtowania pozytywnego wizerunku osób z niepełnosprawnościami**²⁴⁸:

- działalność i spotkania Grupy Wsparcia dla Rodziców dzieci mających różnego rodzaju zaburzenia rozwoju, w tym dzieci dotkniętych problemem autyzmu prowadzonej przez Stowarzyszenie Równa Szansa²⁴⁹;
- organizacja Dnia Autyzmu i Dnia Osoby z Zespołem Downa – SP w Zelczynie²⁵⁰;
- organizacja akcji *Na niebiesko dla autyzmu* z okazji Światowego Dnia Wiedzy na Temat Autyzmu (SP nr 6 z oddziałami integracyjnymi)²⁵¹;

---

²⁴⁶ Polityka senioralna w Gminie Skawina na lata 2022-2026, s. 40.

²⁴⁷ Polityka senioralna w Gminie Skawina na lata 2022-2026, s. 29.

²⁴⁸ Sprawozdanie z realizacji „Rocznego programu współpracy Gminy Skawina z organizacjami pozarządowymi (...)” s. 28

²⁴⁹ Sprawozdanie z realizacji wybranych działań i projektów wynikających ze Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016-2022, w roku 2021, s. 16.

²⁵⁰ Sprawozdanie z realizacji wybranych działań i projektów wynikających ze Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016-2022, w roku 2021, s. 94.

²⁵¹ Sprawozdanie z realizacji wybranych działań i projektów wynikających ze Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016-2022, w roku 2021, s. 119.

- Stowarzyszenie „Równa Szansa” Na Rzecz Dzieci z Zaburzeniami Rozwoju - Równi i Aktywni zwiedzają Fundacja Środowiskowy Dom Samopomocy w Skawinie cykl wycieczek edukacyjnych – Słowianie, Górale i ogrody świata;
- Fundacja Środowiskowy Dom Samopomocy w Skawinie - Promocja talentów malarskich osób z niepełnosprawnościami, uczestniczącymi w arteterapii środowiskowych domów samopomocy z Województwa Małopolskiego²⁵².

2.3.5 Usługi w zakresie promocji i ochrony zdrowia

a) Usługi zdrowotne w zakresie ochrony zdrowia psychicznego

W ramach zawartego Porozumienia pomiędzy Gminą Skawina a Szpitalem Klinicznym im. dr Józefa Babińskiego SPZOZ w Krakowie, przy Centrum Wspierania Rodziny do połowy sierpnia 2019 r. działało Centrum Zdrowia Psychicznego Małopolska - Południe będące w strukturze Szpitala im. dr Józefa Babińskiego SPZOZ w Krakowie. Zespół działający w oparciu o umowę z Narodowym Funduszem Zdrowia, obejmował leczeniem, rehabilitacją i wsparciem społecznym osoby dorosłe chorujące psychicznie zamieszkujące gminę Skawina. W roku 2021 Centrum Zdrowia Psychicznego prowadziło działalność przy ul. Energetyków 16 w Skawinie, które od roku 2020 rozszerzyło swoją działalność poprzez utworzenie Poradni Psychologicznej dla Dzieci i Młodzieży w Skawinie²⁵³.

b) Profilaktyka w zakresie ochrony zdrowia psychicznego

- **programy profilaktyczne – w 2021 r.** realizowano programy rekomendowane w ramach „Systemu rekomendacji programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego” – dostosowane do konkretnych placówek oświatowych, korelujące ze szkolnymi programami wychowawczo – profilaktycznymi, w tym: „Spójrz Inaczej” dla klas I-III, i IV-VIII szkół podstawowych”, „Przyjaciele Zippiego”, „Apteczka Pierwszej Pomocy Emocjonalnej”, „Archipelag Skarbów” – Wyprawa Odkrywców”, i inne²⁵⁴;

²⁵² Sprawozdanie z realizacji „Rocznego programu współpracy Gminy Skawina z organizacjami pozarządowymi (...)” s. 13 i 18

²⁵³ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Skawina na lata 2016-2022, s. 38.

²⁵⁴ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Skawina na lata 2016-2022, s. 22.

- **program psycho-edukacyjny** z zakresu profilaktyki uniwersalnej i promocji zdrowia psychicznego pod nazwą „**Apteczka Pierwszej Pomocy Emocjonalnej**” – adresowanego do dzieci w wieku od 8 do 12 lat²⁵⁵;
- **pomoc fizjoterapeutyczną i konsultacje medyczne** lekarza psychiatry dzieci i młodzieży oraz realizacji psychoterapii w **Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej**;
- **warsztaty on-line dla rodziców** klas 1-8: „Ochrona zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży poprzez wzmacnianie czynników chroniących” (przy współpracy z Fundacją Epsilon)²⁵⁶.

c) **Inne usługi w obszarze profilaktyki i promocji zdrowia**

- **działania i programy profilaktyczne** - higiena pracy, ochrona wzroku ²⁵⁷ „Szkoła promująca zdrowie”, „Trzymaj formę”, „SKS”, Szklanka mleka”, „Owoce i warzywa w szkole”, „Śniadanie daje moc”, „Mamo, tato wolę wodę ” , Witaminy ukryte w przetworach”, „Z wizytą u lekarza” ²⁵⁸ , świadome niwelowanie zmęczenia odpoczynkiem, poznawanie podstawowych zasad dbałości o zdrowie, przestrzeganie ich profilaktyka związana z Covid-19 (pogadanki, filmy edukacyjne, broszury dostępne w przedszkolu).²⁵⁹
- warsztaty dotyczące rozwijania umiejętności radzenia sobie z napięciem emocjonalnymi niwelowania negatywnych skutków izolacji społecznej - kl. 6,7,8. - warsztaty stacjonarne "Radzenie sobie ze stresem" dla młodzieży klasa 3 LO.
- przykład działań profilaktycznych: Zajęcia pn. „Zdrowy kręgosłup” realizowane są w ramach oferty dla dorosłych Aktywni 18+. „Zdrowy kręgosłup” to program ćwiczeń polecany dla każdego, bez względu na wiek czy poziom aktywności fizycznej. Osobom, którym doskwierają bóle kręgosłupa, zajęcia te pomogą w zmniejszeniu nacisku na kręgi, ból zostanie zredukowany, a przykurczone grupy mięśniowe – rozciągnięte i rozluźnione. Ponadto odpowiednio dobrane ćwiczenia wzmacniają mięśnie

²⁵⁵ Sprawozdanie z realizacji wybranych działań i projektów wynikających ze Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016-2022, w roku 2021, s. 18.

²⁵⁶ Sprawozdanie z realizacji wybranych działań i projektów wynikających ze Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016-2022, w roku 2021, s. 126.

²⁵⁷ Sprawozdanie z realizacji wybranych działań i projektów wynikających ze Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016-2022, w roku 2021, s. 127.

²⁵⁸ Sprawozdanie z realizacji wybranych działań i projektów wynikających ze Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016-2022, w roku 2021, s. 95.

²⁵⁹ Sprawozdanie z realizacji wybranych działań i projektów wynikających ze Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016-2022, w roku 2021, s. 95, 137,139.

pośladków, brzucha i pleców. Dla osób zdrowych, które prowadzą siedzący tryb życia, korzyścią będzie wzmocnienie szkieletu mięśniowego, poprawa sylwetki ciała oraz samopoczucia. Systematyczne ćwiczenia gwarantują utrzymywanie prawidłowej postawy ciała, wzmocnienie szkieletu mięśniowego i redukcję przykurczy mięśniowych²⁶⁰.

- „Program szczepień profilaktycznych przeciwko grypie dla mieszkańców Gminy Skawina w wieku powyżej 55 roku życia do 75 roku życia na lata 2020-2022”²⁶¹.

2.3.6 Usługi aktywizacyjne, w tym realizowane na rzecz przeciwdziałania bezrobociu

- a) Realizacja Programu odpracowywania zaległości czynszowych, realizowanego przez Przedsiębiorstwo Gospodarki Mieszkaniowej Spółka z o.o. w Skawinie od początku obowiązywania Program „Odpracuj dług” przystąpiło do niego 62 osoby w tym 7 osób odpracowało dług w całości w 2021r.²⁶².
- b) Programy aktywizujące osoby pozostające bez pracy – w ramach współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w programach finansowanych z Funduszu Pracy, Europejskiego Funduszu Społecznego, Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, programów regionalnych i lokalnych, Rezerwy MRiPS oraz pozostałych funduszy, udział wzięło ogółem **169 osób** zamieszkujących teren Miasta i Gminy Skawina. W 2021 r. **74 osoby** bezrobotne rozpoczęły własną działalność gospodarczą korzystając z jednorazowych środków na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej.
- c) Roboty publiczne - zatrudniono **20 osób**.
- d) Zatrudnienie w ramach organizacji prac interwencyjnych – 41 osób.
- e) Szkolenia zawodowe - w 2021 roku Urząd Pracy Powiatu Krakowskiego skierował 112 osób bezrobotnych na szkolenia zawodowe, które miały na celu podniesienie kwalifikacji zawodowych i tym samym zwiększenie szansy na uzyskanie lub utrzymanie zatrudnienia, innej pracy zarobkowej, lub podjęcia własnej działalności gospodarczej.

---

²⁶⁰ Polityka senioralna w Gminie Skawina na lata 2022-2026, s. 22.

²⁶¹ Załącznik do uchwały Nr XXIII/333/20 Rady Miejskiej w Skawinie z dnia 23 września 2020 r.

²⁶² Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Skawina na lata 2016-2022, s. 65

- f) Organizacja prac społecznie użytecznych zapobiega całkowitemu wykluczeniu z rynku pracy, jak również częściowo łagodzi negatywne skutki bezrobocia. W 2021 roku skierowano do wykonywania prac 54 osoby²⁶³.

2.3.7 Usługi sportowo-rekreacyjne

Usługi realizowane są przede wszystkim przez NGO (zadania zlecone w ramach Programu współpracy z NGO²⁶⁴, Centrum Kultury i Sportu i Wydział Edukacji i Zdrowia Urzędu Miejskiego w Skawinie w formie:

- a) **zajęć sportowo - rekreacyjnych oraz szkoleniowych** dedykowanych dzieciom i młodzieży z terenu Gminy organizowane m.in. przez:
- Stowarzyszenie Wspierania Sportu i Rekreacji SKIMKA - Zajęcia sportowe dla dzieci i młodzieży, Kształtowanie i doskonalenie umiejętności pływackich, Warsztaty rozwojowe: balet, taniec, jazz współczesny;
  - Stowarzyszenie Altruistów z Pozowic -Pilates jako unikalna metoda ćwiczeń prozdrowotnych;
  - Klub Karate Mawashi [Prowadzenie szkoleń karate dla dzieci i młodzieży w Gminie Skawina];
  - Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Dzieci i Młodzieży „Rozwiń Skrzydła” Gimnastyka sportowa dla dzieci i młodzieży;
  - Uczniowski Klub Sportowy „Jedynka” - Szkolenie siatkarskie z Jedyneką, Gry i zabawy ruchowe dla dzieci niepełnosprawnych. Szkolenie lekkoatletyczne z Jedyneką;
  - Fundacja „Wyobraź Sobie”, Teatr tańca, Obudź ciało!;
  - Stowarzyszenie Równa Szansa na Rzecz Dzieci z Zaburzeniami Rozwoju [Równi i aktywni];
  - Stowarzyszenie Nasz Dom Nasze Wielkie Drogi [Zumba dla dzieci i dorosłych w Wielkich Drogach];
  - Kółko Rolnicze w Zelczynie Budowa siłowni zewnętrznej w miejscowości Zelczyna²⁶⁵.

---

²⁶³ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Skawina na lata 2016-2022, s. 49

²⁶⁴ Sprawozdanie z realizacji „Rocznego programu współpracy Gminy Skawina z organizacjami pozarządowymi (...) za rok 2021, s. 9-11 i 18.

²⁶⁵ Sprawozdanie z realizacji „Rocznego programu współpracy Gminy Skawina z organizacjami pozarządowymi (...) za rok 2021, s. 10-11

b) zajęć sportowych

- W wodzie Aquadzieciaki - Zajęcia specjalistyczne dla dzieci od 5 miesiąca do 5 lat wraz z rodzicami. Ćwiczenia prowadzone w wodzie na małej niecce (Basen "Camena") z wykorzystaniem różnorodnego sprzętu i przyborów
- Tenisa stołowego dla dzieci i młodzieży- cykl spotkań w hali CKiS dla dzieci i młodzieży, mający na celu popularyzację tenisa stołowego oraz pozyskanie nowych uczestników sekcji CKiS.
- Otwartych zajęć z crossmintona - cykl treningów otwartych dla dzieci i młodzieży, mający na celu popularyzację crossmintona²⁶⁶.

c) **wycieczek o charakterze rekreacyjnym dla** uczestników z różnych grup wiekowych - cykl wycieczek górskich o charakterze rekreacyjnym.

d) **realizacji programu „Już pływam”** – nauki pływania dla chętnych uczniów szkół podstawowych nie umiejących pływać lub chcących doskonalić techniki pływackie²⁶⁷.

2.3.8 Usługi z zakresu organizacji czasu wolnego dla dzieci i młodzieży

- a) Fundacja Na Zdrowie - Zwierzęta Ludziom Ludzie Zwierzętom realizacja projektu „Lato z Kotem”
- b) Stowarzyszenie Wspierania Sportu i Rekreacji SKIMKA - Obóz rowerowy, Półkolonia z robotyką - Związek Harcerstwa Polskiego Chorągiew Krakowska - Harcerska Akcja Letnia ZHP – „W drodze ku Niepodległej przez Atlantyde”
- c) Fundacja Środowiskowy Dom Samopomocy w Skawinie Cykl wycieczek edukacyjnych – Słowianie, Górale i ogrody świata
- d) Ludowy Klub Sportowy Radziszowianka Sportowe Wakacje 2021 z Radziszowianką
- e) Stowarzyszenie „Równa Szansa” Na Rzecz Dzieci z Zaburzeniami Rozwoju - Równi i Aktywni zwiedzają
- f) Małopolski Związek Brydża Sportowego – Letnia Akademia Brydża Sportowego dla Dzieci, Brydżowe Lato Tatry 2021
- g) Terenowy Klub Sportowy Skawinka - Wakacje z TKS Skawinka
- h) Klub Sportowy Optima Skawina - Półkolonia sportowo-rekreacyjna

---

²⁶⁶ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Skawina na lata 2016-2022, s. 70-79

²⁶⁷ Informacja o programach realizowanych przez Wydział Edukacji i Zdrowia – opracowanie własne MGOPS

- i) Miejskie Towarzystwo Sportowe „PIAST” Skawina - FutboLove Lato z Piastem
- j) Ludowy Klub Sportowy Borkowianka Borek Szlachecki Obóz sportowy z LKS BORKOWIANKA²⁶⁸
- k) Stowarzyszenie „Przyjaciół Grabia” realizowało projekt „Klub środowiskowy Relax”. W ramach zadania organizowano zajęcia świetlicowe dla dzieci i młodzieży mające na celu kształtowanie u podopiecznych aktywnej postawy wobec własnego życia, wyrabianie umiejętności poznawania siebie, promowanie zdrowego stylu życia, propagowanie kulturalnych zachowań słownictwa, uczenie właściwego zachowania, zapewnienie poczucia bezpieczeństwa i potrzeby przynależności do społeczeństwa, promocja stylu życia wolnego od uzależnień – w zajęciach brało udział 30 dzieci i młodzież szkolna²⁶⁹.

2.3.9 Usługi animacyjne aktywizujące społeczność lokalną i pozwalające na aktywne spędzenie czasu wolnego realizowane w głównej mierze przez NGO

- a) Integracja mieszkańców (parafian) wokół spraw wiejskich i tradycji - Stowarzyszenie Jaśkowice - „Nasza Przyszłość”.
- b) Druk publikacji „Jaśkowice z pamięci i nie tylko” pod red. Wiesława Czubaja 2017. Rozwijanie zainteresowania młodzieży kultywowaniem tradycji regionalnych. Zwiększenie poczucia przynależności do społeczności Jaśkowic. Promocja tradycji regionalnych. - Stowarzyszenie Jaśkowice- „Nasza Przyszłość”.
- c) Organizacja wolontariatu.

2.3.10 Usługi pomocy społecznej i wspierania rodziny

Pomoc społeczna jako instytucja polityki społecznej państwa ma na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne środki, możliwości i uprawnienia. Celem pomocy społecznej jest: zaspokajanie niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin oraz umożliwianie im bytowania w warunkach odpowiadających godności człowieka; pomoc w dążeniu do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem; zapobieganie powstawaniu sytuacji powodujących konieczność korzystania z pomocy społecznej.

---

²⁶⁸ Sprawozdanie z realizacji „Rocznego programu współpracy Gminy Skawina z organizacjami pozarządowymi (...)” s. 13,14.

²⁶⁹ za rok 202139

Potrzeby osoby i rodziny korzystającej z pomocy społecznej powinny zostać uwzględnione, jeżeli odpowiadają celom i możliwościom pomocy społecznej²⁷⁰.

Cele te realizowane są m.in. przez różnego rodzaju usługi proste i złożone (świadczone w ramach jednostek organizacyjnych pomocy społecznej).

Aktualnie realizowane to:

1) Praca socjalna - „interdyscyplinarna działalność mająca na celu pomoc osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi. Pracownicy socjalni wpływają na zmianę życia indywidualnych osób oraz rodzin, którym służą w przypadku nagłej sytuacji kryzysowej jak i codziennych, osobistych problemach. (...) Praca socjalna jest ukierunkowana na przywrócenie utraconej zdolności samodzielnego funkcjonowania osoby lub rodziny. To działalność ułatwiająca jednostkom, grupom, środowiskom adaptację w zmieniających się warunkach życia. Jej ostatecznym celem jest umożliwienie osobom i rodzinom kierowania własnym postępowaniem oraz zdobycie niezależności w zabezpieczeniu warunków niezbędnych do egzystencji godnej człowieka. (...)W ramach pracy socjalnej realizowane są działania w obszarze: mieszkaniowym, zawodowym, ekonomicznym, zdrowotnym, rodzinnym, opiekuńczo-wychowawczym, formalno-prawnym. W 2021 r. objęto pracą socjalną 61 środowisk tj. 91 osób w tym dzieci 14”²⁷¹.

2) Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi:

- Uczenie i rozwijanie umiejętności niezbędnych do samodzielnego życia;
- Pielęgnacja - jako wspieranie procesu leczenia;
- Rehabilitacja fizyczna i usprawnianie zaburzonych funkcji organizmu w zakresie nieobjętym przepisami ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanej ze środków publicznych;
- Zapewnienie dzieciom i młodzieży z zaburzeniami psychicznymi dostępu do zajęć rehabilitacyjnych i rewalidacyjno-wychowawczych, w wyjątkowych przypadkach, jeśli nie mają możliwości uzyskania dostępu do zajęć określonych w ustawie o ochronie zdrowia psychicznego²⁷². W 2021 usługami objętych zostało 19 osób.

---

²⁷⁰ [Pomoc społeczna – MGOPS Skawina](#)

²⁷¹ Sprawozdanie z realizacji zadań MGOPS za 2021 r., s. 27

²⁷² Sprawozdanie z realizacji zadań MGOPS za 2021 r., s. 28

- 3) Usługi opiekuńcze** w miejscu zamieszkania – realizowane w celu zapewnienie odpowiedniej pomocy i umożliwienie funkcjonowania osób niesamodzielnych w miejscu zamieszkania najdłużej jak to jest możliwe, bez konieczności zmiany otoczenia i zamieszkania w domu pomocy społecznej²⁷³. W 2021 r. usługami zostało objętych 81 osób.
- 4) Asystentura rodzin** – usługi mające na celu pomoc w zdobywaniu umiejętności prawidłowego prowadzenia gospodarstwa domowego; udzielenie pomocy rodzinom w rozwiązywaniu problemów socjalnych, psychologicznych, a także problemów wychowawczych; motywowanie rodziny do podnoszenia kwalifikacji zawodowych oraz wspieranie aktywności społecznej rodzin; pomoc w poszukiwaniu pracy zarobkowej i jej utrzymaniu; współpraca z rodziną zastępczą, rodzinnym domem dziecka, placówką opiekuńczo-wychowawczą, w których umieszczono dziecko z rodziny przeżywającej trudności; udzielanie wsparcia dzieciom, w szczególności poprzez udział w zajęciach psychoedukacyjnych²⁷⁴. „Asystenci rodzin pracują w rodzinach, w których głównym powodem udzielanego wsparcia są trudności w obszarze opiekuńczo-wychowawczych oraz rodzinach, gdzie kobiety zgodnie z Ustawą „Za życiem” są w okresie ciąży i połogu ze szczególnym uwzględnieniem kobiet w ciąży zagrożonej, z kobietami, które utraciły dziecko z powodu poronienia, urodziły martwe dziecko, urodziły dziecko ciężko chore, niepełnosprawne”²⁷⁵. Z tego rodzaju usług skorzystało w 2021 r. 39 rodzin i 81 dzieci z tych rodzin.
- 5) Asystentura dla osób z niepełnosprawnościami** - w celu zapewnienie dostępności do usługi asystenta tj. wsparcia w wykonywaniu codziennych czynności oraz funkcjonowaniu w życiu osób niepełnoprawnych. Usługa asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej pozwalała również na organizowanie wsparcia dla dzieci do 16 roku życia z orzeczeniem o niepełnosprawności z określonymi wskazaniem przy wykonywaniu codziennych czynności a także poprzez ograniczanie skutków niepełnosprawności, stymulowanie tej osoby do podejmowania aktywności społecznej umożliwianie jej udziału w życiu społecznym i lokalnej społeczności, organizowanie i towarzyszenie osobie niepełnosprawnej w wydarzeniach kulturalnych, sportowych czy rozrywkowych,

---

²⁷³ Sprawozdanie z realizacji zadań MGOPS za 2021 r., s. 18

²⁷⁴ Sprawozdanie z realizacji zadań MGOPS za 2021 r., s. 22

²⁷⁵ Sprawozdanie z realizacji zadań MGOPS za 2021 r., s. 23

przeciwdziałanie dyskryminacji oraz wykluczeniu tych osób a także usamodzielnienie osób niepełnosprawnych i umożliwienie im realizowania prawa do niezależnego życia.

Wsparciem zostało objętych 9 osób²⁷⁶.

6) Realizacja Programu „Wspieraj Seniora” - pomoc osobom powyżej 70 roku życia, które w obowiązującym stanie epidemii zdecydowały się na pozostanie w domu. Usługa ta realizowana była przez pracowników Ośrodka, przy współpracy z wolontariuszami. Działanie w ramach Programu pozwoliło na zabezpieczenie osób potrzebujących pomocy w niezbędną żywność, środki czystości, leki, opiekę nad zwierzętami domowymi itp.²⁷⁷.

7) Usługi realizowane w ośrodkach wsparcia seniorów i osób zależnych - to szczególna oferta realizowania usług o dużym stopniu złożoności pozwalająca jednocześnie na zapewnianie opieki, ale również dopasowanie usług do indywidualnych potrzeb uczestnika placówki. Wachlarz usług obejmuje:

- **usługi opiekuńczo – pielęgnacyjne** ciepły posiłek, pomoc w wykonywaniu podstawowych czynności życiowych, pomoc w wykonywaniu podstawowych czynności higienicznych i fizjologicznych.
- **usługi aktywizacyjno – usprawniające** - terapia zajęciowa, zajęcia podnoszące sprawność i aktywność, wyjścia rekreacyjno-turystyczne, zaspokajanie potrzeb towarzyskich, kulturalnych, rekreacyjnych, organizacja czasu wolnego.
- **usługi wspomagające dla osób niesamodzielnych** - wsparcie pielęgniarские, logopedyczne i konsultacje geriatryczne dla osób niesamodzielnych, wsparcie i konsultacje psychologiczne, pomoc w załatwianiu spraw urzędowych i socjalnych, zapewnienie transportu do placówki.

Na terenie Gminy Skawina usługi realizowane w wyżej opisany sposób dostępne są w 3 lokalizacjach, przy czym szerszy zakres usług specjalistycznych dedykowanych osobom o specjalnych potrzebach realizowany jest wyłącznie w placówce w Skawinie:

- **Placówka Diennej Opieki i Aktywizacji Osób Starszych w formie dla Osób Niesamodzielnych w Skawinie ul. Rynek 24, 32-050 Skawina** - placówka rozpoczęła swoją działalność 2 grudnia 2019 r. i jest przeznaczona dla 30 osób niesamodzielnych, powyżej 60 roku życia z Gminy Skawina, o specjalnych potrzebach – doświadczonych

---

²⁷⁶ Sprawozdanie z realizacji zadań MGOPS za 2021 r., s. 31

²⁷⁷ Sprawozdanie z realizacji zadań MGOPS za 2021 r., s. 20

zespołami chorób otępiennych, wymagających specjalistycznej opieki i terapii, inicjowania i wzmacniania działań poprzez propagowanie zasady wzajemnej pomocy i właśnie dla nich dodatkowo dedykowane są usługi wsparcia pielęgniarstwa, logopedycznego i konsultacje geriatryczne.

- **Placówka Diennej Opieki i Aktywizacji Osób Starszych Filia „Północ” Dwór Dzieduszyckich, ul Szkolna 4, 32-052 Radziszów, która rozpoczęła swoją działalność 22 maja 2019 r.** Placówka przeznaczona jest dla 20 osób niesamodzielnych, powyżej 60 roku życia z Gminy Skawina i ma na celu aktywizację, rozwój zainteresowań, poprawne funkcjonowanie osób starszych, niesamodzielnych oraz ich rodzin, osiągnięcie u nich optymalnego poziomu samodzielności i aktywności, poprawy kondycji fizycznej, akceptacji wieku i stanu zdrowia oraz wynikających z tego ograniczeń.
- **Placówka Diennej Opieki i Aktywizacji Osób Starszych Filia „Południe”, Dom Ludowy Hallerówka Jurczyce 26, 32-052 Jurczyce, która rozpoczęła swoją działalność 18 czerwca 2020 r.** Placówka przeznaczona jest dla 20 osób niesamodzielnych, powyżej 60 roku życia z Gminy Skawina i ma na celu aktywizację, rozwój zainteresowań, poprawę funkcjonowania osób starszych, niesamodzielnych oraz ich rodzin, osiągnięcie u nich optymalnego poziomu samodzielności i aktywności, poprawy kondycji fizycznej, akceptacji wieku i stanu zdrowia oraz wynikających z tego ograniczeń²⁷⁸.

Organizacja opisanych usług uwzględnia dostępność przestrzenną, zapewniając możliwość korzystania z usług mieszkańcom terenów wiejskich w których placówki są uruchomione, ale także dostępność transportową, zapewniając dowóz do placówki uruchomionej w centrum miasta.

8) Usługi wspierające osoby niesamodzielne, które względu na wiek, stan zdrowia lub niepełnosprawność wymagają opieki lub wsparcia w związku z niemożnością samodzielnego wykonywania, co najmniej jednej z podstawowych czynności dnia codziennego oraz ich opiekunów.

Usługi realizowane są w Centrum Wsparcia Opiekunów osób niesamodzielnych oraz w ich miejscu zamieszkania. Mobilny charakter realizowanych usług w znacznym stopniu

---

²⁷⁸ Sprawozdanie z realizacji zadań MGOPS za 2021 r., s. 53-55

determinuje ich dostępność i pozwala na skorzystanie z usług każdego mieszkańca gminy spełniającego ww. kryteria.

W katalogu tych usług znalazły się:

a) **usługi edukacyjno-doradcze:**

- poradnictwo: psychologiczne, medyczne, socjalne, prawne,
- pomoc w zakresie sprawowania pielęgnacji i opieki oraz usprawniania osób zależnych -informacje o możliwościach uzyskania zaopatrzenia w środki medyczne, ortopedyczne i pomocnicze,
- usługi doradztwa dla opiekunów w formie konsultacji indywidualnych z lekarzem geriatrą, lekarzem ortopedą, prawnikiem, dietetykiem i psychologiem,
- organizowanie grup wsparcia dla opiekunów osób zależnych,
- usługi edukacyjne świadczone przez Zespół Mobilny składający się z dwóch, a w szczególnych sytuacjach trzech osób zatrudnionych w CWO o kwalifikacjach i umiejętnościach adekwatnych do zgłoszonych potrzeb i ustalonej wstępnej ocenie sytuacji osoby niesamodzielnej oraz umiejętności jej opiekuna są świadczone w miejscu zamieszkania osoby niesamodzielnej. W 2021 r. z tej formy wsparcia skorzystały 193 osoby a w grupach wsparcia 12 osób.

b) **usługi odciążeniowe** przez realizatorów usług odciążeniowych w miejscu zamieszkania osoby niesamodzielnej przez okres od jednej do kilku godzin dziennie. Jedna rodzina może korzystać z tej formy wsparcia w wymiarze do 16 godzin w miesiącu. W 2021 r. z tej formy wsparcia korzystały łącznie siedemdziesiąt cztery rodziny, u których realizatorzy usług odciążeniowych wykonały w sumie 2115 godzin i 45 minut usług mających na celu wyręczenie opiekuna w opiece. Z tej formy pomocy w 2021 r. po raz pierwszy skorzystało pięćdziesiąt pięć rodzin.

c) **usługi wytchnieniowe** - pozwalające na sprawowanie całodobowej opieki dla osoby niesamodzielnej w przypadku braku możliwości zapewnienia takiej opieki we własnym zakresie lub przez opiekuna. Wsparcie realizowane jest poprzez zapewnienie pobytu osobie niesamodzielnej w placówce świadczącej opiekę całodobową. W 2021 r. zakwalifikowano trzynaście osób niesamodzielnych, których rodziny w tym czasie mogły skorzystać z „urlopu od opieki”

d) **usługa wypożyczenia sprzętu pielęgnacyjnego i ortopedycznego** w połączeniu z nauką obsługi i doradztwem w zakresie jego wykorzystania. Wypożyczone były łóżka ortopedyczne, wózki inwalidzkie, materace przeciwoleżynowe, koncentratory tlenu, toalety przenośne, kule łokciowe, różnego typu balkoniki oraz podnośniki wannowe. Każdorazowo osoba wypożyczająca jest instruowana o sposobie bezpiecznego użytkowania sprzętu w placówce CWO lub miejscu zamieszkania (w ramach wizyt Zespołu Mobilnego). W 2021 roku udostępniła sprzęt dla osób potrzebujących zawierając 57 umów wypożyczenia²⁷⁹.

9) Mieszkanie chronione - wsparcie w postaci usług opiekuńczych i pracy socjalnej dedykowane osobom z niepełnosprawnościami. W 2021 r. ze wsparcia w postaci pobytu w mieszkaniu chronionym skorzystała jedna osoba niepełnosprawna²⁸⁰.

10) Placówka wsparcia dziennego – której realizację powierzono Stowarzyszeniu Siemacha. Placówka wsparcia dziennego mieści się przy ul. Rynek 24.

Realizowane w niej pakiety usług mają charakter zarówno usług opiekuńczych jak i oddziaływań specjalistycznych:

a) w zakresie placówki o charakterze opiekuńczym polegają na

- zapewnieniu dzieciom i młodzieży opieki i wychowania,
- wspieraniu ich rozwoju, pomocy w odrabianiu zadań domowych,
- prowadzeniu zajęć pozwalających na rozwój zainteresowań np. informatycznych, sportowych, plastycznych, kulinarnych, teatralnych, turystycznych, ekologicznych, fotograficznych;
- organizacji czasu wolnego poprzez gry zespołowe, wycieczki, spotkania z ciekawymi ludźmi, udział w lokalnych imprezach;
- zapewnieniu posiłku, przekąsek i napojów odpowiednio do pory dnia i długości pobytu w placówce;
- budowaniu postaw obywatelskich i patriotycznych;
- motywowaniu, zachęcaniu do podejmowania aktywności społecznych i wolontaryjnych.

b) w zakresie placówki o charakterze specjalistycznym obejmują:

---

²⁷⁹ Sprawozdanie z realizacji zadań MGOPS za 2021 r., s. 55-59.

²⁸⁰ Sprawozdanie z realizacji zadań MGOPS za 2021 r., s 29

- zajęcia socjoterapeutyczne, psychoprofilaktyczne, logopedyczne, terapeutyczne i psychokorekcyjne, pedagogiczne;
- terapię indywidualną i grupową.

c) usługi dedykowane rodzicom lub opiekunom uczestników

- zajęcia podnoszące ich kompetencje opiekuńczo - wychowawcze;
- poradnictwo specjalistyczne – psychologiczne i pedagogiczne;
- spotkania integracyjne.

11) Realizacja wieloletniego programu rządowego „Posiłek w szkole i w domu” dla dzieci

i osób dorosłych - celem Programu „Posiłek w szkole i w domu” jest ograniczenie zjawiska niedożywienia dzieci i młodzieży z rodzin o niskich dochodach lub znajdujących się w trudnej sytuacji, ze szczególnym uwzględnieniem uczniów z terenów objętych wysokim poziomem bezrobocia i ze środowisk wiejskich oraz osób dorosłych, w szczególności osób samotnych, w podeszłym wieku, chorych lub osób niepełnosprawnych. Pomoc w postaci jednego gorącego posiłku dziennie (doraźna albo okresowa) przysługuje osobie, która własnym staraniem nie może go sobie zapewnić. Z pomocy w formie posiłków skorzystało 307 osób z 210 rodzin, w tym 186 uczniów²⁸¹.

12) Usługi na rzecz osób doświadczających przemocy w rodzinie

a) Realizacja procedury „Niebieskie Karty”

W ramach działań Zespołu Interdyscyplinarnego i grup roboczych podejmowane były działania polegające w szczególności na:

- diagnozowaniu przemocy w rodzinie;
- podejmowaniu działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku;
- inicjowaniu interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie;
- rozpowszechnieniu informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielania pomocy w środowisku lokalnym oraz inicjowaniu działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie.

---

²⁸¹ Sprawozdanie z realizacji zadań MGOPS za 2021 r., s. 33

Tabela 14: Efekty działań Zespołu Interdyscyplinarnego i grup roboczych w 2021 roku.

	Liczba osób przystępujących do uczestnictwa w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych	4 osoby odbyły konsultacje z psychologiem w ramach programu korekcyjno-edukacyjnego, jednak nie zostali zakwalifikowani.
1.	Liczba osób, które ukończyły programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych	2
2.	Liczba osób objętych pomocą w formie poradnictwa socjalnego	199
3.	Liczba osób objętych pomocą w formie poradnictwa psychologicznego	23
4.	Liczba osób objętych pomocą w formie poradnictwa prawnego	30
5.	zawiadomienie o powzięciu podejrzenia o popełnieniu ściganego z urzędu przestępstwa z użyciem przemocy w rodzinie.	4
6.	Dozór policji z zakazem kontaktowania się z Osobą Doznającą Przemocy	3
7.	Nakaz opuszczenia lokalu	6

Źródło: Monitoring Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Skawina na lata 2018-2022 s. 10.

W 2021 roku odbyło się 454 grup roboczych zajmujących się pomocą rodzinom uwikłanym w przemoc w rodzinie. Zespół powołał 60 nowych grup roboczych, których zadaniem było rozwiązywanie problemów związanych z występowaniem przemocy w rodzinie, diagnozowanie sytuacji rodziny, monitorowanie sytuacji w środowisku oraz ustalenie planu pomocy rodzinie, czyli dla osób doświadczających przemocy w tym małoletnich dzieci, jak również dla osób stosujących przemoc.

Na dzień 31 grudnia 2021 r. łącznie w 65 rodzinach podjęto decyzję o zakończeniu procedury „Niebieskie Karty” w tym, z uwagi na ustanie przemocy w rodzinie oraz

zrealizowanie indywidualnego planu pomocy w 51 przypadkach, natomiast z uwagi na brak zasadności do podejmowania działań wobec rodziny w 14 przypadkach. Zakończenie procedury kończy pracę grupy roboczej, ale nie oznacza zakończenia współpracy z daną rodziną – podmioty w ramach swoich kompetencji i obowiązków świadczą pomoc w zakresie socjalnym, psychologicznym, prawnym i innym.

W związku z zakończeniem procedury „Niebieskie Karty”, po wyrażeniu zgody przez rodzinę, został wprowadzony monitoring w celu sprawdzania stanu bezpieczeństwa domowników w 2021 roku w 30 rodzinach.

Dzieci pochodzące z rodzin, w których prowadzono procedurę były objęte pomocą psychologiczno – pedagogiczną na terenie szkół, a w trakcie nauczania zdalnego za pośrednictwem platformy Microsoft Teams. Rodzice otrzymali wsparcie w formie rozmowy i konsultacji od szkolnych specjalistów²⁸².

W obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie realizowana była edukacja społeczna poprzez:

- 1) upowszechnianie wiedzy o zjawisku przemocy w rodzinie (w szczególności z problemem alkoholowym i narkotykowym), w tym przemocy wobec dzieci (w tym: budowanie świadomości czym jest przemoc, jakie są jej mechanizmy, jakie niesie konsekwencje, budowanie świadomości społecznej i przełamywania stereotypów itp.);
- 2) upowszechnianie wiedzy o zjawisku przemocy w rodzinie oraz wzmacnianie umiejętności prawidłowego reagowania na przemoc, poprzez rozpowszechnianie informacji nt. możliwości uzyskania pomocy (przede wszystkim bezpłatnej) i miejsc, które taką pomoc świadczą (zakup, opracowanie, dystrybucja materiałów (np. ulotek, broszur, plakatów), o prowadzonych na terenie Gminy Skawina lub Powiatu Krakowskiego oddziaływań adresowanych dla osób krzywdzących swoich bliskich;

W 2021 r. przez Zespół Interdyscyplinarny/Grupę Roboczą zostało sporządzonych 56 formularze „Niebieskich Kart C”, a liczba sporządzonych formularzy „Niebieskich Kart D” przez Zespół Interdyscyplinarny/Grupę Roboczą wyniosła 68. Natomiast w roku 2021 procedurą „Niebieskie Karty” łącznie było objętych 108 rodzin. W porównaniu do roku 2020 nastąpił spadek rodzin objętych pracą grup roboczych w ramach procedury Niebieskie Karty o 20 rodzin.

---

²⁸² Sprawozdanie z realizacji zadań MGOPS za 2021 r., s. 41-43

Tabela 15: Liczba „Niebieskich Kart” sporządzonych w 2021 r.

Podmioty uprawnione do zakładania „Niebieskich Kart”	Liczba „Niebieskich Kart”
Policja	26
Jednostki organizacyjne pomocy społecznej:	34
Placówki Oświatowe	4
Służba Zdrowia	0
Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	0
Razem	65

Źródło: Monitoring Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Skawina na lata 2018-2022 s. 7 i 8.

13) Projekt „Otwarta szafa” - projekt socjalny adresowany do mieszkańców miasta i gminy Skawina, polega na przyjmowaniu odzieży i nieodpłatnym przekazywaniu jej osobom potrzebującym, które zgłoszą się do siedziby „Otwartej szafy” w Skawinie przy ulicy Korabnickiej - Plac Targowy, lokal 12²⁸³.

14) Przeciwdziałanie Covid-19 – usługi wspierające i monitorujące sytuacje osób pozostających na kwarantannie i izolacji domowej poprzez rozmowy telefoniczne oraz realizację (zakup i dostarczanie) zakupów artykułów spożywczych, higienicznych i leków dla tych osób. Monitorowanie sytuacji osób pozostających w izolacji i na kwarantannie, odbywało się min. dwa razy w tygodniu.

łącznie w 2021 roku, objęto tym wsparciem ok. 20 000 tys. osób przebywających na terenie gminy Skawina²⁸⁴.

²⁸³ Sprawozdanie z działalności MGOPS za 2021 r., s 52

²⁸⁴ Sprawozdanie z działalności MGOPS za 2021 r., s 52

2.4 Zasoby podmiotów realizujących zadania z zakresu usług społecznych (kadrowe oraz rzeczowe)

Na istotną rolę zasobów rzeczowych i kadrowych w realizacji zadań w obszarze polityki społecznej zwraca uwagę Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych:

„Strategia postępowania obejmuje zarówno działania infrastrukturalne, jak również kierunki interwencji o charakterze miękkim i działania doskonalące, dedykowane różnym grupom zawodowym, działającym w obszarze polityki społecznej.

W ramach prowadzonych analiz zdiagnozowano m.in. trudne warunki lokalowe Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej - zbyt małe powierzchnie użytkowe, bariery architektoniczne. Wychodząc naprzeciw potrzebom osób starszych, niepełnosprawnych czy kobiet z dziećmi, pracownicy Ośrodka przyjmują je w budynku na parterze, jednak brakuje pomieszczeń umożliwiających prywatną, komfortową rozmowę na temat problemów i oczekiwanego wsparcia. Stąd konieczne są działania ukierunkowane na poprawę warunków lokalowych Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Skawinie, aby zapewnić lepszą dostępność i jakość usług.

Z brakami lokalowymi, a równocześnie organizacyjno-finansowymi, borykają się również organizacje pozarządowe, w tym działające w obszarze polityki społecznej. Konieczne jest zatem wdrażanie i upowszechnianie wszelkich form i narzędzi współpracy międzysektorowej o charakterze finansowym i niefinansowym oraz wsparcie i promocja innowacyjności w obszarze usług publicznych - wsparcie informacyjno-promocyjne, merytoryczne, organizacyjne, finansowe i prawno-księgowo (doradztwo, szkolenia, warsztaty, kursy, itp.), powierzanie i wspieranie realizacji zadań publicznych, lepsze wykorzystanie potencjału fizycznego i ludzkiego lokalnych instytucji publicznych, takich jak np. biblioteki, szkoły, ośrodki kultury czy obiekty rekreacyjno-sportowe, dla potrzeb mieszkańców. Zakłada się również realizację oraz wsparcie przedsięwzięć rozwijających indywidualną i korporacyjną filantropię oraz wolontariat.” Podkreślano rolę doskonalenia kadr polityki społecznej wskazując szkolenia, warsztaty i kursy dla różnych grup zawodowych (dyrektorzy i nauczyciele, wychowawcy, pedagodzy, psychologowie, pracownicy socjalni i inni, przedstawiciele Policji Straży Miejskiej) w zakresie przeciwdziałania i rozwiązywania problemów społecznych, jako jedno z kluczowych przedsięwzięć Strategii.²⁸⁵

---

²⁸⁵ Strategia rozwiązywania problemów społecznych na lata 2016-2022 r., s. 84.

Analizowane dokumenty tylko w ograniczonym zakresie zawierają informację o zasobach kadrowych, a jeszcze w mniejszym stopniu o zasobach rzeczowych podmiotów zaangażowanych w realizację usług społecznych. Są one dostępne, w różnym zakresie w przypadku Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, Specjalistycznej Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej oraz Centrum Wspierania Rodziny.

W 2021 r. kadra Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Skawinie liczyła 79 osób w tym: kadra kierownicza 2 osoby, pracownicy socjalni 20 osób, pozostali pracownicy 57 osób. Spośród zatrudnionych w ośrodku pomocy społecznej pracowników 55 posiadało wykształcenie wyższe, 17 wykształcenie średnie. Specjalizację I i II stopnia w zawodzie pracownika socjalnego posiadało 7 pracowników socjalnych. Wśród pracowników 7 osób posiadało specjalizację z organizacji pomocy społecznej²⁸⁶. Dla porównania w 2015 roku w MGOPS pracowało łącznie 35 osób, z czego 21 było pracownikami socjalnymi²⁸⁷.

Istotną informacją w kontekście potencjału realizacji usług społecznych przez MGOPS jest fakt wyodrębnienia w strukturze organizacyjnej zespołu pracy socjalnej i integracji społecznej. Zespół liczył 7 osób w tym 4 pracowników socjalnych oraz 3 specjalistów, o których mowa w artykule 110 ustęp 3 ustawy o pomocy społecznej²⁸⁸.

Na potencjał zasobów kadrowych wpływają stosowane rozwiązania w zakresie doskonalenia zawodowego. Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Skawinie zapewnia pracownikom socjalnym cyklicznie od kilku lat superwizję. Pracownicy socjalni mają możliwość skorzystania z tego typu wsparcia 1 raz w miesiącu. W zależności od potrzeb superwizja ma charakter grupowy dla Zespołu, ale również indywidualny. Spotkania superwizyjne odbywają się stale i regularnie z zachowaniem zasad poufności. Czas trwania superwizji w zależności od tego czy to jest Superwizja indywidualna czy grupowa trwa od 60 min. do 90 min. Spotkania są planowane z wyprzedzeniem (12- miesięczny cykl spotkań) po to, aby pracownicy ewentualnie mogli się do niego przygotować.

Superwizja ma zaspakajać potrzeby rozwojowe i edukacyjne pracowników i w tym obszarze podejmowane są działania. Poprzez prace z superwizorem wśród pracowników pobudzony został profesjonalizm i wiara w siebie, kreatywność, pomaga pracownikom w lepszym rozumieniu klientów i ich problemów. Celem ogólnym superwizji jest

---

²⁸⁶ Ocena zasobów pomocy społecznej za rok 2021 r., s. 57.

²⁸⁷ Strategia rozwiązywania problemów społecznych na lata 2016-2022 r., s. 31

²⁸⁸ Ocena zasobów pomocy społecznej za rok 2021 r., s. 60.

efektywniejsze i skuteczniejsze dostarczanie klientom usług, a co za tym idzie – sprawne praktykowanie pracy socjalnej. Przedmiotem superwizji jest wszystko to, co dotyczy działalności zawodowej pracownika socjalnego i ma wpływ na jakość jego pracy, sposób nawiązywania kontaktu z klientem, podtrzymywania i kończenia z nim relacji²⁸⁹.

Specjalistyczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Skawinie ma swoją siedzibę na parterze (brak barier architektonicznych), w budynku zlokalizowanym w Skawinie przy ulicy Kościuszki 10, którego właścicielem jest Gmina Skawina. Powierzchnia pomieszczeń zajmowanych przez Poradnię, wynosi ok. 250 m², na które składa się: 9 gabinetów, recepcja, sekretariat, pokój dyrektora, pokój wicedyrektora, poczekalnia dla klientów, pokój socjalny, archiwum, dwie toalety. Wśród wymienionych gabinetów funkcjonują: pokój do zajęć grupowych/ spotkań dla nauczycieli/spotkań dla rodziców, sala do wczesnej interwencji wczesnego wspomagania rozwoju dziecka/ sala SI, sala doświadczania świata, gabinet terapii widzenia. Obiekt, wyposażenie i organizacja pracy Poradni spełniają wszystkie wymogi BHP. Toaleta dla Klientów jest dostosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnością. Na terenie Poradni działa bezpłatna sieć Wi-Fi. Poradnia posiada niezbędny zestaw wystandaryzowanych testów (psychologicznych, pedagogicznych, logopedycznych) do badania dzieci od urodzenia do ukończenia przez młodzież szkoły ponadpodstawowej, a Pracownicy są przeszkoleni do ich stosowania, zgodnie z przyjętymi zasadami. Z powodu braku środków finansowych w roku 2021 baza testów i pomocy dydaktycznych była aktualizowana w ograniczonym zakresie - zakupiono jedynie niezbędne arkusze zapisu testowego.

Od 1 lipca 2020 roku w Specjalistycznej Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Skawinie (ul. Kościuszki 10), w rezultacie współpracy w ramach funkcjonowania Zespołów Leczenia Środowiskowego, działających pod egidą Poradni Zdrowia Psychicznego Wojewódzkiego Szpitala Dziecięcego im. Św. Ludwika w Krakowie, istnieje możliwość realizacji bezpłatnych (finansowanych przez NFZ) konsultacji lekarza psychiatrii dzieci i młodzieży oraz realizacji psychoterapii (II poziom referencyjny)²⁹⁰.

Terenem działania Poradni jest obszar określony granicami administracyjnymi miasta i gminy Skawina, miasta i gminy Świątniki Górne oraz gminy Mogilany.

---

²⁸⁹ Sprawozdanie z realizacji zadań MGOPS za 2021 r., s. 46

²⁹⁰ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Skawina na lata 2016-2022, s. 57.

W ramach doskonalenia zawodowego pracowników poradni w 2021 r. podejmowane były następujące działania:

1. Zorganizowano 8 konsultacji superwizyjnych dla pracowników pedagogicznych. Spotkania zorientowane były na umożliwienie zbalansowania emocji w trakcie pracy w warunkach pandemii COVID-19.
2. Zorganizowano 2 zebrania Rady pedagogicznej o tematyce szkoleniowej: wykorzystanie ICF oraz redakcja zaleceń oraz formułowania celów rozwojowych i terapeutycznych w pragmatyce poradnictwa psychologiczno - pedagogicznego;
3. Zorganizowano 3 spotkania superwizyjno - szkoleniowe dla logopedów; 6 spotkań konsultacyjnych dla psychologów oraz 6 spotkań dla pedagogów Poradni, w trakcie których omówione zostały zagadnienia nowości w zakresie procesu diagnostycznego oraz trendów terapeutycznych;
4. W trakcie około 250 konsultacji indywidualnych z pracownikami analizowano postępy w indywidualnej i zespołowej pracy terapeutycznej;
5. Systematycznie analizowano efekty pracy Pracowników, zaangażowanych w WWRD oraz w ramach comiesięcznych spotkań konsultacyjnych dążono do wypracowania spójnego i efektywnego modelu pracy terapeutycznej;
6. Konsultowano na bieżąco treść opinii psychologiczno-pedagogicznych, w tym zwłaszcza zaleceń i podstaw prawnych oraz orzeczeń wydawanych przez zespół orzekający poradni;
7. Konsultowano z Pracownikami zakres oczekiwanych kierunków doskonalenia zawodowego, precyzując kontekst potrzeb poradni²⁹¹.

W ramach funkcjonowania **Centrum Wspierania Rodziny w Skawinie** porad i konsultacji mieszkańcom gminy Skawina udzielali między innymi terapeuta uzależnień, 3 psychologów, prawnik oraz inni specjaliści w zależności od bieżących potrzeb.

Uzupełniające informacje o podnoszeniu kwalifikacji osób zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie na terenie Gminy Skawina przedstawia poniższa tabela.

---

²⁹¹ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Skawina na lata 2016-2022, s. 59.

Tabela 16: Liczba odbytych szkoleń, warsztatów i superwizji w zakresie przemocy w 2021 r.

Rodzaj szkolenia	Liczba przeszkolonych osób
Praca z rodzina w oparciu o procedurę Niebieskie karty- szkolenie obejmuje tematykę szczegółową w obszarze realizacji procedury	1
Praca z dziećmi doświadczającymi przemocy w rodzinie	3
Działania profilaktyczne- opracowanie, organizowanie i wdrażanie programów profilaktycznych	1
„Zachowania czy zaburzenia? Wczesne wsparcie dzieci i młodzieży warunkiem skutecznej pomocy”	2
Praca Zespołu Interdyscyplinarnego ds przeciwdziałania przemocy w rodzinie	1
Kompleksowa Praca z Rodziną z problemem przemocy domowej - Doradca w pomocy społecznej	3
Wspieranie rodziny w Kryzysie	4
„Udział w cyklu spotkań superwizyjnych z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie organizowanych przez Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Skawinie.	10
„Udział w cyklu spotkań superwizyjnych z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie organizowane w ramach projektu pn. „Dzięki pomocy żyjemy bez przemocy” przygotowany w ramach Programu Ostonowego „Wspieranie jednostek samorządu terytorialnego w tworzeniu systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie”, dofinansowany z Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej i współfinansowany ze środków gminy Skawina w ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii.	31
Studia Podyplomowe z Terapii Skoncentrowanej na Rozwiązaniach	1
Studia Wyższe - Psychologia	1

Źródło: Monitoring Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Skawina na lata 2018-2022, za 2021 rok, s. 6.

2.5 Elementy wspierające realizację usług

2.5.1 Dokumenty zarządzania strategicznego: Strategie, Programy

Organizowanie usług społecznych to wieloaspektowy proces wymagający działań diagnostycznych, planistycznych, organizacyjnych, monitoringowych i ewaluacyjnych, a więc zarządzania na wielu poziomach. Dla zapewnienia spójnego i efektywnego systemu usług możliwie najbardziej dostępnych i możliwie najwyższej jakości istotny jest poziom zarządzania strategicznego, odzwierciedlony w dokumentach strategii i programów. Przepisy prawa przewidują szereg tego typu dokumentów, różnych obszarach realizacji usług społecznych (pomoc społeczna, wspierania rodziny, przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, profilaktyka i przeciwdziałania alkoholizmowi i narkomanii), a ustawa o organizowaniu usług w centrum usług społecznych przewiduje program (programy) dedykowany usługom społecznym.

Praca nad tymi dokumentami, ich treść oraz działania zmierzające do ich realizacji mogą w istotny sposób wspierać właściwą organizację usług społecznych. Warunkiem jest, aby nie były traktowane tylko jako spełnienie wymogów formalnych (obowiązku prawnego przyjęcia strategii, programu), którego treść nie ma realnego wpływu na praktykę organizowania usług w gminie.

Narzędzia zarządzania strategicznego w obszarze realizacji usług społecznych powinny odpowiadać wymogom wynikającym z nadrzędnego dokumentu planowania strategicznego gminy: Strategii Rozwoju...:, Mając na uwadze zintegrowany, hierarchiczny oraz spójny charakter systemu, każdy spośród tworzących go dokumentów wykonawczych względem Strategii rozwoju musi:

1. posiadać zbliżoną strukturę, na którą będą składać się co najmniej:
  - wnioski z istniejącej diagnozy lub diagnoza strategiczna,
  - cele oraz niezbędne do ich realizacji działania,
  - opis spodziewanych efektów interwencji,
  - system wskaźników,
  - potencjalne źródła finansowania,
  - zasady prowadzenia monitoringu i ewaluacji.
2. być spójny z celami określonymi w Strategii;

3. określać realizowane przez siebie kierunki działania wynikające ze Strategii, a także uszczegóławiać ich zakres nadając im tym samym operacyjny (wdrożeńowy) charakter;
4. identyfikować (tam, gdzie to możliwe) wymiar przestrzenny planowanych działań, ze szczególnym uwzględnieniem zidentyfikowanych w Strategii obszarów strategicznej interwencji;
5. wskazywać (jeśli jest to możliwe) projekty (zarówno o charakterze inwestycyjnym, jak i nieinwestycyjnym) niezbędne do realizacji celów w nim opisanych;
6. wskazywać źródła finansowania opisanych w nim działań, w tym środki budżetu gminy oraz środki zewnętrzne;
7. wskazywać podmiot (wydział urzędu, jednostkę organizacyjną, spółkę gminną itp.) odpowiedzialny za jego realizację;
8. posiadać horyzont czasowy niewykraczający poza okres, na który uchwalona została strategia rozwoju gminy (z wyjątkiem sytuacji, w których konieczność wyznaczenia dłuższego horyzontu czasowego wynika z przepisów prawa lub ze specyfiki obszaru (zakresu tematycznego), do którego odnosi się interwencja opisana w dokumencie);
9. realizować zasadę partnerstwa i współpracy poprzez zapewnienie udziału partnerom Strategii w jego przygotowaniu, realizacji i monitorowaniu;
10. uzyskać, przed skierowaniem do uchwalenia/przyjęcia, pozytywną opinię Wydziału Rozwoju i Strategii w zakresie spełnienia wytycznych, o których mowa powyżej²⁹².

Stosowanie tych wymogów nie tylko zapewnia spójność gminnych dokumentów strategicznych, ale też wpływa na ich jakość a co za tym idzie zwiększa ich potencjalną rolę w procesie zarządzania strategicznego.

Dokumenty wykonawcze w obszarze usług społecznych przewidziane w Strategii Rozwoju Gminy:

- Strategia rozwiązywania problemów społecznych
- Gminny Program Rewitalizacji
- Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie...
- Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
- Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii
- Gminny Program wspierania rodziny

---

²⁹² Strategia Rozwoju Gminy Skawina na 2021 – 2030, s. 65

- Programy Aktywności Lokalnej
- Programy: roczny i wieloletni współpracy z organizacjami pozarządowymi²⁹³.

Zestawienie to nie obejmuje uchwalonej przez Radę Gminy Polityki Senioralnej oraz dokumentu zarządzania strategicznego w obszarze oświaty, a takie narzędzie było w Gminie Skawina wykorzystywane. Program Rozwoju Oświaty nie jest kontynuowany (obowiązywał w latach 2013 -2018). Jako jeden z negatywnych skutków braku takiego dokumentu wskazywany jest brak pogłębionej diagnozy potrzeb w zakresie zajęć dodatkowych i wyrównawczych²⁹⁴.

Spośród analizowanych dokumentów zarządzania strategicznego w kontekście organizowania usług społecznych na szczególną uwagę zasługuje właśnie Polityka senioralna w Gminie Skawina na lata 2022-2026. Po pierwsze, działania diagnostyczne przeprowadzone na potrzeby tej Polityki odnosiły się do kwestii kluczowych we właściwym zaplanowaniu, organizowaniu i realizowaniu usług: istniejących problemów, niezaspokojonych potrzeb, różnych wymiarów dostępności usług, samooceny potencjalnych adresatów usług, katalogu usług preferowanych itp. Po drugie, rekomendacje, a następnie cele i planowane działania powiązane są z konkretnymi wnioskami analitycznymi. Rekomendacje są ponadto zaprezentowane w trzystopniowej skali priorytetów. Po trzecie, Polityka zawiera nie tylko skonkretyzowany system zarządzania jej realizacją (co jest raczej zasadą w analizowanych dokumentach) ale również szczegółowy plan operacyjny zawierający analizę pilności i ważności oraz – w większości zapisów – szczegółowe wskaźniki do zrealizowania w poszczególnych działaniach.

Rolę diagnozy w planowaniu i organizowaniu działań zauważają obowiązujące dokumenty planistyczne: „Podjęcie działań, z których wynika potrzeba szczegółowego przeprowadzenia diagnozy staje się gwarantem do osiągnięcia sukcesu. Podejmowanie działań bez dokładnej analizy może spowodować niepowodzenie w realizacji postawionego celu oraz często prowadzi do nieracjonalnego wykorzystania środków, a w efekcie powoduje zbyt wysoki nakład w stosunku do osiągniętych rezultatów. Dlatego tak istotne jest dokonanie wnikliwej analizy, która w przyszłości będzie kluczowa oraz może decydować o powodzeniu całego przedsięwzięcia. Potrzeba rozeznania grupy docelowej, jej przestrzennego

---

²⁹³ Strategia Rozwoju Gminy Skawina na 2021 – 2030, s. 66-67

²⁹⁴ Raport dla Gminy Skawina... s. 76.

zróżnicowania oraz specyficznych problemów i potrzeb jest najbardziej istotna przy okazji późniejszych interwencji. Brak diagnozy może spowodować, że podjęte działania na danym obszarze nie będą spełniały zamierzonych oczekiwań, a w skrajnych przypadkach mogą być celowo zakłócone przez potencjalnych interesariuszy²⁹⁵.

Na potrzeby właściwej diagnozy podejmowane są badania obejmujące dany obszar. Oprócz analizowanych w niniejszym dokumencie diagnoz można wskazać jeszcze sporządzenie diagnozy lokalnych potrzeb w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie, której celem było opracowanie dokumentu stanowiącego punkt wyjścia do przygotowania gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie na kolejne lata oraz dalszych analiz i wypracowanie rekomendacji do dalszych działań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie Gminy Skawina.

Badanie ilościowe przeprowadzono we wrześniu 2021 na terenie Gminy Skawina z zastosowaniem metody ankiety internetowej. Miało ono charakter anonimowy i zostało zrealizowane za pomocą autorskiego kwestionariusza ankiety przygotowanej dla celów diagnozy potrzeb w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie Gminy Skawina. Badania ankietowe zostały przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Skawina, którzy za pośrednictwem przedstawicieli służb społecznych, oświaty oraz przedstawicieli Urzędu Miasta otrzymali link do elektronicznego kwestionariusza ankiety, a także wśród uczniów siódmych i ósmych klas szkół podstawowych oraz wszystkich uczniów szkół ponadpodstawowych w Gminie Skawina, którzy otrzymali ankietę za pośrednictwem dziennika elektronicznego oraz mediów społecznościowych.

Aby rozwinąć materiał badawczy, uzupełniając analizę danych zastanych oraz badań ilościowych, zaplanowano przeprowadzenie badań jakościowych. Do przeprowadzenia badania jakościowego wykorzystano metodę wywiadów fokusowych²⁹⁶.

Istotną rolę w planowaniu i organizowaniu usług może mieć wskazanie w dokumentach strategicznych kluczowych wymiarów planowanych działań takich jak adresaci a także charakter planowanych działań. Przykładem mogą być zapisy Gminnego Programu Profilaktyki ...: „Adresatami Gminnego Programu są mieszkańcy Gminy Skawina, tj. dzieci, młodzież, dorośli w tym seniorzy i osoby niepełnosprawne. Gminny Program zwraca

---

²⁹⁵ Diagnoza problemów uzależnień Gminy Skawina, październik 2022 r., s. 26,

²⁹⁶ Monitoring Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Skawina na lata 2018-2022, za 2021 rok, s. 16.

również uwagę na rodziny doświadczające przemocy. Działania z zakresu profilaktyki uniwersalnej adresowane są głównie do całych grup, w szczególności do dzieci i młodzieży, bez względu na stopień indywidualnego ryzyka występowania problemów związanych ze stosowaniem substancji psychoaktywnych. Działania uprzedzające z zakresu profilaktyki selektywnej skierowane są do jednostek lub grup zwiększonego ryzyka, które ze względu na swoją sytuację społeczną, rodzinną, środowiskową lub uwarunkowania biologiczne, narażone są na większe od przeciętnego niebezpieczeństwo wystąpienia problemów związanych z uzależnieniami i przemocą. Działania powstrzymujące z zakresu profilaktyki wskazującej skierowane są do jednostek lub grup demonstrujących wczesne symptomy związane z uzależnieniem. Gminny Program adresowany jest także do osób pijących alkohol i używających narkotyków w sposób ryzykowny i szkodliwy; uzależnionych, którzy wymagają leczenia; utrzymujących abstynencję i współuzależnionych – rodzin i bliskich (działania wspierające)²⁹⁷.

Przykładem zapisów uwzględniających wiele wymiarów zakładanych do osiągnięcia celów oraz planowanych działań, przy jednoczesnym walorze edukacyjnym i porządkującym dostępne formy działania są zapisy Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Skawina na lata 2018-2022,²⁹⁸ oraz Programu Wspierania Rodziny w Gminie Skawina na lata 2022-2024.

Cele przewidziane w Programie Wspierania Rodziny wskazują na uwzględnianie konieczności wielowymiarowego podejścia do podejmowanych działań. Wśród celów ujęto:

1. podejmowanie działań profilaktycznych zmierzających do poprawy funkcjonowania rodzin i poprawy sytuacji dziecka,
2. podnoszenie jakości oraz efektywności usług na rzecz wspierania rodziny,
3. wspieranie rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze,
4. zapobieganie umieszczaniu dzieci w pieczy zastępczej z rodziny zagrożonej kryzysem, podejmowanie działań na rzecz powrotu dzieci już umieszczonych w pieczy zastępczej do rodziny biologicznej,
5. zapewnienie rodzinom poczucia bezpieczeństwa socjalnego i stabilizacji²⁹⁹.

---

²⁹⁷ Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla Gminy Skawina na rok 2022 s. 92.

²⁹⁸ Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie... na lata 2018-2022, s. 25-28.

²⁹⁹ Program Wspierania Rodziny w Gminie Skawina na lata 2022-2024, s. 28.

Obecne jest podejście profilaktyczne (cele 1 i 4), cel odnoszący się jakości realizowanych usług – rozumiany jako wspieranie i rozwój zawodowy profesjonalistów (cel 2) i oczywiście cele w wymiarze interwencji w sytuacji, gdy ryzyko trudnych sytuacji już się zmaterializowało (cele 3, 4 i 5).

Program Wspierania Rodziny przewiduje szeroką paletę wskaźników, które będą wykorzystane do oceny poziomu jego realizacji: „Ostateczne efekty podsumowane zostaną w pisemnej informacji po zakończeniu jego realizacji. Przy ocenie programu będą brane pod uwagę następujące wskaźniki:

- 1) liczba i rodzaj działań podejmowanych w stosunku do rodzin dysfunkcyjnych;
- 2) liczba rodzin objętych działaniami w ramach Programu;
- 3) rodzaj grup zawodowych zaangażowanych w działania;
- 4) liczba asystentów rodziny pracujących na rzecz rodzin;
- 5) liczba rodzin, którym przydzielono asystenta;
- 6) Liczba rodzin objętych pracą socjalną;
- 7) liczba szkoleń skierowanych do specjalistów;
- 8) liczba uczestników szkoleń specjalistycznych;
- 9) liczba i rodzaj miejsc poradnictwa specjalistycznego;
- 10) liczba osób i udzielonych porad z podziałem na kategorie problemowe;
- 11) liczba rodzin objętych monitorowaniem;
- 12) liczba rodzin wspierających;
- 13) liczba uczestników działań edukacyjnych;
- 14) liczba organizowanych form wypoczynku;
- 15) liczba dzieci korzystających z posiłków;
- 16) liczba rodzin korzystających z pomocy MGOPS;
- 17) liczba dzieci umieszczonych w poszczególnych formach pieczy zastępczej³⁰⁰.

Ważnym elementem jest też inwentaryzacja zasobów umożliwiających osiągnięcie zakładanych celów i realizację planowanych usług społecznych. Wydaje się jednak że konieczne jest tu więcej informacji niż tylko lista zaangażowanych podmiotów jak np. w Gminnym Programie Profilaktyki i Przeciwdziałania...:

---

³⁰⁰ Program Wspierania Rodziny w Gminie Skawina na lata 2022-2024, s. 35.

- 1) Centrum Wspierania Rodziny jako punkt konsultacyjno-informacyjny dla osób uzależnionych i współuzależnionych, osób uwięzionych w przemoc oraz osób oświadczających innych kryzysów emocjonalnych – i dyżurujący w nim specjaliści i organizowane formy pomocy i wsparcia;
- 2) Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Skawinie;
- 3) jednostki organizacyjne Urzędu Miasta i Gminy w Skawinie realizujące zadania merytorycznie związane z Programem;
- 4) jednostki organizacyjne Gminy Skawina: Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Skawinie, Straż Miejska w Skawinie;
- 5) Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie;
- 6) Specjalistyczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Skawinie;
- 7) Poradnia Psychologiczna dla Dzieci i Młodzieży w Skawinie będąca w strukturze Szpitala im. dr Józefa Babińskiego SPZOZ w Krakowie;
- 8) Centrum Zdrowia Psychicznego Małopolska - Południe będące w strukturze Szpitala im. dr Józefa Babińskiego SPZOZ w Krakowie;
- 9) placówki oświatowe, w tym pracujący realizatorzy programów profilaktycznych;
- 10) Komisariat Policji w Skawinie;
- 11) Grupy samopomocowe: AA „AQUA VITA” , Al.-Anon „VITA ROSA” ;
- 12) organizacje pozarządowe, w tym Stowarzyszenie Abstynenckie ALAM;
- 13) parafie, poradnie rodzinne;
- 14) lokalne media (prasa, lokalna TV, portale internetowe i inne);
- 15) oraz inne instytucje i osoby w zakresie wspólnego reagowania na występujące problemy inne podmioty, a których działalność ma na celu przeciwdziałanie uzależnieniom i przemocy w rodzinie³⁰¹.

Na koniec warto zacytować oczekiwania pod adresem lokalnych strategii profilaktycznych zawarte w cytowanym już Gminnym Programie Profilaktyki... jako wskazówkę, którą można odnieść do realizacji wszelakich usług społecznych: „Lokalne strategie profilaktyczne powinny cechować podejście wielopoziomowe, interdyscyplinarne

---

³⁰¹ Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla Gminy Skawina na rok 2022 s. 94.

oparte na integracji działań i partycypacji przedstawicieli różnych instytucji, organizacji i grup ze społeczności lokalnej: placówek oświatowych, kościołów, organizacji pozarządowych, środków masowego przekazu, samorządu, rodzin, które poprzez swoje doświadczenie i zaangażowanie stanowią integralną część systemu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień. Wypracowany przez lata system współpracy, pomiędzy podmiotami wymienionymi w niniejszego rozdziale, rozwijany i wzbogacany o nowe inicjatywy i działania sprzyja realizacji zamierzonych celów”³⁰².

2.5.2 Postrzeganie usług społecznych i korzystania z nich przez mieszkańców gminy

Faktyczny poziom korzystania z usług społecznych o charakterze pomocowym związany jest nie tylko z czynnikami o charakterze zobiektywizowanym, ważne są również te leżące po stronie motywacji i procesów decyzyjnych potencjalnych odbiorców usług. Kwestie te są widoczne w podejmowanych do tej pory działaniach badawczych: „Rozmówcy wskazali na problem zamieszkiwania w małej społeczności lokalnej i czasem strachu przed brakiem anonimowości i dyskrecji, a tym samym rezygnacji z podejmowania koniecznych działań. Część rozmówców wskazała również na kwestię mentalności, w której poszukiwanie pomocy i proszenie o nią jest trudnością samą w sobie”³⁰³.

W przypadku pierwszego wskazanego problemu widać bardzo wyraźnie istotną rolę edukacji społecznej, kampanii społecznych promujących traktowanie sytuacji problemowych nie jako obszaru wstydu a wyzwania – nie tylko dla tych, którzy muszą się z nimi zmagać, ale również dla otoczenia – by wspierało, stwarzało pozytywną atmosferę do korzystania z istniejącego wsparcia a nie „wytykało palcem”.

W przypadku kwestii związanej z tym, że poszukiwanie pomocy i proszenie o nią jest trudnością samą w sobie, niezbędne jest poszerzanie świadomości o uwarunkowaniach tego procesu, w tym przypadku przede wszystkim przez przedstawicieli podmiotów tę pomoc świadczących i organizujących, a przede wszystkim oczywiście przez osoby bezpośrednio zajmujące się dystrybucją (przyznawaniem) i świadczeniem pomocowych usług społecznych. Poznanie tych uwarunkowań jest niezbędne, aby uniknąć negatywnych zjawisk związanych z brakiem zrozumienia przez pomagających, że niekonsekwentne, spóźnione czy w inny

---

³⁰² Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla Gminy Skawina na rok 2022 s. 94.

³⁰³ Diagnoza problemów uzależnień Gminy Skawina, październik 2022 r., s. 37.

sposób nieadekwatne do sytuacji działania (lub ich brak) osób wymagających wsparcia to nie wyraz ich złej woli, złego nastawienia, tylko nieodłączny element procesu proszenia o pomoc. Jest też niezbędne, aby w tym bardzo trudnym procesie osoby były właściwie wspierane.

3 CEL I METODOLOGIA BADAŃ

Celem głównym podjętych badań była identyfikacja potrzeb i potencjału wspólnoty samorządowej Gminy Skawina w zakresie usług społecznych. Dla potrzeb badania diagnostycznego sformułowano następujące pytania badawcze:

- Jakie są potrzeby mieszkańców Gminy Skawina w zakresie usług społecznych?
- Jakie grupy mieszkańców powinny zostać priorytetowo objęte wsparciem?
- Jakie usługi społeczne należy kierować do poszczególnych grup mieszkańców na terenie Gminy Skawina?
- Jaki jest potencjał społeczny Gminy Skawina w zakresie realizacji usług społecznych?

Diagnoza potrzeb i potencjału wspólnoty samorządowej Gminy Skawina w zakresie usług społecznych opracowywana została z uwzględnieniem następujących zasad:

- wieloaspektowość (uwzględnienie różnorodnych uwarunkowań), kompleksowość (uwzględnienie szerokiego zakresu usług),
- zróżnicowanie metod badawczych (łączenie analiz jakościowych z ilościowymi, danych zastanych z wywoływanymi, stosowanie różnego rodzaju technik),
- partycypacja (uczestnictwo reprezentantów kadry centrów usług społecznych i innych przedstawicieli Gminy Skawina w diagnozie),
- praktyczność (dostarczenie władzom Gminy Skawina informacji o potrzebach mieszkańców w zakresie usług społecznych z zestawem rekomendacji usług społecznych)³⁰⁴.

W zakresie diagnozy stanu świadczenia usług społecznych, potrzeb mieszkańców w tym zakresie zastosowano strategię tzw. metod mieszanych (mixed methods). Dokonano szerokiej analizy danych zastanych, badań ilościowych i jakościowych.

Analiza danych zastanych pozwala na wykorzystanie zaprezentowanych w badanych dokumentach wyników realizowanych do tej pory działań o charakterze diagnostycznym sytuacji społecznej w gminie, determinującej skalę potrzeb w zakresie usług społecznych. Pozwala też na wskazanie w jakim zakresie w działaniach planistycznych, zarządzaniu strategicznym, uwidocznionym w strategiach i programach przyjętych w gminie, obecny jest obszar usług społecznych, jakie jest do niego podejście, co w istotny sposób determinuje

---

³⁰⁴ D. Bazuń, J. Frątczak-Müller, M. Jaskulska, M. Kwiatkowski, A. Mielczarek-Żejmo, Diagnoza potrzeb i potencjału społeczności lokalnej w zakresie usług społecznych, Kancelaria Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2020

obecny potencjał Gminy Skawina w zakresie usług społecznych. Kolejnym istotnym obszarem analizy jest to, jakie usługi społeczne są realizowane, a także sposób organizacji podziału zadań w badanym obszarze pomiędzy komórki organizacyjne Urzędu Miasta, pozostałe komórki organizacyjne gminy. Niezwykle ważnym elementem jest też jaki poziom zaangażowania w realizację zadań w obszarze usług społecznych organizacji „trzeciego sektora”, zarówno ten aktualny, jak i ten potencjalny, można odnaleźć w badanych dokumentach. Elementem uzupełniającym są informacje o istniejącym potencjale społecznym, nie ujętym w ramy formalne, a mogącym mieć wpływ na przyszły zakres realizowanych usług społecznych w Gminie Skawina.

W analizie danych zastanych uwzględniono następujące dokumenty:

1. Strategia rozwoju Gminy Skawina na 2021 – 2030.
2. Raport dla Gminy Skawina, styczeń 2020 r. Przegląd najważniejszych problemów i wyzwań dla Gminy Skawina opracowany w oparciu o analizę obowiązujących dokumentów strategicznych i polityk oraz głos mieszkańców ze spotkań konsultacyjnych i ankiety.
3. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Skawina na lata 2016-2022.
4. Sprawozdanie z realizacji wybranych działań i projektów wynikających ze Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016-2022 r. w roku 2021.
5. Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Skawina na lata 2016 – 2022.
6. Roczny program współpracy Gminy Skawina z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami określonymi w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na 2023 r.
7. Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Skawina na lata 2018-2022.
8. Monitoring Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Skawina na lata 2018-2022, za 2021 rok.
9. Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Skawina na lata 2022-2024
10. Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla Gminy Skawina na rok 2022
11. Raport. Diagnoza problemów uzależnień Gminy Skawina. Październik 2022 r.
12. Raport z realizacji Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla Gminy Skawina za 2021 rok.
13. Polityka senioralna w Gminie Skawina na lata 2022-2026.

14. Program Polityki Zdrowotnej „Program szczepień profilaktycznych przeciwko grypie dla mieszkańców Gminy Skawina w wieku powyżej 55 roku życia do 75 roku życia na lata 2020-2022”.
15. Ocena zasobów pomocy społecznej za 2021 rok - Miasto i Gmina Skawina
16. Sprawozdanie z realizacji zadań Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Skawinie oraz realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny w roku 2021
17. Sprawozdanie z realizacji zadań Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Skawinie oraz realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny w roku 2020
18. Sprawozdanie z realizacji zadań Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Skawinie oraz realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny w roku 2019.
19. Informacja Centrum Wspierania Rodziny o realizacji polityk, programów i strategii za 2021 r.
20. Projekty realizowane przez Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia w ramach Programu Ostonowego „Wspieranie Jednostek Samorządu Terytorialnego w Tworzeniu Systemu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie”,
21. Informacja o programach realizowanych w edukacji w 2022 r.

Eksploracyjne badanie ilościowe zostało zrealizowane techniką ankiety internetowej skierowanej do ogółu mieszkańców Gminy Skawina. Wykorzystano autorski kwestionariusz ankiety. Zawierał on 10 pytań diagnozujących potrzeby mieszkańców w zakresie usług społecznych oraz potencjał społeczności lokalnej. Dodatkowo kwestionariusz ankiety zawierał 7 pytań charakteryzujących cechy społeczno-demograficzne respondentów.

Eksploracyjne badania ilościowe pogłębione zostały przy pomocy zogniskowanych wywiadów grupowych (FGI) oraz indywidualnych wywiadów pogłębionych (IDI), umożliwiających dotarcie do szczegółowych opinii respondentów, poszerzających rezultaty statystycznego komponentu projektu badawczego.

Do realizacji założonego celu badania wykorzystano metodę zogniskowanych wywiadów grupowych. Zogniskowany wywiad grupowy (grupa fokusowa, dyskusja grupowa, popularnie fokus, ang. focus group interview) jest to metoda badawcza wykorzystywana w badaniach jakościowych w psychologii, socjologii, badaniach społecznych i marketingowych. Podstawową funkcją grupy fokusowej jest identyfikacja kluczowych warunków rozwoju i ich opisywanie, weryfikacja postawionych hipotez badawczych, w celu stworzenia płaszczyzny do szerszej debaty publicznej w obszarze ważnych celów społecznych i sposobów ich

osiągnięcia. Badanie fokusowe przeprowadza się w małych grupach. Zazwyczaj składają się one z 6 do 12 osób. Podstawą wywiadu grupowego jest umożliwienie swobodnego wypowiedzenia się każdemu badanemu, co pozwala badaczowi na wykorzystanie dynamiki grupy. Kluczowa dla badania focusowego jest interakcja zachodząca w grupie badawczej, pomiędzy samymi uczestnikami. Rozmowa odbywa się w szerszym kontekście społecznym, z wykorzystaniem technik projekcyjnych. Uczestnicy badania nie zawsze mają do końca sprecyzowane zdanie na poruszane tematy. Opinie natomiast w dużej mierze kształtują się w kontekście poglądów wyrażanych przez inne osoby. Znaczącą rolę w przeprowadzeniu badania odgrywa moderator, jako osoba prowadząca dyskusję. Dyskusja jest prowadzona według opracowanego wcześniej scenariusza, opisującego przebieg poszczególnych etapów badania. Przebieg dyskusji jest nagrywany, co pozwala na pogłębioną analizę zebranego materiału.

W prezentowanym badaniu zrealizowano spotkania w trzech wskazanych grupach badawczych:

1. diagnozy potrzeb i potencjałów społecznych w zakresie usług społecznych – dla dorosłych mieszkańców gminy Skawina oraz rodzin z dziećmi,
2. diagnozy potrzeb i potencjałów społecznych w zakresie usług społecznych – dla dzieci i młodzieży,
3. diagnozy potrzeb i potencjałów społecznych w zakresie usług społecznych – dla osób starszych i z niepełnosprawnościami.

W celu uzupełnienia informacji pozyskanych z badań ankietowych oraz analizy danych zastanych, przeprowadzono 10 indywidualnych wywiadów pogłębionych z przedstawicielami władz samorządowych, ekspertami związanymi z administracją samorządową, oświatą, pomocą społeczną. Zakres indywidualnych wywiadów dotyczył przede wszystkim następujących kwestii:

- potrzeby mieszkańców Gminy Skawina w zakresie usług społecznych;
- ocena priorytetowości realizacji usług społecznych w Gminie Skawina, z uwzględnieniem grupy odbiorców;
- możliwości realizacji usług społecznych w sołectwach Gminy Skawina,
- ocena potencjału/zasobów, które należy zaangażować dla zabezpieczenia potrzeb wspólnoty samorządowej w zakresie realizacji usług społecznych;

- ocena zasadności powstawania nowych organizacji pozarządowych, sprzyjających rozwojowi usług społecznych;
- trudności w zakresie postrzegania nowej jednostki na etapie przekształcania MGOPS w Skawinie w Centrum Usług Społecznych.

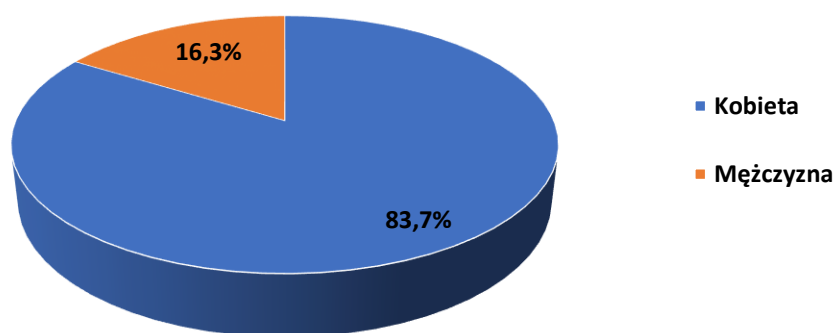
W ilościowej części procesu badawczego wzięło udział 276 osób, natomiast w części jakościowej 39 osób, co daje łączną liczbę 315 osób objętych badaniem.

4 ANALIZA WYNIKÓW BADAŃ ILOŚCIOWYCH

4.1 Charakterystyka populacji badania ankietowego

W badaniu wzięto udział łącznie 276 mieszkańców gminy Skawina. Wśród respondentów były głównie kobiety (83,7%).

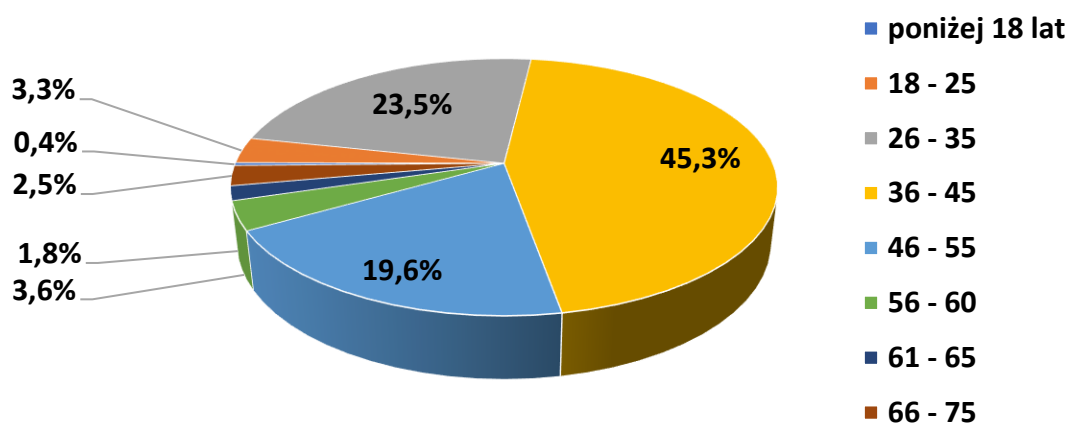
Wykres 4: Charakterystyka uczestniczących w badaniu mieszkańców gminy Skawina – płeć respondentów [N = 276]

Źródło: badania własne

Prawie połowa respondentów to osoby w wieku 36 – 45 lat (45,3%). Osoby młodsze stanowiły 27,2%, natomiast starsze – 27,5%. Należy dodać, iż osoby powyżej 60 lat to 4,3% ogółu badanej populacji.

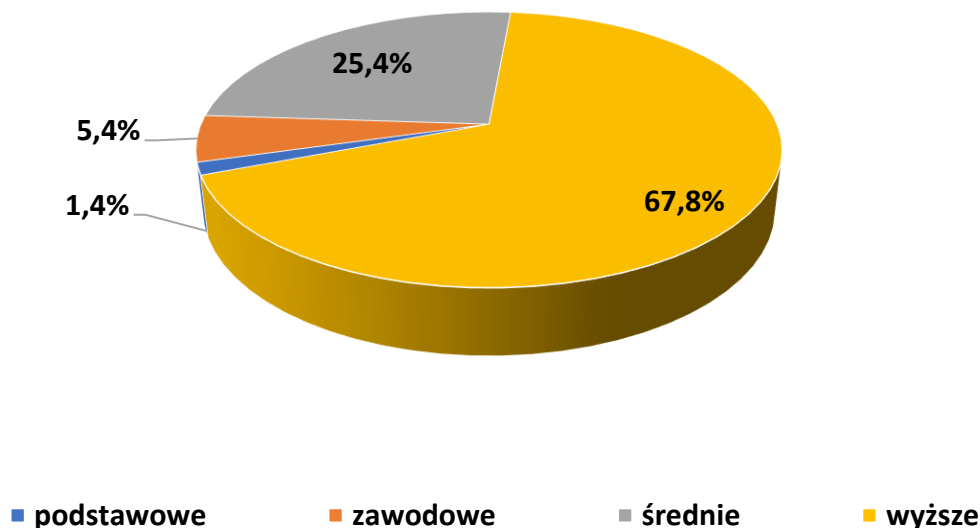
Wykres 5: Charakterystyka uczestniczących w badaniu mieszkańców gminy Skawina – wiek respondentów [N = 276]

Źródło: badania własne

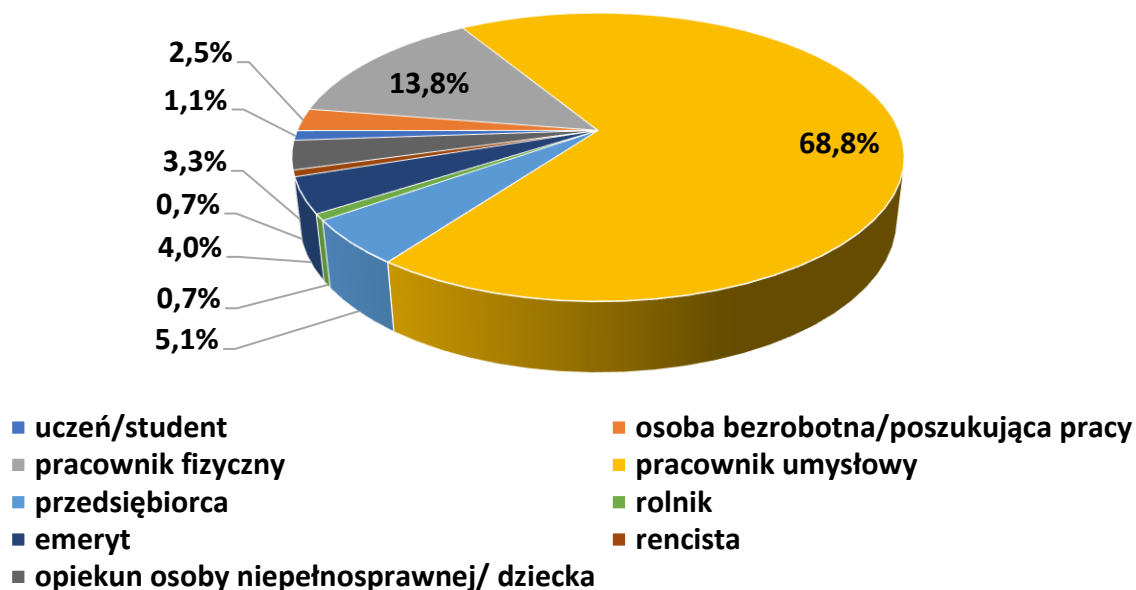
Większość badanych posiadała wykształcenie wyższe (67,8%). 1/4 respondentów legitymowała się wykształceniem średnim. Natomiast 5,4% ankietowanych miała wykształcenie zawodowe, a 1,4% podstawowe.

Wykres 6: Charakterystyka uczestniczących w badaniu mieszkańców gminy Skawina – wykształcenie respondentów [N = 276]

Źródło: badania własne

Wykres 7: Charakterystyka uczestniczących w badaniu mieszkańców gminy Skawina – status społeczno-zawodowy respondentów [N = 276]

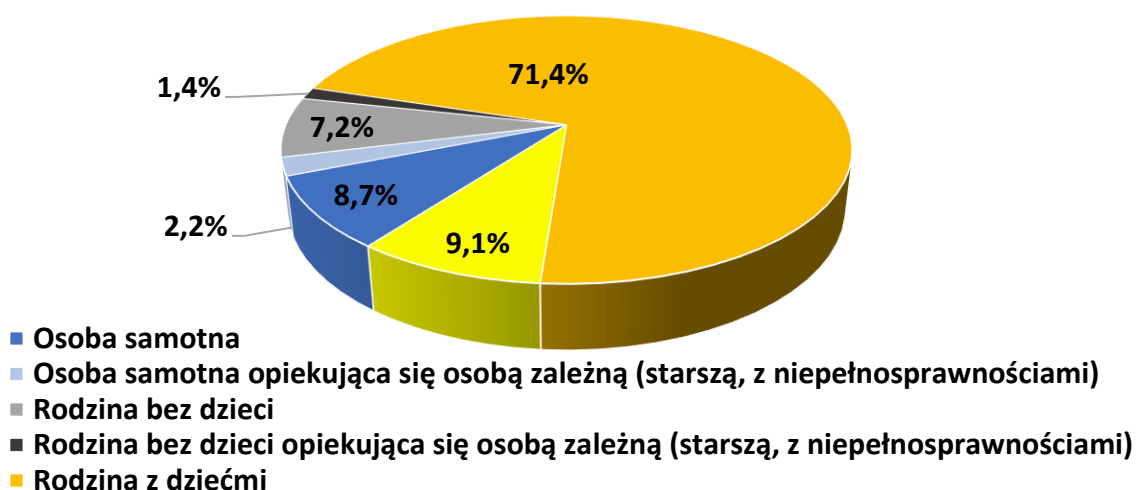
Źródło: badania własne

Większość biorących udział w badaniu to osoby aktywne zawodowo: 68,8% ogółu badanych jako pracownicy umysłowi, 13,8% - jako pracownicy fizyczni. 5,1% to przedsiębiorcy,

a 0,7% – rolnicy. Emeryci i renciści stanowili łącznie 4,7% badanej populacji, a osoby uczące się – 1,1%. Dodatkowo 3,3% ankietowanych aktualnie opiekują się bądź dzieckiem, bądź inną osobą niesamodzielną.

Zdecydowana większość respondentów to rodziny z dziećmi (80,5%), 10,9% to osoby samotne, a 8,6% rodziny bez dzieci. Należy dodać, iż łącznie 12,7% uczestników badania opiekuje się osobą zależną.

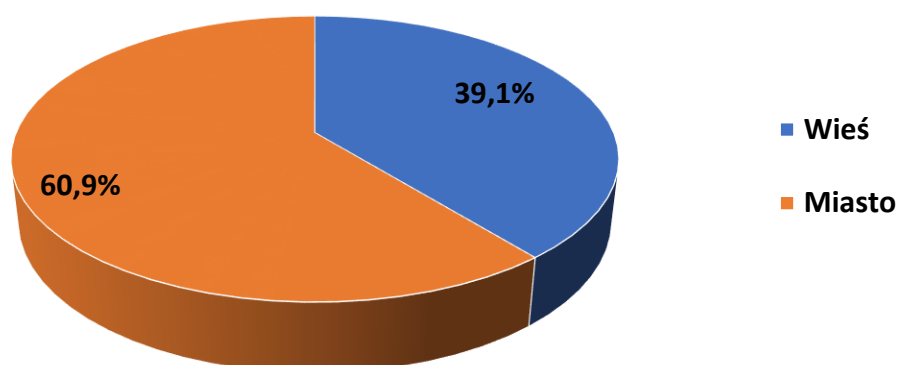
Wykres 8: Charakterystyka uczestniczących w badaniu mieszkańców gminy Skawina – sytuacja rodzinna respondentów [N = 276]

Źródło: badania własne

60,9% respondentów mieszka w Skawinie, a 39,1% w okolicznych wsiach.

Wykres 9: Charakterystyka uczestniczących w badaniu mieszkańców gminy Skawina – miejsce zamieszkania respondentów [N = 276]

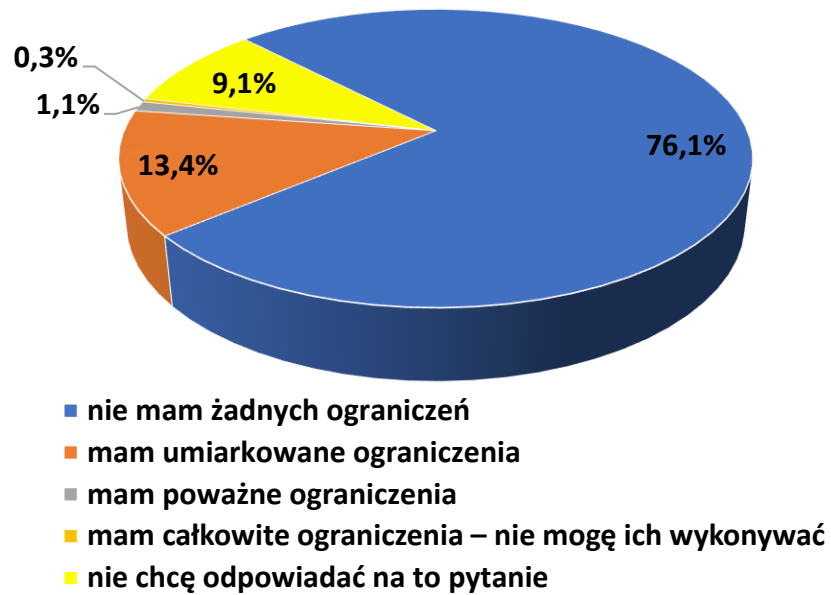

Źródło: badania własne

3/4 ankietowanych to osoby, które nie mają żadnych ograniczeń dotyczących zdolności do wykonywania codziennych czynności spowodowanych problemami zdrowotnymi

trwającymi 6 miesięcy lub dłużej (76,1%). Natomiast 14,8% uczestników badania deklaruje, że ma pewne ograniczenia, najczęściej są one umiarkowane (13,4% badanych).

Wykres 10: Charakterystyka uczestniczących w badaniu mieszkańców gminy Skawina – sytuacja zdrowotna respondentów [N = 276]

Źródło: badania własne

4.2 Szczegółowe wyniki badań

W ankiecie zapytano mieszkańców gminy Skawina jakie usługi społeczne są potrzebne dla dorosłych jej mieszkańców. Ponad połowa osób uczestniczących w badaniu wskazała na następujące usługi:

- psychologiczne (171 wskazań, 62,0%);
- mediatora (165 wskazań, 59,8%);
- prawne (165, 59,8%);
- rehabilitacyjne (157, 56,9%);
- lekarza psychiatry (143, 51,8%).

Nieco mniej niż połowa respondentów wskazała na potrzebę funkcjonowania usług terapeutycznych (133 wskazania, 48,2%). A ok. 1/3 badanych wskazała na usługi:

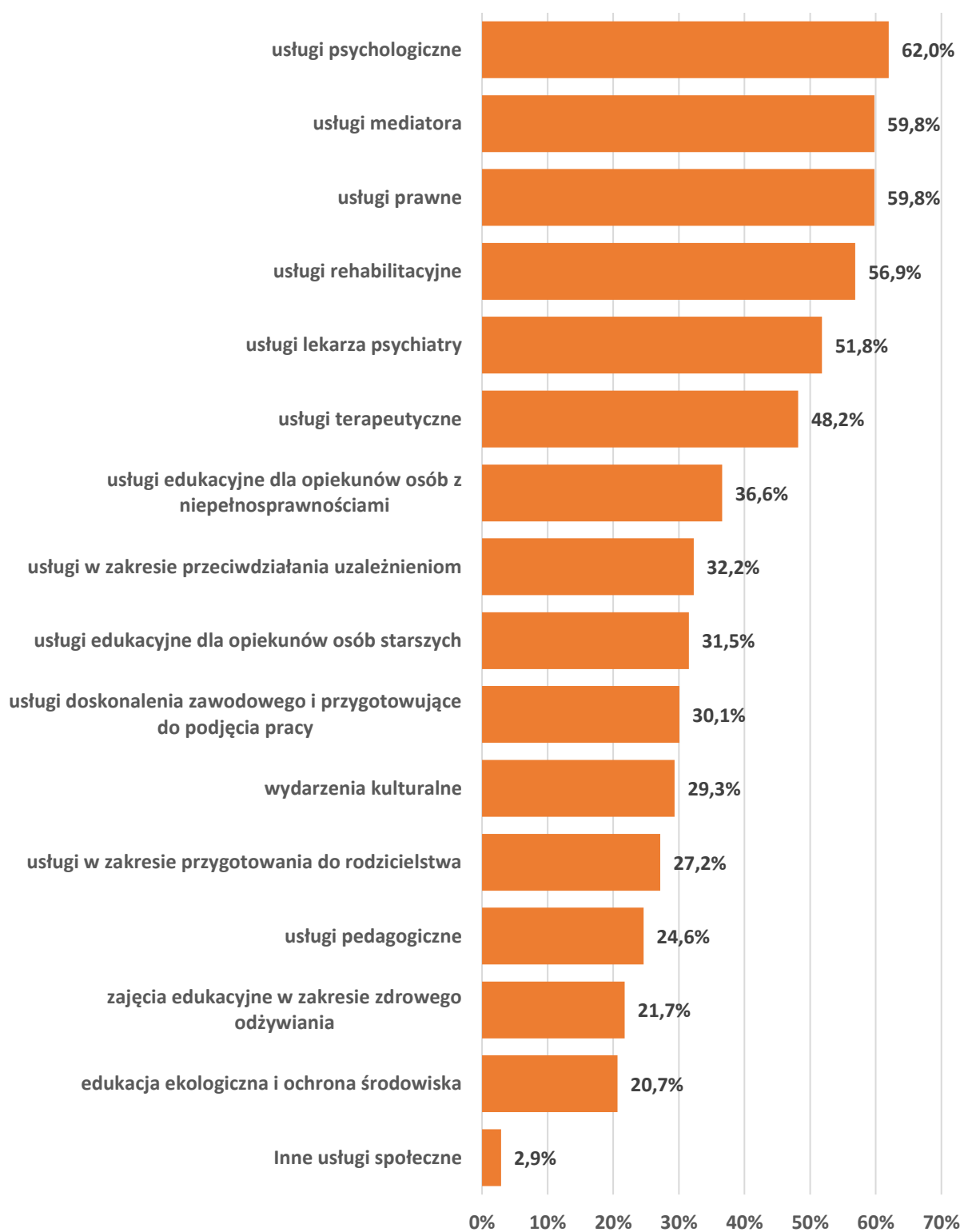
- edukacyjne dla opiekunów osób z niepełnosprawnościami (101 wskazań, 36,6%);
- w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom (89 wskazań, 32,2%);
- edukacyjne dla opiekunów osób starszych (87 wskazań, 31,5%);
- doskonalenia zawodowego i przygotowujące do podjęcia pracy (83 wskazania, 30,1%).

Natomiast mniej niż 30% uczestników badania wskazało na:

- wydarzenia kulturalne (81 wskazań, 29,3%);
- usługi w zakresie przygotowania do rodzicielstwa (75 wskazań, 27,2%);
- usługi pedagogiczne (68 wskazań, 24,6%);
- zajęcia edukacyjne w zakresie zdrowego odżywiania (60 wskazań, 21,7%);
- edukacja ekologiczna i ochrona środowiska (57 wskazań, 20,7%).

Wśród innych potrzebnych w Gminie Skawina usług (8 wskazań, 2,9%) respondenci wymienili m. in.: grupy wsparcia dla osób samotnych, w tym samotnych rodziców i dla osób dotkniętych żałobą; „łodówkę społeczną” (miejsce, gdzie można oddać nadmiar jedzenia, dzięki któremu osoby w trudniejszej sytuacji materialnej mogą otrzymać darmowe posiłki, a jednocześnie zmniejsza się marnowanie jedzenia; opieka wytchnieniowa dla opiekunów osób z niepełnosprawnościami; miejsce, w którym można skorzystać z komputera, drukarki i kopiarki; pomoc w zaspokajaniu potrzeb mieszkaniowych w postaci mieszkań komunalnych; nauka strzelania, walki w warunkach miejskich oraz ratownictwa na polu walki.

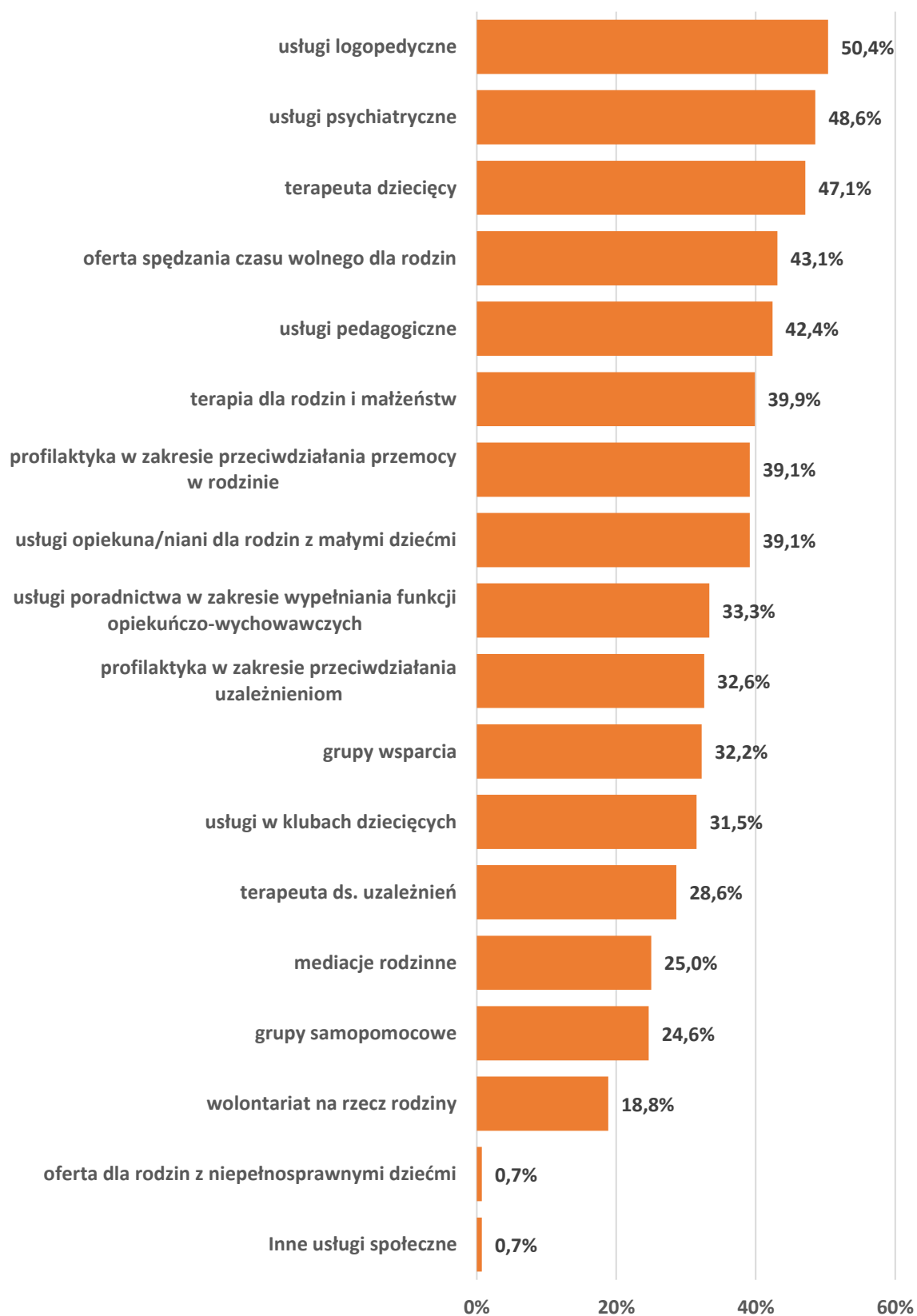
Wykres 11: Usługi społeczne potrzebne dla dorosłych mieszkańców gminy Skawina w opinii respondentów [N = 276]

Źródło: badania własne

Wykres 12: Usługi społeczne w gminie Skawina potrzebne dla rodzin z dziećmi w opinii respondentów [N = 276]

Źródło: badania własne

W dalszej części ankiety zadano kilka pytań o to, jakie usługi społeczne są potrzebne dla poszczególnych grup. Pierwszą z nich był rodziny z dziećmi. Badanie pokazuje, że ok. połowa jego uczestników za najbardziej potrzebne dla tej grupy uznała usługi logopedyczne (139 wskazań, 50,4%), psychiatryczne (134 wskazań, 48,6%) oraz terapeuty dziecięcego (130 wskazań, 47,1%). Natomiast ok. czterech na dziesięciu badanych za potrzebne uznała usługi:

- oferty spędzania czasu wolnego dla rodzin (119 wskazań, 43,1%);
- pedagogiczne (117 wskazań, 42,4%);
- terapii dla rodzin i małżeństw (110 wskazań, 39,9%);
- opiekuna/ niani dla rodzin z małymi dziećmi (108 wskazań, 39,1%);
- profilaktyki w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie (108 wskazań, 39,1%).

Nieco mniej badanych (bo ok. 1/3) wskazała na następujące usługi dla rodzin z dziećmi:

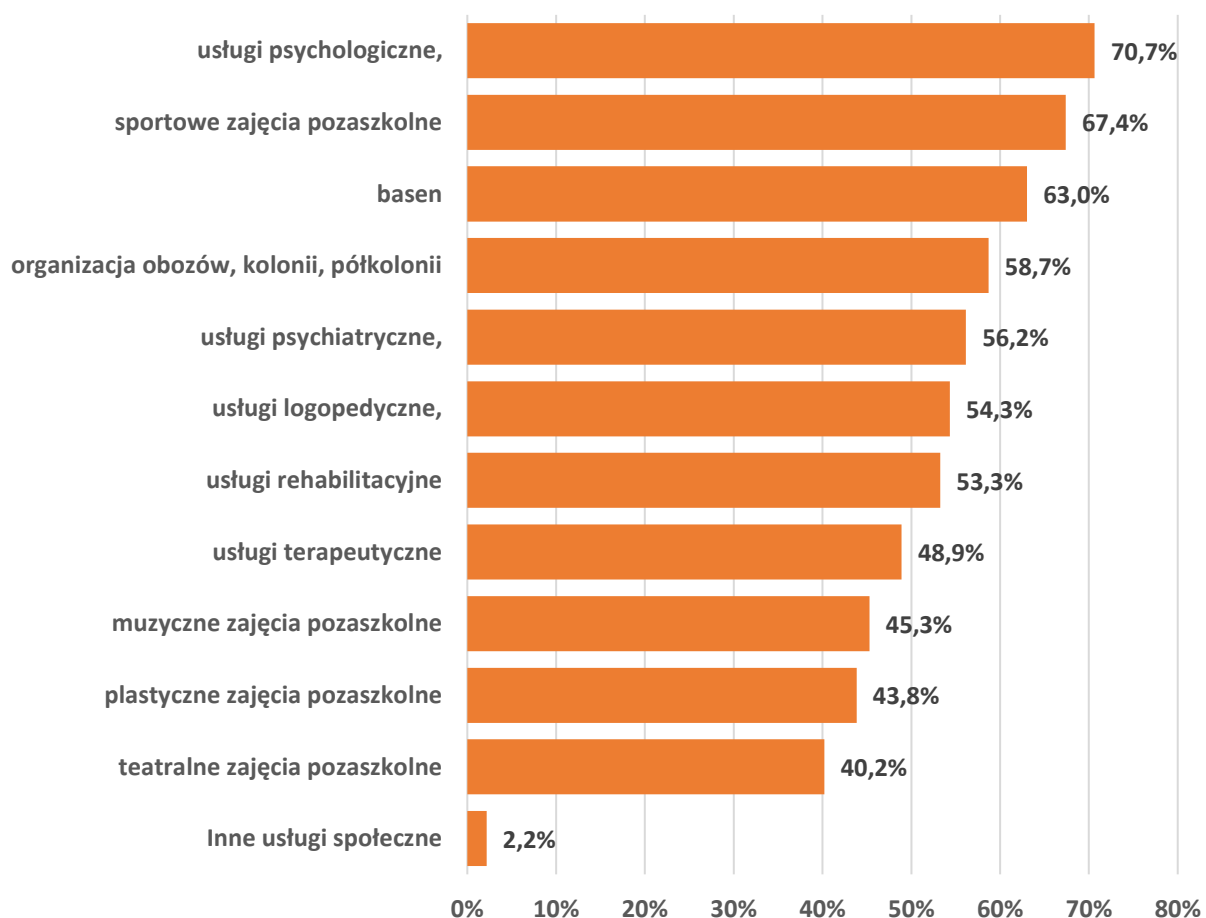
- poradnictwa w zakresie wypełniania funkcji opiekuńczo-wychowawczych (92 wskazania, 33,3%);
- profilaktyki w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom (90 wskazań, 32,6%);
- grup wsparcia (89 wskazań, 32,2%);
- w klubach dziecięcych (87 wskazań, 31,5%).

Stosunkowo najmniej często wybierane były przez badanych następujące usługi dla rodzin z dziećmi:

- terapeuta ds. uzależnień (79 wskazań, 28,6%);
- mediacje rodzinne (69 wskazań, 25,0%);
- grupy samopomocowe (68 wskazań, 24,6%);
- wolontariat na rzecz rodziny (52 wskazania, 18,8%);
- oferta dla rodzin z niepełnosprawnymi dziećmi (2 wskazania, 0,7%).

Wśród innych usług społecznych dla rodzin z dziećmi respondenci wymienili poradnię dla matek karmiących i szkołę rodzenia oraz zajęcia dla rodziców z małymi dziećmi (2 wskazania, 0,7%).

Wykres 13: Usługi społeczne w gminie Skawina potrzebne dla dzieci i młodzieży w opinii respondentów [N = 276]

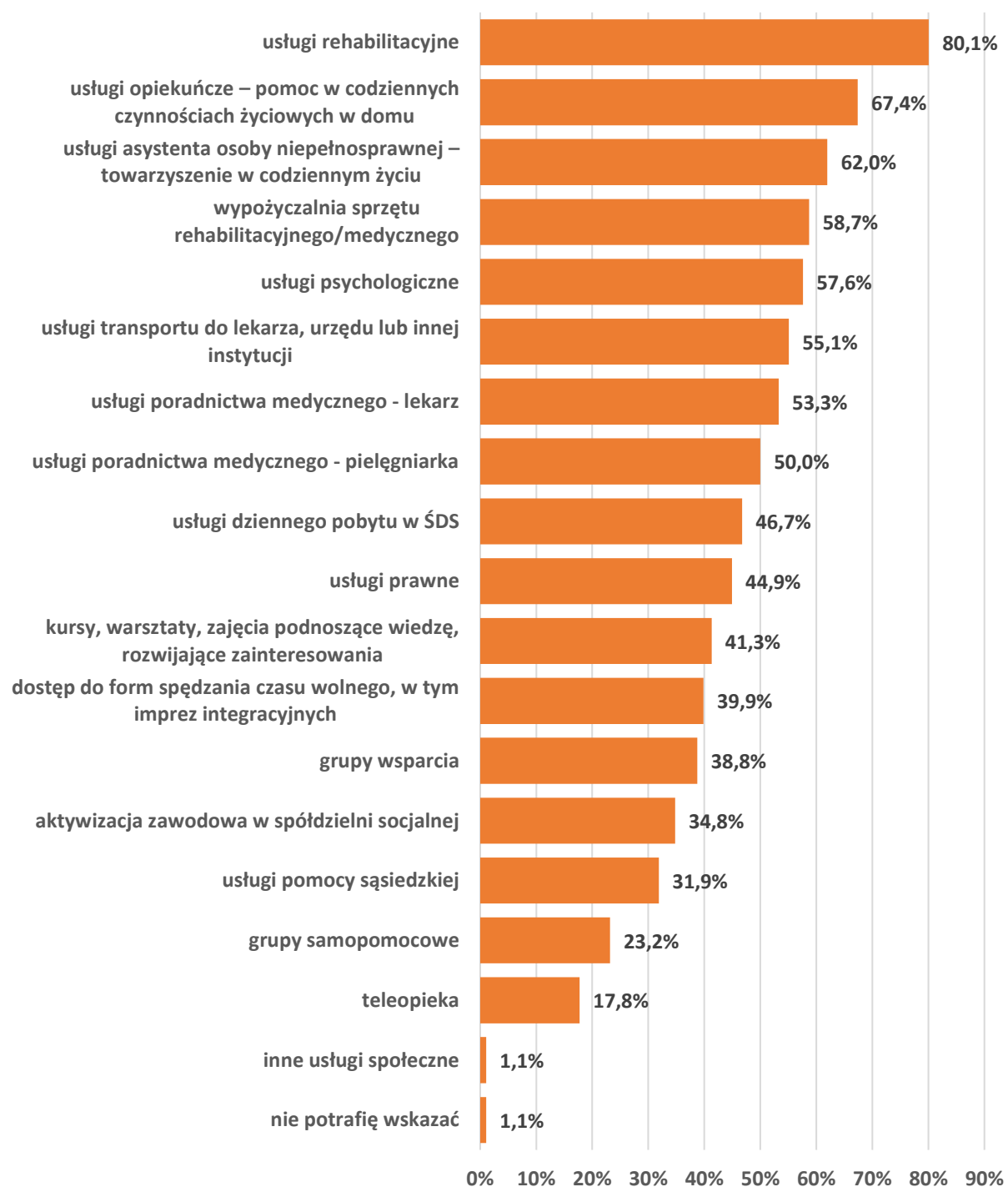

Źródło: badania własne

Wszystkie wymienione w ankiecie usługi społeczne dla dzieci i młodzieży zamieszkujących na terenie gminy Skawina są potrzebne według ponad 40% uczestników badania. Największe poparcie badani wskazali dla organizacji usług psychologicznych (195 wskazań, 70,7%), sportowych zajęć pozaszkolnych (186 wskazań, 67,4% oraz zajęć w pływalniach (174 wskazania, 63,0%). Ponad połowa badanych jest zdania, że dla najmłodszych mieszkańców potrzebna jest organizacja obozów, kolonii, półkolonii (162 wskazania, 58,7%) oraz usługi: psychiatryczne (155 wskazań, 56,2%), logopedyczne (150 wskazań, 54,3%) i rehabilitacyjne (147 wskazań, 53,3%). Stosunkowo najrzadziej (choć wciąż przez ok. czterech na dziesięciu badanych) wskazywane były usługi terapeutyczne (135 wskazań, 48,9%), muzyczne zajęcia pozaszkolne (125 wskazań, 45,3%), plastyczne zajęcia pozaszkolne (121 wskazania, 43,8%) oraz teatralne zajęcia pozaszkolne (111 wskazań, 40,2%).

Wśród innych usług społecznych dla dzieci i młodzieży (6 wskazań, 2,2%) respondenci wskazali m. in. usługi dające umiejętności świadomego korzystania z Internetu i mediów społecznościowych, przeciwdziałające hejtowi w Internecie, wolontariat czy organizacja wolnego czasu dla dzieci z niepełnosprawnością.

Wykres 14: Usługi społeczne w gminie Skawina potrzebne dla osób z niepełnosprawnościami w opinii respondentów [N = 276]

Źródło: badania własne

Z kolei dla osób z niepełnosprawnościami zdecydowana większość osób biorących udział w ankiecie wskazała potrzebę organizacji rehabilitacji (221 wskazań, 80,1%). Niewiele mniej respondentów uznało za ważne, aby dla tej grupy były dostępne usługi opiekuńcze, czyli pomoc w codziennych czynnościach życiowych w domu (186 wskazań, 67,4%) oraz usługi asystenta osoby niepełnosprawnej, tzn. towarzyszenie w codziennym życiu (171 wskazań, 62%). Ponad połowa ankietowanych wskazała również na następujące usługi:

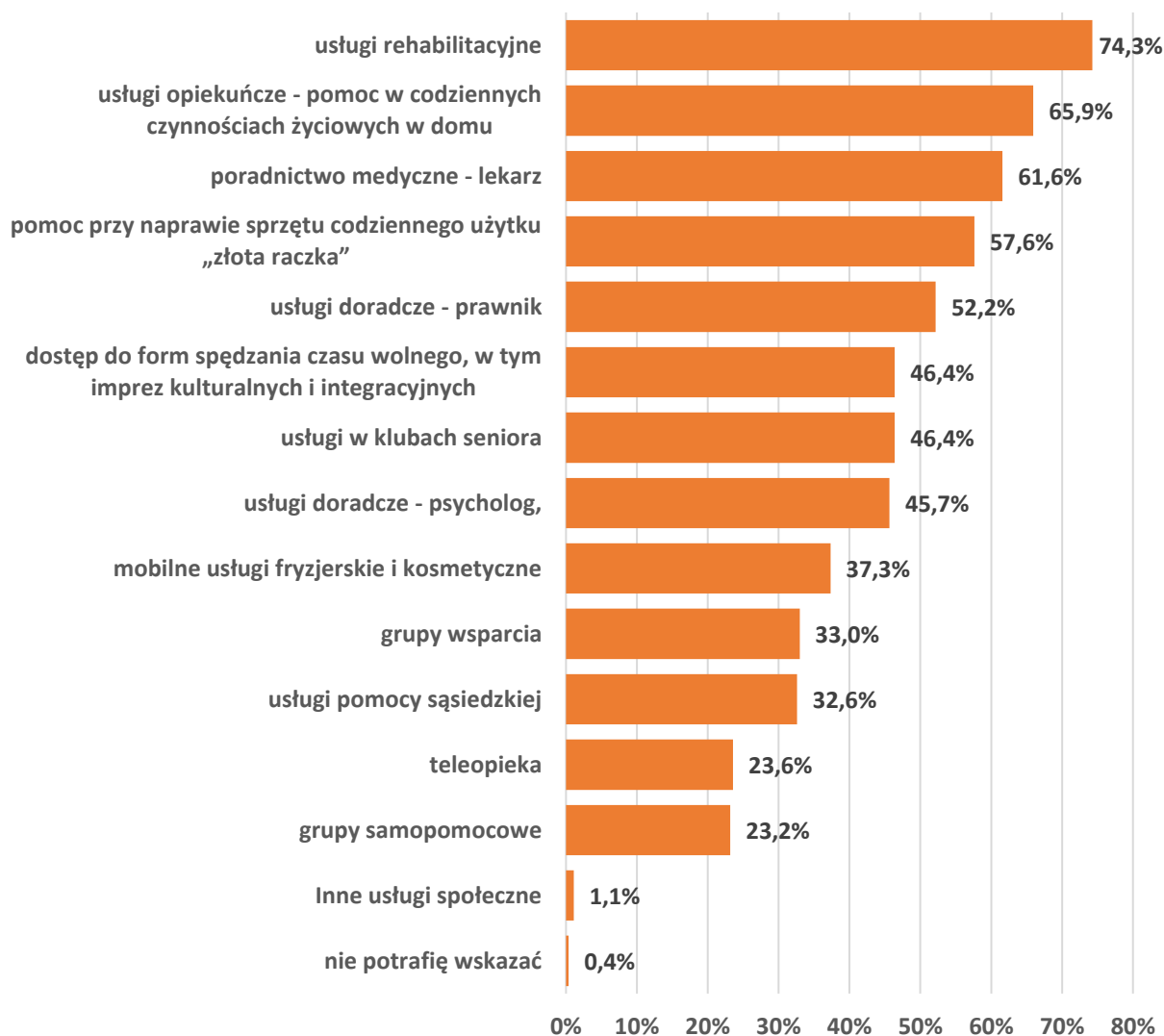
- wypożyczalnia sprzętu rehabilitacyjnego/ medycznego (162 wskazań, 58,7%);
- usługi psychologiczne (159 wskazań, 57,6%);
- usługi transportu do lekarza, urzędu lub innej instytucji (152 wskazań, 55,1%);
- usługi poradnictwa medycznego - lekarz (147 wskazań, 53,3%);
- usługi poradnictwa medycznego - pielęgniarka (138 wskazań, 50,0%).

Od 17,8% do 46,7% badanych wskazało na potrzebę organizacji:

- usługi dziennego pobytu w ŚDS (129 wskazań, 46,7%);
- usług prawnych (124 wskazania, 44,9%);
- kursów, warsztatów, zajęć podnoszących wiedzę, rozwijających zainteresowania (114 wskazań, 41,3%);
- dostępu do form spędzania czasu wolnego, w tym imprez integracyjnych (110 wskazań, 39,9%);
- grup wsparcia (107 wskazań, 38,8%);
- aktywizacji zawodowej w spółdzielni socjalnej (96 wskazań, 34,8%);
- usług pomocy sąsiedzkiej (88 wskazań, 31,9%);
- grup samopomocowych (64 wskazania, 23,2%);
- teleopieki (49 wskazań, 17,8%).

Wśród innych usług społecznych respondenci wymienili szkolenia dla rodziców dzieci niepełnosprawnych z opieką wytchnieniową, opiekę paliatywną dla osób nieuleczalnie chorych (3 wskazania, 1,1%). Należy dodać, iż 3 osoby nie potrafiły wskazać jakie usługi są potrzebne dla osób z niepełnosprawnościami (1,1%).

Wykres 15: Usługi społeczne w gminie Skawina potrzebne dla seniorów w opinii respondentów
[N = 276]

Źródło: badania własne

Podobnie jak dla osób z niepełnosprawnościami zdecydowana większość respondentów dla seniorów za potrzebne uznała usługi rehabilitacyjne (205 wskazań, 74,3%). Większość badanych była też zdania, iż potrzebne są usługi opiekuńcze w postaci pomocy w codziennych czynnościach życiowych w domu (182 wskazania, 65,9%) i poradnictwo medyczne – lekarz (170 wskazań, 61,6%). Około połowa badanej populacji wskazała na konieczność dostępności dla seniorów:

- pomocy przy naprawie sprzętu codziennego użytku, tzw. „złotej raczki” (159 wskazań, 57,6%);

- usług doradczych – prawnika (144 wskazań, 52,2%) i psychologa (126 wskazań, 45,7%);
- usług w klubach seniora (128 wskazań, 46,4%);
- dostępu do form spędzania czasu wolnego, w tym imprez kulturalnych i integracyjnych (128 wskazań, 46,4%).

Od 23,2% do 37,3% badanych wskazało na potrzebę organizacji dla seniorów:

- mobilnych usług fryzjerskie i kosmetycznych (103 wskazań, 37 3%);
- grup wsparcia (91 wskazań, 33,0%);
- usług pomocy sąsiedzkiej (90 wskazań, 32,6%);
- teleopieki (65 wskazań, 23,6%);
- grup samopomocowych (64 wskazań, 23,2%).

Wśród innych usług społecznych dla osób starszych respondenci wymienili opiekę paliatywną, zajęcia informatyczne oraz warsztaty pomagające seniorowi w złożeniu wniosku do urzędu (3 wskazania, 1,1%). Jedna osoba nie wskazać jakie usługi są potrzebne dla osób starszych.

Wykres 16: Priorytetowe grupy, dla których powinny być rozwijane usługi społeczne na terenie gminy Skawina w opinii respondentów [N = 276]

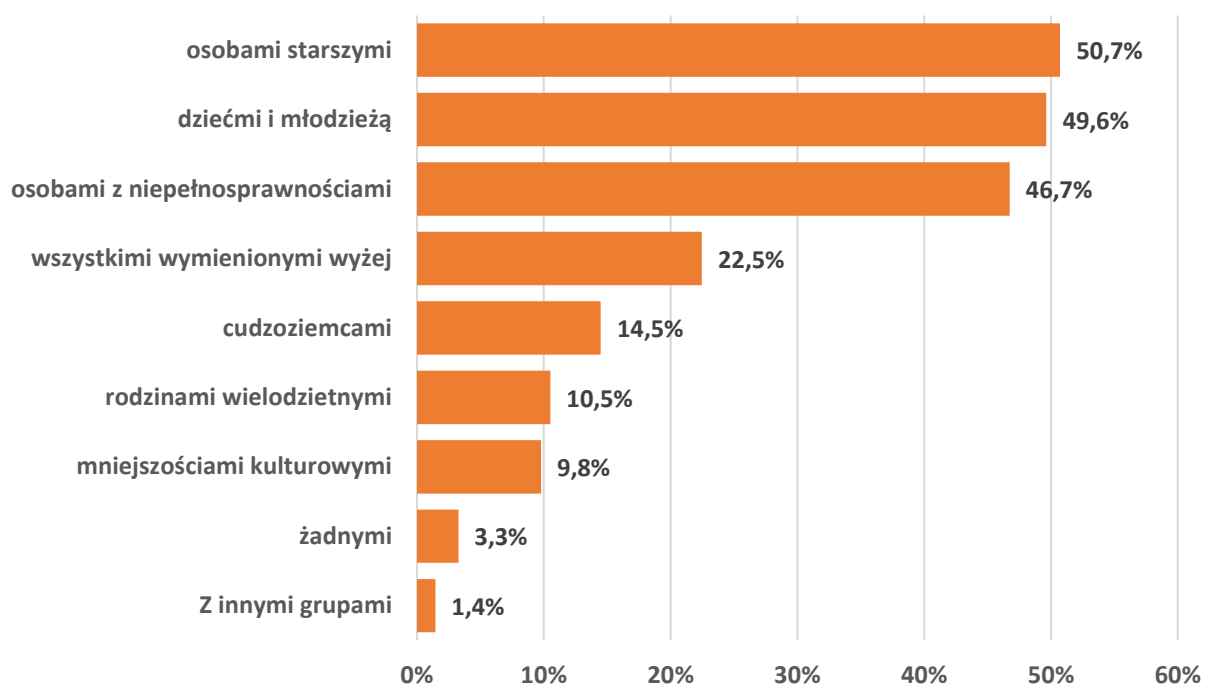
Źródło: badania własne

Według większości badanych usługi społeczne powinny być rozwijane przede wszystkim dla osób starszych (177 wskazań, 64,1%). Ponad połowa badanych jest zdania, iż priorytetowymi grupami są także osoby z niepełnosprawnościami (163 wskazania, 59,1%)

oraz dzieci i młodzież (156 wskazań, 56,5%). Tylko nieco mniej ankietowanych uznała za priorytetowe rodziny z dziećmi (136 wskazań, 49,3%).

Według 29,3% badanych należy rozwijać usługi dla opiekunów osób z niepełnosprawnościami (81 wskazań), a według 18,8% – dla opiekunów osób starszych (52 wskazania). Natomiast 19,6% ankietowany uznało, że usługi powinny być rozwijane dla wszystkich dorosłych mieszkańców gminy.

Wykres 17: Potrzeba organizacji usług społecznych w obszarze integracji społecznej dla poszczególnych grup społecznych w opinii respondentów [N = 276]

Źródło: badania własne

Według prawie 1/4 badanej populacji w Gminie Skawina należy organizować usługi w obszarze integracji społecznej dla wszystkich grup społecznych (22,5%). Natomiast około połowa respondentów jest zdania, że istnieje potrzeba organizacji takich usług przede wszystkim dla: osób starszych (140 wskazań, 50,7%), dzieci i młodzieży (137 wskazania, 49,6%) oraz osób z niepełnosprawnościami (129, 46,7%). Część respondentów uważa za ważne organizowanie wsparcia także dla:

- cudzoziemców (40 wskazań, 14,5%);
- rodzin wielodzietnych (29 wskazań, 10,5%);
- mniejszości kulturowych (27 wskazań, 9,8%).

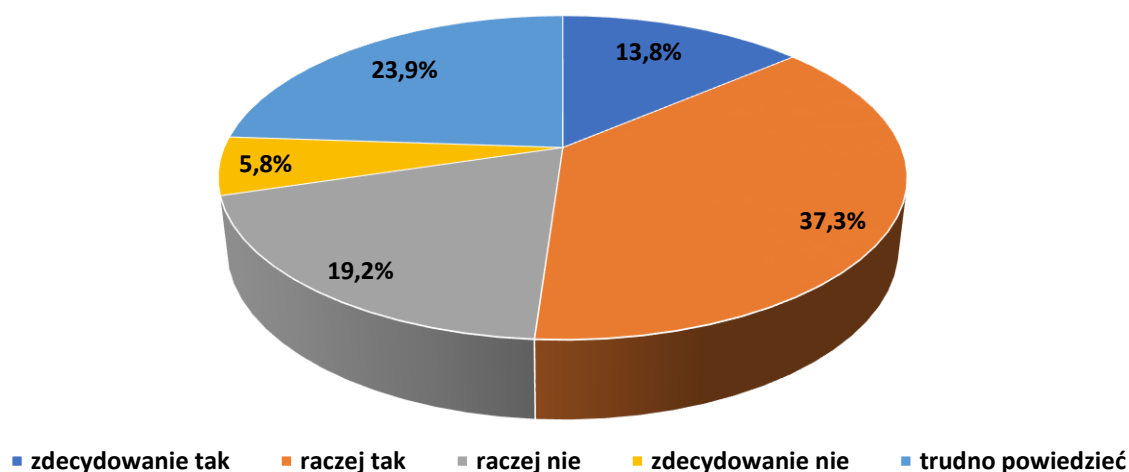

Inne wymieniane grupy (4 wskazania, 1,4%), dla których według respondentów należy organizować wsparcie to: samotni rodzice, rodziny z osobami z niepełnosprawnościami, mniejszości seksualne.

Jedynie 3,3% respondentów (9 wskazań) uważa, że nie ma potrzeby organizacji usług w obszarze integracji społecznej dla żadnej grupy społecznej.

Mieszkańców gminy Skawina zapytano także w ankiecie czy zdecydowałiby się na działalność społeczną w organizacjach na rzecz mieszkańców lub pomoc w formie wolontariatu na terenie gminy Skawina. Z badania wynika, iż ponad połowa respondentów (51,1%) twierdząco odpowiedziała na takie pytanie. Jednocześnie 23,9% ankietowanych nie zdecydowało w ankiecie czy podjęłoby się takiego zaangażowania.

Wykres 18: Deklaracja respondentów dotycząca działalności społecznej w organizacjach na rzecz mieszkańców lub pomoc w formie wolontariatu na terenie gminy Skawina [N = 276]

Źródło: badania własne

Osoby, które zadeklarowały zaangażowanie w działalność społeczną zapytano w ankiecie ile godzin w miesiącu mogliby na takie działania poświęcić. Okazuje się, iż ankietowani średnio byłoby w stanie na taką działalność przeznaczyć średnio 8 godzin w miesiącu.

Biorący udział w ankiecie zostali także poproszeni o wskazanie miejsc, których brakuje na terenie gminy Skawina. Respondenci wskazali najczęściej, iż są to miejsca opieki nad dzieckiem do lat 3 (100 wskazań, 36,2%), świetlice dla dzieci i młodzieży pozaszkolne (96 wskazań, 34,8%) oraz miejsca spędzania wolnego czasu (76 wskazań, 27,5%).

Około 1/5 badanej populacji uznała, iż brakuje:

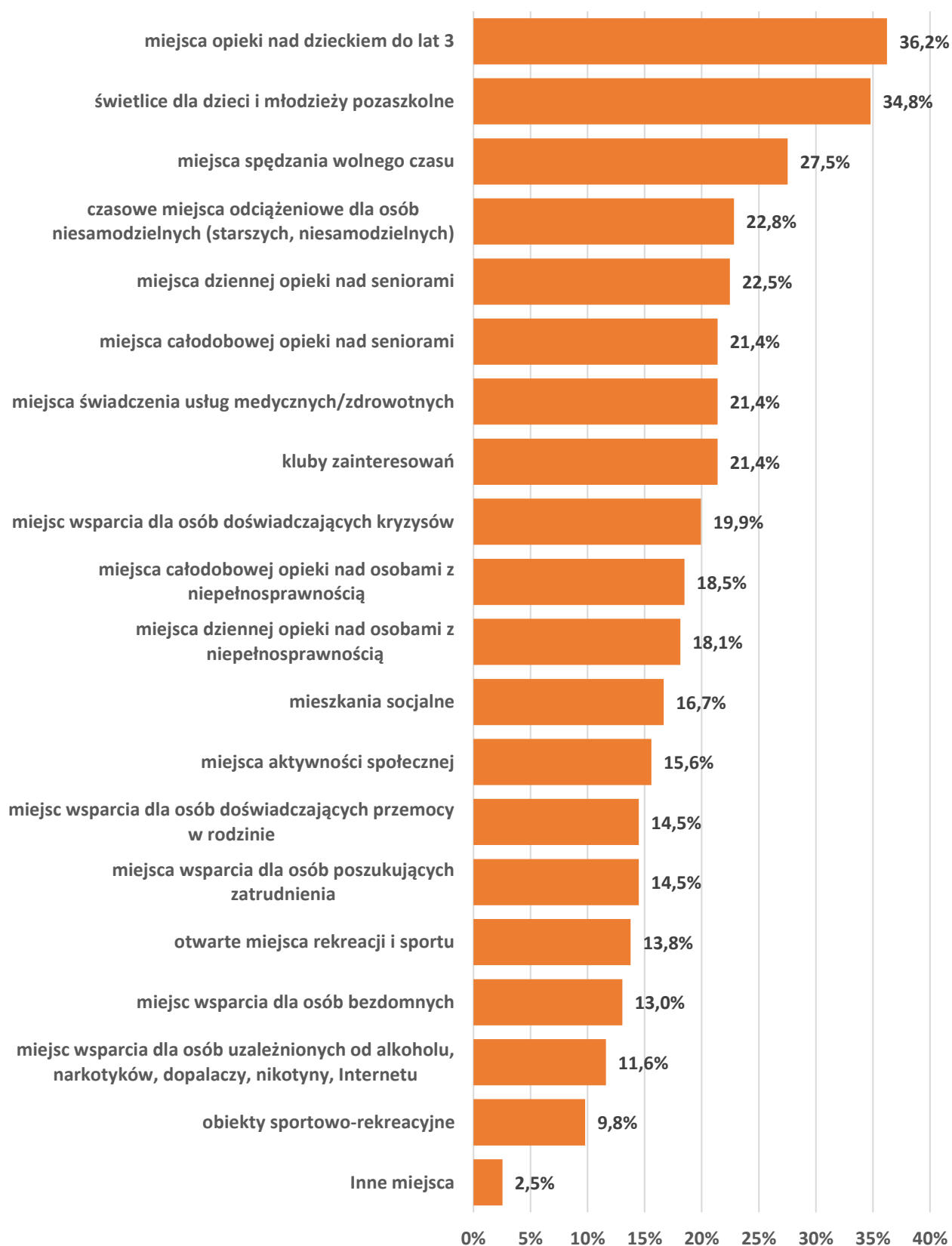
- czasowych miejsc odciążeniowych dla osób niesamodzielnych (63 wskazania, 22,8%);
- miejsc dziennej (62 wskazania, 22,5%) i całodobowej opieki nad seniorami (59 wskazań, 21,4%);
- klubów zainteresowań (59 wskazań, 21,4%);
- miejsc świadczenia usług medycznych/ zdrowotnych (59 wskazań, 21,4%);
- miejsc wsparcia dla osób doświadczających kryzysów (55 wskazań, 19,9%);
- miejsca dziennej (50 wskazań, 18,1%) i całodobowej opieki nad osobami z niepełnosprawnością (51 wskazań, 18,5%).

Stosunkowo najrzadziej respondenci wskazywali na:

- mieszkania socjalne (46 wskazań, 16,7%);
- miejsca aktywności społecznej (43 wskazania, 15,6%);
- miejsca wsparcia dla osób poszukujących zatrudnienia (40 wskazań, 14,5%);
- miejsca wsparcia dla osób doświadczających przemocy w rodzinie (40 wskazań, 14,5%);
- otwarte miejsca rekreacji i sportu (38 wskazań, 13,8%);
- miejsca wsparcia dla osób bezdomnych (36 wskazań, 13,0%);
- miejsca wsparcia dla osób uzależnionych od alkoholu, narkotyków, dopalaczy, nikotyny, Internetu (32 wskazania, 11,6%);
- obiekty sportowo-rekreacyjne (27 wskazań, 9,8%).

Wśród nie wymienionych w ankiecie miejsc ankietowani wskazali: doraźną bezpłatną pomoc dla osób z depresją i lękami; całodobową opiekę pediatry; plac zabaw dla dzieci niepełnosprawnych m.in. na wózkach; przedszkola; szkołę sportową; nowoczesne miejsce realizacji oferty kulturalnej i artystycznej; strzelnicę (łącznie 7 wskazań, 2,5%).

Wykres 19: Miejsca, których brakuje na terenie Gminy Skawina w opinii respondentów [N = 276]

Źródło: badania własne

5 ANALIZA WYNIKÓW BADAŃ JAKOŚCIOWYCH

5.1 Zogniskowane wywiady grupowe (FGI)

Aby rozwinąć materiał badawczy w zakresie analizy ilościowej uzyskanej z badania mieszkańców zaplanowano przeprowadzenie badań jakościowych. Do przeprowadzenia badania jakościowego wykorzystano metodę zogniskowanych wywiadów grupowych (FGI).

W prezentowanym badaniu zrealizowano spotkania w trzech wskazanych grupach badawczych:

1. diagnozy potrzeb i potencjałów społecznych w zakresie usług społecznych – dla dorosłych mieszkańców gminy Skawina oraz rodzin z dziećmi,
2. diagnozy potrzeb i potencjałów społecznych w zakresie usług społecznych – dla dzieci i młodzieży,
3. diagnozy potrzeb i potencjałów społecznych w zakresie usług społecznych – dla osób starszych i z niepełnosprawnościami.

Grupa I

Badanie focusowe realizowane w ramach opracowania diagnozy potrzeb i potencjałów społecznych w zakresie usług społecznych – dla dorosłych mieszkańców gminy Skawina oraz rodzin z dziećmi.

Respondenci tej grupy badawczej to eksperci czynnie działający na terenie Gminy Skawina w przedmiocie zakresu badania, Grupę tą stanowili przedstawiciele: oświaty, pomocy społecznej policji, służby zdrowia, organizacji pozarządowych, Urzędu Miasta i Gminy Skawina, Centrum Wspierania Rodziny, Centrum Kultury i Sportu.

W odpowiedzi na cel główny badania, z tą grupą respondentów poszukiwano odpowiedzi na pytania:

P1: Na jakie usługi społeczne identyfikujecie Państwo zapotrzebowanie wśród dorosłych mieszkańców gminy Skawina oraz rodzin z dziećmi?

P2: Jakie potencjały identyfikujecie Państwo w gminie Skawina, które można zaangażować na rzecz zabezpieczenia wspólnoty tej grupy mieszkańców?

Analiza zebranego materiału badawczego:

Respondenci identyfikują zapotrzebowanie na rozwój usług społecznych dla dorosłych mieszkańców gminy Skawina oraz rodzin z dziećmi. Jak wskazują respondenci „aby utrzymać i rozwijać standard życia mieszkańców gminy, w szczególności dorosłych i rodzin z dziećmi należy rozwijać oferty kreatywnego spędzania czasu wolnego, aktywizującego i wpływającego na wzmocnienie tzw. zdrowych nawyków życiowych”. Ważnym jest również w opinii respondentów „rozwój oferty łączącej pokolenia oraz umożliwiającej łączenie rozwoju pasji i zainteresowań rodziców z rozwojem dzieci, np. rodzinny basen, rodzinne plenery plastyczne, kulturalne, łączące pokolenia (dziadkowie-rodzice-dzieci)”. Należy rozwijać ofertę „świadomego odbioru kultury, rozwijać zainteresowanie nauką (pozaszkolną), kulturą i sztuką”, „rozwój oferty spędzania czasu wolnego dla rodzin, osób dorosłych, również o charakterze tematycznym i integracyjnym (międzypokoleniowym, kulturowym) – formy warsztatów tematycznych, imprez gminnych, wzmocniających więź lokalną oraz sąsiedzką”.

Respondenci wskazali również na potrzebę rozwoju oferty profilaktycznej, wzmocniającej funkcjonowanie rodzin. „Należy wzmocnić przygotowanie do rodzicielstwa, nie tylko szkoły dla rodziców, ale również szkoły dla przyszłych rodziców, opieki nad noworodkiem, małym dzieckiem”. „Doskonalenie kompetencji rodzicielskich w zakresie budowania więzi, spędzania czasu wolnego, pozytywnej dyscypliny i rozwiązywania konfliktów – charakter profilaktyczny”. „Dorośli potrzebują również oferty dla siebie, warto rozwinąć ofertę zajęć dla dorosłych – sportowe, artystyczne, kulturalne, z równoczesnym zapewnieniem w tym czasie zajęć lub opieki nad dziećmi”. „warto również włączyć w korzystanie z dostępnej oferty mieszkańców pochodzenia ukraińskiego, tam gdzie jest to niezbędne, dostosowywać ofertę do tej grupy mieszkańców”. „Należy rozwinąć dostępność usług społecznych nie ograniczając ich tylko do miasta, ale również wyjść z ich realizacją do sołectw, na teren gminy, dostępność usług blisko miejsca zamieszkania”. „Warto rozwijać również tzw. ofertę otwartą. Akademię czasu wolnego, którą będą projektować sami mieszkańcy”. „W celach dostępu do informacji należy rozwinąć promocję, np. w formie aplikacji mobilnej”.

Respondenci identyfikują również potencjały, które można zaangażować na rzecz tej grupy mieszkańców. „W gminie funkcjonują już rozwinięte w swojej działalności struktury m. in. CKiS, które mają w planach rozwój oferty dla tej grupy społecznej”. „Obecnie dostępna oferta jest już dosyć szeroko rozwinięta, min w zakresie poradnictwa, zajęć pozaszkolnych,

wsparcia specjalistycznego. Należy jednak zintegrować dostępność tych usług i wzmocnić informację w zakresie oferowanych usług”. „Dużą rolę w zakresie usług mogą pełnić organizacje pozarządowe, szczególnie te, które są otwarte na pozyskiwanie projektów zewnętrznych. Warto zatem rozwijać z nimi współpracę i tym samym usługi społeczne”. „Organizacje potrzebują jednak rozwoju bazy lokalowej dla pełnego wykorzystania swoich potencjałów oraz podjęcia pewnych działań integrujących i koordynujących ich działania, np. bazy wolontariuszy, bazy dostępnych lokali, wsparcia formalnego”. „Warto jeszcze zwrócić uwagę, że ta grupa mieszkańców (dorośli i rodziny z dziećmi) również stanowi ważny potencjał gminy. Wśród tej grupy są z pewnością osoby, które mogą również zaangażować się na rzecz wspólnoty samorządowej. Warto zatem prowadzić działania aktywizujące do zaangażowania, otwarcia się na pełniejsze uczestnictwo w życiu społecznych, nawet w formie okresowej”.

Grupa II

Badanie focusowe realizowane w ramach opracowania diagnozy potrzeb i potencjałów społecznych w zakresie usług społecznych – dla dzieci i młodzieży.

Respondenci tej grupy badawczej to eksperci czynnie działający na terenie Gminy Skawina w przedmiocie zakresu badania. Grupę tą stanowili przedstawiciele: Młodzieżowej Rady Miejskiej w Skawinie, oświaty, poradni specjalistycznych, pomocy społecznej, policji, organizacji pozarządowych.

W odpowiedzi na cel główny badania, z tą grupą respondentów poszukiwano odpowiedzi na pytania:

P1: Na jakie usługi społeczne identyfikujecie Państwo zapotrzebowanie wśród dzieci i młodzieży

P2: Jakie potencjały identyfikujecie Państwo w gminie Skawina, które można zaangażować na rzecz zabezpieczenia wspólnoty tej grupy mieszkańców?

Analiza zebranego materiału badawczego:

Respondenci identyfikują zapotrzebowanie na rozwój usług społecznych dla dzieci i młodzieży. W tym zakresie podkreślają „potrzebę rozwoju oferty zajęć pozaszkolnych, dających możliwość rozwoju pasji i zainteresowań młodych, min. zajęcia artystyczne - malarstwo, rysunek, rękodzieło, muzyka, teatr, umiejętności konstruktorskie, cyfrowe, w zakresie nowych technologii, o charakterze innowacyjnym”. „Dzieci i młodzież potrzebują

odreagowania, ruchu. Należy rozwijać ofertę zajęć sportowych – koszykówka, siatkówka, piłka nożna, gry zespołowe, piłka ręczna dla chłopców i dziewcząt, akrobatyka ścinki wspinaczkowe, siłownia”. Wskazuje się również na potrzebę rozwoju usług profilaktycznych i terapeutycznych. „Ważny jest rozwój profilaktyki zdrowia psychicznego, wsparcie psychologa a nawet lekarza psychiatry, neurologa i to w trybie ciągłym, szybko dostępnym”. „Formy terapeutyczne powinny również podejmować zagadnienie uzależnień behawioralnych. W tym zakresie należy również edukować rodziców, aby wspierali dzieci i młodzież w dostępie do specjalistów”. Respondenci wskazują również na potrzebę „uruchomienia telefonu wsparcia dla młodzieży, działającego w godzinach popołudniowych, późnowieczornych, a nawet nocnych i w weekendy”. „Należy również zwiększyć liczbę tzw. bezpiecznych miejsc dla młodzieży, np. pracownie młodych, kluby i świetlice z bliskością dostępu, w sołectwach”. „Młodzież potrzebuje dzisiaj podejścia innowacyjnego – nowych propozycji – kreatywnych i twórczych, w tym wychodzących poza struktury gminy, np. projekty z wymianą międzynarodową”. Warto zwrócić również uwagę na działania integrujące rodziny oraz organizacje spędzania czasu wolnego dzieci i młodzieży z rodzicami, członkami rodzin, również w wymiarze międzypokoleniowym”. „Identyfikuje się również potrzebę rozwoju usług edukacyjnych, o charakterze korepetycji”. Jak wskazują respondenci „należy planować działania na rzecz młodzieży z uwzględnieniem ich głosu, nie tylko poprzez Młodzieżową Radę Miejską. Również poprzez różne formy badań online”. „Młodzież jest otwarta również na sprawdzanie się np., w działaniach wolontaryjnych i akcyjnych. Trzeba im tylko stworzyć do tego przestrzeń”.

Respondenci identyfikują również potencjały, które można zaangażować na rzecz tej grupy mieszkańców. „W gminie działają silne organizacje pozarządowe, które są otwarte na rozwój swoich ofert. Rozwija się również oferta instytucjonalna. Warto jednak dokonać inwentaryzacji oferty i podjąć koordynację jej rozwoju”. „Konieczne w tym zakresie jest wsparcie merytoryczne i formalne, obsługa projektów”. Proponuje się, aby powołać Federację organizacji pozarządowych, która będzie koordynowała i rozwijała działalność NGOs, informacje o projektach i wspierała budowanie partnerstw”. „Również Rady Rodziców są to takie ciała w szkołach, które również mogą inicjować pewne działania w strukturze szkół”.

Grupa III

Badanie focusowe realizowane w ramach opracowania diagnozy potrzeb i potencjałów społecznych w zakresie usług społecznych – dla osób starszych i z niepełnosprawnościami.

Respondenci tej grupy badawczej to eksperci czynnie działający na terenie Gminy Skawina w przedmiocie zakresu badania, Grupę tą stanowili przedstawiciele: Skawińskiej Rady Senioralnej, pomocy społecznej, liderzy społeczni (w tym Sołtysi), służby zdrowia, poradni specjalistycznych, Urzędu Miasta i Gminy Skawina.

W odpowiedzi na cel główny badania, z tą grupą respondentów poszukiwano odpowiedzi na pytania:

P1: Na jakie usługi społeczne identyfikujecie Państwo zapotrzebowanie wśród osób starszych i z niepełnosprawnościami?

P2: Jakie potencjały identyfikujecie Państwo w gminie Skawina, które można zaangażować na rzecz zabezpieczenia wspólnoty tej grupy mieszkańców?

Analiza zebranego materiału badawczego:

Respondenci identyfikują zapotrzebowanie na rozwój usług społecznych dla osób starszych i z niepełnosprawnościami. W tym zakresie podkreślają „potrzebę rozwoju usług zdrowotnych i opiekuńczych, w tym opiekę wytchnieniową”. „Dzisiaj dostępność do lekarzy specjalistów na terenie gminy jest niska, zlokalizowana jest gł. w mieście, w gdzie trzeba dojechać. Wymaga to zwiększenia usług transportowych „door-to-door” oraz likwidacji barier architektonicznych w budynkach użyteczności publicznej”. „Należy również wdrażać usługi mobilne, z dojazdem do miejsca zamieszkania osoby starszej lub z niepełnosprawnością, wypożyczalnia sprzętu rehabilitacyjnego”. W gminie wskazuje się również potrzebę rozwoju usług pielęgnacyjno – opiekuńczych oraz całodobowych – pobytu czasowego (w tym dla osób z chorobami otępiennymi), hospicjum domowe i opieka paliatywna”. „ identyfikujemy potrzebę zwiększania miejsc w placówkach wsparcia dziennego – dzienne domy seniorów, kluby seniorów, środowiskowe domy samopomocy”. „ w sołectwach są miejsca, gdzie można rozwijać równie formy zainteresowań, np. muzyczne, teatralne, kultywowania tradycji i historii, KGW, zajęcia ruchowe, czytania literatury, zajęcia komputerowe, spotkania okolicznościowe”. „Zajęcia te mogą się odbywać w formule wymiany międzypokoleniowej oraz mogą one być prowadzone przez lokalnych liderów, również seniorów”. „Wsparcia wymagają również opiekunowie, rodziny tych osób – w formie opieki wytchnieniowej, szkoleń

i grup wsparcia”. „Szczęólnego wsparcia wymagają całkowicie samotni, opuszczeni seniorzy, osoby z niepełnosprawnościami. Dla nich powinno się zaplanować usługi w ich miejscu zamieszkania, również o charakterze akcyjnym, np. Mikołaj dla seniora, Dzień dobry tu wolontariusz, Wycieczki dla Seniora”. „Podmiotami godnymi zaufania seniorów są Parafie i Sołtysi. Należy te podmioty włączyć do działań, min. do tworzenia punktów konsultacyjnych, przepływu informacji, rozliczania PIT”.

Respondenci identyfikują również potencjały, które można zaangażować na rzecz tej grupy mieszkańców. „Osoby starsze, niepełnosprawne często borykają się z problemami finansowymi. Warto rozwijać ofertę w oparciu o działania sponsorowane”. „ Osoby starsze, niepełnosprawne często mogą pracować, utrzymywać aktywność społeczną i zawodową. W tym zakresie mogą zabezpieczyć, chociaż częściowo lokalnych przedsiębiorców. Trzeba wykorzystać na ich rzecz lokalny biznes”. „Gminne instytucje powinny w większym stopniu dotrzeć ze swoją ofertą do tej grupy mieszkańców. Źródłem przepływu informacji mogą być parafie i sołectwa”. „Aby rozwinąć wolontariat na rzecz tych mieszkańców należy wykorzystać potencjał dzieci, młodzieży i dorosłych mieszkańców. Może to się budować z korzyścią obopólną, wymiany międzypokoleniowej”. „W sołectwach działają Koła Gospodyń Wiejskich, wiele grup parafialnych, biblioteki i kluby. Ta oferta jest rozwinięta, tylko brakuje szerokiej informacji i usług transportowych, aby z niej skorzystać”.

5.2 Indywidualne wywiady pogłębione (IDI)

Indywidualne wywiady pogłębione w zakresie rozpoznania problemów i potrzeb poszczególnych grup mieszkańców przeprowadzono na terenie Gminy Skawina wśród przedstawicieli władz samorządowych, ekspertów w obszarze administracji samorządowej, oświaty i pomocy społecznej. Kwestie poruszane podczas rozmów dotyczyły m.in. następujących problemów:

- potrzeby mieszkańców gminy w zakresie usług społecznych;
- ocena priorytetowości realizacji usług społecznych w Gminie Skawina, z uwzględnieniem grupy odbiorców;
- ocena możliwości realizacji usług społecznych w sołectwach Gminy Skawina;
- ocena potencjału/zasobów, które należy zaangażować dla zabezpieczenia potrzeb wspólnoty samorządowej w zakresie realizacji usług społecznych;
- ocena zasadności powstawania nowych organizacji pozarządowych, sprzyjających rozwojowi usług społecznych;
- ocena trudności w zakresie postrzegania nowej jednostki na etapie przekształcania MGOPS w Skawinie w Centrum Usług Społecznych.

Potrzeby mieszkańców Gminy Skawina w zakresie usług społecznych

Perspektywa potrzeb mieszkańców Gminy Skawina w zakresie realizacji określonych usług społecznych została przez większość respondentów określona poprzez wskazanie najbardziej optymalnych możliwości udzielania wsparcia danym grupom społecznym.

Rozmówcy, w tym przedstawiciele władz samorządowych podkreślali, iż tworzące się Centrum Usług Społecznych będzie realizować określoną gamę usług adresowaną do różnorodnych grup społecznych mieszkańców i częściowo może funkcjonować również na zasadach rynkowych np. „(...) chcemy skierować ofertę dla wszystkich (...)” [wywiad 1], istotny byłby „pomysł prowadzenia szkół dla rodziców (...), pomoc psychologa, warsztaty/zajęcia dla osób szukających nowego atrakcyjnego sposobu spędzenia wolnego czasu, przez pomoc społeczną, aż do śmierci (pomoc w organizacji pogrzebu)” [wywiad 2]. Kolejny respondent zauważa, iż „oferta, którą centrum ma spełniać, powinna być realizowana na kilku poziomach (...) na poziomie podstawowym dotyczącym konkretnego człowieka, który ma jakieś potrzeby, albo w tym charakterze potrzeb, bardziej problemów, gdzie trzeba mu

pomóc, wyjść na prostą. Ten drugi poziom jest to zawsze najbliższa rodzina (...). Ta rodzina i ta osoba funkcjonuje w różnych grupach społecznych (...). Trzeci obszar to, ten gdzie te problemy są przenoszone i za tym idą wyzwania (...). Czwarty poziom to działania poszczególnych jednostek (...). Centrum ma odpowiadać za realizację gminnego programu rewitalizacji (...) włączenie imigrantów do społecznej lokalności (...)" [wywiad 3].

Inni specjaliści wymieniają bardziej szczegółowe potrzeby np. „potrzebą nr 1 mieszkańców jest zwiększenie miejsc dla dzieci w żłobkach oraz przedszkolach. Jednym z zadań dla CUSu będzie stworzenie bazy teleadresowej instytucji wspierających rodzinę z uwzględnieniem informacji o organizacjach pozarządowych (...) Jeżeli chodzi o ochronę zdrowia, to dostęp do specjalistów lekarzy byłby potrzebny, nawet opieka lekarska - całodobowa dla dzieci byłaby potrzebna, w tym promocja zdrowia. (...) Można byłoby również prowadzić terapię rodzinną, która jest bardzo potrzebna. Obserwując problemy dzieci w szkole można wskazać na wiele przyczyn problemów pojawiających się w rodzinie, można zaobserwować jak wiele rodziców nie radzi sobie z wychowaniem dzieci, w tym względnie należy wspierać rodzinę. Ważne staje się wsparcie rodziców niepełnosprawnych poprzez uruchomienie usług asystenckich (...)" [wywiad 4].

Pozyskane od respondentów informacje na temat potrzeb mieszkańców w zakresie realizacji usług społecznych dotyczą również kwestii rozwoju mieszkalnictwa i wsparcia samotnych seniorów: „ (...) ważny byłby obszar mieszkalnictwa dla wybranych osób, wiemy jak wygląda rynek mieszkaniowy (...) ważne są miejsca w żłobkach, jest ich mało, to też jest ważna potrzeba. Jeśli chodzi o seniorów, to jest to dla mnie bliska grupa (...) powinny być usługi dla samotnych seniorów, mam na myśli funkcjonujące w naszej gminie placówki wsparcia, które jednak powinny coraz bardziej się rozwijać [wywiad 5].

Kolejni rozmówcy wyrażają opinie związane z zabezpieczaniem potrzeb młodych rodziców np. „w tej chwili polityka prorodzinna jest mocno wspierana przez państwo, natomiast kwestia wsparcia młodych mam jest ważna (...) kwestia wsparcia psychologicznego, psychicznego, terapeutycznego (...) osoba wychowująca małe dziecko musi być wspierana (...). CUS powinno się analizować w kwestii daleko idącej współpracy, rola centrum powinna być ukierunkowana na wsparcie osoby, by pokazać im drogę, podać informacje. System pieczy zastępczej powinien funkcjonować (...)w przypadku najstarszych grup ważna jest pomoc społeczna, by zapobiegać trudnym sytuacjom życiowym, kryzysom. Osoby, którym się udziela pomocy społecznej powinno się wyposażać w umiejętności samodzielności, by wzbudzić

w ludziach ambicje, cele (...) ważna jest promocja i ochrona zdrowia, dostęp do specjalistów wśród seniorów, osób niepełnosprawnych (...) wsparcie rodzin w najróżniejszych sytuacjach [wywiad 6].

Niektórzy z badanych zauważają, że „(...) grupą niezaopiekowaną jest ciągle grupa młodych małżeństw, osób w narzeczeństwie, które wymagają wsparcia w roli rodzica, małżonka, jak przygotować do świadomego rodzicielstwa i wyposażyć w ich w wiedzę, jak mogą wspierać własne dzieci, jak ich mogą ukierunkować (...) nie mówię o takiej typowej szkole dla rodziców, mam wrażenie (...), że brakuje oddziaływań do osób, które nie są jeszcze rodzicami. (...) Brakuje mi takich miejsc w naszej gminie, gdzie z oferty mogą skorzystać młodzi ludzie, młodzież w wieku szkoły podstawowej klasa 6-8, szkoła średnia (...) jest szereg młodzieży, która nie wie co ze sobą zrobić,(...) nie mają pomysłu na siebie,(...) takie miejsca mogłyby pomóc im w odnalezieniu potencjału (...) [wywiad 7].

Pozostali badani identyfikują z kolei potrzeby osób starszych np. „najbliżsi są mi seniorzy, osoby niepełnosprawne (...) usługa złotej rączki byłby bardzo dobra (...) wielu z nich nie wychodzi z domów, tak naprawdę są zamknięci w mieszkaniach (...) jeśli chodzi o naszych seniorów, to niejednokrotnie mają problemy prawne (...), w takich kwestiach może pomóc prawnik. (...) Na pewno usługi fryzjerskie i pielęgnacja” [wywiad 8]. Dodatkowo podkreślają kwestię pojawienia się określonych potrzeb w obszarze funkcjonowania rodzin np. ”dla mnie najważniejsze potrzeby (...) to przede wszystkim dostęp do opieki żłobkowej (...)” [wywiad 9]; „(...) polityka rodzinna (...) jest bardzo istotna (...), ale bardzo mi brakuje połączenia i czuwania nad jakością tego co się dzieje w szkolnictwie na terenie gminy (...) ważna jest koordynacja i szybkość przekazywania informacji, bo jeśli się źle dzieje w domu, to w szkole są tego sygnały i chodzi o to by nie w ostateczności te sygnały trafiały do CUS (...) fajnie by było by powstała komórka w CUSie dedykowana szkołom, która będzie w ścisłych relacjach ze szkołami (...)” [wywiad 10].

Ocena priorytetowości realizacji usług społecznych w Gminie Skawina

W toku badań zapytano respondentów o to, jakie usługi społeczne powinny być priorytetowo traktowane i dlaczego, z uwzględnieniem grup osób, do których są dedykowane.

Respondenci odpowiadając na pytanie wskazali na następujące kwestie:

1. „priorytetem są usługi dla tych, którzy tej pomocy oczekują (...) mówimy o seniorach, samotnych, niesamodzielnych osobach, które w kwestiach materialnych pomocy oczekują, młodzieży” [wywiad 1]; dla wszystkich tych grup osób (...), dla młodzieży szkolnej będzie może na początku najmniejsza oferta (...), dla rodzin, osób dorosłych, osób niepełnosprawnych ta oferta będzie stosunkowo duża (...)” [wywiad 2]; „priorytetem są usługi dla tych, którzy tej pomocy oczekują (...)” [wywiad 3];
2. „ (...) Nie wiem czy uda mi się to zhierarchizować te usługi, myślę, że jeżeli popatrzymy na sytuacje kryzysowe, to one mogą się wydarzyć w przypadku każdej osoby i rozwój usług w tym zakresie byłby potrzebny. Na pewno współpraca międzyinstytucjonalna byłaby potrzebna, (np. pracownicy CUSu i pedagodzy szkolni), którzy mogliby reagować na konkretne potrzeby mieszkańców” [wywiad 4];
3. „ (...) Ja uważa, że grupami, którymi szczególnie powinniśmy się zająć są dzieci i seniorzy, to są grupy ważne, każdy z nas będzie się starzeć, a dzieci są przyszłością (...). Dla seniorów z kolei myślę, o organizacji usług szczególnie dla tych którzy są w domach, ci co są aktywni, korzystają z oferty imprez, z kolei dla innych można byłoby zorganizować np. usługę złotej rączki, która jest niezwykle potrzebnym narzędziem, usługi asystenckie (...) [wywiad 5];
4. „ (...) jako pierwsze usługi to dla osób w kryzysie, dzieci i młodzież są zaopiekowane, tu powinna być współpraca (...) na pewno dla osób starszych, z racji wieku potencjał człowieka maleje (...) jeżeli jest w tym kryzys, nie ma rodziny (...) z pewnością należy tu realizować usługi. Dla osób z niepełnosprawnościami (...) dla ich rodzin również potrzebne są usługi” [wywiad 6];
5. „(...) Ja nie wskazywałbym żadnej grupy, chciałabym żeby każda grupa byłaby zaspokajana w odpowiednim zakresie (...) myślę, że musiałyby to być wywarzone (...)” [wywiad 7]
6. „(...) tak naprawdę wszystkie grupy po trochu wymagają usług (...) patrząc na problemy młodych matek, które nie mogą zapisać dziecka do żłobka (...) takie problemy na tu i teraz powinny być rozwiązywane (...)” [wywiad 8];

7. „ (...) ja myślę o osobach starszych, szczególnie tych, którzy są samotni (...) i osoby w kryzysie (...) nie mamy dziennych domów opieki dla seniorów (...)” [wywiad 9];
8. „ (...) w pierwszej kolejności bym się skupiła na ludziach w kryzysie (...)” [wywiad 10].

Ocena możliwości realizacji usług społecznych w sołectwach Gminy Skawina

W obszarze oceny możliwości realizacji usług społecznych w sołectwach Gminy Skawina większość respondentów podkreśliła konieczność wdrażania określonych usług jak najbliżej miejsca zamieszkania mieszkańców. Świadczą o tym następujące wypowiedzi: „jeżeli chodzi o ofertę na wsiach, to jak najbardziej, uważam, że powinna być budowana (...) trochę się tak dzieje, te programy, które MOPS realizuje, są realizowane dla seniorów poza miastem (...) myślę, że oferta dla dzieci i młodzieży też powinna pojawiać się na wsiach, sądzę, że to powinno się dziać w pierwszej kolejności” [wywiad 3]. Kolejny respondent stwierdza „ (...) w sołectwach, jak najbardziej powinny być realizowane usługi, my nie mamy w gminie domu opieki dla osób starszych, całodobowego, taki dom mógłby powstać w sołectwie (...)” [wywiad 6]. Inny ekspert podkreśla, że „(...) Są sołectwa, które są bardzo dobrze wyposażone w infrastrukturę, (...) ale są sołectwa, gdzie nie ma oferty. Może bardziej pochylić się (...) w sołectwach, które są nie objęte wsparciem (...) [wywiad 7]. Jeszcze inni zauważają, że „ (...) na pewno byłoby to potrzebne i miałyby to racje bytu, gdyby takie usługi były świadczone w sołectwach, (...) kwestia określenia warunków współpracy ze szkołami (...) usługi w sołectwach były fajną rzeczą (...) dojazd do miejsc, bliski” [wywiad 8]. Niektórzy badani podkreślają, że „usługi, które już świadczy MGOPS i seniorzy, którzy są zaopiekowani w siedzibie w Radziszowie i to jest największe sołectwo na terenie naszej gminy i (...) w sołectwie Jurczyce, świadczą o tym, że (...) warto wybrać odpowiednie miejsca (...)” [wywiad 10].

Z kolei niektórzy z respondentów deklarowali, że „nie czuje się kompetentna w tym obszarze, nie mam wiedzy na temat tego co się dzieje w sołectwach (...). Gdyby ankiety przeprowadzić wśród mieszkańców sołectw można byłoby tą kwestię ustalić” [wywiad 4]. Dodatkowo zauważają, że „w sołectwach powinna się wypowiedzieć lokalna społeczność na temat potrzeby realizacji usług społecznych (...). Znam jednego sołtysa z Jańkowic, który bardzo aktywnie działa na rzecz mieszkańców, ma świadomość co się dzieje wśród mieszkańców (...). Każde ze sołectw ma pewne obiekty, z których można korzystać, ważna jest

rola społecznego lidera, który po zainicjowaniu pomysłów przekona innych do działań (...) [wywiad 5].

Ocena potencjału/ zasobów, które należy zaangażować dla zabezpieczenia potrzeb wspólnoty samorządowej w zakresie realizacji usług społecznych

Podczas prowadzenia badań jakościowych podjęto próbę pozyskania informacji na temat oceny potencjałów, czy zasobów niezbędnych dla zabezpieczenia potrzeb wspólnoty samorządowej w zakresie realizacji usług społecznych. Wszyscy respondenci zadeklarowali, że w Gminie Skawina są dostępne określone perspektywy, które można wykorzystać. Wśród odpowiedzi pojawiały się następujące dane „dajemy obiekty (...) dajemy środki (...)” [wywiad 1]; (...) szkoły, budynki szkoły to potencjał do wykorzystania, ten drugi zasób to jest na pewno rozwój komunikacji publicznej (...) trzecia rzecz to są ludzie, jako potencjał i to bym powiedział tak potencjał (...), który tkwi w obecnym MOPSie i jednostkach i wydziałach, które przekształcają się we wspólną jednostkę (...)” [wywiad 3], „dużym zasobem będą możliwości gminy w postaci dostępnej dla nas infrastruktury” [wywiad 8].

Przedstawiciele oświaty, podkreślali z kolei „ (...) mogą dysponować własnym budynkiem i CUS mógłby z niego korzystać. Mamy przykład skawińskiej rady seniorów, która obradowała w naszym budynku. Jesteśmy w stanie udostępnić naszą szkołę na potrzeby np. szkoły dla rodziców, odpłatnie lub nieodpłatnie, popołudniami w zależności jakie były potrzeby, nawet na oddział Siemachy, myślę, że mamy również świetlice w sołectwach, remizę strażackie i one również można byłoby wykorzystać. (...) na wsiach mamy infrastrukturę sportową, którą można również wykorzystać. Są jeszcze zasoby kadrowe, chociażby nauczyciele-specjaliści np. pedagog specjalny, logopeda, psycholog, gdyby wykorzystać ich potencjał można byłoby tworzyć wspólne projekty (...) nie brakuje również przedsiębiorców, którzy mogliby wspierać różnorodne działania” [wywiad 4].

Inni eksperci deklarowali „ postawiłabym na 3 rzeczy, po pierwsze, to że Urząd jest otwarty na potrzeby ludzi i zaangażowanym, my nie zamykamy się na mieszkańca (...) potencjałem są jednak pracownicy (...) również organizacje pozarządowe” [wywiad 5].

Pozostali badani wskazywali na dużą rolę organizacji pozarządowych w tym zakresie np. „ (...) potencjał jest w postaci ludzkiej, stowarzyszeń, które bardzo często reagują w sytuacjach kryzysowych (...)” [wywiad 6], „to jest kwestia współpracy i rozmów (...)” [wywiad 7].

Ocena zasadności powstawania nowych organizacji pozarządowych, sprzyjających rozwojowi usług społecznych

Powstawanie nowych organizacji pozarządowych sprzyja świadczeniu różnorodnych usług społecznych adresowanych do szerokiej grupy osób. Podczas indywidualnych rozmów z przedstawicielami władz samorządowych oraz ekspertami z różnych innych dziedzin analizowano tą kwestię. Respondenci w tym obszarze zdecydowanie zgodzili się z tezą, iż tworzenie nowych organizacji wiąże się z rozwojem określonych usług, m.in. deklarując:

1. „(...) Nigdy nie ma coś takiego, że jest coś stałego i jest niezmiennie (...) zawsze jest pewien obszar, który może być zagospodarowany przez pewne organizacje pozarządowe (...) tak widzę przestrzeń na powstawanie nowych organizacji” [wywiad 3];
2. „(...) Myślę, że wyzwaniem przyszłości jest starzejące się społeczeństwo, kolejną grupą którą należałoby się zająć są właśnie seniorzy, nie wiem dokładnie jak wykorzystywane jest centrum wolontariatu, nowe organizacje są potrzebne (...) dla organizacji czasu wolnego seniorom (...) [wywiad 4];
3. „ (...) Chcielibyśmy pozyskać organizacje, potrzebne są spółdzielnie socjalne (...) pod kątem pozyskania środków na usługi, które możemy im zlecić, spółdzielnia mogłaby uzupełnić pewne braki. W gminie jest jedna spółdzielnia, ale działa w bardzo wąskim zakresie (...) [wywiad 5];
4. „(...) sytuacja przyjęcia obywateli z Ukrainy pokazała, że organizacje w gminie są, wiem że są nowe organizacje, inne się zamykają (...) jeżeli jest potrzeba powstania organizacji i są ludzie to czemu jej nie tworzyć” [wywiad 6];
5. „ (...) Wydaje mi się, że w gminie jest bardzo dużo stowarzyszeń (...) zdecydowana większość zajmuje się działalnością sportową (...) nie do końca jest wykorzystany ruch wolontariatu w gminie (...) jest to potencjał, który trzeba wykorzystać, ale nie ma trzonu, który by tym kierował” [wywiad 7];
6. „ (...) Byłoby to bardzo potrzebne (...) mieliśmy sytuacje, gdzie kwestia schronisk, usług i nie ma współpracy (...) być może nowe organizacje mogłyby nas wspierać (...)” [wywiad 8].

Ocena trudności w zakresie postrzegania nowej jednostki na etapie przekształcania MGOPS w Skawinie w Centrum Usług Społecznych

Usługi społeczne stanowią coraz ważniejszy komponent polityki społecznej, a nowe jednostki organizacyjne takie jak Centrum Usług Społecznych podejmują działania zmierzające do zaspokojenia potrzeb mieszkańców. Postrzeganie tej nowej jednostki przez lokalną społeczność może wiązać się z pewnymi trudnościami. W tym celu zapytano respondentów na co zwrócić uwagę na etapie przekształcania MGOPS w Skawinie w Centrum Usług Społecznych i jakich można się spodziewać trudności w zakresie postrzegania nowej jednostki?

Respondenci wskazywali na różne kwestie: „ (...) myślę, że na pewno pojawią się trudności, to jest nieuniknione (...) w pierwszym okresie wydaje mi się, że będą one wynikały ze zmiany samej struktury organizacyjnej (...) pierwsza operacyjna sprawa do opanowania (...), to żeby ci którzy dziś korzystają z usług MGOPS nie odczuli tej zmiany negatywnie (...), drugi problem to jest oczywiście problem ludzki, na pewno jakiś tam większe, mniejsze obawy pojawiające się w zespole co do przyszłości, czy ja sobie poradzę (...), trzecia rzecz (...) to jest budowanie wizerunku CUSu, czym on ma być, myślę, że tu jest podstawowe zagrożenie (...)” [wywiad 3].

Inni badani z kolei podkreślali fakt, iż „ (...) na pewno należy postawić na promocję nowej jednostki, jeżeli chodzi o CUS może pojawić się dezinformacja, należy postawić na szeroką komunikację i promocję (...). Wielu ludzi pomyśli, jak to nie ma pomocy społecznej. Ważna jest szeroka informacja, przez media społeczne, pojawiająca się na stronach internetowych Urzędu, (...) ilustracyjna mapka pokazująca CUS dawny MOPS dawne zadania realizowane ale poszerzone o nowe. Może ulotki, cyfrowa informacja będą pomocne” [wywiad 4].

Jeszcze inni przedstawili swoje obawy, takie jak: brak rozbudowanej oferty, czy niewłaściwy odbiór społeczny nowej jednostki np.:

- „to czego ja najbardziej się obawiam to tzw. fasadowość, my od razu nie zaoferujemy dużego wachlarza usług. Obawiam się reakcji ludzi, skąd nazwa, inny szyld, z dniem 1 stycznia nie uruchomimy nowych usług, musimy z diagnozy znać potrzeby, głos mieszkańca może być zupełnie inny, niż nasz, należy poczekać, obawiam się, że będzie to postrzegane jako zmiana szyldu (...)” [wywiad 5];

- „(...) na pewno trudnością będzie (...) odbiór społeczny (...) niewiedza osób, inne wyobrażenie może spowodować, że obraz CUSu będzie zakłamywany (...) poza szyldem nic się

nie zmieniło (...). Będzie potrzeba promowania tego, co robimy (...) przedstawienia na forum otwartym naszej działalności (...), na imprezach informowanie o ofercie (...)" [wywiad 7].

Niektórzy z respondentów postrzegają moment przekształcania się MOPS w Skawinie w CUS jako szansę, pozytywną zmianę np. „ (...) ja nie widzę problemów ze strony mieszkańców, myślę, że szybko się nauczą, że jest nowa komórka. Celem najważniejszym w moim przekonaniu jest jeszcze szerzej, lepiej pokazanie usług społecznych (...) myślę, że jest to doskonała okazja, by pokazać ludziom czym zajmuje się centrum, by odczarować pomoc społeczną, że jest ona dla wybranych, (...) ważne jest wykorzystanie właśnie tego momentu (...) pokazania ogromnego obszaru działań" [wywiad 8]; „ (...) Jeżeli chodzi o mieszkańców, to może być pozytywna zmiana, pojawi się zaciekawienie, czy coś nowego powstało (...) co oferują, sama nazwa wywoła zainteresowanie, ale na pewno rozpropagowanie tych informacji (...) plakaty, ulotki (...) nawet telefoniczny kontakt(...)" [wywiad 9]

6 Wnioski i rekomendacje - OKREŚLENIE POTRZEB WSPÓLNOTY SAMORZĄDOWEJ W ZAKRESIE ŚWIADCZENIA USŁUG SPOŁECZNYCH

Opracowany materiał badawczy jest podstawą do sformułowania wniosków i rekomendacji określających potrzeby wspólnoty samorządowej Gminy Skawina w zakresie świadczenia usług społecznych.

6.1 Wnioski

Prezentowane wnioski zostały sformułowane na podstawie wyników badań ilościowych i jakościowych oraz uzupełnione o analizę danych zastanych. Prezentowane są w podziale na wnioski ogólne oraz odnoszące się do priorytetowo określonych grup społecznych.

WNIOSKI OGÓLNE
1. Gmina Skawina realizuje szeroki zakres usług społecznych skierowanych do zróżnicowanych grup odbiorców, które na przestrzeni ostatnich lat są systematycznie dostosowywane do zidentyfikowanych potrzeb mieszkańców.
2. W dokumentach strategicznych Gminy Skawina zaplanowano realizację szeregu usług społecznych, jako odpowiedź na zdefiniowane potrzeby mieszkańców. Jednak aktualna ich realizacja nie zabezpiecza w pełni potrzeb mieszkańców w tym zakresie.
3. Jednostki organizacyjne Gminy Skawina, komórki organizacyjne Urzędu Miasta i Gminy mają przypisany obszerny zakres zadań dotyczący organizacji i realizacji usług społecznych. Także organizacje działające na terenie gminy oferują szeroki wachlarz wsparcia dla mieszkańców. Jednak realizacja usług społecznych na terenie Gminy jest rozproszona. Wskazuje się na potrzebę integracji i koordynacji dostępności usług oraz podkreśla się ważną rolę tworzącego się CUS w tym zakresie.
4. Gmina Skawina posiada infrastrukturę społeczną, która stanowi potencjał dla rozwoju usług społecznych.
5. Rozpoznano potrzebę wzmocnienia działań informacyjnych i promocyjnych w zakresie oferowanych usług społecznych. Wskazano, że na etapie przekształcania MGOPS w Centrum Usług Społecznych należy przede wszystkim zwrócić uwagę na cykliczną promocję zadań CUS, by zbudować wizerunek nowo powstałej instytucji w obszarze polityki społecznej, wdrażającej nową jakość usług.

6. Dostęp do usług społecznych powinien być zapewniony nie tylko na terenie miasta Skawina, ale równocześnie powinna się rozwijać dostępność do usług w poszczególnych miejscowościach, sołectwach Gminy Skawina. Aby zwiększyć dostępność do usług wskazuje się na potrzebę rozwoju usług mobilnych (świadczonych w miejscu zamieszkania) oraz usług transportowych DOOR-TO-DOOR.
7. Zidentyfikowano priorytetowe grupy społeczne dla których należy rozwijać usługi społeczne. Usługi społeczne powinny być rozwijane przede wszystkim dla osób starszych, osób z niepełnosprawnościami oraz dzieci i młodzież, a także dla dorosłych mieszkańców gminy i rodzin z dziećmi.
8. W obszarze integracji społecznej mieszkańców Gminy Skawina istnieje potrzeba organizacji usług społecznych przede wszystkim dla: osób starszych, dzieci i młodzieży oraz osób z niepełnosprawnościami.
9. Zidentyfikowano potrzebę rozwoju polityki mieszkaniowej i rewitalizacji na terenie Gminy Skawina. Podkreśla się dużą rolę CUS w zakresie realizacji polityki mieszkaniowej Gminy z uwzględnieniem wybranych grup osób.
10. Mieszkańcy Gminy Skawina deklarują chęć aktywności obywatelskiej poprzez gotowość do podjęcia działalności społecznej w organizacjach pozarządowych działających na rzecz mieszkańców lub pomoc w formie wolontariatu na terenie Gminy Skawina. Jednocześnie osoby, które są chętne do tego typu działalności, deklarują, że byłoby w stanie na taką działalność przeznaczyć średnio 8 godzin w miesiącu. Dodatkowo jest zapotrzebowanie na powstawanie nowych organizacji pozarządowych, które będą wspierać określone grupy społeczne i wzmacniać potencjał społeczny w zakresie realizacji usług społecznych.

USŁUGI SPOŁECZNE NA RZECZ DOROSŁYCH MIESZKAŃCÓW GMINY SKAWINA

1. Zidentyfikowano zapotrzebowanie na specjalistyczne usługi dedykowane dorosłym mieszkańcom Gminy Skawina: psychologiczne, mediatora, prawne, rehabilitacyjne, lekarza psychiatry oraz usługi terapeutyczne.
2. Jednym z ważnych problemów społecznych mieszkańców Gminy Skawina są uzależnienia, wśród których w szczególności zwraca uwagę: sieciorizm, uzależnienia od hazardu, nikotynizmu oraz zakupoholizmu. Kolejnymi obszarami, które wymagają uwzględnienia w organizowaniu usług są zaburzenia nerwicowe, związane ze stresem, kryzysy w związkach, kryzysy rodzinne (konflikty, rozkład pożycia).

3. Wskazuje się na potrzebę utrzymania i rozwijania standardu życia mieszkańców gminy, poprzez rozwijanie oferty kreatywnego spędzania czasu wolnego, aktywizującego i integrującego. Podkreśla się w tym zakresie potrzebę rozwoju oferty otwartej tzw. akademii czasu wolnego oraz przygotowania do rodzicielstwa.

USŁUGI SPOŁECZNE NA RZECZ RODZIN Z DZIEĆMI

1. Zidentyfikowano zapotrzebowanie na usługi specjalistyczne dedykowane rodzinom z małymi dziećmi, w szczególności: logopedyczne, psychiatryczne oraz terapeutyczne dziecięce. Równocześnie wskazuje się na potrzebę rozwoju oferty spędzania czasu wolnego dla rodzin, usług pedagogicznych, terapii dla rodzin i małżeństw, opiekuna/ niani dla rodzin z małymi dziećmi, profilaktyki w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Podkreśla się również potrzebę doskonalenia kompetencji rodzicielskich w zakresie budowania więzi, organizowania czasu wolnego, pozytywnej dyscypliny oraz rozwiązywania konfliktów.
2. Zidentyfikowano potrzebę niewystarczającego dostępu do usług społecznych m. in. w następujących instytucjach: placówkach opieki nad dzieckiem do lat 3, pozaszkolnych świetlicach dla dzieci i młodzieży oraz miejscach spędzania wolnego czasu dla rodzin z dziećmi oraz miejscach podnoszących kompetencje rodzicielskie.
3. Identyfikuje się zapotrzebowanie na usługi w zakresie wzmocnienia kompetencji rodzicielskich, promowania więzi rodzinnych poprzez wspólne uczestnictwo rodziców z dziećmi w różnego rodzaju działaniach, programach, edukowanie w zakresie sposobów wspólnego spędzania czasu.
4. Wskazuje się na potrzebę rozwoju świadomego odbioru kultury, zainteresowanie nauką (pozaszkolną), kulturą i sztuką oraz rozwój oferty spędzania czasu wolnego dla rodzin, również o charakterze tematycznym i integracyjnym (międzypokoleniowym, kulturowym) – formy warsztatów tematycznych, imprez gminnych, wzmacniających więź lokalną oraz sąsiedzką. Zidentyfikowane potrzeby dotyczą też rozwoju dostępu do oferty równoległej (w tym samym czasie) zajęć i dla dzieci i rodziców, m. in. usług sportowych, artystycznych i kulturalnych.

USŁUGI SPOŁECZNE NA RZECZ DZIECI I MŁODZIEŻY

1. Wśród usług na rzecz dzieci i młodzieży największe potrzeby zidentyfikowano w zakresie organizacji: usług psychologicznych, sportowych zajęć pozaszkolnych oraz zajęć w pływalniach. Dla najmłodszych mieszkańców ujawnia się potrzeba organizacji obozów, kolonii, półkolonii oraz usługi: psychiatryczne, logopedyczne i rehabilitacyjne.
2. Wskazuje się na potrzebę rozwoju usług wzmacniających kondycję zdrowotną (forma odreagowania i aktywizująca), ofertę zajęć sportowych – koszykówka, siatkówka, piłka nożna, gry zespołowe, piłka ręczna dla chłopców i dziewcząt, akrobatyka ścianki wspinaczkowe, siłownia.
3. Identyfikuje się zapotrzebowanie na rozwój usług społecznych dla dzieci i młodzieży. W tym zakresie podkreślono potrzebę rozwoju oferty zajęć pozaszkolnych, dających możliwość rozwoju pasji i zainteresowań młodych, m. in. zajęcia artystyczne (malarstwo, rysunek, rękodzieło, muzyka, teatr), umiejętności konstruktorskie, cyfrowe, w zakresie nowych technologii, o charakterze innowacyjnym oraz usługi edukacyjne, o charakterze korepetycji.
4. Wskazano również na potrzebę rozwoju usług profilaktycznych i terapeutycznych. W tym zakresie podkreślono potrzebę rozwój profilaktyki zdrowia psychicznego, wsparcie psychologa, lekarza psychiatry, neurologa (również z dostępem interwencyjnym). Formy terapeutyczne powinny również podejmować zagadnienie uzależnień behawioralnych, problematyki przemocy i agresji rówieśniczej.
5. Oferty konstruowane dla młodzieży powinny uwzględniać jej potrzeby. Młodzież potrzebuje dzisiaj podejścia innowacyjnego (nowych propozycji), kreatywnych i twórczych, w tym wychodzących poza struktury gminy, np. projekty z wymianą międzynarodową.
6. Młodzież jest otwarta na sprawdzanie się np. w działaniach wolontaryjnych i akcyjnych. Należy uwzględnić udział tej grupy społecznej w przedsięwzięciach gminnych (również organizując struktury wolontaryjne - stałe i akcyjne na terenie gminy).

SŁUGI SPOŁECZNE NA RZECZ SENIORÓW

1. Do największych problemów Seniorów należą: niskie renty i emerytury, choroby, utrudniony dostęp do placówek rehabilitacyjnych, samotność, niepełnosprawność oraz bariery architektoniczne. Największe braki względem realizacji potrzeb Seniorów ujawniono w obszarze: ochrony zdrowia (dostępność i jakość opieki zdrowotnej, dostęp do specjalistów i rehabilitacji), w profilaktyce i edukacji zdrowotnej. Podkreśla się również braki w ofercie stałej z zakresu kultury (np. biblioteka, kino, teatr) oraz w zakresie pomocy społecznej (wsparcie dla Seniorów i osób chorych, usługi asystenckie) .
2. Kluczową kwestią dla organizowania usług społecznych dla tej grupy jest uwzględnianie dwóch poziomów potrzeb osób starszych: pomocy i wsparcia dla najsłabszych i najbardziej potrzebujących seniorów (np. poprzez świadczenie usług opiekuńczych) oraz aktywizacji i integracji seniorów, których stan zdrowia pozwala na samodzielne funkcjonowanie i organizowanie się.
3. Wśród usług na rzecz seniorów największe potrzeby zidentyfikowano w zakresie organizacji: usług rehabilitacyjnych, opiekuńczych w postaci pomocy w codziennych czynnościach życiowych w domu, poradnictwa medycznego, a także:
  - pomocy przy naprawie sprzętu codziennego użytku, tzw. „złotej rączki”;
  - usług doradczych - prawnika i psychologa;
  - usług w klubach seniora;
  - dostępu do form spędzania czasu wolnego, w tym imprez kulturalnych i integracyjnych;Potrzeby w zakresie oferty działań na rzecz seniorów dotyczą również:
  - mobilnych usług fryzjerskich i kosmetycznych;
  - grup wsparcia;
  - usług pomocy sąsiedzkiej;
  - teleopieki;
  - grup samopomocowych.
4. Podkreśla się potrzebę rozwoju usług zdrowotnych i opiekuńczych, w tym opiekę wytchnieniową. Należy rozwijać dostęp do usług transportowych „door-to-door” oraz likwidację barier architektonicznych w budynkach użyteczności publicznej. Podkreśla się

również konieczność wdrożenia usług mobilnych, z dojazdem do miejsca zamieszkania osoby starszej lub z niepełnosprawnością, dostęp do wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego, usług pielęgnacyjno – opiekuńczych oraz całodobowych – pobytu czasowego (w tym dla osób z chorobami otępiennymi), hospicjum domowego i opieki paliatywnej.

5. Identyfikuje się potrzebę zwiększania miejsc w placówkach pobytu dziennego – dziennych domów pomocy, klubów seniora.
6. Wskazuje się również na potrzebę rozwoju usług wspierających opiekunów nieformalnych - w formie opieki wytchnieniowej, szkoleń i grup wsparcia.
7. Szczęólnego wsparcia wymagają całkowicie samotni, opuszczeni seniorzy, osoby z niepełnosprawnościami. W tym zakresie zidentyfikowano potrzebę organizacji usługi w miejscu zamieszkania, również o charakterze akcyjnym, np. „Mikołaj dla seniora”, „Dzień dobry tu wolontariusz” czy „Wycieczki dla Seniora”.
8. W sołectwach istnieje infrastruktura, gdzie można należy również formy zainteresowań, np. muzyczne, teatralne, kultywowania tradycji i historii, KGW, zajęcia ruchowe, czytania literatury, zajęcia komputerowe, spotkania okolicznościowe dla osób starszych, z uwzględnieniem wymiany międzypokoleniowej.
9. Osoby starsze to osoby, które są zainteresowane utrzymaniem aktywności zawodowej, w odpowiednich warunkach i wymiarze pracy. Nie istnieją jednak miejsca pośrednictwa pracy dla seniorów oraz promocji aktywności zawodowej seniorów wśród lokalnych przedsiębiorców i instytucji oraz ofert pracy dostępnych dla seniorów.

USŁUGI SPOŁECZNE NA RZECZ OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

1. Wśród usług społecznych dla osób z niepełnosprawnościami identyfikuje się potrzebę organizacji rehabilitacji, usług opiekuńczych, czyli pomoc w codziennych czynnościach życiowych w domu, usług asystenta osoby niepełnosprawnej, tzn. towarzyszenie w codziennym życiu. Ponadto rozwoju wymagają następujące usługi:
  - wypożyczalnia sprzętu rehabilitacyjnego/ medycznego;
  - usługi psychologiczne;
  - usługi transportu do lekarza, urzędu lub innej instytucji;
  - usługi poradnictwa medycznego – lekarz;

- usługi poradnictwa medycznego – pielęgniarstwa;
2. Identyfikuje się potrzebę zwiększania miejsc w placówkach dziennego pobytu – ośrodkach wsparcia w tym w środowiskowych domach samopomocy, warsztatach terapii zajęciowej oraz miejsc pracy, w tym pracy chronionej dla osób z niepełnosprawnościami. Rozwoju wymaga również dostępność do usług w formie mieszkań chronionych (treningowych i wspieranych).
  3. Wskazuje się na potrzebę zwiększenia dostępu osób z niepełnosprawnościami do miejsc użyteczności publicznej, likwidacji barier architektonicznych, dostępu do usług transportowych „door-to-door”.
  4. Aby utrzymać w środowisku osoby z niepełnosprawnością należy rozwijać dostęp do usług wspierających opiekunów nieformalnych - w formie opieki wytchnieniowej, szkoleń i grup wsparcia.

6.2 Rekomendacje

Opracowane wnioski są podstawą rekomendacji ukierunkowanych na zabezpieczenie potrzeb wspólnoty samorządowej Gminy Skawina w zakresie świadczenia usług społecznych.

Zdiagnozowane potrzeby w zakresie usług społecznych koncentrują się na wskazanych w ustawie o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych obszarach działalności, są to w szczególności:

- polityka prorodzinna i wspieranie rodziny,
- pomoc społeczna,
- wspieranie osób niepełnosprawnych.

Ponadto wskazano na potrzebę rozwoju usług społecznych w obszarach:

- kultury,
- kultury fizycznej i turystyki,
- pobudzania aktywności obywatelskiej,
- mieszkalnictwa.

W ramach podjętej diagnozy wskazano priorytetowe grupy mieszkańców, na rzecz których rozwijane będą usługi społeczne, są to:

- dorośli mieszkańcy,
- rodziny z dziećmi,
- dzieci i młodzież,
- seniorzy,
- osoby z niepełnosprawnościami.

Zaproponowane rekomendacje podzielone są na ogólne oraz odnoszące się do priorytetowo określonych grup społecznych.

Rekomendacje ogólne w zakresie kreowanej polityki rozwoju usług społecznych

Rekomenduje się:

1. Konieczność kontynuacji i poszerzenia działań diagnostycznych, tak by dotyczyły one wszystkich potencjalnych grup docelowych i wszystkich obszarów, w których gmina realizuje usługi społeczne
2. Prowadzenie monitoringu i ewaluacji funkcjonujących w gminie dokumentów strategicznych, w celu określania poziomu ich realizacji i wpływu na zabezpieczenie potrzeb mieszkańców w zakresie usług społecznych.
3. Wykorzystanie w pełni potencjału nowego podziału organizacji zadań w obszarze organizacji usług społecznych dla mieszkańców Gminy Skawina związanego z powołaniem Centrum Usług Społecznych, w szczególności weryfikacja i doprecyzowanie zadań poszczególnych komórek Urzędu Miasta i Gminy Skawina dotyczących usług społecznych. CUS powinien w tym zakresie pełnić funkcję koordynatora.
4. Szczegółową inwentaryzację zasobów kadrowych oraz rzeczowych (w tym lokalowych) podmiotów zaangażowanych w organizację i realizację usług społecznych. Zbudowanie platformy współpracy oraz nawiązywanie i podtrzymywanie wzajemnych relacji (sieciowanie). Pełne wykorzystanie potencjału zidentyfikowanych zasobów, w szczególności organizacji pozarządowych i podmiotów prywatnych, tworzenie i wzmacnianie szerokich partnerstw międzyorganizacyjnych i międzysektorowych.
5. Wzmocnienie działań informacyjnych i promocyjnych w zakresie oferowanych usług społecznych. Nowopowstałe Centrum Usług Społecznych powinno zwrócić uwagę na cykliczną promocję zadań CUS, by zbudować wizerunek nowo powstałej instytucji w obszarze polityki społecznej, wdrażającej nową jakość usług.
6. Uwzględnianie w diagnozowaniu, planowaniu i organizowaniu usług społecznych różnych wymiarów dostępności usług takich jak:
  - rodzaj świadczonych usług – czy odpowiada potrzebom adresatów,
  - liczba świadczonych usług lub czas ich świadczenia – czy skala świadczonych usług jest wystarczająca,

- jakość świadczonych usług – czy odpowiada potrzebom/ oczekiwaniom adresatów, czy zapewnia oczekiwane od danej usługi efekty,
  - dostępność przestrzenna/ komunikacyjna – czy usługa jest realnie dostępna po uwzględnieniu barier przestrzennych,
  - informacyjna – czy informacja o realizowanej usłudze dociera do potencjalnych adresatów.
7. W ramach uwzględniania dostępności przestrzennej wskazana jest analiza dotycząca tego, które usługi społeczne powinny mieć charakter lokalny, oferowany w poszczególnych miejscowościach (społecznościach) gminy, a które charakter „ogólnogminny”, przy uwzględnieniu dostępności komunikacyjnej. Aby zwiększyć dostępność do usług wskazuje się na potrzebę rozwoju usług mobilnych (świadczonych w miejscu zamieszkania) oraz usług transportowych DOOR-TO-DOOR.
8. Identyfikacja i wykorzystanie do planowania i organizacji usług istniejącej, a nie w pełni wykorzystanej infrastruktury gminnej oraz innych podmiotów (w tym np. parafii, OSP), szczególnie w sołectwach gminy.
9. Rozwój i uruchamianie usług wykorzystujących i wzmacniających potencjał społeczny: centrum wsparcia organizacji pozarządowych, centrum wolontariatu, metody środowiskowej pracy socjalnej – organizowanie społeczności lokalnej, angażując w zabezpieczenie potrzeb wspólnoty samorządowej potencjał ujawniony w badaniach.
10. Rozwój usług wspierających politykę mieszkaniową Gminy.

Rekomendacje dotyczące rozwoju usług na rzecz dorosłych mieszkańców gminy

Rekomenduje się:

1. Rozwój specjalistycznego poradnictwa: psychologicznego, w rozwiązywaniu konfliktów (mediatora), prawnego, rehabilitacyjnego, lekarza psychiatry oraz usług terapeutycznych.
2. Upowszechnianie usług profilaktycznych oraz terapii uzależnień, w szczególności w zakresie uzależnień behawioralnych.

3. Rozwój usług kreatywnego spędzania czasu wolnego, aktywizującego i integrującego, np. akademie czasu wolnego, rozwój pasji i zainteresowań, oferty sportowej i kulturalnej.

Rekomendacje dotyczące rozwoju usług na rzecz rodzin z dziećmi

Rekomenduje się:

1. Rozwój usług specjalistycznych dedykowanych rodzinom z małymi dziećmi, w szczególności: logopedycznych, psychiatrycznych, pedagogicznych oraz terapeutów dziecięcego i usług opiekuńczych dla dzieci/ niani, profilaktyki w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, doskonalenia kompetencji rodzicielskich w zakresie budowania więzi, organizowania czasu wolnego, pozytywnej dyscypliny oraz rozwiązywania konfliktów.
2. Rozwój oferty terapii rodzinnej i małżeńskiej.
3. Rozwój oferty spędzania czasu wolnego dla rodzin, promowania więzi rodzinnych poprzez wspólne uczestnictwo rodziców z dziećmi w różnego rodzaju działaniach, programach, edukowanie w zakresie sposobów wspólnego spędzania czasu (w tym o charakterze kulturalnym i naukowym – pozaszkolnym, tematycznym i integracyjnym - międzypokoleniowym, kulturowym) oraz oferty równoległej (w tym samym czasie) zajęć i dla dzieci i rodziców (usług sportowych, artystycznych i kulturalnych).
4. Wzmocnienie dostępności do miejsc opieki nad dzieckiem do lat 3, świetlic dla dzieci i młodzieży (pozaszkolnych) oraz miejsc spędzania wolnego czasu dla rodzin z dziećmi, zarówno w wymiarze „ogólnogminnym” jak i w poszczególnych sołectwach.

Rekomendacje dotyczące rozwoju usług na rzecz dzieci i młodzieży

Rekomenduje się:

1. Rozwój usług dedykowanych dzieciom i młodzieży, w szczególności: usług psychologicznych, psychiatrycznych, logopedycznych i rehabilitacyjnych, sportowych zajęć pozaszkolnych (koszykówka, siatkówka, piłka nożna, gry zespołowe, piłka ręczna dla chłopców i dziewcząt, akrobatyka ścianki wspinaczkowe, siłownia, pływalnia).

2. Rozwój organizacji czasu wolnego oraz zapewnienia opieki w czasie wakacji i ferii: potrzeba organizacji obozów, kolonii, półkolonii.
3. Dalszy rozwój działań w zakresie profilaktyki uzależnień, ze szczególnym uwzględnieniem uzależnień behawioralnych, profilaktyka zdrowia psychicznego – dostęp do usług lekarza psychiatry, neurologa.
4. Z uwagi na duży potencjał i gotowość młodzieży z terenu Gminy, w tym członków Młodzieżowej Rady Miejskiej, do podejmowania działań wolontaryjnych (zarówno w formie akcyjnej jak i stałej) należy uwzględnić udział tej grupy społecznej w przedsięwzięciach gminnych oraz planowaniu strategicznym .

Rekomendacje dotyczące rozwoju usług na rzecz seniorów

Rekomenduje się:

1. Rozpoznanie sytuacji materialnej seniorów, w tym uprawnień do korzystania ze świadczeń pomocy społecznej oraz innych przysługujących im uprawnień (np. z PFRON).
2. Poszerzenie oferty dla Seniorów – poprzez organizacje pozarządowe oraz Centrum Kultury i Sportu – w dostępie do usług spędzania czasu wolnego, kulturalnych i ogólnorozwojowych (w tym rozwoju pasji i zainteresowań seniorów).
3. Rozwój usług rehabilitacyjnych, opiekuńczych w postaci pomocy w codziennych czynnościach życiowych w domu, poradnictwa medycznego, w tym specjalistycznego (neurologa, geriatry, psychiatry), usług poradnictwa prawnego i psychologicznego, grupy wsparcia.
4. Poszerzanie oferty usług, m. in. mobilnych usług fryzjerskich i kosmetycznych, usług pomocy sąsiedzkiej, teleopieki, grup samopomocowych pomocy przy naprawie sprzętu codziennego użytku, tzw. „złotej rączki”, usług usprawniających funkcjonowanie osób starszych w życiu codziennym. Organizacja działań akcyjnych, np. „Mikołaj dla seniora”, „Dzień dobry tu wolontariusz” czy „Wycieczki dla Seniora” .
5. Zwiększenie liczby miejsc dostępnych w placówkach pobytu dziennego – dziennych domach pomocy i klubach seniora.

6. Zwracanie szczególnej uwagi na dostępność informacji o oferowanych usługach społecznych dla tej grupy mieszkańców, m. in. poprzez wykorzystanie w tym celu tablic informacyjnych funkcjonujących na terenie gminy, potencjału sołtysów i parafii.
7. Rozwój dostępu do usług transportowych „door-to-door” oraz likwidację barier architektonicznych w budynkach użyteczności publicznej.
8. Rozwój usług wspierających opiekunów nieformalnych osób starszych (w tym kontynuowanie działań realizowanych w ramach Centrum Wsparcia Opiekunów Osoby Niesamodzielnej) zapobiegających wypalaniu się sił, w tym zapewnianie opieki wytchnieniowej, szkoleń i grup wsparcia.
9. Wzmocnienie współpracy z organizacjami pozarządowymi w zakresie rozwoju oferty profilaktycznej, zdrowotnej i opiekuńczej. Wsparcie stowarzyszeń w pozyskaniu grantów na profilaktykę (m. in. w ramach Programu Wieloletniego na Rzecz Osób Starszych „Aktywni+” na lata 2021–2025).
10. Zwiększenie zaangażowania i wykorzystania potencjału osób starszych, m. in. działania z zakresu aktywizacji zawodowej, wolontaryjnej, w tym wymiany międzypokoleniowej. Wzmocnienie roli Rady Seniorów w planowaniu i monitoringu realizacji polityki senioralnej.

Rekomendacje dotyczące rozwoju usług na rzecz osób z niepełnosprawnościami

Rekomenduje się:

1. Wzmocnienie działań w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnościami. Zwiększenia miejsc i dostępności do placówek dziennego pobytu: środowiskowych domów samopomocy, warsztatów terapii zajęciowej oraz miejsc pracy, w tym pracy chronionej, zakładów aktywności zawodowej.
2. Rozwój usług w formie mieszkań chronionych (treningowych i wspieranych).
3. Rozwój usług dedykowanych osobom z niepełnosprawnościami, w szczególności: psychologicznych, opiekuńczych, medycznych i pielęgniarских, usług transportowych „door-to-door”.

4. Zwiększenie dostępu osób z niepełnosprawnościami do miejsc użyteczności publicznej, w tym likwidacja barier architektonicznych.
5. Rozwój usług wspierających opiekunów nieformalnych osób z niepełnosprawnościami starszych (w tym kontynuowanie działań realizowanych w ramach Centrum Wsparcia Opiekunów Osoby Niesamodzielnej) zapobiegających wypalaniu się sił, w tym zapewnianie opieki wychowawczej, szkoleń i grup wsparcia.

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1: Sfery życia w których występują braki w stosunku do potrzeb seniorów	40
Wykres 2: Ocena jakości edukacji dzieci i młodzieży.	54
Wykres 3: Zmiana liczby rodzin i osób korzystających z pomocy społecznej w latach 2015-2021 r.....	59
Wykres 4: Charakterystyka uczestniczących w badaniu mieszkańców gminy Skawina – płeć respondentów [N = 276]	153
Wykres 5: Charakterystyka uczestniczących w badaniu mieszkańców gminy Skawina – wiek respondentów [N = 276]	153
Wykres 6: Charakterystyka uczestniczących w badaniu mieszkańców gminy Skawina – wykształcenie respondentów [N = 276]	154
Wykres 7: Charakterystyka uczestniczących w badaniu mieszkańców gminy Skawina – status społeczno-zawodowy respondentów [N = 276].....	154
Wykres 8: Charakterystyka uczestniczących w badaniu mieszkańców gminy Skawina – sytuacja rodzinna respondentów [N = 276]	155
Wykres 9: Charakterystyka uczestniczących w badaniu mieszkańców gminy Skawina – miejsce zamieszkania respondentów [N = 276].....	155
Wykres 10: Charakterystyka uczestniczących w badaniu mieszkańców gminy Skawina – sytuacja zdrowotna respondentów [N = 276].....	156
Wykres 11: Usługi społeczne potrzebne dla dorosłych mieszkańców gminy Skawina w opinii respondentów [N = 276]	158
Wykres 12: Usługi społeczne w gminie Skawina potrzebne dla rodzin z dziećmi w opinii respondentów [N = 276]	159
Wykres 13: Usługi społeczne w gminie Skawina potrzebne dla dzieci i młodzieży w opinii respondentów [N = 276]	161
Wykres 14: Usługi społeczne w gminie Skawina potrzebne dla osób z niepełnosprawnościami w opinii respondentów [N = 276]	162
Wykres 15: Usługi społeczne w gminie Skawina potrzebne dla seniorów w opinii respondentów [N = 276]	164
Wykres 16: Priorytetowe grupy, dla których powinny być rozwijane usługi społeczne na terenie gminy Skawina w opinii respondentów [N = 276]	165
Wykres 17: Potrzeba organizacji usług społecznych w obszarze integracji społecznej dla poszczególnych grup społecznych w opinii respondentów [N = 276].....	166
Wykres 18: Deklaracja respondentów dotycząca działalności społecznej w organizacjach na rzecz mieszkańców lub pomoc w formie wolontariatu na terenie gminy Skawina [N = 276]	167
Wykres 19: Miejsca, których brakuje na terenie Gminy Skawina w opinii respondentów [N = 276]	169

SPIS TABEL

Tabela 1: Liczba mieszkańców wg grup wiekowych i płci. Rok 2021 r.	6
Tabela 2: Liczba „Niebieskich Kart” sporządzonych w 2021 r.	15
Tabela 3: Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego jako przyczyna udzielania świadczeń pomocy społecznej.	18
Tabela 4: Pomoc asystenta rodziny a liczba rodzin którym przyznano świadczenie pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego.	19
Tabela 5: Liczba dzieci z terenu Gminy Skawina umieszczonych w pieczy zastępczej w latach 2019-2021.	20
Tabela 6: Liczba dzieci w rodzinach w poszczególnych miejscowościach Gminy Skawina na dzień 31 grudnia 2019 r., 2020 r., 2021 r.	22
Tabela 7: Świadczenia rodzinne dla osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów w 2021 r.	31
Tabela 8: Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania.	32
Tabela 9: Liczba osób starszych w miejscowościach Gminy Skawina.	35
Tabela 10: Ocena poziomu życia na terenie gminy.	46
Tabela 11: Liczba osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa. ..	58
Tabela 12: Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających ze świadczeń pomocy społecznej.	58
Tabela 13: Liczba porad udzielonych w CWR w 2021 roku.	109
Tabela 14: Efekty działań Zespołu Interdyscyplinarnego i grup roboczych w 2021 roku. ..	131
Tabela 15: Liczba „Niebieskich Kart” sporządzonych w 2021 r.	133
Tabela 16: Liczba odbytych szkoleń, warsztatów i superwizji w zakresie przemocy w 2021 r.	138